

สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย

การทะเบียนราษฎร

โดย

นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย
การทะเบียนราษฎร

โดย

นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

RIGHTS OF STATELESS PERSONS WITH DISABILITIES

BY

MISS PIMCHANOK VIRIYAROJ

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PRIVATE LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

เรื่อง

สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

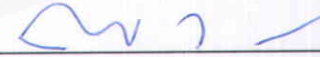
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้พิพากษาอาวุโส วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฏฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรอง
ชื่อผู้เขียน	นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขากฎหมายเอกชน นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐไทยว่ามีตัวตนอยู่ตามกฎหมาย ส่งผลให้คนพิการเหล่านี้ที่มีความบกพร่องที่ติดตัว ไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องทางการเห็น ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ทางจิตใจหรือพฤติกรรม ทางสติปัญญา หรือทางการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุขอยู่ในสังคมปัจจุบันที่ไม่ได้พัฒนามาเพื่อรองรับคนพิการ ตามแนวคิด “ตัวแบบความพิการทางสังคม (Social model of disabilities)” ไม่สามารถรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองเอาไว้ได้ เพราะเมื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ได้รับการรับรองจากรัฐไทย ย่อมไม่ได้รับการความช่วยเหลือให้เข้าถึงสิทธิของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลทุกคนมีติดตัวในฐานะที่เป็นมนุษย์ ทั้งที่หน้าที่ในการดูแลทางด้านสิทธิมนุษยชนแก่ทุกชีวิตที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักร คือ หน้าที่ของรัฐไทย ซึ่งโดยหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล รัฐนี้ย่อมมีสถานะเป็นรัฐเจ้าของตัวบุคคล (Personal State) ของคนพิการดังกล่าว หากคนดังกล่าวถูกพบตัวอยู่ในประเทศไทย ด้วยตามหลักกฎหมายแห่งสากล คนดังกล่าวย่อมมีภูมิลำเนาตามกฎหมายเอกชนอยู่ในประเทศไทย ประเทศไทยจึงเป็นรัฐเจ้าของตัวบุคคล อันทำให้มีหน้าที่จัดการสิทธิอันจำเป็นแก่คนดังกล่าว

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาถึงหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสิทธิอันจำเป็นของคนพิการ จากปฏิญญาและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights

2) กติการะหว่างประเทศ 2 ฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economics, Social and Cultural Rights - ICESCR)

3) อนุสัญญาระหว่างประเทศ 5 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman - CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) และ

4) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration)

แล้วพบว่า นานารัฐในประชาคมระหว่างประเทศ ตลอดจนรัฐไทยย่อมมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 กลุ่มสิทธิ คือ สิทธิด้านการรักษาพยาบาล (Right to Health) สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล (Right to Recognition of legal Personality) สิทธิด้านคุณภาพชีวิต (Right to Life Quality) และสิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ (Right to International Protection) ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐตามจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

เพื่อที่จะทำให้คนพิการได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรบรรลุความสำเร็จตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักสิทธิมนุษยชน วิทยานิพนธ์นี้จึงสรุปว่า นานารัฐบนโลก ตลอดจนรัฐไทยมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการรักษาพยาบาล เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถมีชีวิตต่อไปได้ รวมถึงการรับรองความบกพร่องหรือความพิการ 2) ด้านการรับรองสถานะบุคคล เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีตัวตนต่อหน้ารัฐไทย หรือมีตัวตนต่อหน้ารัฐที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตั้งบ้านเรือนอยู่ 3) ด้านคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะ

บุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ และ 4) ด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งมีภารกิจในการดูแลคนพิการ โดยความช่วยเหลือทั้ง 4 ด้านดังกล่าวย่อมเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นในช่วงระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งเมื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชนด้วยการทะเบียนราษฎรแล้ว คนพิการดังกล่าวก็จะมีฐานะเป็นราษฎรไม่ว่าจะเป็นราษฎรไทยหรือราษฎรของรัฐอื่น ซึ่งนำไปสู่การจัดสวัสดิการต่อไป โดยรัฐเจ้าของภูมิลำเนาตามกฎหมายมหาชน ซึ่งอาจเป็นเจ้าของสัญชาติด้วยหรือไม่ ก็ได้

เราควรตระหนักว่า กฎหมายหลักในการช่วยเหลือคุ้มครองดูแลคนพิการทุกคนที่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทย คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 อันเป็นกฎหมายที่ปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม แต่ระเบียบฉบับหนึ่งในพระราชบัญญัติข้างต้น อันเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองกลับปรากฏการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กล่าวคือ มีการกำหนดให้เฉพาะคนพิการที่ได้รับการรับรองสถานะคนสัญชาติไทยในทะเบียนราษฎรของรัฐไทยเท่านั้นที่มีสิทธิขอรับบัตรประจำตัวคนพิการ อันเป็นเงื่อนไขหลักในการได้รับความคุ้มครองในสิทธิของคนพิการและความช่วยเหลือดูแลจากพระราชบัญญัติฯ คนพิการที่ยังไม่ได้รับการรับรองสถานะคนสัญชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงไม่ได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือดังกล่าว แม้ในบางสถานการณ์ ก็อาจมีสิทธิในสัญชาติไทย แต่กระบวนการบันทึกการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรยังไม่เริ่มต้น หรือยังไม่แล้วเสร็จ หรือยังมีเงื่อนไข

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้จัดให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หรือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการที่แน่นอนออกมาใช้บังคับแก่หน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดช่องว่างในการคุ้มครองคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นอกจากนั้นกฎหมายอื่นบางฉบับยังมีความบกพร่องต่อกรให้ความคุ้มครองต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เนื่องจากกำหนดหลักเกณฑ์ที่ไม่ครอบคลุมถึงสภาวะความพิการของคนพิการ หรือเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และก่อให้เกิดความบกพร่องในการกำหนดนโยบาย

รวมถึงงบประมาณ เพราะการขาดข้อมูล ซึ่งส่งผลเสียไม่เพียงต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ยังกระทบถึงการบริหารงานของรัฐอีกด้วย

ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการให้ความช่วยเหลือให้ชัดเจนครบถ้วนตามสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เสริมสร้างทัศนคติอันดีต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และจัดทำทะเบียนข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

นอกจากนั้น วิทยานิพนธ์นี้ได้สร้างห้องทดลองทางสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจำนวน 13 คน โดยการออกแบบกระบวนการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น (First Aid) บนมาตรฐานของหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงวุฒิจำนวนหนึ่ง อันนำไปสู่ร่างระเบียบเพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นนี้ และทดลองหาหรือผู้รักษาการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของกระทรวงและกรมที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ออกแบบ ตลอดจนหาหรือผู้รักษาการตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งก็มีความเห็นชอบแล้วโดยหลายหน่วยงาน

คำสำคัญ: คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร, คนพิการ, คนไร้รัฐ, สิทธิของคนพิการไร้รัฐ, ความช่วยเหลือเบื้องต้นเพื่อคนพิการ

Thesis Title	RIGHTS OF STATELESS PERSONS WITH DISABILITIES
Author	Miss Pimchanok Viriyaroj
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Private Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Somkiat Worapunyaanun
Academic Years	2015

ABSTRACT

Stateless persons with disabilities are persons with disabilities that have not been recognized by Thai state, Thai civil registration, contrary to their factual domicile. Persons with disabilities are persons who have an impairment that may be physical, cognitive, intellectual, mental, sensory or developmental, which according to the “social model of disabilities”, disabilities are results of the combination between participation restrictions of the society and the activity limitation by an individual’s body or function impairment, which indicate that the society that allow such disabilities have to take responsibilities in order to establish a society that suitable for everyone. However, in the case of stateless persons with disabilities, not only that they have a limitation by the impairment but they are also refused by Thai state to recognize their legal entity and make it possible to claim that Thai state do not have any obligation to tend to these people, thus, stateless persons with disabilities human rights have been deprived, despite the fact that, Thai state has a duty to guarantee human rights of every person that appear in the country, according to private international law and civil law because Thai state is a personal state of these people as they have a private domicile in the country.

In compliance of the principle of human rights and basic right of human dignity as designated in international human rights instruments including

- 1) Universal Declaration of Human Rights

2) Two covenant which are International Covenant on Civil and Political Rights and International Covenant on Economics, Social and Cultural Rights

3) Five convention which are Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Convention on the Rights of the Child, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman, Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment and

4) ASEAN Declaration of Human Rights,

The first priority, in order to ensure human rights of stateless persons with disabilities which is an obligation of every state in the world including Thailand, is to guarantee their human dignity which consists four groups of right namely, the right to health, the right to legal entity, the right to life quality and the right of international protection.

For the purpose of maintaining stateless persons with disabilities human dignity and human rights, this thesis concludes that every state in the world including Thailand has a commitment to provide first aid as assistance for stateless persons with disabilities which can be categorized in four measures namely, 1) the first aid to ensure the right to health that is to guarantee the life of stateless persons with disabilities, including certification of disabilities, 2) the first aid to ensure the right to recognition of legal personality that is to guarantee that every person with disabilities has a legal entity, 3) the first aid to ensure the right to life quality that is to guarantee that persons with disabilities self-reliance and 4) the first aid to ensure the right to international protection that is to guarantee that persons with disabilities will be assisted by international organization. The four measures of first aid, as stated, are only temporary measures because, after stateless persons with disabilities are being recognized or registered by Thai state or any other state, that persons will have benefits provided by the state as a citizen of the state which is not depend on their nationality.

The Empowerment of Persons with Disabilities Act 2550 and Amendment (No. 2) Act 2556 is the core protection of persons with disabilities right which is the regulation in compliance to the human rights international instrument especially, the

Convention on the Rights of Persons with Disabilities, prohibit unfair discrimination against persons with disabilities regardless of their nationality or whether or not they have been registered or recognized by the state. However, stateless persons with disabilities in Thailand have been unfairly discriminated by the secondary legislation of the Empowerment of Persons with Disabilities Act 2550 and Amendment (No. 2) Act 2556 because the said regulation appears to protect only persons with disabilities with Thai nationality. According to the regulation, only Thai persons with disabilities with a Thai national ID card can request for persons-with-disabilities-card which is a qualification for the protection of the Act, despite the fact that in many circumstance, some stateless person with disabilities can be a Thai national by law but has not been registered therefore still has statelessness.

However, the Empowerment of Persons with Disabilities Act 2550 and Amendment (No. 2) Act 2556 is set to provide a humanitarian assistant to stateless persons with disabilities but until today, the secondary regulation to set guidelines about first aid providing has not been issued due to the conflict of various implementations. Moreover, other than the conflict of implementation of the Act, some other law that has been issued and provided protection for stateless persons appears to give disadvantage to persons with disabilities, whether it is a lack of consideration on disability or consumption rule that is can be harmful. Currently legal circumstance creates a vacuum state that causes the impossibility to maintain human rights of stateless persons with disabilities and falsity in administering because of information lacking.

The solutions to the said problem as stated in this thesis is to issue the secondary regulation that set guidelines on the first aid for stateless persons with disabilities under the Empowerment of Persons with Disabilities Act 2550 and Amendment (No. 2) Act 2556, to create a common mindset of the society about the reality of stateless persons with disabilities and to design the database of persons with disabilities to collect data of all stateless persons with disabilities and amount which can lead to solve the problem of statelessness in Thailand.

Moreover, this thesis has created a social lab to provide legal aid for thirteen stateless persons with disabilities by designing first aid measures on the

human dignity principle standard under guidance from experts which leads to the draft of the secondary regulation. This thesis has also done a social experiment by presenting the measures to public authorities and international organization and has received approvals from aforementioned personnel.

Keywords: Stateless persons with disabilities, Persons with disabilities, Stateless person, Rights, Stateless persons with disabilities right, First aid for persons with disabilities

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงมิได้หากปราศจากความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วรรณานันต์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร ที่ชี้แนะแนวทางในการจัดทำข้อคิดเห็นทางกฎหมาย และคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนให้ความใส่ใจจนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณท่านมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. วิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้พิพากษาอาวุโส วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทุกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นทางกฎหมาย แนะนำแนวทางการศึกษา รวมถึงให้ข้อสังเกตอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณอาจารย์จรัสญ์ ภักดีธนากุล อาจารย์สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา อาจารย์สุรพงษ์ กองจันทิก อาจารย์วินัส สีสุข อาจารย์เสรี นนทสูติ คุณหมอมรรวิทย์ ตันติวัฒนทรัพย์ อาจารย์อิทธิพล ปรีดีประสงค์ และอธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สมชาย เจริญอำนวยสุข ที่ได้ให้ความกรุณาเปิดโอกาสผู้ศึกษาเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณโรงพยาบาลท่าสองยาง โรงพยาบาลอุ้มผาง โรงพยาบาลแม่ระมาด โรงพยาบาลพบพระ จังหวัดตาก และคลินิกกฎหมายประจำโรงพยาบาล ที่ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลของกรณีศึกษาอันเป็นข้อมูลสำคัญอย่างยิ่งในวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณอนุกรรมการคุ้มครองและพิทักษ์ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา (หญิง) บ้านราชวดีหญิง สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็งฟ้าที่เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อสัมผัสปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

ขอขอบพระคุณกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่กรุณาให้ความร่วมมือทางด้านข้อมูลและให้คำปรึกษาแก่ผู้ศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ และขอขอบพระคุณพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก และนายอำเภอท่าสองยางที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่กรณีศึกษาที่ผู้ศึกษาได้ขอความอนุเคราะห์

รวมถึง ขอขอบพระคุณผู้ร่วมทำวิจัย คุณศิวินุช สร้อยทอง คุณปภาวดี สลักเพชร คุณลีนหอม สายฟ้า อาจารย์พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์ และคุณวิภาดา พัตติบุรณ์ ที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ศึกษารวมถึงให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนทำให้ผู้ศึกษาสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณกรณีศึกษาทุกท่านที่ได้กรุณาและไว้วางใจเปิดเผย ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงด้านข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิขั้นพื้นฐานในการชีวิตของทุกท่าน แก่ผู้ศึกษา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างยิ่งและยังส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อบุญเลี้ยง คุณแม่จรูไรรัตน์ และครอบครัว วิริยะโรจน์ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้การสนับสนุนทางการศึกษา รวมทั้งให้กำลังใจในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณมิตรสหายของผู้ศึกษา โดยเฉพาะคุณมิ่งขวัญ คุณคมชาญ คุณคู่ขวัญ และเพื่อนปริญญาโท สาขากฎหมายเอกชนทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือจนทำให้ผู้ศึกษาประสบความสำเร็จ

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีส่วนใดที่มีคุณประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาค้นคว้าหรือผู้ที่มีความสนใจแล้ว ผู้ศึกษาขอมอบคุณความดีให้กับผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่หากมีความบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและกราบขอภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 โจทย์วิจัย	5
1.4 สมมติฐานการศึกษา	5
1.5 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.6 วิธีการศึกษา	6
1.7 บทวิเคราะห์ศัพท์	8
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	10
บทที่ 2 บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย	11
2.1.1 สถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชน	12
2.1.2 หน้าที่ในการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร	14
2.2 คำนิยามคำว่า “คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร”	17

2.2.1 คนพิการ	17
2.2.2 การไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร.	19
2.2.2.1 การบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนบ้าน	20
(1) ทร. 14	20
(2) ทร. 13	21
2.2.2.2 การบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติ	24
(1) ทร. 38/1	24
(2) ทร. 38 ก.	25
2.3. ตัวอย่างของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะทางการทะเบียนราษฎร	31
2.4. “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะทางการทะเบียนราษฎร” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556	34
บทที่ 3 สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศซึ่งรัฐไทยมีพันธกรณี	38
3.1 แนวคิดเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะตามหลักสิทธิมนุษยชน	38
3.1.1 สิทธิมนุษยชนเป็นสากล	39
3.1.2 การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ	39
3.1.3 สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วนๆไม่ได้	39
3.1.4 การมีส่วนร่วม	39
3.1.5 ความรับผิดชอบ	39
3.1.6 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้	40
3.1.7 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้	40
3.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	40
3.2.1 สิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	43
3.2.1.1 สิทธิด้านการรักษาพยาบาล (Right to health)	43
3.2.1.2 สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล (Right to legal entity)	46

3.2.1.3 สิทธิด้านคุณภาพชีวิต (Right to life quality)	48
(1) สิทธิในการศึกษา	49
(2) สิทธิในหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	53
(3) สิทธิในการช่วยเหลือดูแล	58
(4) สิทธิในการทำงาน	67
(5) สิทธิในการเดินทาง	75
(6) สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	76
3.2.1.4 สิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ (Right to international protection)	82
3.2.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	83
3.2.2.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล	83
3.2.2.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล	83
3.2.2.3 ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต	84
3.2.2.4 ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ	85
3.3 การปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	86
3.3.1 สิทธิด้านการรักษาพยาบาล	86
3.3.2 สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล	87
3.3.3 สิทธิด้านคุณภาพชีวิต	88
3.3.3.1 สิทธิในการศึกษา	90
3.3.3.2 สิทธิในหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	90
3.3.3.3 สิทธิในการช่วยเหลือดูแล	90
3.3.3.4 สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	91
3.4 สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ	92
3.4.1 สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการเข้าเมือง	93
3.4.2 สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวตามกฎหมาย	95
3.4.3 สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน	99
3.4.4 สิทธิในการมีส่วนร่วม	99
3.4.5 สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ	108

บทที่ 4 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎร	110
4.1 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคล ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	110
4.1.1 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรักษาพยาบาล	110
4.1.1.1 ด้านการรักษาพยาบาล	110
(1) กรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการ ทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐไทย	110
(2) กรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการ ทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่นอกรัฐไทย	112
4.1.1.2 ด้านการรับรองความพิการ	113
4.1.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย	114
4.1.2.1 ความล่าช้าในการรับรองสถานะบุคคล	114
4.1.2.2 การขาดความช่วยเหลือในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย	116
4.1.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านคุณภาพชีวิต	117
4.1.3.1 ด้านการศึกษา	117
(1) ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมโดย ไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับสูงขึ้นไปได้	117
(2) ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมระหว่างที่ ได้รับการศึกษา	118
4.1.3.2 ด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	120
(1) ด้านหลักประกันสุขภาพ	120
(2) ด้านความเป็นอยู่ที่ดี	125
(3) ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ	127
4.1.3.3 ด้านการช่วยเหลือดูแล	130
(1) ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการใช้ความรุนแรง ไร้มนุษยธรรม	130
(2) ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการถูกแสวงหาประโยชน์	132
(3) ด้านความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย	133
(4) ด้านการสงเคราะห์	135
(5) ความช่วยเหลือเด็กไม่ให้ถูกพรากจากครอบครัว	137

(6) ช่วยเหลือเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว	141
4.1.3.4 ด้านการทำงาน	142
(1) ด้านความเท่าเทียมในการทำงาน	142
(2) ด้านการอนุญาตให้ทำงาน	143
(3) ด้านความคุ้มครองในการทำงาน	144
4.1.3.5 ด้านสิทธิในการเดินทาง	145
4.1.3.6 ด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	147
4.1.4 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ	149
4.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตาม ข้อเท็จจริง	150
4.2.1 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรักษาพยาบาล	150
4.2.1.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล	151
4.2.1.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองความพิการ	151
4.2.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย	152
4.2.3 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านคุณภาพชีวิต	153
4.2.3.1 ความช่วยเหลือด้านการศึกษา	153
4.2.3.2 ความช่วยเหลือด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	153
4.2.3.3 ความช่วยเหลือด้านการช่วยเหลือดูแล	154
4.2.4 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ	155
 บทที่ 5 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา	 157
5.1 ปัญหาการไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความช่วยเหลือ	157
5.1.1 ความไม่ชัดเจนของความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ตามมาตรา 19/1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556	157
5.1.1.1 กรณีศึกษา	160
5.1.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	161
5.1.2 ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ในการรับรองความพิการ	162
5.1.2.1 กรณีศึกษา	162
5.1.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	163

5.2 ปัญหาเรื่องทัศนคติ	163
5.2.1 ทัศนคติต่อคนพิการ	163
5.2.1.1 กรณีศึกษา	164
5.2.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	164
5.2.2 ต่อบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	164
5.2.2.1 กรณีศึกษา	165
5.2.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	166
5.3 ปัญหาเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจ หรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน	166
5.3.1 การขาดความรู้ความเข้าใจ หรือความเข้าใจอันคลาดเคลื่อนของหน่วยงาน รัฐในตัวผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย	166
5.3.1.1 กรณีศึกษา	167
5.3.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	167
5.3.2 การขาดความรู้ความเข้าใจของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎร ผู้ดูแลคนพิการและผู้ที่มีความช่วยเหลือแก่ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	168
5.3.2.1 กรณีศึกษา	168
5.3.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	169
5.3.3 การขาดความเข้าใจในสภาวะความพิการ	169
5.3.3.1 กรณีศึกษา	169
5.3.3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	170
5.4 ปัญหาเรื่องการเข้าไม่ถึงสิทธิ	170
5.4.1 การเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง	170
5.4.1.1 กรณีศึกษา	171
5.4.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	172
5.4.2 การเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากขาดแคลนความช่วยเหลือจากภายนอก	172
5.4.2.1 กรณีศึกษา	173
5.4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	173
5.5 ปัญหาเรื่องการเข้าไม่ถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐ	173
5.5.1 กรณีศึกษา	174
5.5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา	174

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	176
6.1 บทสรุป	176
6.1.1 คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน และความคุ้มครองตามหลักกฎหมายแพ่ง	176
6.1.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้ต้องจัดให้มีการช่วยเหลือเบื้องต้นตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	178
6.1.3 กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลยังไม่เสร็จสิ้น แต่มีการให้ความช่วยเหลือในข้อเท็จจริง	179
6.1.4 การขาดความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และความบกพร่องของกฎหมายไทยบางฉบับก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการ	180
6.2 ข้อเสนอแนะ	182
6.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	182
6.2.1.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล	183
(1) ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล	183
(2) ความช่วยเหลือด้านการรับรองความพิการ	183
6.2.1.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล	184
6.2.1.3 ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต	184
(1) ความช่วยเหลือด้านการศึกษา	184
(2) ความช่วยเหลือด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	185
(3) ความช่วยเหลือด้านการช่วยเหลือดูแล	186
(4) ความช่วยเหลือด้านการทำงาน	188
(5) ความช่วยเหลือด้านการเดินทาง	189
(6) ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม	189
6.2.1.4 ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ	190

6.2.1.5	ด้านการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคล ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร	191
6.2.1.6	การสนับสนุนความช่วยเหลือโดยกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ	192
6.2.1.7	อื่น ๆ	193
6.2.2	ข้อเสนอด้านข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎร	195
6.2.3	ข้อเสนอด้านการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับสถานะของบุคคล	196
6.2.4	ข้อเสนอด้านการคุ้มครองสิทธิของคนพิการที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียน ราษฎรอื่นนอกจากคนพิการสัญชาติไทย	196
	บรรณานุกรม	204
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก	215
	ภาคผนวก ข	233
	ภาคผนวก ค	266
	ประวัติผู้เขียน	285

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ด้วยผู้ศึกษาได้เคยปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการ ได้ศึกษาและปฏิบัติงานภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานดังกล่าว ผู้ศึกษาพบว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองช่วยเหลือคนพิการ เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครอง และความช่วยเหลือ แก่คนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับกฎหมายลำดับรองที่ช่วยส่งเสริมความชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อคนพิการได้อย่างดี

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายที่ควรจะทำให้ความคุ้มครองแก่คนพิการที่ปรากฏอยู่ในรัฐไทยทุกคนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กลับมีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยในกฎหมายลำดับรอง ซึ่งการเลือกปฏิบัติดังกล่าวได้รับการกล่าวถึงในการรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2 โดยประเทศต่างๆเรียกร้องให้รัฐไทยดำเนินการเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ คือ ข้อเสนอแนะของประเทศอิหร่านที่ต้องการให้รัฐไทยตอบรับทันที เรื่องการแก้ไขปัญหาระยะการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการอย่างต่อเนื่อง ด้วยการลดตราบาปและการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในสังคม (Continue to address the promotion and protection of the rights of persons with disabilities by reducing stigma and discrimination against them in the society)¹

และมีความล่าช้าในการปฏิบัติงานอันส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ได้รับความช่วยเหลือตามความพิการ ทั้งที่มีบทบัญญัติตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้ต้องจัดให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งได้รับการกล่าวถึงในการรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2 คือ ข้อเสนอแนะของประเทศนิวซีแลนด์ที่ต้องการให้รัฐไทยตอบรับทันที เรื่องการประกันให้การปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับคนพิการได้รับการสนับสนุนโดยการบังคับใช้และการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (That Thailand's legislative

¹ ข้อเสนอแนะจากการนำเสนอรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2 และคำมั่นโดยสมัครใจ

reforms in relation to persons with disabilities be backed by a effective system of implementation and monitoring)

จากการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทยมีจำนวนมาก จากการสำรวจถึงจำนวนคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเบื้องต้น ผู้ศึกษาพบคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจำนวนมากถึง 1,031 คน² ในจำนวนดังกล่าวผู้ศึกษาพบคนพิการที่มีความพิการทั้ง 7 ประเภท และคนพิการเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามความพิการ เมื่อประกอบกับความด้อยโอกาสในฐานะบุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองตัวตนจากรัฐใดเลยในโลก คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงเป็นบุคคลที่ถูกลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว มี 3 ประการด้วยกัน คือ

1.1.1 การขาดความรู้ความเข้าใจ

ผู้ศึกษาเห็นว่าสาเหตุของการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ หรือการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ทั้งด้านสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน และด้านความช่วยเหลือเบื้องต้นที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสมควรได้รับ

1.1.2 ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

ผู้ศึกษาเห็นว่าสาเหตุอีกประการหนึ่งของปัญหานี้ เกิดจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในตัวผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ กล่าวคือ ในปัจจุบันความเข้าใจว่าผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือตามกฎหมายไทยจะต้องถือสัญชาติไทย ถูกบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎร

² แบ่งออกเป็น

1) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ที่อยู่ในความดูแลของศูนย์คนไร้ที่พึ่งของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำนวน 1,021 คน อ้างอิงจากระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองและพิทักษ์ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559

2) คนพิการประเภทต่างๆ จำนวน 10 คน จากการสำรวจของโรงพยาบาลอุ้มผาง จังหวัดตาก

ประเภททะเบียนบ้าน และมีบัตรประจำตัวประชาชนเท่านั้น และมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติของต่างประเทศ

1.1.3 อคติ

ในบางกรณีผู้ศึกษาเห็นว่าสาเหตุของปัญหามาจากอคติในตัวของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะเป็นอคติในตัวของผู้ที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรว่าบุคคลดังกล่าวไม่อยู่ในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐไทย หรืออคติที่มองว่าหน้าที่ในการให้ความบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ใช่หน้าที่ของรัฐไทย หรือมองว่าคนพิการไม่จำเป็นต้องได้รับการรับรองตัวตนจากรัฐ เพราะคนพิการมีชีวิตอยู่แค่เพื่อชดใช้กรรมจากชาติที่แล้ว หรือกระทั่งมองว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐไทย

จากสาเหตุทั้ง 3 ประการ ก่อให้เกิดปัญหาในทางข้อเท็จจริงต่อการใช้ชีวิตของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนจะต้องได้รับการประกันจากรัฐให้เข้าถึงได้ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาในทางความมั่นคงของรัฐไทย เนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ไม่อยู่ในระบบข้อมูลประชากรของรัฐไทย เพราะคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่มีตัวตนอยู่ในทะเบียนราษฎรของรัฐไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ด้วยการศึกษผ่านข้อเท็จจริง ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และวิเคราะห์ถึงแนวคิดตามหลักกฎหมายเอกชนของไทย โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังต่อไปนี้

1.2.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสถานะบุคคล

ประสงค์ที่จะศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับสถานะบุคคลตามกฎหมาย (Legal Personality) จากหลักกฎหมายเอกชนของไทย และหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อให้เข้าใจถึงหน้าที่ในการรับรองความพิการ และหน้าที่ในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายของรัฐไทย ประเภทของบุคคลที่ถูกเรียกโดยกรมการปกครอง ซึ่งทำหน้าที่ “นายทะเบียนกลาง” ของรัฐไทยว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (Unregistered Person)” รวมถึงความเข้าใจในตัวบุคคลที่เป็นผู้

ทรงสิทธิตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นเป้าหมายของบทที่ 2

1.2.2 ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎร

ประสงค์ที่จะศึกษาถึงสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน และตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นผู้ทรงสิทธิซึ่งรัฐไทยมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบทตามสนธิสัญญาดังกล่าว สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน และรายละเอียดของความช่วยเหลือเบื้องต้น (First Aid) ที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะต้องให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นเป้าหมายของบทที่ 3

1.2.3 ศึกษาเกี่ยวกับข้อจำกัดและอุปสรรค

ประสงค์ที่จะศึกษาว่าจากสถานการณ์ทางกฎหมายของไทย ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคใดบ้างต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยการศึกษาทั้งเชิงวิเคราะห์จากกฎหมายและสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน และศึกษาจากกรณีศึกษาซึ่งเป็น “เรื่องจริง” ที่ต้องประสบข้อจำกัดและอุปสรรคในข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นเป้าหมายของบทที่ 4

1.2.4 ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา

ประสงค์ที่ศึกษาว่าข้อจำกัดและอุปสรรคที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรต้องประสบในข้อเท็จจริง และจากการวิเคราะห์ข้อกฎหมาย ประกอบกับสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน มีสาเหตุมาจากปัญหาใดบ้าง ซึ่งเป็นเป้าหมายของบทที่ 5 อันจะนำไปสู่การทดลองให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนพิการที่อาสาเป็นกรณีศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้

1.2.5 ศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

ประสงค์ที่จะศึกษาว่าจากข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไปนั้น จะสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการใดบ้าง และจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ในลักษณะใด วิทยานิพนธ์นี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างข้อเสนอแนะอันนำไปสู่ “ต้นแบบการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น (First Aid)” แก่คนพิการซึ่งไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร กล่าวคือ เป็นคนพิการที่ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง

1.3 โจทย์วิจัย

โจทย์วิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถรักษาสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง ควรมีลักษณะอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่โจทย์วิจัยย่อยดังต่อไปนี้

1.3.1 คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีฐานะเป็นผู้ทรงสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน และตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร กล่าวคือ ความพิการของมนุษย์เพียงพอที่จะก่อตั้งสิทธิในความช่วยเหลือเบื้องต้น (First Aid) ที่เหมาะสมต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการผู้นั้นหรือไม่

1.3.2 รัฐไทยมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหรือไม่

1.3.3 หน้าที่ของรัฐไทยต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ควรมีลักษณะอย่างไร

1.3.4 สถานการณ์ทางกฎหมายไทยปัจจุบันก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการรักษาสิทธิของตนอย่างไรบ้าง

1.3.5 ข้อเสนอแนะต่อการให้ความคุ้มครองคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

1.4 สมมติฐานการศึกษา

จากประสบการณ์ในการปฏิบัติในหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบดูแลคนพิการ ผู้ศึกษาจึงคาดการณ์ถึงผลของโจทย์วิจัยว่า คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการของรัฐไทย โดยได้รับความคุ้มครองในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และผู้ศึกษาน่าจะพบข้อค้นพบตามโจทย์วิจัยย่อย ดังต่อไปนี้

1.4.1 คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นผู้ทรงสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน และตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทั้ง 7 ฉบับ ที่รัฐไทยเป็นภาคีและมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามข้อบทแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว

1.4.2 สถานการณ์ทางกฎหมายของไทย และแนวความคิดเกี่ยวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในปัจจุบัน ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการรักษาสิทธิของตน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในฐานะที่เป็นมนุษย์

1.4.3 รัฐไทยมีหน้าที่ในการประกันสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร รัฐไทยจึงมีหน้าที่ในการดำเนินการให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถรักษาสิทธิและเข้าถึงสิทธิของตนได้

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเชิงบุคคล คือ ศึกษาเฉพาะกรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ปรากฏตัวขึ้นในประเทศไทย ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีลักษณะของความไร้รัฐ และไม่ได้รับการรับรองสถานะจากรัฐใดเลยในโลก เพื่อแสวงหาทางคุ้มครองสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงจะไม่ศึกษาเกี่ยวกับคนพิการที่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐใดรัฐหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะบุคคลดังกล่าวจะได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะบุคคลที่มีสัญชาติไทย บุคคลที่มีสัญชาติของต่างประเทศแต่ได้รับสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย เช่น บุคคลที่มีสัญชาติอเมริกันที่ได้สิทธิอยู่อาศัยชั่วคราวในประเทศไทย หรือบุคคลที่ไร้สัญชาติแต่ได้รับการรับรองสถานะจากรัฐไทยแล้ว เช่น คนพิการที่ถือ “บัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” ตามกฎหมายไทยว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งหมายความว่า คนพิการดังกล่าวที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติประเภท ทร. 38 ก. แล้ว ถึงแม้บุคคลดังกล่าวจะมีความพิการและปรากฏตัวขึ้นในประเทศไทยก็ตาม คนในสถานการณ์นี้อาจจะเคยได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่เมื่อเขาถูกบันทึกในทะเบียนราษฎรนี้แล้ว ความไร้รัฐโดยสิ้นเชิงของเขาย่อมสิ้นสุดลง และกลับมีสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และมีตัวตนทางกฎหมายการทะเบียนราษฎรของรัฐหนึ่งบนโลกแล้ว จึงมิใช่บุคคลเป้าหมายของการศึกษาอีกต่อไป

1.6 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการที่จะศึกษาทั้งทางข้อเท็จจริง ทางทฤษฎีวิเคราะห์วิจัยจากข้อมูล และการหารือร่วมกันจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย เพื่อหาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ

ที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เป็นไปได้มากที่สุดและเพื่อประโยชน์สูงสุดของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการศึกษา 3 วิธี ดังนี้

1.6.1 ศึกษาเชิงเอกสาร

ผู้ศึกษาจะศึกษาเชิงเอกสาร โดยการศึกษาบ่อเกิดของสิทธิและปัญหาของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร จากบ่อเกิดข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ไม่ว่าจะเกี่ยวกับสถานะบุคคล การรับรองความพิการ และสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร จากบ่อเกิดข้อกฎหมายทั้งกฎหมายภายในรัฐไทย และกฎหมายระหว่างประเทศและทั้งลายลักษณ์อักษร และบ่อเกิดข้อกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 หรือหลักสิทธิมนุษยชน หรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

1.6.2 ศึกษาเชิงประสบการณ์

ผู้ศึกษาจะศึกษาเชิงประสบการณ์ โดยการศึกษาจากกรณีซึ่งศึกษาจริงที่มีความเป็นกรณีศึกษาของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจริง และได้รับผลกระทบการสถานการณ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจริง รวมถึงผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่กรณีศึกษาดังกล่าว เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด จากกรณีศึกษา ดังนี้³

(1) เด็กชายควาน้อยน้อย	(8) นายใบ้
(2) เด็กหญิงเอะเก๋พอ	(9) เด็กหญิงผักกาด
(3) นายดีตุ้	(10) เด็กชายพัสกร
(4) เด็กชายสุชาติ	(11) นางจ๊ะโป้
(5) นางมาลี	(12) นายอ่องคำ
(6) นางแปะ	(13) นายต่ายลิละ
(7) นายเพลโคะ	

และผู้ศึกษาได้ศึกษาเรื่องการจัดการสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกประเทศไทย โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อเท็จจริง ณ บ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายแดนจังหวัดเชียงราย

³ โปรดศึกษารายละเอียดในภาคผนวกในหน้า 215

1.6.3 ศึกษาเชิงการมีส่วนร่วม

ผู้ศึกษาจะศึกษาเชิงการมีส่วนร่วม โดยการหารือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ⁴ ในประเด็นการประกันสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ถึงความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาทางกฎหมาย นโยบาย และการดำเนินการ รวมถึงผู้ศึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้เสียกับปัญหา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในข้อเท็จจริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าของปัญหา เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

1.7 บทวิเคราะห์ศัพท์

เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1.7.1 คนพิการ คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยมีการกำหนดให้แบ่งประเภทคนพิการออกเป็น 7 ประเภทด้วยกัน คือ

- (1) คนพิการทางการเห็น
- (2) คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย
- (3) คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
- (4) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
- (5) คนพิการทางสติปัญญา
- (6) คนพิการทางการเรียนรู้
- (7) คนพิการทางออกทิสติก

1.7.2 สถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชน คือ สถานะบุคคลตามกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งกฎหมายที่กำหนดสถานะดังกล่าวเป็นกฎหมายเอกชน และสถานะดังกล่าวนำไปสู่การ

⁴ โปรดศึกษารายละเอียดในภาคผนวก ข ในหน้า 235

ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเอกชนต่อไป สถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชนนั้นสามารถพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน

1.7.3 สถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชน คือ สถานะบุคคลตามกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งกฎหมายที่กำหนดสถานะดังกล่าวเป็นกฎหมายมหาชน อันนำไปสู่การได้รับความคุ้มครองจากการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครอง ซึ่งสถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชนของมนุษย์ในสถานการณ์ทั่วไปของชีวิตที่ยอมรับในทุกักรัฐบนโลกมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ (1) สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร (2) สถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ และ (3) สถานะบุคคลตามกฎหมายการเข้าเมือง

1.7.4 การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย คือ การกระทำของรัฐเพื่อรับรองมนุษย์ที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับตน ซึ่งอาจจะเป็นจุดเกาะเกี่ยวโดยการเกิด หรือภายหลังการเกิดก็ได้ จุดเกาะเกี่ยวนี้จะเป็นตัวกำหนดสถานะบุคคลตามกฎหมายของมนุษย์ในสายตาของรัฐที่มีจุดเกาะเกี่ยว อาทิ เมื่อบุคคลเกิดบนดินแดนของรัฐใด หรืออาศัยบนดินแดนของรัฐใด คนดังกล่าวย่อมมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐเจ้าของดินแดน รัฐนี้จึงมีหน้าที่ที่จะต้องรับรองสถานะคนเกิดหรือคนอยู่ของคนผู้นั้น การรับรองนี้ย่อมทำให้รัฐผู้รับรองมีสถานะเป็นรัฐเจ้าของตัวบุคคลของมนุษย์ และเราอาจกำหนดสิทธิและการได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานรัฐนั้น และเพื่อให้บุคคลนั้นมีตัวตนทางกฎหมายต่อรัฐผู้รับรอง แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การรับรองตัวตนทางกฎหมายในทะเบียนราษฎรของรัฐอาจไม่ตรงกับกรณีตัวตนตามข้อเท็จจริง ซึ่งการจัดการให้ถูกต้องจึงเป็นภารกิจของนักกฎหมาย หลักคิดนี้ปรากฏชัดเจนเป็นครั้งแรกในข้อ 6 แห่ง ปณิญาสาภว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 และต่อมาก็ได้รับการรับรองต่อมาในหลายอนุสัญญาระหว่างประเทศและปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

1.7.5 บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร คือ บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองในทะเบียนราษฎรจากรัฐใดเลยในโลก จึงไม่มีเอกสารเพื่อใช้แสดงตนที่ออกโดยรัฐเจ้าของตัวบุคคล จึงเสมือนไม่มีตัวตนตามกฎหมายอยู่ในรัฐใดเลยในโลก เป็นคนต่างด้าวของทุกรัฐ และเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายของทุกรัฐในโลก

1.7.6 พลเมือง (Citizen) คือ บุคคลที่ได้รับการรับรองว่ามีภูมิลำเนาในรัฐ ซึ่งอาจจะเป็นพลเมืองโดยข้อเท็จจริง หรือพลเมืองในทะเบียนบุคคลของรัฐ ในกรณีหลัง ถือเป็นพลเมืองตามกฎหมายมหาชนของรัฐ โดยบุคคลดังกล่าวอาจจะมีสถานะเป็นบุคคลที่เป็นคนที่มีสัญชาติ (National) ของรัฐนั้น หรือบุคคลดังกล่าวอาจจะมีสถานะเป็นคนต่างด้าว (Alien) หรือไม่ได้มีสัญชาติของรัฐนั้นก็ได้ ฉะนั้น บุคคลใดเมื่อได้รับการรับรองว่ามีภูมิลำเนาตามกฎหมายมหาชนอยู่ในรัฐนั้นแล้วย่อมมีฐานะเป็นพลเมืองตามกฎหมายของรัฐนั้นทั้งสิ้น ซึ่งกรณีกฎหมายไทย คือ การรับรองเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2452 ดังนั้น คำว่า “พลเมือง” และคำว่า “ราษฎร” จึงเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันในเรื่องของการจัดการประชากรของรัฐ

1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ผู้ศึกษามีความคาดหวังจากการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ทั้งด้านสิทธิของคนพิการดังกล่าวตามหลักสิทธิมนุษยชน ตลอดจนด้านหน้าที่ของประเทศไทยต่อคนพิการดังกล่าว รวมถึงผลกระทบของสถานการณ์ทางกฎหมายไทยในปัจจุบันเกี่ยวกับคนพิการดังกล่าว จะก่อให้เกิดผล ดังนี้

1.8.1 เป็นการสร้างความเข้าใจในตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ถึงลักษณะของคนพิการดังกล่าว ความยากลำบากของการใช้ชีวิตของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร สิทธิที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรต้องได้รับการประกัน และหน้าที่ของประเทศไทยต่อคนพิการที่มีลักษณะดังกล่าว แก่สังคมและหน่วยงานราชการผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

1.8.2 เกิดข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปได้จริง รวมถึงเป็นไปได้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

1.8.3 ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นหนึ่งในองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย ซึ่งกำลังประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะมนุษย์ของตน อันเป็นการซ้ำเติมความด้อยโอกาสของคนพิการเหล่านั้น

บทที่ 2

บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่าความรู้ในเรื่องบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายทะเบียนราษฎรนั้น ไม่เป็นที่แพร่หลายและมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนแตกต่างกันออกไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกันทั้งในเรื่องแนวคิดพื้นฐานในการรับรองสถานะบุคคล เรื่องสถานะตามกฎหมายไทยของบุคคลซึ่งไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎร และเรื่องคนพิการซึ่งไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎร ผู้ศึกษาจึงจะอธิบายเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อด้วยกัน คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย 2) คำนิยามคำว่า “คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร” 3) “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคล

รัฐทุกรัฐรวมถึงรัฐไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นรัฐสมัยใหม่ซึ่งมีองค์ประกอบของอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) คือ อำนาจในการจัดการบริหารรัฐ โดยรัฐอื่นไม่สามารถก้าวล่วงได้ อำนาจอธิปไตยนี้เป็นสิ่งที่ทำให้แต่ละรัฐมีตัวตนแยกออกจากกัน โดยรัฐจะใช้อำนาจอธิปไตยของตน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) เหนือดินแดน คือ การใช้อำนาจอธิปไตยในดินแดนของตนเอง อำนาจอธิปไตยของรัฐเจ้าของดินแดนครอบคลุมทุกบริเวณในดินแดนของตน รวมถึงบุคคลที่ปรากฏตัวอยู่ในดินแดนของตนด้วย และในบางกรณีรัฐเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยนอกดินแดนของตนได้ เช่น บริเวณของสถานทูตของรัฐนั้นๆ ในดินแดนของรัฐอื่นๆ และ 2) เหนือประชากร คือ การใช้อำนาจอธิปไตยเหนือประชากรของตน ไม่ว่าประชากรของรัฐนั้นจะปรากฏตัวอยู่ในดินแดนของรัฐใดก็ตาม ซึ่งนอกจากจะมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตนและเหนือประชากรของตนแล้ว รัฐยังมีหน้าที่ต่อดินแดนของตนหรือต่อประชากรของตนด้วย เช่น หน้าที่ของรัฐในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยภายในดินแดน หรือหน้าที่ในการส่งเสริมความเป็นอยู่อันดีของประชากร เป็นต้น และการรับรองสถานะบุคคลก็เป็นหนึ่งในหน้าที่ของรัฐต่อดินแดนและประชากรของรัฐนั้น หน้าที่ของรัฐในการรับรองสถานะบุคคลนี้ ผู้ศึกษาจะอธิบายโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ สถานะ

บุคคลตามกฎหมายเอกชน หน้าที่ในการรับรองความพิการ และหน้าที่ในการรับรองสถานะของบุคคล ตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร ดังนี้

2.1.1 สถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชน

ตามแนวคิดของหลักสิทธิมนุษยชน สถานะความเป็นมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด โดยไม่สามารถพรากไปได้ และมนุษย์ทุกคนต้องมีความเท่าเทียมกัน จะปฏิบัติต่อมนุษย์คนหนึ่งให้ต่ำกว่ามนุษย์คนอื่นไม่ได้ ซึ่งรัฐไทยได้รับเอาแนวคิดตามหลักสิทธิมนุษยชนดังกล่าวมาใช้ ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พิจารณาได้จากการยกเลิกระบบไพร่และเลิกทาสในปี พ.ศ. 2417¹ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนมีสถานะที่เท่าเทียมกัน และรัฐไทยได้รับนำแนวคิดสถานะบุคคลดังกล่าวมาใช้ในระบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง พิจารณาได้จากการประกันความเท่าเทียมของมนุษย์ด้วยการรับรองสถานะบุคคลตามมาตรา 39 แห่งบรรพ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466² ซึ่งต่อมาก็ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2475 โดยกำหนดให้มนุษย์ทุกคนที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรไทยมีสถานะความเป็นบุคคลปรากฏตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติให้สถานะบุคคลเกิดเมื่อมนุษย์คลอดและอยู่รอดเป็นทารก และจะสิ้นสุดลงเมื่อตาย

เช่นเดียวกัน เมื่อมนุษย์คนใดคลอดและอยู่รอดเป็นทารก มีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมาย และบุคคลดังกล่าวเกิดมามีสภาพความผิดปกติ หรือความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาหรือการเรียนรู้ หรือเกิดมาไม่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาหรือการเรียนรู้ แต่ต่อมากความบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเพราะอุบัติเหตุหรือโรคภัย บุคคลนั้นมีความพิการ โดยเมื่อความพิการเกิดขึ้นในตัวบุคคลใด บุคคลดังกล่าวคือ “คนพิการ” ซึ่งตามแนวคิดเรื่องสถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชนของรัฐไทยและตามหลักสิทธิมนุษยชน สถานะทางเอกชนของบุคคลไม่ต้องการการกำหนดสถานะจากรัฐ และสถานะทางเอกชนย่อมติดตัวบุคคลนั้นตราบใดที่ยังคงมีสภาพความเป็นบุคคล เช่น บุคคลจะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์³ ซึ่งการบรรลุนิติภาวะของบุคคลตามกฎหมายเอกชนไม่ต้องได้รับการกำหนดสถานะจากรัฐ รัฐจะไม่ยอมรับสถานะการบรรลุนิติภาวะของ

¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, พ.ศ. 2552,) น. 177

² เพิ่งอ้าง, น. 234-235

³ มาตรา 19 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุี่สิบปีบริบูรณ์”

บุคคลไม่ได้ หรือกรณีของความเป็นคนวิกลจริต เมื่อมีอาการของการวิกลจริต บุคคลนั้นย่อมมีสถานะเป็นคนวิกลจริตโดยไม่ต้องการกำหนดสถานะจากรัฐ⁴

และเมื่อบุคคลใดเกิดมาด้วยความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาหรือการเรียนรู้ กล่าวคือ บุคคลนั้นมีความเป็น “คนพิการ” รัฐไทยในฐานะที่มีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการ เพราะคนพิการเป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการ เพราะคนพิการเป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการ ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวเนื่องในการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐไทย จะต้องทำหน้าที่ในการรับรองสถานะคนพิการดังกล่าว เพื่อให้รัฐไทยสามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการตามหน้าที่ของตนได้ สถานะความเป็นคนพิการของบุคคลนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับสถานะทางสัญชาติ หรือสถานะทางกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เพราะเมื่อบุคคลดังกล่าวเกิดมาเป็นคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติใด หรือมีสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือไม่ บุคคลดังกล่าวก็ยังเป็นคนพิการ รัฐไม่สามารถไม่ยอมรับสถานะความเป็นคนพิการของบุคคลดังกล่าวได้ ดังนั้น เมื่อคนพิการปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรไทย รัฐไทยก็มีหน้าที่ในการรับรองสถานะดังกล่าว กล่าวคือ หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการรับรองสถานะคนพิการ จะต้องวินิจฉัยถึงความพิการ และออกใบรับรองความพิการให้แก่คนพิการ เพื่อให้การคุ้มครองช่วยเหลือดูแลตามอำนาจหน้าที่ของตนต่อไป ซึ่งโดยกฎหมายไทยว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่มีผลในปัจจุบัน⁵ กระทรวงสาธารณสุขย่อมเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลคนพิการ ซึ่งก็เป็นคนป่วยประเภทหนึ่งและร้ายแรง และนอกจากนั้น กฎหมายไทยว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่มีผลในปัจจุบัน⁶ ก็บัญญัติให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ร่วมรักษาการตาม

⁴ มาตรา 28 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ผู้ที่ดูแลคนวิกลจริตสามารถขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถได้ แต่ไม่ได้กำหนดว่าสถานะการเป็นคนวิกลจริตจะต้องขอให้ศาลเป็นผู้สั่งก่อน ดังนี้

“บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการี กล่าวคือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้น อยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริต ผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคน ไร้ความสามารถก็ได้”

⁵ อันได้แก่ พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข

⁶ อันได้แก่ พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

กฎหมายเพื่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ ผู้ศึกษาจึงขอสรุปว่า คนพิการแม้ไร้การการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นผู้ทรงสิทธิในสุขภาพดี และกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ทรงหน้าที่

2.1.2 หน้าที่ในการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชนสามารถทำได้ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ (1) การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ เช่น การรับรองว่า บุคคลใดมีสิทธิในสัญชาติไทย อันทำให้รัฐมีหน้าที่รับรองสถานะคนสัญชาติไทยเป็นต้น (2) การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เช่น การรับรองว่าบุคคลใดมีสิทธิเข้าเมืองหรือมีสิทธิอาศัยอยู่ อันทำให้รัฐมีหน้าที่รับรองสถานะความเป็นคนเข้าเมืองหรือคนอาศัยถูกกฎหมาย เป็นต้น และ (3) การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นกฎหมายที่ไม่ใช้ก่อตั้งสิทธิตั้ง 2 ประเภทแรก แต่ใช้ในการรับรองสถานะแห่งสิทธิที่บุคคลมีอยู่ตามกฎหมายสัญชาติหรือกฎหมายคนเข้าเมือง จึงกล่าวว่าเป็นกฎหมายที่ใช้รับรองความสามารถที่จะใช้สิทธิ

การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เป็นการกระทำของรัฐเพื่อรับรองสถานะของบุคคลที่มีสิทธิอาศัยหรืออาศัยอยู่ในอาณาเขตของตน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐตามหลักการจัดการประชากรของรัฐ ซึ่งเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่รัฐต่าง ๆ ยอมรับ และต่อมา ดังที่ได้ประมวลจารีตประเพณีนี้เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกใน ข้อ 6⁷ แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) และล่าสุดสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในข้อ 3⁸ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ยังมีการรองรับในข้อ 16⁹ แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมือง ข้อ 7¹⁰ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child -

⁷ ข้อ 6 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

⁸ ข้อ 3 แห่งปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย บุคคลทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

⁹ ข้อ 16 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมือง

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน

¹⁰ ข้อ 7 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

CRC) ข้อ 12¹¹ และข้อ 18¹² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) อันเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเคารพสิทธิขั้น

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติและเท่าที่จะเป็นไปได้สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

2. รัฐภาคีจะประกัน ให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

¹¹ ข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าสิทธิคนพิการ

1. รัฐภาคียืนยันว่าคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลซึ่งหน้าตามกฎหมายในทุกแห่งหน

2. ให้รัฐภาคียอมรับว่าคนพิการอุปโภคความสามารถทางกฎหมายในทุกด้านของการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

3. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการจัดให้คนพิการเข้าถึงการสนับสนุนที่ตนต้องการในการใช้ความสามารถทางกฎหมาย

¹² ข้อ 18 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

1. ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยของตนเอง และการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมทั้งโดยการประกันให้คนพิการ

(เอ) มีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ

(บี) ไม่ถูกลิขิตรอนจากการมีสิทธิที่จะได้รับครอบครองและใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัวหรือดำเนินขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมืองที่จำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐานได้ ทั้งนี้เพราะเหตุแห่งความพิการ

(ซี) ย่อมออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตนได้โดยเสรี

(ดี) ไม่ถูกลิขิตรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ

พื้นฐานของบุคคล ซึ่งจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่รองรับโดยอนุสัญญาดังกล่าวจึงผูกพันรัฐไทยให้ต้องดำเนินการจัดการปัญหาความไร้การรับรองสถานะบุคคลที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ซึ่งนอกจากจะเป็นหน้าที่ตามหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศแล้ว การรับรองสถานะบุคคลอันเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำทะเบียนราษฎรยังเป็นหน้าที่ของรัฐในการก่อให้เกิดความมั่นคงภายในรัฐ¹³ อีกด้วย หากสามารถกำหนดสถานะของบุคคลในประเทศได้ทั้งหมด เช่น คนสัญชาติไทย คนสัญชาติอื่น คนไร้สัญชาติ หรือคนที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เป็นต้น ย่อมส่งผลอันดีต่อการจัดทำทะเบียนราษฎรเนื่องจากการจัดทำทะเบียนราษฎรที่จะสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายในความมั่นคงทางด้านประชากรของรัฐได้คือทะเบียนราษฎรที่สามารถบันทึกข้อมูลของประชากรทั้งหมดในประเทศได้ เพื่อให้สามารถนำเอาข้อมูลมาใช้และจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐไทยมีแนวทางการดำเนินการเพื่อจัดการประชากรโดยการจัดทำทะเบียนราษฎรมาตั้งแต่ พ.ศ. 2440 คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 และที่เป็นเรื่องของการทะเบียนราษฎรโดยตรงเริ่มใน พ.ศ. 2452 โดย พระราชบัญญัติสำหรับทำบาญชีคนในพระราชอาณาจักร ร.ศ.128 และในส่วนของคนต่างด้าว ก็มีการจัดทำทะเบียนและบันทึกตัวคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479¹⁴ และต่อมาก็ได้มีการจัดทำทะเบียนและบันทึกตัวมนุษย์ทุกคนทั่วราชอาณาจักร โดยพระราชบัญญัติราษฎร พ.ศ. 2499¹⁵ โดยแบ่งออกเป็นทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนบ้าน และทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติ บันทึกตัวมนุษย์ทุกคนที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรไทย ไม่จำกัดเฉพาะบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น จนกระทั่งปัจจุบันแนว

2. เด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ และในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด สิทธิที่จะรู้จัก และได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตนในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด

¹³ สัมภาษณ์ สรรพสิทธิ์ คุम्พ์ประพันธ์, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, โรงแรมเอเชีย, 24 มิถุนายน 2559.

¹⁴ พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์, “อดีตคนหนีภัยความตายที่อยู่ในรัฐไทย : ศึกษาการจัดการโดยรัฐไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 70

¹⁵ ดร.ณิ ไพบาลพาณิชย์กุล, “สิทธิในการมีเอกชนพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.169.

ทางการดำเนินการดังกล่าวก็ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

2.2 คำนิยามคำว่า “คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร”

องค์ประกอบของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ คนพิการ และการไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ดังนี้

2.2.1 คนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นขึ้นเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีที่รัฐไทยมีต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD) ซึ่งรัฐไทยเป็นภาคีสมาชิก โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดคำนิยามคำว่าคนพิการ ว่า “บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาและการเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด **ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ** และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป” โดยมีประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ แบ่งประเภทความพิการออกเป็น 7 ประเภท¹⁶ คือ คนพิการทางการเห็น คน

¹⁶ (1) ความพิการทางการเห็น ได้แก่

1.1. ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ตึกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับต่ำกว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา

1.2. ตาเห็นเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็นเมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาข้างที่ตึกว่า เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับตั้งแต่

3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ไปจนถึงไม่เกินกว่า 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

(2) ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่

2.1. หูหนวก หมายถึง การที่บุคคล การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน เมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ (Hertz) 1,000 เฮิรตซ์ (Hertz) และ 2,000 เฮิรตซ์ (Hertz) ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป

2.2. หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยิน เมื่อตรวจวัดการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ (Hertz) 1,000 เฮิรตซ์ (Hertz) และ 2,000 เฮิรตซ์ (Hertz) ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาจนถึง 40 เดซิเบล

2.3. ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น

(3) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่

3.1. ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา อาจมาจากสาเหตุอัมพาต แขน ขา อ่อนแรง แขน ขาขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานมือ เท้า แขน ขา

3.2. ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

(4) ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด

พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ความพิการทางสติปัญญา ความพิการทางการเรียนรู้ และความพิการทางออทิสติก

ตามแนวคิดเรื่องความพิการในปัจจุบัน อันเป็นแนวคิดที่เรียกว่า “ตัวแบบความพิการทางสังคม (Social model of disabilities)¹⁷” มองว่าความพิการนั้นเกิดจากความบกพร่องของร่างกาย หรือจิตใจและพฤติกรรม หรือสมองและสติปัญญา หรือการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งความบกพร่องดังกล่าวเมื่อรวมกับอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันในสังคม ก่อให้เกิดความพิการ ดังนั้น ความพิการไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลที่มีความบกพร่อง แต่ความพิการนั้นเกิดจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อคนที่มีความบกพร่องไม่สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ และบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากสังคม เพราะเกิดจากการละเลยของสังคมต่อบุคคลที่มีความบกพร่อง จนส่งผลให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถอยู่ร่วมในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ได้

2.2.2 การไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร คือ การรับรองว่าบุคคลนั้นปรากฏตัวและอาศัยอยู่ในราชอาณาจักร อันเป็นการรับรองภูมิลำเนาของบุคคลตามกฎหมาย

(5) ความพิการทางสติปัญญา ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติหรือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 18 ปี

(6) ความพิการทางการเรียนรู้ ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

(7) ความพิการทางออทิสติก ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมอง และความผิดปกติที่แสดงก่อนอายุ 2 ปีครึ่ง ทั้งนี้ ให้รวมถึงการวินิจฉัยกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่นๆ

¹⁷ อ้นธิกา สวัสดิ์ศรี, ““ตัวแบบความพิการทางสังคม” กับการมองภาพ “คนพิการ” ใน “สังคมไทย”,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2559, จาก <http://prachatai.com/journal/2009/09/25851>

มหาชน โดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มีจุดประสงค์ในการบันทึกการสถานะบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่¹⁸ การบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎรแบ่งประเภทออกเป็น 2 ประเภท คือ ทะเบียนบ้าน และทะเบียนประวัติ ซึ่งเป็นการแบ่งตามสถานะการอยู่อาศัยตามกฎหมาย กล่าวคือ การบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนบ้าน มีไว้สำหรับบันทึกตัวบุคคลที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย และทะเบียนประวัติมีไว้สำหรับบันทึกตัวบุคคลที่ไม่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่อาจ¹⁹ หรือไม่ต้องการ²⁰ ส่งออกนอกประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

2.2.2.1 การบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนบ้าน

ทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนบ้าน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ทะเบียนบ้านประเภท ทร. 14 และทะเบียนบ้านประเภท ทร. 13 ดังนี้

(1) ทร. 14²¹

ทะเบียนบ้านประเภท ทร. 14 มีไว้เพื่อบันทึกชื่อบุคคลที่มีสิทธิอาศัยถาวร โดยผู้ที่มีสิทธิอาศัยถาวรอาจจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม เป็นไปตามมาตรา 36²² แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ที่

¹⁸ วินัส สีสุข, รักษาโรคไร้รัฐด้วยกฎหมายการทะเบียน, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2554,) น. 89 – 105

¹⁹ อาทิตย คนที่หนีภัยความตายเข้ามาในประเทศไทย แม้เข้าเมืองและอาศัยอยู่ผิดกฎหมาย แต่การส่งออกไปยังประเทศต้นทาง ก็จะเป็นการทำให้คนดังกล่าวเสี่ยงภัยต่อชีวิตและร่างกาย อันเป็นการละเมิดหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงส่งออกไปประเทศต้นทางไม่ได้ และหากยังไม่มีประเทศที่สามยอมรับ ก็ต้องยอมรับให้อาศัยชั่วคราวในประเทศไทย

²⁰ อาทิตย คนจากประเทศลาวกัมพูชาและเมียนมา ซึ่งเข้ามาทำงานไร้ฝีมือในตลาดแรงงานไทย ซึ่งกำลังขาดแคลนแรงงานกรรมกรหลายลักษณะ จึงมีนโยบายของรัฐบาลที่จะไม่ส่งคนดังกล่าวกลับประเทศต้นทาง และยอมรับให้อาศัยชั่วคราวในประเทศไทยเพื่อทำงาน

²¹ วินัส สีสุข อ่างแล้ว, *เชิงอรรถ ที่ 18*, น.105 - 109

²² มาตรา 36 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนบ้านไว้ทุกบ้านสำหรับผู้มีสัญชาติไทยและคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย

การจัดทำทะเบียนบ้านให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

กำหนดให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนไว้ทุกบ้านสำหรับผู้ที่มีถิ่นที่อยู่
ในราชอาณาจักร ทั้งผู้ที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย

ตัวอย่างของคนสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านประเภทคนอยู่ถาวร (ท.ร. 14)
ก็คือ บุตรที่เกิดจากบิดามารดาที่มีสัญชาติไทย หรือบุตรของบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทย หรือคน
สัญชาติไทยที่ตกสำรวจสอบทะเบียนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2499 หรือคนสัญชาติไทยที่ขอเพิ่มชื่อโดยใช้
สูติบัตร ใบแจ้งการย้ายที่อยู่ หรือทะเบียนบ้านแบบเดิมที่ไม่มีเลขทะเบียนประชาชน หรือคนสัญชาติ
ไทยที่มีการลงรายการ “ตายหรือจำหน่าย” ในทะเบียนบ้านฉบับที่มีเลขประจำตัวประชาชน
เนื่องจากแจ้งตายผิดคนหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง หรือบุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยไม่อาจพิจารณา
เป็นอย่างอื่น (เช่น บุคคลที่ได้รับสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ หรือโดยการแปลงสัญชาติ) เป็นต้น

นอกจากนั้น บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยก็สามารถขอบันทึกตัวลงในทะเบียน
บ้านประเภทคนอยู่ถาวร (ท.ร. 14) ได้เช่นเดียวกัน โดยบุคคลที่จะขอบันทึกรายการสถานะบุคคล
จะต้องเป็นบุคคลที่มีสิทธิอาศัยถาวรตามกฎหมายไทยว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยปรากฏตามใบสำคัญถิ่น
ที่อยู่ที่อยู่ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ นอกจากนี้ คนต่างด้าวดังกล่าวย่อมจะถูกบันทึกในทะเบียนคนต่าง
ต่างตามกฎหมายไทยว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว จึงได้รับการออกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว
เพื่อใช้แสดงตนอีกด้วย เมื่อถูกบันทึกในทะเบียนบ้านประเภทคนอยู่ถาวรแล้ว คนดังกล่าวจะได้รับเลข
ประจำตัว 13 หลักตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ขึ้นต้นด้วยเลข 8 และได้รับบัตรตามกฎหมายนี้
ที่มีชื่อว่า “บัตรคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย” ซึ่งเป็นบัตรพลาสติกสีชมพู

โดยสรุป คนพิการที่มีชื่อใน ท.ร. 14 จึงมิใช่คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะ
บุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่เป็นบุคคลที่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการ
ทะเบียนราษฎร

(2) ท.ร. 13²³

ทะเบียนบ้านประเภทคนอยู่ชั่วคราว (ท.ร. 13) มีไว้เพื่อบันทึกชื่อคนต่าง
ต่างที่มีสิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายไทยว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งแนวคิดและวิธีการบันทึกสิทธินี้
เป็นไปตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ประกอบกับข้อ 1 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดทำ
ทะเบียนบ้าน คนต่างด้าวที่จะถูกบันทึกในทะเบียนบ้านนี้มีอยู่ 3 ประเภท กล่าวคือ (1) คนต่างด้าวที่
ได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองและอาศัยอยู่ชั่วคราว²⁴ (2) คนต่างด้าวที่เข้าเมืองผิด แต่มีมติคณะรัฐมนตรี

²³ วินัส สีสุข อ่างแล้ว เชียงอรรถที่ 18 น. 109 - 113

²⁴ มาตรา 34 - 35 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“มาตรา 34 คนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้จะต้องเข้ามาเพื่อการดังต่อไปนี้

- (1) การปฏิบัติหน้าที่ทางทูตหรือกงสุล
- (2) การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ
- (3) การท่องเที่ยว
- (4) การเล่นกีฬา
- (5) ธุรกิจ
- (6) การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
- (7) การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการ

ส่งเสริมการลงทุน

- (8) การเดินทางผ่านราชอาณาจักร
- (9) การเป็นผู้ควบคุมพาหนะหรือคนประจำพาหนะที่เข้ามายังท่า สถานีหรือท้องที่

ในราชอาณาจักร

- (10) การศึกษาหรือดูงาน
- (11) การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน
- (12) การเผยแพร่ศาสนาที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง
- (13) การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์หรือฝึกสอนในสถาบันการค้นคว้าหรือ

สถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร

- (14) การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ
- (15) การอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 35 คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 34 อธิปไตยหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีมอบหมายจะอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ๆ ก็ได้

ระยะเวลาที่จะอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรให้กำหนดดังนี้

- (1) ไม่เกินสามสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (4) (8) และ (9)
- (2) ไม่เกินเก้าสิบวัน สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (3)
- (3) ไม่เกินหนึ่งปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (5) (10) (11) (12) (13) (14) และ (15)
- (4) ไม่เกินสองปี สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (6)
- (5) ตามกำหนดระยะเวลาตามความจำเป็น สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (1) และ (2)

รับรองสิทธิอาศัยชั่วคราว²⁵ หรืออยู่ในระหว่างการผ่อนผันให้อาศัยเพื่อรอการส่งกลับประเทศต้นทาง²⁶ (3) บุตรของคนต่างด้าวในสองข้อที่ผ่านมา ซึ่งเกิดในประเทศไทย²⁷

โดยสรุป คนพิการที่มีชื่อใน ท.ร.13 จึงมิใช่คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่เป็นบุคคลที่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

(6) ตามกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณาเห็นสมควร สำหรับกรณีตามมาตรา 34 (7)

ในกรณีที่คนต่างด้าวมียเหตุจำเป็นจะต้องอยู่ในราชอาณาจักรเกินระยะเวลาที่กำหนด ใน (1) (2) (3) และ (4) ให้อธิบดีเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้อยู่ต่อไปได้ครั้งละไม่เกินหนึ่งปี และเมื่อได้อนุญาตแล้วให้รายงานต่อคณะกรรมการเพื่อทราบพร้อมด้วยเหตุผลภายในเจ็ดวันนับแต่วันอนุญาต

การขออนุญาตเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวต่อไปแต่ละครั้งให้คนต่างด้าวยื่นคำขอตามแบบและเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงในระหว่างรอฟังคำสั่งให้คนต่างด้าวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรไปพลางก่อนได้”

²⁵ มาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“ในกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง รัฐมนตรีโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีจะอนุญาตให้คนต่างด้าวผู้ใดหรือจำพวกใดเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไขใด ๆ หรือจะยกเว้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีใด ๆ ก็ได้”

²⁶ มาตรา 54 วรรค 2 หรือ 3 แห่ง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“ถ้ามีกรณีต้องสอบสวนเพื่อส่งตัวกลับตามวรรคหนึ่งให้นำมาตรา 19 และมาตรา 20 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอนุญาตให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด โดยคนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้ ค่าใช้จ่ายในการกักตัวนี้ให้คนต่างด้าวผู้นั้นเป็นผู้เสีย”

²⁷ หลักกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว

2.2.2.2 การบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติ²⁸

ทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทะเบียนประวัติประเภท ทร. 38/1 และทะเบียนประวัติประเภท 38 ก. ดังนี้

(1) ทร. 38/1

ทะเบียนประวัติประเภท ทร. 38/1 เป็นทะเบียนประวัติซึ่งเกิดในช่วงการยอมรับให้คนต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ กล่าวคือ กัมพูชา/ลาว/เมียนมา ซึ่งเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย แต่เข้ามาอาสาทำงานในสาขาอาชีพที่ขาดแคลนในประเทศไทย ซึ่งคนในสถานการณ์นี้มักเป็นคนที่ไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้การรับรองสถานะทะเบียนราษฎร เพราะตกหล่นจากทะเบียนราษฎรของประเทศต้นทาง คณะรัฐมนตรีตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึง พ.ศ. 2555 จึงมีนโยบายรับรองสถานะบุคคลให้แก่คนดังกล่าวในทะเบียนประวัติประเภท ทร. 38/1 หากพวกเขาแสดงตนเป็นคนสัญชาติของสามประเทศเพื่อนบ้าน ในระหว่างที่รอการพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง นโยบายตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “แรงงานต่างด้าวสามสัญชาติ” บทบัญญัติที่ให้อำนาจในการสำรวจและจัดทะเบียนประวัติประเภทนี้ ก็คือ ในช่วงแรก ไม่มีบทบัญญัติที่รองรับชัดเจน หากแต่ใช้บทบัญญัติทั่วไปของ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แต่ในการปฏิรูปกฎหมายการทะเบียนราษฎรใน พ.ศ. 2551 ก็ได้ปรับมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เพื่อให้อำนาจนายทะเบียนกลาง ซึ่งทำหน้าที่โดยกรมการปกครองให้อาจใช้ระเบียบเพื่อสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติให้แก่คนต่างด้าวซึ่งไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย แต่ไม่อาจส่งออกจากประเทศไทย

สำหรับนโยบายล่าสุดเพื่อการจัดการแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติจากประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าว ก็คือ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ซึ่งยังรับรองสิทธิทำงานให้แก่คนต่างด้าวใน ทร. 38/1 ต่อไป โดยใน ทร.38/1 นั้น มิใช่ได้บันทึกเพียงบุคคลที่เป็นแรงงานเท่านั้น ยังรวมถึงผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว ซึ่งในขณะที่เข้ารับการสำรวจจะต้องเป็นบุตรของคนต่างด้าวที่อายุไม่เกิน 18 ปี แต่ต่อมา ก็อาจมีอายุเกินกว่านั้น ก็ยังได้รับการรับรองสถานะบุคคลต่อไปใน ทร.38/1

โดยสรุป คนพิการที่มีชื่อใน ทร.38/1 จึงมิใช่คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่เป็นบุคคลที่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

²⁸ กิตติวราญ รัตนมณี, “คนต่างด้าวในทะเบียนราษฎรไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), น.32

(2) ทร. 38 ก.

ทะเบียนประวัติประเภท ทร. 38 ก. เกิดจากปี พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล อันมีขึ้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 โดยอธิบายถึงความสำคัญของปัญหาไว้ว่า “ปัจจุบันรัฐไทยมีกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานะและสิทธิอาศัยอยู่ในรัฐไทยหลายกลุ่ม ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีทั้งในส่วนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมแต่ตกสำรวจจากทางราชการ และกลุ่มที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านด้วยเหตุผลทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความไม่ปลอดภัยในชีวิต โดยบางส่วนไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทางได้... ทั้งนี้ สถานภาพการดำรงชีวิตของบุคคลไม่เอื้อต่อความมั่นคงและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้นหากปล่อยไว้โดยไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหา จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในระยะยาวอย่างรุนแรง โดยผลกระทบดังกล่าว ไม่จำกัดเฉพาะที่จะเกิดจากกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้โดยตรงเท่านั้น...” ซึ่งหนึ่งในเป้าหมายของยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลคือการขจัดปัญหาความไร้รัฐอย่างสิ้นเชิง ซึ่งนำไปสู่สถานะการไม่มีตัวตนตามกฎหมายมหาชนอันทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิตามกฎหมาย หรือไม่ได้รับการได้รับการรับรองจากรัฐ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาในรัฐไทยนานแล้ว โดยอาจจะเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมแต่ตกสำรวจจากทางราชการ กลุ่มที่อพยพมาจากนอกประเทศแต่อาศัยอยู่มานานหรือทำประโยชน์ซึ่งทางราชการรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวร หรือกลุ่มที่อพยพมาจากนอกประเทศและยังไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทาง
2. เด็กหรือบุคคลที่เรียนอยู่ในสถานศึกษาในรัฐไทยแต่ไม่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย
3. บุคคลที่ไร้รากเหง้า คือ กลุ่มบุคคลที่ไม่ทราบที่มา ไม่มีจุดเกาะเกี่ยวที่ชัดเจน
4. บุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ ได้แก่ บุคคลที่มีผลงานหรือความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ในด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการกีฬา รวมทั้งด้านอื่นๆที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร
5. แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติที่พิสูจน์สัญชาติไม่ผ่าน คือ แรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว กัมพูชาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานในรัฐไทย แต่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศได้เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์สัญชาติได้
6. กลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มบุคคลอื่นๆที่ไม่มีชื่ออยู่ทะเบียนราษฎร

รวมทั้งกำหนดให้หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นเจ้าของภาพในการดำเนินการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติประเภทบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมาย เช่น โรงเรียนและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนรับผิดชอบในการสำรวจกลุ่มเด็กนักเรียนหรือบุคคลที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ รับผิดชอบการสำรวจกลุ่มคนไร้รากเหง้า เป็นต้น

ต่อมาจึงได้มีการกำหนดระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548²⁹ และเมื่อมีการปฏิรูปกฎหมายการทะเบียนราษฎรใน พ.ศ. 2551 จึงได้มีการปรับมาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 เพื่อกำหนดให้ผู้อำนวยการจัดให้มีทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตามวรรคหนึ่งตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ขอให้ตระหนักว่า มาตรา 38 วรรค 2³⁰ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 วางหลักให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางจัดให้มีทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตามวรรคหนึ่ง³¹ กล่าวคือ เมื่อบุคคลตามมาตรา 38 วรรค 1 มีสิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายไทยว่าด้วยคนเข้าเมือง

²⁹ ถึงแม้ว่าระเบียบนี้จะประกาศใช้โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรี กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล อันมีขึ้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 แต่แนวคิดในการยกร่างระเบียบนี้มีมาก่อนหน้านั้น และระเบียบได้ยกร่างเสร็จสิ้นก่อนคณะรัฐมนตรีมีมติดังกล่าว แต่เพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงประกาศใช้ภายหลัง

³⁰ มาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2551
“ให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางจัดให้มีทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตามวรรคหนึ่งตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

³¹ มาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2551
“ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนบ้านสำหรับคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักร ในกรณีผู้มีรายการในทะเบียนบ้านพ้นจากการได้รับอนุญาตหรือผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักร ให้นายทะเบียนจำหน่ายรายการทะเบียนของผู้นั้นโดยเร็ว”

บุคคลอื่นในที่นี้ อันเป็นเป้าหมายของมาตรา 38 วรรค 2 ก็ย่อมหมายถึงบุคคลที่ไม่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทยตามกฎหมายไทยว่าด้วยคนเข้าเมือง นั่นเอง

นอกจากนั้น เราพบว่า กรมการปกครองมักใช้มาตรา 38 วรรค 2 ในการสำรวจและบันทึก บุคคลที่ไม่ปรากฏชื่อในทะเบียนราษฎรใดเลยในประเทศไทย ซึ่งเป็นการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศไทยในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย

ในอดีต ประเทศไทยเคยใช้ทะเบียนประวัติในการรับรองคนไร้รัฐที่อพยพหนีภัยความตายจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาจำนวน 17 กลุ่ม เพื่อขจัดปัญหาความไร้รัฐให้แก่บุคคลดังกล่าว แต่ในปัจจุบัน ประเทศไทยใช้เพียง 2 ทะเบียนประวัติในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้แก่คนไร้รัฐโดยสิ้นเชิงหรือคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หากเป็นแรงงานไร้ฝีมือจากเมียนมา/ลาว/กัมพูชา ย่อมถูกบันทึกในทะเบียนประวัติประเภท 38/1 จึงมักเรียกทะเบียนประวัตินี้ว่า “ทะเบียนประวัติแรงงานต่างด้าว” จึงเป็นการทำทะเบียนประวัติเพื่อคนไร้รัฐที่แสดงตนเป็นคนสัญชาติของรัฐบาลต่างประเทศ

ในขณะที่ทะเบียนประวัติประเภทที่สอง ถูกเรียกว่า “ทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” หรือเรียกย่อๆ ทั่วไปว่า “ท.ร.38 ก”³² ซึ่งข้อ 3 แห่งระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ได้ให้คำนิยามคำว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” ว่า คือ บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแต่ไม่มีรายการในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 13 และท.ร. 14) เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันถิ่นกำเนิดหรือประวัติของบุคคลหรือหลักฐานไม่เพียงพอที่นายทะเบียนจะพิจารณาเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้ไม่รวมถึงคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ไม่อยู่ในความควบคุมของทางราชการ หรือไม่มีนโยบายผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งอาจจะพิจารณาได้ดังนี้

³² ข้อ 4 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548

“ให้นายทะเบียนอำเภอและนายทะเบียนท้องถิ่นจัดให้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ขณะสำรวจอยู่ในเขตของสำนักทะเบียนนั้นๆ ตามแบบ ท.ร. 38 ก และบันทึกข้อมูลไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักทะเบียน”

1. บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร มีข้อพิจารณาว่า ในที่นี้คำว่า มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยนั้น ไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับสิทธิผ่อนผันให้อาศัยอยู่รัฐไทยแล้ว เพียงแต่อาศัยอยู่ในรัฐไทยตามข้อเท็จจริงก็เพียงพอแล้ว หรือก็คือการรับรองว่าบุคคลดังกล่าวมีภูมิลำเนาทางแพ่งอยู่ในรัฐไทยนั่นเอง³³

2. ไม่มีรายการในทะเบียนบ้านเนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันถิ่นกำเนิดหรือประวัติของบุคคลหรือหลักฐานไม่เพียงพอที่นายทะเบียนจะพิจารณาเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน คือไม่เคยได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรของรัฐไทยเลยนั่นเอง

3. บุคคลที่จะถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนนี้ ไม่รวมถึงคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ไม่อยู่ในความควบคุมของทางราชการ หรือเป็นคนต่างด้าวที่ไม่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในรัฐไทย ทั้งนี้สำนักทะเบียนกลางมีหนังสือที่ มท 0309.1/ ว 3 ลงวันที่ 22 มกราคม 2558 เรื่องการรับแจ้งการเกิดและการจัดทำทะเบียนประวัติ กำหนดให้ในกรณีคนต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในรัฐไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย นายทะเบียนเรียกตรวจพยานเอกสารและสอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ โดยหากเชื่อได้ว่า 1) มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่จริง 2) เป็นบุคคลที่ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร ไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก และ 3) ไม่มีเอกสารราชการที่แสดงว่าเป็นคนสัญชาติอื่น นายทะเบียนสามารถจัดทำทะเบียนประวัติให้บุคคลดังกล่าวได้

บุคคลที่ได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติตามบทบัญญัติของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 โดยบันทึกข้อมูลของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนจะบันทึกตามข้อเท็จจริงในขณะนั้น รวมถึงการสอบพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือที่ผู้มีคำร้องขอให้มีการสำรวจจะสามารถหาได้และไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน นอกจากจะต้องจัดให้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนแล้ว นายทะเบียนยังมีหน้าที่ต้องกำหนดเลขประจำตัวให้บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประกอบด้วยเลข 13 หลัก³⁴ รวมถึงจัดทำบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนเพื่อ

³³ การรับรองภูมิลำเนาทางมหาชน คือการให้สิทธิอาศัยอยู่ในราชอาณาจักร

³⁴ ข้อ 6 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548

“เพื่อความสะดวกในการจัดทำทะเบียนประวัติหรือปรับปรุงฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ให้นายทะเบียนอำเภอและนายทะเบียนท้องถิ่นกำหนดเลขประจำตัวประชาชนให้บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนคนละหนึ่งเลขไม่ซ้ำกัน

ใช้แสดงเป็นหลักฐาน โดยกำหนดให้มีสถานะเป็น “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” และได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เป็นบุคคลประเภท 0 กลุ่ม 89 (0-xxxx-89xxx-xx-x) สำหรับบุคคล 6 กลุ่มตามยุทธศาสตร์ฯ

หน้าที่ในการจัดทำทะเบียนประวัติของนายทะเบียนยังครอบคลุมไปถึงบุตร³⁵ ของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (เด็กที่บิดามารดาเป็นบุคคลประเภท 0, เด็กที่บิดาหรือมารดาฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลประเภท 0 และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลประเภท 00³⁶ ซึ่งสถานะการผ่อนผันให้อาศัยอยู่รัฐไทยสิ้นสุด หรือเด็กที่บิดาหรือมารดาฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลประเภท 0 และอีกฝ่ายเป็นคนต่างด้าวไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมือง³⁷) เด็กที่บิดามารดาเป็นบุคคลประเภท 00 ซึ่งสถานะการผ่อนผันให้อาศัยอยู่รัฐไทยสิ้นสุด เด็กที่บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวไม่ได้รับ

เลขประจำตัวของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประกอบด้วยเลข 13 หลักตามที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดไว้ท้ายระเบียบนี้”

³⁵ ข้อ 9 ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548

“การรับแจ้งการเกิดบุตรของคนที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ให้นายทะเบียนเรียกหลักฐานเพื่อตรวจสอบว่าเด็กที่เกิดได้สัญชาติไทยหรือไม่ หากพบว่าเป็นคนสัญชาติไทยหรือเป็นคนไม่มีสัญชาติ ให้ปฏิบัติในการรับแจ้งการเกิดและเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 แต่หากไม่สามารถวินิจฉัยสัญชาติของเด็กได้ ให้นายทะเบียนผู้รับแจ้งออกสูติบัตรให้ตามแบบ ท.ร. 031 และเพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนประวัติ (ท.ร. 38 ก) ฉบับที่บิดาหรือมารดาของเด็กมีชื่ออยู่

กรณีเด็กเกิดต่างท้องที่ เมื่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งออกสูติบัตรตามแบบ ท.ร. 031 ให้ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คัดสำเนารายการสูติบัตรฉบับดังกล่าวแจ้งไปยังนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่บิดาหรือมารดาของเด็กมีชื่ออยู่เพื่อดำเนินการเพิ่มชื่อเด็กลงในทะเบียนประวัติ (ท.ร. 38 ก) ฉบับเดียวกับบิดาหรือมารดาของเด็ก”

³⁶ บุคคลที่ได้รับสิทธิผ่อนผันให้อยู่อาศัยเป็นกรณีพิเศษ ตามมติคณะรัฐมนตรี กรณีแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว กัมพูชา

³⁷ โดยมีการกำหนดขั้นตอนสำหรับกรณีบุตรของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ให้นายทะเบียนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อตรวจสอบว่าเด็กที่เกิดมีสถานะทางทะเบียนอย่างไร หากไม่สามารถวินิจฉัยสัญชาติได้ ก็ให้นายทะเบียนเพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนประวัติฉบับที่บิดาหรือมารดาของเด็กมีชื่ออยู่

อนุญาตให้เข้าเมืองตามกฎหมายคนเข้าเมือง เด็กไร้เดียงสาที่ถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ไม่ปรากฏ
บุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง และเด็กที่แจ้งเกิดเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด และมีหน้าที่ต้องกำหนดเลข
ประจำตัวประชาชน 13 หลัก โดยจะกำหนดให้เป็นบุคคลประเภท 0 กลุ่มทั่วไป (0-xxxx-00xxx-xx-x)
ซึ่งการรับแจ้งเกิดนั้นเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนผู้รับแจ้งที่จะต้องรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตร
ให้กับเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ไม่ว่าจะเด็กนั้นจะเกิดในบ้าน นอกบ้าน ไม่ว่าจะเด็กที่เกิดจะมีสัญชาติไทย
หรือไม่ได้สัญชาติไทยก็ตาม

การได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติของบุคคลที่ไม่มีสถานะทาง
ทะเบียนนั้น ไม่ได้เป็นการให้สิทธิในการอยู่อาศัยในประเทศไทย หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะจาก
สถานะคนเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นคนที่เข้าเมืองชอบด้วยกฎหมาย เป็นแต่เพียงการ
รับรองสถานะทางทะเบียนราษฎร เพื่อให้บุคคลนั้นไม่มีสถานะการเป็นคนไร้รัฐอีกต่อไป อันเป็นไป
ตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยเมื่อบุคคลเหล่านี้ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรในฐานะคนที่ไม่มี
สถานะทางทะเบียนแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็ต้องเข้าสู่กระบวนการการพิสูจน์สัญชาติต่อไป ซึ่งบางกรณี
อาจจะพิสูจน์ได้ว่ามีสัญชาติไทย บางกรณีอาจจะพิสูจน์ได้ว่ามีสัญชาติของต่างประเทศ เช่น สัญชาติ
พม่า สัญชาติลาว เป็นต้น หรือบางกรณีอาจจะไม่สามารถพิสูจน์ถึงสัญชาติใดเลยก็ได้

โดยสรุป คนพิการที่มีชื่อใน ท.ร.38 ก จึงมิใช่คนพิการที่ไร้การรับรอง
สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่เป็นบุคคลที่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม
กฎหมายการทะเบียนราษฎร

ดังนั้น หากบุคคลใดตกหล่นจากการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎรของประเทศไทยทั้ง 4
ประเภท และไม่ปรากฏมีการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐอื่นใดบนโลก บุคคลนั้นจะ
มีฐานะเป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะทางทะเบียนราษฎรโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เป็นคนซึ่งประสบ
ปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง แม้จะมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐ แต่ก็เสมือนไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐใดๆ เพราะ
รัฐที่มีจุดเกาะเกี่ยวยังไม่ยอมรับรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายในทะเบียนราษฎร

เราคงต้องตระหนักว่า การตกหล่นจากทะเบียนราษฎรย่อหมายถึง การประสบปัญหา
ความไร้สัญชาติอีกด้วย ดังนั้น “คนไร้รัฐ (Stateless Person)” ตามคำนิยามของสำนักงานข้าหลวง
ใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR)
จึงหมายถึง “ผู้ที่ไม่ได้ถูกนับรวมว่าเป็นคนชาติ (nationals) โดยกฎหมายของรัฐใดๆเลย” กล่าวคือ
ไม่มีสถานะเป็นพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่งเลย ซึ่งการเป็นคนชาติหรือพลเมืองของรัฐใดรัฐหนึ่งนั้นเป็น
ปัจจัยหลักของการได้มาซึ่งความช่วยเหลือของรัฐในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การ
บริการและการรักษาพยาบาล ความเป็นคนไร้รัฐจึงทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิทธิขั้น
พื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ หรือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้

สำหรับบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย หรือคนไร้รัฐในรัฐไทยนั้น จากการสำรวจพบว่า บุคคลกลุ่มดังกล่าวในรัฐไทยมีหลายลักษณะ โดยอาจจะเป็นบุคคลที่เกิดนอกรัฐไทย แต่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย หรืออาจจะเป็นบุคคลที่เกิดนอกรัฐไทย ตั้งบ้านเรือนนอกรัฐไทย แต่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทย หรืออาจจะเป็นบุคคลที่เกิดในรัฐไทย และหากเป็นบุคคลที่เกิดในรัฐไทยอาจจะเป็นบุคคลที่เกิดจากบุพการีที่เป็นคนสัญชาติไทยหรือเกิดจากบุพการีที่ไม่ได้เป็นคนสัญชาติไทย ก็ได้ เพราะความไร้รัฐนั้นคือการไม่ได้รับการรับรองสถานะตามกฎหมายมหาชนว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่มีตัวตนในสายตาของรัฐ ดังนั้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเกิดที่ใดบนโลก หรือตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐใดโลก ไม่ว่าจะมียุติในสัญชาติใดบนโลก หากไม่ได้รับการรับรองสถานะทางกฎหมายแล้ว ย่อมส่งผลให้บุคคลผู้นั้นเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

2.3. ตัวอย่างของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะทางการทะเบียนราษฎร

เพื่อความเข้าใจผู้ศึกษาจะยกตัวอย่างกรณีศึกษา ดังนี้

กรณีศึกษา เกะโปและแก้วา คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในรัฐไทย จากมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย

เกะโปและแก้วา เป็นคนพิการทางสติปัญญา เป็นบุตรของมารดาที่ได้รับการรับรองสถานะคนสัญชาติไทยในทะเบียนราษฎรแล้ว เกะโป เกิดเมื่อ 2524 และแก้วาเกิดเมื่อ 2536 เขาทั้งสองเกิดที่ต๋อยแม่ตั้น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก แต่เนื่องจากความยากลำบากในการไปติดต่อสถานที่ราชการ มารดาจึงไม่ได้แจ้งเกิดบุตรให้ เขาจึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิงจนโต เพราะไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ต่อมา เมื่อ พ.ศ.2557 คณะนักวิจัยจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ลงพื้นที่ที่อำเภอแม่ระมาด จึงได้หารือกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่ระมาดเพื่อการนำตัว เกะโป และแก้วาไปอำเภอแม่ระมาดเพื่อให้สำนักทะเบียนอำเภอนี้บันทึกรายการสถานะบุคคลลงในทะเบียนบ้านประเภทคนอยู่ถาวร (ทร. 14) ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในฐานะคนสัญชาติไทย ความไร้รัฐโดยสิ้นสุดสำหรับเกะโปและแก้วา กลับเป็นคนพิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรประเภทคนอยู่ถาวร

กรณีศึกษา เด็กชายควาน้อยน้อย เด็กพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในรัฐไทย จากบุพการีที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ทร. 38 ก. ในสถานะคนที่ไม่มียุติทางทะเบียน

เด็กชายควาน้อยน้อย เด็กพิการทางสติปัญญา เกิดเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 ณ โรงพยาบาลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ปัจจุบันอายุ 8 ปี มีหนังสือรับรองการเกิดจาก

โรงพยาบาลแม่ระมาด (ท.ร.1/1) แต่ยังไม่ได้แจ้งเกิดและได้รับสูติบัตร เนื่องจากตอนที่เด็กชายควาน้อยน้อยเกิด บุพการีไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องไปแจ้งเกิดให้กับน้องควาน้อยน้อย และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ จึงไม่ได้ดำเนินการแจ้งเกิด ส่งผลให้ควาน้อยน้อยตกอยู่ในความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งผู้ศึกษาได้ร่วมมือกับนางสาวศิวินุช สร้อยทาง นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีหนังสือหรือนายอำเภอแม่ระมาด เพื่อการบันทึกเด็กชายผู้นี้ใน ท.ร.38 ก แต่กรณียังไม่แล้วเสร็จ เขาจึงยังไร้รัฐไร้สัญชาติ

กรณีศึกษา เด็กหญิงนาแฮ เด็กพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในประเทศไทยจากบิดาได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในทะเบียนประวัติประเภทบุคคลบนพื้นที่สูง

เด็กหญิงนาแฮเกิดเมื่อปี 2542 ที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จากบิดามีชื่อในทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูง และทะเบียนบ้านสำหรับคนที่มีสิทธิอาศัยชั่วคราว (ท.ร. 13) นาแฮมีความพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวเนื่องจากมีขาบิดเบี้ยวไม่สามารถเดินได้ นาแฮไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร และไม่มีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลจึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง ต่อมา เมื่อ พ.ศ.2557 คณะนักวิจัยจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ลงพื้นที่ที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จึงได้หารือกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงเพื่อการนำตัวนาแฮไปอำเภอแม่จันเพื่อให้สำนักทะเบียนอำเภอนี้บันทึกการสถานะบุคคลลงในทะเบียนบ้านประเภทคนอยู่ชั่วคราว (ท.ร. 13) ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในฐานะคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยชั่วคราว ความไร้รัฐจึงสิ้นสุดสำหรับนาแฮเช่นกัน กลับเป็นคนพิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรประเภทคนอยู่ชั่วคราว แต่ยังไร้สัญชาติ

กรณีศึกษา นางแปะ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในประเทศไทย จากบุพการีไร้เอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล

นางแปะ เกิดเมื่อประมาณปี 2481 โดยยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทยหรือไม่ นางแปะไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสถานะของบุพการีของตน แต่อ้างว่าตนเกิดจากบุพการีที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคล ขอให้สังเกตว่า นางแปะเกิดก่อนระบบการทะเบียนราษฎรทั่วไปของประเทศไทย นางแปะมีความพิการทางร่างกายจากกระดูกสะโพกเอวหัก ทำให้ไม่สามารถเดินได้ นางแปะไม่ได้รับการแจ้งเกิด และไม่เคยได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร จึงสรุปได้ว่า เธอจึงมีสถานะเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2559 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลท่าสองยางได้หารือปัญหาของนางแปะมายังบางกอกคลินิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงมีการแนะนำให้ผู้อำนวยการ

โรงพยาบาลท่าสองยางนำตัวนางแปะไปอำเภوتاสองยางเพื่อให้สำนักทะเบียนอำเภอนี้บันทึก
รายการสถานะบุคคลลงในทะเบียนประวัติประเภทบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (ทร.38 ก) ตาม
กฎหมายการทะเบียนราษฎรในฐานะคนต่างด้าว ความไว้รัฐจึงสิ้นสุดแล้วสำหรับนางแปะ กลับเป็นคน
พิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรประเภทคนอยู่ชั่วคราว แต่ยังไม่สัญชาติ

กรณีศึกษา นายดีตุ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียน
ราษฎรที่เกิดนอกประเทศไทย จากบุพการีที่มีข้อเท็จจริงว่า เป็นคนเกิดและอาศัยอยู่ในประเทศเมียนมา
แต่เขาอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย

นายดีตุ เกิดเมื่อพ.ศ. 2487 ที่จังหวัดไลบอย เมียนมา จากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยัน
ตัวตนใดๆ นายดีตุเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เมื่อประมาณปี 2528 และตั้งบ้านเรือนอยู่รัฐไทยตั้งแต่นั้น
เป็นต้นมา แต่นายดีตุไม่เคยได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก จึงประสบ
ปัญหาสถานะ เป็นบุคคลไร้รัฐโดยสิ้นเชิง ต่อมาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 นายดีตุมีอาการความ
ดันสูง ส่งผลให้เส้นเลือดสมองอุดตัน ก่อให้เกิดอาการแขนขาอ่อนแรง จนกระทั่งเกิดเป็นความพิการ
ทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายในที่สุด

ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2559 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลท่าสองยางได้หารือปัญหาของนายดีตุ
มายังบางกอกคลินิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงมีการแนะนำให้ผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลท่าสองยางนำตัวนายดีตุไปอำเภوتاสองยางเพื่อให้สำนักทะเบียนอำเภอนี้บันทึกรายการ
สถานะบุคคลลงในทะเบียนประวัติประเภทบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (ทร.38 ก) ตามกฎหมาย
การทะเบียนราษฎรในฐานะคนต่างด้าว ความไว้รัฐจึงสิ้นสุดสำหรับนายดีตุ กลับเป็นคนพิการที่มี
สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรประเภทคนอยู่ชั่วคราว แต่ยังไม่สัญชาติ

กรณีศึกษา เด็กชายสุชาติ เด็กพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการ
ทะเบียนราษฎรที่เกิดนอกประเทศไทย จากบุพการีที่มีข้อเท็จจริงว่า เกิดและอาศัยในเมียนมา จึงเป็นบุคคล
ที่เกิดและอาศัยนอกประเทศไทย

เด็กชายสุชาติ เกิดเมื่อปี พ.ศ.2545 ที่บ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา เด็กชายสุ
ชาติมีความพิการจากการรักษาพยาบาลโรคมะเร็งกระดูกโดยการตัดข้อเท้าซ้าย เพื่อยับยั้งไม่ให้เชื้อ
มะเร็งลามไปยังอวัยวะส่วนอื่น ถึงแม้เด็กชายสุชาติจะเกิดจากบิดามารดาที่มีข้อเท็จจริงว่ามีสิทธิใน
สัญชาติเมียนมาเพราะเกิดและอาศัยอยู่ในเมียนมา แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ภายในของประเทศเมียน
มา ส่งผลให้เด็กชายสุชาติ ตลอดจนบุพการี ยังคงไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎร
จากรัฐเมียนมา ความไว้รัฐจึงยังไม่สิ้นสุดสำหรับเด็กชายสุชาติ ยังเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรอง
สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรและยังไม่สัญชาติ

2.4 “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะทางการทะเบียนราษฎร” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 19/1³⁸ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้ต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการซึ่งไม่มีการรับรองสถานะการทะเบียนราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร แต่คำว่า “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 19/1³⁹ ดังกล่าว ได้รับการตีความที่แตกต่างกันออกเป็น 2 แนวคิดจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แม้จะมีการนิยามอย่างชัดเจนในข้อ 3⁴⁰ แห่งระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ.2548 ออกโดยอธิบดีกรมการปกครอง ซึ่งทำหน้าที่นายทะเบียนกลางตามกฎหมายไทยว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

³⁸ มาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร อาจได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากรัฐ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ”

³⁹ มีข้อสังเกตว่า ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เรื่อง กำหนดประเภทหรือลักษณะของบุคคลที่อยู่ในสถานะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ กำหนดคำนิยามคำว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร” ให้หมายความถึง คนไร้รัฐซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ได้ แต่มีเหตุทำให้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทั้งของประเทศต้นทางและของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

⁴⁰ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” หมายถึง “บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร แต่ไม่มีรายการในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 13 และ ท.ร. 14) เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันถิ่นกำเนิดหรือประวัติของบุคคลหรือมีหลักฐานไม่เพียงพอที่นายทะเบียนจะพิจารณาเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้ไม่รวมถึงคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ไม่อยู่ในความควบคุมของทางราชการ หรือรัฐไม่มีนโยบายผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ”

ฝ่ายหนึ่งเสนอให้ตีความตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ดังปรากฏตามระเบียบของกรมการปกครอง กล่าวคือ หมายถึงบุคคลธรรมดาหรือบุคคลธรรมดาหรือมนุษย์ที่ตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย แต่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎรของประเทศไทย รวมถึงรัฐอื่นใดบนโลก

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง อยากให้ตีความหมายรวมไปถึงคนไร้สัญชาติที่ภูมิลำเนาตั้งถิ่นฐานในทะเบียนราษฎรของประเทศไทยอีกด้วย ทั้งที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน และทะเบียนประวัติ

การจะตีความความหมายของคำนิยามคำว่า “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” เพื่อหาบุคคลที่เป็นเป้าหมายในการคุ้มครองตามมาตรา 19/1 นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถตีความได้จากถ้อยคำในบทบัญญัตินั่นเอง⁴¹ โดยหากพิจารณาจากถ้อยคำตามบทบัญญัติจะสังเกตได้ถึงคำว่า “ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” ซึ่งหมายความว่า ไม่มีสถานะใดๆ ในทะเบียนราษฎร กล่าวคือ บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎร หรือไม่เคยได้รับการบันทึกตัวตนลงในทะเบียนราษฎรเลย ซึ่งผู้ศึกษาจะขออธิบายลักษณะดังกล่าวโดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อพิจารณา ดังนี้

1. การบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎร คือ การบันทึกข้อมูลตัวบุคคลอันเป็นการรับรองว่าบุคคลนั้นมีตัวตนอยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายมหาชน (ซึ่งไม่เท่ากับการมีตัวตนอยู่ในราชอาณาจักรตามข้อเท็จจริง หรือการมีตัวตนในฐานะบุคคลตามกฎหมายเอกชน)

2. การบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎร อาจจะเป็นการบันทึกลงในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติก็ได้ ซึ่งการบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนใดๆ ในสองฉบับนี้ ก็เป็นการบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎรเช่นเดียวกัน เพราะทั้งสองทะเบียนเป็นประเภทของทะเบียนราษฎรเช่นเดียวกัน

3. การบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎร จะต้องมีกำหนดสถานะของบุคคลนั้นๆ ด้วย กล่าวคือ กำหนดว่าบุคคลที่มีข้อมูลอยู่ในทะเบียนราษฎรนั้นมีสถานะอย่างไร เพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยสถานะของบุคคลนั้นๆ อาจจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย บุคคลที่เป็นแรงงานต่างด้าว หรือบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ท.ร. 38 ก.) ก็ได้

ดังนั้น หากบุคคลที่เป็นเป้าหมายในการคุ้มครองตามมาตรา 19/1 คือ บุคคลที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ซึ่งก็คือบุคคลที่ไม่เคยได้รับการบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎร

⁴¹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “การใช้และการตีความกฎหมายมหาชน,” ในงานรำลึก 100 ปี ชาตกาล ศาสตราจารย์ จิตติ ตังศภัทย์, จัดโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, 2551) : น. 2 - 35

ดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ข้างต้น บุคคลดังกล่าวจึงไม่ใช่บุคคลที่มีสถานะบุคคลอยู่ในทะเบียนราษฎรแล้ว ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะได้รับการบันทึกว่าเป็นบุคคลสถานะใด ฉะนั้น บุคคลที่มีสถานะตามกฎหมายทะเบียนราษฎรแล้ว บุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรแล้ว หรือบุคคลใดก็ตามที่ได้รับการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนบ้าน ทร. 14 และทร. 13 หรือบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติ ทร. 38/1 หรือทร. 38 ก. ดังเช่น บุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรในฐานะ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” หรือบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรแล้ว

เมื่อสรุปได้ว่าบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรแล้ว ย่อมไม่ใช่คนพิการตามมาตรา 19/1 ต่อไปจึงควรพิจารณาถึงว่าบุคคลดังกล่าวควรจะเป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหรือไม่ ดังนี้ บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร คือ บุคคลที่เป็นคนไร้รัฐ ไม่มีตัวตนตามกฎหมายอยู่ในรัฐใดบนโลก ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชนของรัฐใดบนโลก แม้จะมีตัวตนอยู่ในรัฐนั้นตามข้อเท็จจริงก็ตาม ซึ่งหมายความว่า บุคคลดังกล่าวก็ย่อมไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายมหาชนและไม่มีตัวตนต่อหน้ารัฐไทยเช่นกัน เท่ากับว่าบุคคลดังกล่าวย่อมไม่มีตัวตนตามกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร ไม่ได้รับการบันทึกตัวตนลงในทะเบียนราษฎร และไม่มีสถานะตามกฎหมายทะเบียนราษฎร ซึ่งดังเช่นที่ผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ข้างต้น การไม่มีสถานะใด ๆ ในทะเบียนราษฎร หรือการไม่ได้รับการบันทึกตัวบุคคลลงในทะเบียนราษฎร คือลักษณะของบุคคลที่เป็น “บุคคลซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หรือ “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร”

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า บุคคลที่เป็นเป้าหมายในการคุ้มครองตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คือ บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร⁴² นั่นเอง ประกอบกับได้มีการบันทึกถึงเจตนารมณ์ในการบัญญัติมาตรา 19/1 เอาไว้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ตกหล่นจากการสำรวจเพื่อบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎร⁴³

⁴² สัมภาษณ์ วินัส สีสุข ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริหารงานทะเบียน, สัมภาษณ์, สำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง, 22 กรกฎาคม 2559

⁴³ กลุ่มกฎหมาย พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556, (โรงพิมพ์ดีสุวรรณชัยพลาซเซอร์วิส, กรุงเทพมหานคร 2557,) น. 37

แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่มีการประกาศระเบียบตามมาตรา 19/1 ออกมา แม้ร่างระเบียบที่นำเข้าพิจารณาในคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2559 จะยอมรับแนวคิดที่สอง แต่ร่างระเบียบนี้ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าว ในขณะที่แนวคิดแรกกลับได้รับการสนับสนุนจาก ดร.เสรี นนทสูติ⁴⁴ ผู้แทนไทยในคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR) ตลอดจนคณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2559⁴⁵

เมื่อได้กล่าวถึงตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสิทธิของคนพิการตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศและหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักการเบื้องหลังสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ ที่รัฐไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบของอนุสัญญาเหล่านั้น ซึ่งรวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการซึ่งเป็นหนึ่งในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่มีคนพิการเป็นผู้ทรงสิทธิ ผู้ศึกษาจะอธิบายต่อไปถึงสิทธิของคนพิการตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐไทยมีพันธกรณีในฐานะภาคีสมาชิก รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชน

⁴⁴ สัมภาษณ์ ดร.เสรี นนทสูติ ผู้แทนไทยในคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR), มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์ภาครัฐ, 29 กรกฎาคม 2559

⁴⁵ สัมภาษณ์ อธิธิพล ปรีดีประสงค์ คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 4 สิงหาคม 2559

บทที่ 3

สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานและตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศซึ่งรัฐไทยมีพันธกรณี

คนพิการนั้นนอกจากจะได้รับการคุ้มครองจากหลักสิทธิมนุษยชน ในฐานะที่เป็นมนุษย์ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ยังสามารถเป็นหนึ่งในผู้ทรงสิทธิของสนธิสัญญาระหว่างประเทศอื่นๆ นอกจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการได้ด้วย เนื่องจากความพิการอาจเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด หรือเกิดในภายหลังก็ได้ ดังนั้น สิทธิของคนพิการนอกจากจะมีการประกันอย่างเต็มที่ในอนุสัญญาซึ่งคนพิการเป็นผู้ทรงสิทธิแล้ว หากคนพิการมีลักษณะตามคุณสมบัติของผู้ทรงสิทธิของสนธิสัญญาระหว่างประเทศอื่น คนพิการก็จะต้องได้รับการประกันสิทธิตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศฉบับนั้นด้วย¹ โดยผู้ศึกษาจะขออธิบายโดยแบ่งแยกออกเป็น 4 หัวข้อ คือ แนวคิดเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะตามหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อีกทั้งเพื่อให้เห็นถึงสถานการณ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในปัจจุบันของประเทศไทย ผู้ศึกษาจะอธิบายถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยที่เกี่ยวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย ดังนี้

3.1 แนวคิดเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะตามหลักสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากคนพิการมีสถานะเป็นมนุษย์ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกับมนุษย์อื่นๆ โดยมีหลักการขั้นพื้นฐาน 7 ประการตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิมนุษยชนเป็นสากล (Universality) การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ (Equality and non-discrimination) สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วนๆ ไม่ได้ (Indivisibility) การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ (Participation) ความรับผิดชอบ (Accountability) และความ

¹ The Equal Rights Trust, “Guidelines to protect stateless persons from arbitrary detention,” Accessed February 20, 2015, <http://www.equalrightstrust.org/content/guidelines-protect-stateless-persons-arbitrary-detention>

โปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency) รวมถึงหลักการเพิ่มเติมซึ่งคนพิการจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะ คือ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility)

3.1.1 สิทธิมนุษยชนเป็นสากล

สิทธิมนุษยชนเป็นสากล คือ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสภาพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเกิดมาเป็นเพศใด เชื้อชาติใด หรือสภาวะของร่างกายจะเป็นอย่างไร มนุษย์ทุกคนย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างไม่แบ่งแยก การปฏิบัติต่อบุคคลใดโดยการลดค่าให้ต่ำกว่ามนุษย์คนอื่น ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ และโดยที่มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิได้รับความคุ้มครองในสิทธิขั้นพื้นฐาน หากไม่ได้รับการคุ้มครองให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานก็ย่อมเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์

3.1.2 การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ

ตามแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยต้องได้รับการเคารพสิทธิในความเป็นอิสระและความเท่าเทียมกันในเกียรติภูมิของการเป็นมนุษย์ มนุษย์ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาค จะแบ่งแยกสิทธิ หรือจำกัดสิทธิเพราะเหตุว่ามนุษย์ผู้นั้นมีเชื้อชาติ หรือสัญชาติ หรือถิ่นกำเนิด ไม่ว่าจะชายหรือหญิง เด็กหรือคนชรา พิการหรือไม่ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนจะต้องเป็นการปฏิบัติในมาตรฐานเดียวไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างของแต่ละคน

3.1.3 สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วน ๆ ไม่ได้

สิทธิมนุษยชนจะแบ่งแยกออกจากกันไม่ได้ คือ จะกำหนดให้มนุษย์ได้รับการคุ้มครองในสิทธิอย่างหนึ่ง และจำกัดสิทธิอีกอย่างไม่ได้ รัฐจะต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เป็นองค์รวม เช่น รัฐจะคุ้มครองเฉพาะสิทธิทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และจำกัดสิทธิด้านเศรษฐกิจ หรือการประกอบอาชีพไม่ได้ การละเมิดสิทธิของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสิทธิใด ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในองค์รวม

3.1.4 การมีส่วนร่วม

มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการรับรองว่าเป็นมนุษย์ในทุกชุมชนและมีตัวตนอยู่ในรัฐนั้น โดยที่จะต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะแบ่งแยก กีดกัน ไม่ให้การรับรองว่าเป็นมนุษย์โดยชุมชน หรือรัฐนั้นไม่ได้ และมนุษย์ย่อมมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในชุมชน หรือรัฐ เพื่อกำหนดมาตรการ หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อการประกันสิทธิของตนเอง

3.1.5 ความรับผิดชอบ

หากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของมนุษย์คนใด จะต้องมีการสืบสวนในการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดสิทธิของมนุษย์คนนั้น โดยรัฐจะต้องรับประกันว่ากลไกดังกล่าวจะมีอยู่และมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะเยียวยาและให้ความเป็นธรรมต่อมนุษย์ที่ถูกละเมิดสิทธินั้น

3.1.6 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ คือ การกระทำใดๆของรัฐจะต้องเป็นที่เปิดเผยต่อสังคม เพื่อให้เกิดการตรวจสอบการกระทำนั้น ว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ มีความเป็นมาในการใช้อำนาจของรัฐในการกระทำดังกล่าวอย่างไร ไม่ว่าจะการกระทำของรัฐนั้น จะเป็นการกระทำให้ลักษณะปฏิบัติทางการปกครอง หรือการกำหนดนโยบาย หรือการประกาศใช้กฎหมายก็ตาม

3.1.7 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ถึงแม้ว่าคนพิการจะมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่นแล้วก็ตาม แต่คนพิการนั้นมีสภาวะทางร่างกาย หรือทางจิตใจ หรือทางการเรียนรู้ที่ต่ำกว่ามนุษย์คนอื่น หลักสิทธิมนุษยชนทั่วไปเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้คนพิการอยู่ร่วมกันสังคมได้ราบรื่นเช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่นที่ไม่มีความพิการ ดังนั้น สิ่งที่จะช่วยให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข คือ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เป็นการช่วยเหลือของรัฐให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องดำเนินมาตรการเพื่อประกันว่าคนพิการจะเข้าถึงสิทธิของตนอย่างเท่าเทียมเช่นเดียวกันกับคนอื่น และการเข้าถึงนั้นจะต้องเป็นการเข้าถึงที่คนพิการสามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น การขนส่งสาธารณะ รัฐจะต้องประกันว่าคนพิการจะต้องเข้าถึงบริการรถโดยสารประจำทาง และถึงแม้ว่าคนพิการจะสามารถเข้าถึงบริการรถโดยสารประจำทางแล้ว แต่หากไม่สามารถโดยสารได้ก็ไม่สามารถทำให้คนพิการคนนั้นสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุขเช่นเดียวกับคนไม่พิการได้ ยกตัวอย่าง คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ชีวิตอยู่บนรถเข็นถึงแม้ว่าคนพิการดังกล่าวจะสามารถไปถึงป้ายจอดรถโดยสารประจำทางได้ แต่หากรถโดยสารประจำทางไม่ใช้รถโดยสารประจำทางที่เป็นรถขานต่ำ คนพิการก็ไม่สามารถใช้บริการรถโดยสารประจำทางนั้นได้

3.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) คือ สภาพความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสภาพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเกิดมาเป็นเพศใด เชื้อชาติใด หรือสภาวะของร่างกายจะเป็นอย่างไร มนุษย์ทุกคนย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยก การปฏิบัติต่อบุคคลใดโดยการลดค่าให้ต่ำกว่ามนุษย์คนอื่นย่อมเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ และโดยที่มนุษย์ทุกคนเกิดมามีความสมควรในสิทธิขั้นพื้นฐาน หากไม่ได้รับการคุ้มครองให้เข้าถึงสิทธิขั้น

พื้นฐานก็ย่อมเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความช่วยเหลือตามหลักศักดิ์ศรีของมนุษย์ ย่อมหมายความว่า เป็นการช่วยเหลือให้บุคคลนั้นได้รับการปฏิบัติต่อตนเองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และย่อมหมายความว่า เป็นช่วยเหลือให้บุคคลนั้นได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หรือให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองอย่างปกติสุข²

การจัดให้มีการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายความว่า จะต้องให้จัดให้มีการช่วยเหลือให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎรสามารถดำรงชีวิตให้สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือให้ได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ สิทธิตามธรรมชาติ ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย และสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งถึงแม้ว่าตามแนวคิดพื้นฐานในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการย่อมต้องเหมือนกับบุคคลอื่น แต่เพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมที่ไม่ได้พัฒนาเพื่อคนพิการ สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการจะต้องมีรายละเอียดที่แตกต่างออกไป

ดังนั้น เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมากที่สุด จึงควรพิจารณาจากข้อบทแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองคนพิการ และเนื่องจากสาระของอนุสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน คือ การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้การประกันสิทธิของผู้ทรงสิทธิตามอนุสัญญานั้น ๆ โดยไม่แบ่งแยกว่าผู้ทรงสิทธิจะต้องเป็นคนที่มีสัญชาติของรัฐภาคี แต่อนุสัญญาจะผูกพันให้รัฐภาคีต้องดำเนินการประกันสิทธิให้กับมนุษย์ทุกคนที่ปรากฏตัวขึ้นในดินแดนของรัฐภาคี

จากการศึกษาอนุสัญญาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้สรุปเนื้อหาเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ออกได้เป็น 4 กลุ่มสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่น³ ซึ่งมีผลผูกพันรัฐไทยด้วย⁴⁵ จึงก่อให้เกิดหน้าที่ของรัฐไทยที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ปรากฏใน

² สัมภาษณ์ สรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, สัมภาษณ์, โรงแรมเอเชีย, 24 มิถุนายน 2559

³ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) 2) กติการะหว่างประเทศ 2 ฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economics, Social and Cultural Rights - ICESCR) 3) อนุสัญญาระหว่าง

ประเทศ 4 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman - CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination – CERD) และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) และ 4) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration - AHRD)

⁴ สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน - Core international human rights treaties, กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559, <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/>,

⁵ 1) รัฐไทยลงนามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration on Human Rights - UDHR) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491

2) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540

3) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2542 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

4) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW) โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2528 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528

5) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535

6) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD)

ข้อบทตามสนธิสัญญาระหว่างสัญญาข้างต้น ในลักษณะของการกำหนดนโยบายการบริหาร หรือการกำหนดบทบาทบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีต่างๆ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 กำหนดในมาตรา 4 ให้พันธกรณีของรัฐไทยด้านสิทธิมนุษยชนต่อสนธิสัญญาระหว่างประเทศได้รับการรับรองในฐานะสิทธิของประชาชนทุกคนในรัฐไทย อันนำไปสู่ความช่วยเหลือตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ 4 ความช่วยเหลือ

ผู้ศึกษาจึงจะอธิบายที่มาของความช่วยเหลือตามข้อบทแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการและกล่าวถึงข้อบทตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่นที่สอดคล้องกันด้วยดังนี้

3.2.1 สิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

3.2.1.1 สิทธิด้านการรักษาพยาบาล (Right to Health)

สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลเร่งด่วนฉุกเฉิน เพื่อให้สามารถมีชีวิตต่อไปได้ และสิทธิในการได้รับการรับรองอาการเจ็บป่วย ทุพพลภาพ และความพิการ บุคคลทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือคนพิการ และรัฐจะต้องดำเนินการให้เป็นเช่นนั้นโดยจะต้องไม่ใช่กฎหมายเพื่อดำเนินการใด เพื่อยับยั้งไม่ให้บุคคลมีชีวิตอยู่รอด ปรากฏตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 10⁶ ซึ่งสอดคล้องกับการประกันสิทธิของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 6⁷ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 6⁸

โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2546 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

7) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

8) รัฐไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of the Persons with Disabilities - CRPD) โดยการให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมีผลใช้บังคับกับรัฐไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551

9) รัฐไทยลงนามในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration - AHRD) เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 21

⁶ ข้อ 10 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“สิทธิในชีวิต

รัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อตรวจถึงความพิการในระยะเริ่มแรกเพื่อลดความพิการความเจ็บป่วย และการตายของเด็ก มีระบบสาธารณสุขที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชน มีนโยบายด้านสาธารณสุขในรูปแบบของการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน ปรากฏอยู่ในข้อ 24 (2)⁹ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และข้อ 25 (บี)¹⁰ อนุสัญญาว่าสิทธิคนพิการ

รัฐภาคียืนยันว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่มีมาแต่กำเนิดในการมีชีวิต และจะดำเนินการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อให้คนพิการสามารถอุปโภคสิทธิดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”

⁷ ข้อ 6 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับว่า เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต
2. รัฐภาคีจะประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ ให้มีการอยู่รอด และการพัฒนาของเด็ก”

⁸ ข้อ 6 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ

2. ในประเทศที่ยังมีได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นว่านี้จะกระทำได้อีกก็แต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ

3. ในกรณีที่ทำให้เสียชีวิตมีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มีได้ให้อำนาจรัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ในอันที่จะเสี่ยงจากพันธกรณีใดที่มีตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์

4. บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาประหารชีวิตอาจให้ได้ในทุกกรณี

5. บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี กระทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้ และจะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์มิได้

6. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้”

⁹ ข้อ 24 (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“2. รัฐภาคีจะให้มีการปฏิบัติตามซึ่งสิทธินี้อย่างเต็มที่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมดังนี้

- ก) ลดการเสียชีวิตของทารก และเด็ก
- ข) ประกันให้มีการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่จำเป็นและการดูแลสุขภาพแก่เด็กทุกคน โดยเน้นการพัฒนาการดูแลสุขภาพขั้นปฐม
- ค) ต่อสู้กับโรคภัย และทุพโภชนาการ รวมทั้งที่อยู่ภายในขอบข่ายของการดูแลสุขภาพขั้นปฐม ซึ่งนอกเหนือจากวิธีการอื่นแล้วยังดำเนินการโดยการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่พร้อมแล้ว และโดยการจัดหาอาหารที่ถูกต้องหลักโภชนาการและน้ำดื่มที่สะอาดอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงอันตราย และความเสี่ยงของมลภาวะแวดล้อม
- ง) ประกันให้มีการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสมแก่มารดาทั้งก่อนและหลังคลอด
- จ) ประกันว่าทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะบิดามารดาและเด็ก จะได้รับข้อมูลข่าวสาร และเข้าถึงการศึกษาและการสนับสนุนให้ใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องโภชนาการและสุขภาพเด็ก เรื่องประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา เรื่องอนามัยและสุขาภิบาลสภาพแวดล้อม และเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ
- ฉ) พัฒนาการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การแนะนำแก่บิดามารดาและการให้บริการและการศึกษาในเรื่องการวางแผนครอบครัว

3. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพทั้งปวง เพื่อที่จะขจัดทางปฏิบัติดั้งเดิมที่เป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็ก

4. รัฐภาคีรับที่จะส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อที่จะให้การดำเนินการให้สิทธิที่ยอมรับในข้อนี้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ตามลำดับ เกี่ยวกับเรื่องนี้ความจำเป็นของประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ”

¹⁰ ข้อ 25 (ปี) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“สุขภาพ

รัฐภาคียอมรับว่าคนพิการมีสิทธิในการอุปโภคมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะหาได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ให้รัฐภาคีดำเนินการตาม 3585 การที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันให้คนพิการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขโดยคำนึงถึงเพศสภาพ รวมถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้รัฐภาคี

(ปี) จัดให้มีบริการด้านสุขภาพที่จำเป็นสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับความพิการรวมทั้งการบ่งชี้และช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มอย่างเหมาะสมและการบริการที่จัดให้เพื่อ

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการรับรองว่าคนพิการจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ใน สถานการณ์ที่มีความอันตราย ยังกำหนดให้คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม โดยรัฐจะต้องดำเนินการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อ ประกันการคุ้มครองและความปลอดภัยของคนพิการในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง รวมทั้งสถานการณ์ ความขัดแย้งทางอาวุธ สถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม และการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตาม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 11¹¹

3.2.1.2 สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล (Right to legal entity)

สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย คือ สิทธิของบุคคลทุกคน รวมถึงคนพิการที่จะต้องได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกันเบื้องต้นตามกฎหมาย โดยบุคคลทุกคนมีสิทธิ ที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน คนพิการเองก็เช่นกัน จะต้องได้รับการ ยอมรับอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุจาก เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนาฯ ซึ่งการยอมรับให้มีความเท่าเทียมกันเบื้องต้น กฎหมายก็คือการบันทึกและกำหนดสถานะเพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีตัวตนตามกฎหมายนั่นเอง ตาม ความในข้อ 12 (1) (2)¹² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับ กติการะหว่างประเทศว่า

จำกัดระดับความพิการให้น้อยที่สุด และป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ รวมทั้งในเด็กและ ผู้สูงอายุ”

¹¹ ข้อ 11 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“สถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม

รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อประกันการคุ้มครองและความ ปลอดภัยของคนพิการในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง รวมทั้งสถานการณ์ความขัดแย้งทางอาวุธ สถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม และการเกิดขึ้นของภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งนี้ ตามพันธกรณีของ รัฐภาคีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และกฎหมาย สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ”

¹² ข้อ 12 (1) (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การยอมรับอย่างเท่าเทียมกันเบื้องต้นกฎหมาย

1. รัฐภาคียืนยันว่าคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลเบื้องต้น กฎหมายในทุกแห่งหน

2. ให้รัฐภาคียอมรับว่าคนพิการอุปโภคความสามารถทางกฎหมายในทุกด้านของ การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”

ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 16¹³ และข้อ 26¹⁴ และข้อ 6¹⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

รัฐภาคีจะต้องรับรองให้คนพิการมีฐานะตามกฎหมายที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น นอกจากที่ที่ได้รับการรับรองตัวบุคคลเบื้องต้นตามกฎหมายแล้ว มีเมื่อตัวตนเบื้องต้นกฎหมายก็ยังคงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบุคคลที่มีตัวตนเบื้องต้นกฎหมายอื่นๆ คนพิการจะต้องมีเสรีภาพและมีความมั่นคงของบุคคล ไม่ถูกกีดรอนเสรีภาพด้วยเหตุแห่งความพิการ หากถูกกีดรอนก็ต้องเป็นไปตามกฎหมาย ได้รับหลักประกันที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามข้อ 14¹⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

¹³ ข้อ 16 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน”

¹⁴ ข้อ 26 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใด ๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจังกจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ”

¹⁵ ข้อ 6 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย”

¹⁶ ข้อ 14 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล

1. ให้รัฐภาคีประกันให้คนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

(เอ) อุปโภคสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล

(บี) ไม่ถูกกีดรอนเสรีภาพของตนโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือตามอำเภอใจและการกีดรอนเสรีภาพใดๆ จะต้องสอดคล้องกับกฎหมาย และไม่ว่าในกรณีใดก็ตามความพิการที่มีอยู่ย่อมไม่เป็นเหตุแห่งการกีดรอนสิทธิเสรีภาพ

2. ให้รัฐภาคีประกันว่าหากคนพิการถูกกีดรอนสิทธิเสรีภาพโดยกระบวนการใดๆ พวกเขาจะมีสิทธิได้รับหลักประกันที่สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และจะได้รับการปฏิบัติโดยสอดคล้องกับความมุ่งประสงค์และหลักการของอนุสัญญานี้ รวมทั้งการได้รับการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล”

ข้อ 12 (1) (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับ กติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 16 และข้อ 26 และข้อ 6 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น นอกจากจะให้ความคุ้มครองในลักษณะที่เป็นการรับรองสถานะบุคคล ตามกฎหมายเอกชนหรือแพ่งแล้ว การที่บุคคลจะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายได้นั้น บุคคลจะต้องได้รับการรับรองว่ามีสถานะตามกฎหมายว่าการทะเบียนราษฎรเสียก่อน เพื่อที่จะได้ยืนยันต่อฝ่ายปกครองว่าบุคคลนี้มีตัวตนบุคคลอยู่ในรัฐนั้นจริง และมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนั้นแล้วในกรณีของเด็ก เด็กยังมีสิทธิในการได้รับการจดทะเบียนการเกิดอีกด้วย คือ เด็กทุกคนเมื่อเกิดจะต้องได้รับการจดทะเบียนการเกิด ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีความพิการหรือไม่ หรือเป็นคนสัญชาติหรือเชื้อชาติใดก็ตาม ตามความในข้อ 18 (2)¹⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับความในข้อ 7¹⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 24 (2)¹⁹

3.2.1.3 สิทธิด้านคุณภาพชีวิต (Right to life quality)

สิทธิในการได้รับการประกันว่าจะสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้ แบ่งแยกออกได้เป็น 6 สิทธิ คือ สิทธิในการศึกษา สิทธิในหลักประกันสุขภาพ สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือดูแล สิทธิในการทำงาน สิทธิในการเดินทาง และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

¹⁷ ข้อ 18 (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติ

2. เด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ และในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด สิทธิที่จะรู้จัก และได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตนในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด”

¹⁸ ข้อ 7 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ได้กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ”

¹⁹ ข้อ 24 (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“2. เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด และต้องมีชื่อ”

(1) สิทธิในการศึกษา

คนพิการมีสิทธิในการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะความพิการ หรือเพราะเพศสภาพ และเปิดโอกาสให้คนพิการได้เลือกการศึกษาที่เหมาะสมกับตน เพื่อให้คนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ การสำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณค่าของตน และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยรัฐจะต้องให้คนพิการได้รับการศึกษาภาคบังคับ ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา โดยปราศจากค่าใช้จ่าย การเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และต้องให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่สภาพความพิการของคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภาษา มือ อักษรเบรลล์ การสื่อสารอื่นๆ ความช่วยเหลืออื่นๆ และการฝึกให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถช่วยเหลือทางการศึกษาแก่คนพิการได้ ปรากฏตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 24 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 23 (3) (4)²⁰ ข้อ 28²¹ ข้อ 29²² และข้อ 33²³ อนุสัญญาว่าด้วย

²⁰ ข้อ 23 (3) (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“3. โดยยอมรับความจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ความช่วยเหลือที่ให้ตามวรรค 2 ของข้อนี้ เป็นการให้เปล่าเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงกำลังทรัพย์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก และความช่วยเหลือเช่นว่าจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะประกันว่า เด็กพิการจะสามารถอย่างมีประสิทธิผลที่จะเข้าถึง และได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการด้านการฟื้นฟูสภาพ การเตรียมสำหรับการจ้างงาน และโอกาสทางด้านสันติภาพในลักษณะที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถบรรลุผลสำเร็จอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้ในการเข้ากับสังคมและการพัฒนาตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้วย

4. ภายใต้บรรยากาศความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐภาคีจะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ในด้านการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน และด้านการรักษาเด็กพิการทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา และทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการเผยแพร่ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการฟื้นฟูการศึกษา และการบริการด้านการฝึกอาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้รัฐภาคีสามารถปรับปรุงความสามารถและทักษะ และเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านนี้ ในเรื่องนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการคำนึงถึงเป็นพิเศษ”

²¹ ข้อ 28 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับและบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน รัฐภาคีจะ

ก) จัดการศึกษาระดับประถมเป็นภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข) สนับสนุนการพัฒนาของการศึกษาระดับมัธยมในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และดำเนินมาตรการที่เหมาะสม เช่น การนำมาใช้ซึ่งการศึกษาแบบให้เปล่าและการเสนอให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีจำเป็น

ค) ทำให้การศึกษาในระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถ โดยทุกวิธีการที่เหมาะสม

ง) ทำให้ข้อมูลข่าวสาร และการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพ เป็นที่แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน

จ) ดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก และสอดคล้องกับอนุสัญญา²² นี้

3. รัฐภาคีจะส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อที่จะเกื้อกูลต่อการขจัดความเขลาและการไม่รู้หนังสือทั่วโลก และเอื้ออำนวยให้ได้รับความรู้ทางวิชาการและทางเทคนิคและวิธีการสอนสมัยใหม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ”

²² ข้อ 29 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีตกลงว่า การศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่

ก) การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกาย และจิตใจของเด็กให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน

ข) การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานและต่อหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ

ค) การพัฒนาความเคารพต่อบิดามารดาของเด็ก เอกลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยมของเด็กนั่นเอง และต่อค่านิยมของชาติที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ และต่อค่านิยมของชาติถิ่นกำเนิดของเขาและต่ออารยธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากของเขาเอง

ง) การเตรียมเด็กให้มีชีวิตที่มีความรับผิดชอบในสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจกัน สันติภาพความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่มวลมนุษยชนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนชาติ กลุ่มศาสนา ตลอดจนในหมู่คนพื้นเมืองดั้งเดิม

จ) การพัฒนาความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 10²⁴ รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 13²⁵ และข้อ 14²⁶ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 26²⁷

2. ไม่มีความตอนใดในข้อนี้หรือในข้อ 28 ที่จะได้รับการตีความให้เป็นการก้าวท้าว เสรีภาพของบุคคลและขององค์กรในการจัดตั้งและอำนวยความสะดวกสถาบันทางการศึกษา แต่ทั้งนี้จะต้องเคารพต่อหลักการที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้เสมอ และต่อเงื่อนไขที่ว่าการศึกษาที่ให้ในสถาบันเหล่านั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐได้วางไว้”

²³ ข้อ 33 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง รวมทั้งมาตรการทางนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และทางการศึกษาที่จะคุ้มครองเด็กจากการใช้โดยผิดกฎหมายซึ่งยาเสพติด รวมทั้งสารที่มีพิษต่อจิตประสาทอื่นๆ ที่ได้นิยามไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และที่จะป้องกันการใช้เด็กเพื่อการผลิต และค้าโดยผิดกฎหมายซึ่งสารเหล่านั้น”

²⁴ ข้อ 10 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี เพื่อที่จะให้ประกันแก่สตรีทั้งหลายซึ่งสิทธิอันเสมอภาคกับบุรุษในด้านการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประกันบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคของบุรุษและสตรี

(ก) เงื่อนไขเดียวกันสำหรับอาชีพและการแนะแนวอาชีพ สำหรับการมีโอกาสดำเนินการศึกษา และสำหรับการได้รับวุฒิปริญญาในสถาบันการศึกษาทุกประเภททั้งในเขตชนบทและเขตเมือง ความเสมอภาคนี้จะได้รับการประกันในการศึกษาก่อนเข้าโรงเรียน การศึกษาทั่ว ๆ ไป การศึกษาเทคนิค การศึกษาอาชีพ และการศึกษาเทคนิคขั้นสูง รวมทั้งการฝึกฝนด้านอาชีพทุกแบบ

(ข) โอกาสที่จะเข้าเรียนในหลักสูตรเดียวกัน การสอบชนิดเดียวกัน คณาจารย์สอนที่มีคุณสมบัติได้มาตรฐานเดียวกัน พร้อมทั้งมีอาณาบริเวณของโรงเรียนและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพชนิดเดียวกัน

(ค) การจัดแนวความคิดแบบเก่าเกี่ยวกับบทบาทของบุรุษและสตรีในทุก ๆ ระดับ และทุก ๆ รูปแบบของการศึกษา โดยการกระตุ้นให้มีสหศึกษาและแบบอื่น ๆ ของการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยการทบทวนตำราและโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน และการดัดแปลงวิธีการสอน

(ง) โอกาสเท่ากันที่จะได้ประโยชน์จากทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลือทางการศึกษา อื่นๆ

(จ) โอกาสเท่ากันที่จะได้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง รวมทั้งโครงการศึกษาผู้ใหญ่ และโครงการรณรงค์ให้รู้หนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มุ่งจะลดช่องว่างในการศึกษาที่มีอยู่ระหว่างบุรุษและสตรี ภายในระยะเวลาที่เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(ฉ) การลดอัตราการออกจากโรงเรียนของนักศึกษาหญิง และการจัดโครงการต่าง ๆ สำหรับเด็กหญิงและสตรีที่ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันสมควร

(ช) โอกาสเท่ากันที่จะเข้าร่วมอย่างแข็งขันในกีฬาและพลศึกษา

(ซ) โอกาสได้เข้าศึกษาข้อสนเทศทางการศึกษาเฉพาะอย่าง เพื่อช่วยให้หลักประกันด้านสุขภาพและการอยู่ดีของครอบครัว รวมทั้งข้อสนเทศและคำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว”

²⁵ ข้อ 13 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกตินี้รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา รัฐภาคีเห็นพ้องกันว่า การศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์ และจะต้องเพิ่มพูนการเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รัฐภาคีเห็นพ้องกันอีกว่า การศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มศาสนาทั้งปวง และสานต่อไปถึงกิจกรรมของสหประชาชาติในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

2. รัฐภาคีแห่งกตินี้รับรองว่า เพื่อที่จะทำให้สิทธินี้เป็นจริงโดยบริบูรณ์

(ก) การศึกษาขั้นประถมจะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า

(ข) จะต้องจัดการศึกษาขั้นมัธยมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษามัธยมทางเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา ให้มีขึ้นโดยทั่วไป และให้ทุกคนมีสิทธิได้รับโดยวิธีการที่เหมาะสมทุกทาง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการนำการศึกษาแบบให้เปล่ามาใช้้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

(ค) ทุกคนจะต้องสามารถได้รับการศึกษาขั้นอุดมศึกษาอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของความสามารถ โดยวิธีการที่เหมาะสมทุกทาง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการนำการศึกษาแบบให้เปล่ามาใช้้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

(ง) การศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้สำหรับผู้ที่ไม่ได้รับหรือเรียนไม่ครบตามช่วงระยะเวลาทั้งหมดของการศึกษาขั้นประถม

(จ) จะต้องดำเนินการพัฒนาระบบโรงเรียนทุกระดับอย่างแข็งขัน ให้มีระบบทุนการศึกษาที่เพียงพอ และปรับปรุงสภาพของวัสดุประกอบการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

(2) สิทธิในหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

สิทธิในสุขภาพของคนพิการที่จะอุปโภคมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะหาได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ รัฐจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อให้คนพิการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขและการประกันสุขภาพ โดยคำนึงถึงเพศสภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพ มาตรการนี้จะต้องปราศจากค่าใช้จ่าย หรือเท่าที่สามารถจ่ายได้ในระดับมาตรฐานและคุณภาพที่เท่า

3. รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครอง ตามกฎหมายในกรณีที่มี ในการเลือกโรงเรียนสำหรับเด็กของตน นอกจากนี้ที่จัดตั้งโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เช่นที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำที่รัฐกำหนดไว้หรือให้ความเห็นชอบเพื่อประกันให้ การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมของเด็กเป็นไปโดยสอดคล้องกับความเชื่อถือของตน

4. ไม่มีส่วนใดของข้อนี้จะแปลไปในทางก้าวก่ายเสรีภาพของปัจเจกชน และองค์กร ในการจัดตั้งและดำเนินการสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามหลักการที่ระบุไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้ และข้อกำหนดที่ว่า การศึกษาในสถาบันเช่นว่าจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามที่ รัฐได้กำหนดไว้”

²⁶ ข้อ 14 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้ ซึ่งในเวลาเข้าเป็นภาคียังไม่สามารถจัดให้มีการ ประถมศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่าในเขตเมืองและเขตอื่น ๆ ภายใต้อำนาจของตนรับที่จะ หาทางและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยละเอียดเพื่อทำให้เกิดความคืบหน้าในการปฏิบัติตามกติกาลบนี้ ภายในเวลา 2 ปี และกำหนดไว้ในแผนภายในระยะเวลาที่สมเหตุสมผล ซึ่งหลักการในการจัด การศึกษาภาคบังคับแบบให้เปล่าสำหรับทุกคน”

²⁷ ข้อ 26 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้น ประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับประถมจะต้องเป็นภาคบังคับ การศึกษาด้านวิชาการ และวิชาชีพจะต้องเปิดเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับสูงขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค สำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม

(2) การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการ เสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ชันติธรรม และมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งหมด และจะต้องส่งเสริม กิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) ผู้ปกครองมีสิทธิเบื้องต้นแรกที่จะเลือกประเภทการศึกษาที่จะให้แก่บุตรของตน”

เทียบกับบุคคลอื่น ปรากฏตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 25²⁸ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 24²⁹ และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ

²⁸ ข้อ 25 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“สุขภาพ

รัฐภาคียอมรับว่าคนพิการมีสิทธิในการอุปโภคมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะหาได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรา 3585 การที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันให้คนพิการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขโดยคำนึงถึงเพศสภาพ รวมถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้รัฐภาคี

(เอ) จัดให้มีบริการด้านสุขภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือที่สามารถจ่ายได้สำหรับคนพิการในระดับคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับที่จัดให้บุคคลอื่น รวมถึงบริการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และโปรแกรมสาธารณสุขที่มีให้กับประชาชนทั่วไป

(ซี) จัดให้มีบริการด้านสุขภาพเหล่านี้ ให้อยู่ใกล้เคียงมากที่สุดกับชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งในพื้นที่ชนบท

(ดี) กำหนดให้บุคลากรทางการแพทย์ให้การดูแลคนพิการด้วยคุณภาพเดียวกันกับที่ให้แก่คนอื่นๆ รวมถึงบนพื้นฐานของความยินยอมโดยสมัครใจ และโดยได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยการสร้างตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีการอยู่ได้ด้วยตนเอง และความต้องการจำเป็นของคนพิการโดยวิธีฝึกอบรมและประกาศใช้มาตรฐานจรรยาบรรณสำหรับการดูแลสุขภาพโดยภาครัฐและเอกชน

(อี) ห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการประกันสุขภาพและการประกันชีวิตซึ่งต้องจัดให้มีอย่างยุติธรรมและสมเหตุสมผล และในกรณีการประกันชีวิตให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐนั้นที่กำหนดให้มีการประกันชีวิตได้

(เอฟ) ป้องกันการปฏิเสธการดูแลด้านสุขภาพหรือการบริการด้านสุขภาพหรืออาหารและสารเหลวโดยเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ”

²⁹ ข้อ 24 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็กที่จะได้รับมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงที่สุดเท่าที่จะหาได้และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยและการฟื้นฟูสุขภาพ รัฐภาคีจะพยายามดำเนินการที่ประกันว่าไม่มีเด็กคนใดถูกริดรอนสิทธิในการรับบริการดูแลสุขภาพเช่นนั้น

12³⁰ และข้อ 13³¹ รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 12³²

³⁰ ข้อ 12 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการรักษาสุขภาพ เพื่อประกันการมีโอกาสได้รับการบริการในการรักษาสุขภาพ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว บนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี

2. ทั้ง ๆ ที่มีบทบัญญัติในวรรค 1 ของข้อนี้ รัฐภาคีจะประกันให้สตรีได้รับบริการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคลอดบุตรและระยะหลังคลอดบุตร โดยการให้บริการแบบให้เปล่าเมื่อจำเป็น รวมทั้งการให้โภชนาการที่เพียงพอระหว่างการตั้งครรภ์และระยะการให้นม”

³¹ ข้อ 13 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านอื่น ๆ ของการเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะให้ได้สิทธิอย่างเดียวกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์ด้านครอบครัว

(ข) สิทธิที่จะได้กู้ยืมจากธนาคาร การจ้างงาน และสินเชื่อด้านการเงินในรูปแบบอื่น ๆ

(ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมทุกอย่าง”

³² ข้อ 12 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้

2. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกานี้ เพื่อบรรลุผลในการทำให้สิทธินี้เป็นจริงอย่างสมบูรณ์จะต้องรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ก) การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอดและของเด็กแรกเกิดและการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

(ข) การปรับปรุงในทุกด้านของสุขลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม

(ค) การป้องกัน รักษาและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพและโรคอื่น ๆ

(ง) การสร้างสภาวะที่ประกันบริการทางแพทย์ และการให้การดูแลรักษาพยาบาลแก่ทุกคนในกรณีเจ็บป่วย”

คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ การอยู่อาศัยอย่างถูกสุขลักษณะ รวมทั้งมีสิทธิในอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ออกแบบเพื่อคนพิการเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต โดยรัฐจะต้องจัดบริการและโปรแกรมด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ครอบคลุม ในลักษณะที่คำนึงถึงความเป็นอิสระอย่างสูงสุดเต็มความสามารถ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม การอาชีพ การรวมเป็นส่วนหนึ่งในสังคม และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้านของชีวิต โดยเริ่มตั้งแต่วัยแรกสุดเท่าที่จะเป็นไปได้และคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 19 (บี) (ซี)³³ ข้อ 26³⁴ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 18³⁵ ข้อ 23 (2) (3) (4)³⁶ และข้อ 25³⁷

³³ ข้อ 19 (บี) (ซี) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การอยู่ได้โดยอิสระและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน
รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้ ยอมรับสิทธิเท่าเทียมกันของคนพิการทั้งหลายในการอยู่อาศัยในชุมชน โดยสามารถเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และจะดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมที่เอื้อให้คนพิการได้อุปโภคสิทธินี้ได้อย่างเต็มที่ และการเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชุมชน รวมทั้งประกันว่า

(บี) คนพิการจะสามารถเข้าถึงบริการในระดับต่างๆ ทั้งบริการภายในเคหสถาน บริการที่พักอาศัย และบริการสนับสนุนอื่นๆ ในชุมชน รวมถึงความช่วยเหลือส่วนบุคคลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนและการป้องกันการถูกทำให้โดดเดี่ยวหรือแบ่งแยกออกจากชุมชน

(ซี) บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนที่จัดไว้สำหรับประชาชนทั่วไป จะต้องจัดไว้สำหรับคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน และตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการ”

³⁴ ข้อ 26 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ

1. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล รวมถึงการสนับสนุนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้คนพิการสามารถบรรลุ และรักษาความเป็นอิสระไว้อย่างสูงสุดเต็มความสามารถทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และการอาชีพ และการรวมเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกด้านของชีวิต เพื่อการนี้ ให้รัฐภาคีจัดบริการและโปรแกรมด้านการส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ การว่าจ้างงาน การศึกษา และบริการสังคม ในลักษณะที่บริการและโปรแกรมเหล่านี้

(เอ) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ในวัยแรกสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และบนพื้นฐานการประเมินความต้องการจำเป็นและจุดแข็งของแต่ละบุคคลโดยหลักสหวิชาชีพ

(ปี) สนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชนและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนและทุกด้านของสังคม โดยให้เป็นไปตามความสมัครใจของคนพิการ และจัดไว้ให้ใกล้เคียงกับชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งในพื้นที่ชนบท

2. ให้รัฐภาคีส่งเสริมการพัฒนาการฝึกอบรมขั้นต้นและต่อเนื่องสำหรับนักวิชาชีพและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านบริการส่งเสริมสมรรถภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ

3. ให้รัฐภาคีส่งเสริมการจัดให้มีไว้ การให้ความรู้ และการใช้อุปกรณ์ และเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบสำหรับคนพิการซึ่งต่างล้วนเกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ”

³⁵ ข้อ 18 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีจะให้ความพยายามอย่างที่สุด เพื่อประกันให้มีการยอมรับหลักการที่ว่า ทั้ง บิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก บิดามารดา หรือผู้ปกครอง ตามกฎหมายแล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นในการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นพื้นฐาน

2. เพื่อความประสงค์ในการให้หลักประกัน และส่งเสริมสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมายในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวก และการบริการต่างๆ สำหรับการดูแลเด็ก

3. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงที่จะประกันว่า บุตรของบิดามารดาที่ต้องทำงานมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่พวกเขาจะมีสิทธิจะได้”

³⁶ ข้อ 23 (2) (3) (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“2. รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็กพิการที่จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และจะสนับสนุนและประกันที่จะขยายเท่าที่กำลังทรัพยากรจะอำนวยความสะดวกซึ่งมีการร้องขอและซึ่งเหมาะสมกับสภาพของเด็ก และสภาพการณ์ของบิดา มารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก ไปยังเด็กที่อยู่ในในเกณฑ์และผู้ที่ได้รับผิดชอบในการดูแลเด็ก

3. โดยยอมรับความจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ความช่วยเหลือที่ให้ตามวรรค 2 ของข้อนี้ เป็นการให้เปล่าเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงกำลังทรัพย์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก และความช่วยเหลือเช่นว่าจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะประกันว่า เด็กพิการจะสามารถอย่างมีประสิทธิภาพที่จะเข้าถึง และได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการด้านการฟื้นฟูสภาพ การเตรียมสำหรับการจ้างงาน และโอกาสทางด้านสันติภาพในลักษณะที่

(3) สิทธิในการช่วยเหลือดูแล

คนพิการจะต้องมีเสรีภาพจากการถูกทรมาน หรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทรมาน การย่ำยีศักดิ์ศรีจากการถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้รับความยินยอม และรัฐจะต้องดำเนินการทางนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดกรณีดังกล่าวขึ้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยรัฐเองหรือเอกชนก็ตาม ตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 15³⁸ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 7³⁹ และข้อ 10⁴⁰ อนุสัญญาว่า

ส่งเสริมให้เด็กสามารถบรรลุผลสำเร็จอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้ในการเข้ากับสังคมและการพัฒนาตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้วย

4. ภายใต้บรรยากาศความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐภาคีจะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ในด้านการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน และด้านการรักษาเด็กพิการทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา และทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการเผยแพร่ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการฟื้นฟูการศึกษา และการบริการด้านการฝึกอาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้รัฐภาคีสามารถปรับปรุงความสามารถและทักษะ และเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านนี้ ในเรื่องนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการคำนึงถึงเป็นพิเศษ”

³⁷ ข้อ 25 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็ก ผู้ซึ่งได้รับการจัดโดยหน่วยงานที่มีอำนาจให้ได้รับการดูแล การคุ้มครองหรือการบำบัดรักษาสุขภาพ ทั้งทางร่างกายหรือจิต ในอันที่จะได้รับการทบทวนการบำบัดรักษาที่ให้แก่เด็กเป็นระยะๆตลอดจนสถานะแวดล้อมอื่นทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดดังกล่าว”

³⁸ ข้อ 15 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพจากการถูกทรมาน หรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

1. บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้

2. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการทั้งปวงทางกฎหมาย ทางปกครอง ทางศาล หรือมาตรการอื่นๆ ที่มีประสิทธิผล เพื่อป้องกันคนพิการจากการเป็นเหยื่อของการกระทำทรมาน ปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”

³⁹ ข้อ 7 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 19⁴¹ และข้อ 37 (ก)⁴² ข้อ 5⁴³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยการประกันสิทธิตามข้อนี้จะรวมถึงสิทธิที่อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีให้การประกันไว้ทั้งฉบับ

“บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้”

⁴⁰ ข้อ 10 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทั้งปวงที่ถูกกีดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

2. (ก) ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

(ข) ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย”

⁴¹ ข้อ 19 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคมและการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ ขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล

2. ตามแต่จะเหมาะสม มาตรการคุ้มครองเช่นว่านี้ ควรรวมถึง กระบวนการที่มีประสิทธิผล สำหรับการจัดตั้งแผนงานทางสังคม ในอันที่จะให้การสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กและบุคคลซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล ตลอดจนกระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการป้องกันในรูปแบบอื่น และให้มีการระบุน การรายงานการส่งเรื่องเพื่อพิจารณา การสืบสวน การปฏิบัติและการติดตามเรื่องของกรณีการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็กตามที่ระบุนมาแล้วข้างต้น และในกรณีที่เหมาะสมให้ทางตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย”

⁴² ข้อ 37 (ก) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีประกันว่า

คนพิการจะต้องมีเสรีภาพจากการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรงและการล่วงละเมิด การกระทำนั้นไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องเพศสภาพ การนำตัวลงเป็นทาส การเกณฑ์ทหารเด็ก และการบังคับใช้แรงงาน โดยรัฐจะต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้นด้วยวิธีการทางนิติบัญญัติ บริหาร สังคม การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและการศึกษา โดยเฉพาะการละเมิดที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กและสตรี รวมถึงหากมีการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นแล้วรัฐจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงในการส่งเสริมการฟื้นคืน การฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและการรับรู้ และการกลับเข้าสู่สังคม ปราบกฏความตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 16⁴⁴ ข้อ 27 (2)⁴⁵ สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 32⁴⁶ ข้อ 34⁴⁷ ข้อ 35⁴⁸ ข้อ 36⁴⁹ ข้อ 38⁵⁰

ก) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้าจะไม่มี การลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี”

⁴³ ข้อ 5 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“บุคคลใดจะถูกกระทำการทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้”

⁴⁴ ข้อ 16 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพจากการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิด

1. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการทั้งปวงทางกฎหมาย ทางปกครอง สังคม การศึกษา และมาตรการอื่นที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อคุ้มครองคนพิการทั้งภายในและนอกเคหสถานจากการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดในทุกรูปแบบ รวมถึงการกระทำเช่นว่าบนพื้นฐานของเพศสภาพ

2. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อป้องกันการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิด ด้วยการประกันให้มีรูปแบบความช่วยเหลือและการสนับสนุนที่เหมาะสมและคำนึงถึงเพศและวัยแก่คนพิการและครอบครัวและผู้ดูแล รวมทั้งการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและการศึกษาว่าด้วยการหลีกเลี่ยงตระหนักและรายงานเหตุการณ์การถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิด ให้รัฐภาคีประกันว่าการบริการให้ความคุ้มครองจะคำนึงถึงวัย เพศสภาพ และความพิการของบุคคล

3. เพื่อป้องกันมิให้เกิดการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิด ให้รัฐภาคีประกันว่าสิ่งอำนวยความสะดวก และโปรแกรมที่ออกแบบเพื่อให้บริการคนพิการ จะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพจากหน่วยงานอิสระ

4. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงในการส่งเสริมการฟื้นคืน การฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และการรับรู้ และการคืนสู่สังคมของคนพิการซึ่งตกเป็นเหยื่อของการถูกแสวงประโยชน์ การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดไม่ว่าในรูปแบบใดๆ รวมถึงโดยการจัดให้มีบริการให้ความคุ้มครองการฟื้นคืนและการคืนสู่สังคมเช่นว่านั้นจะต้องเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี การเคารพตนเอง ศักดิ์ศรีและการอยู่ได้ด้วยตนเองของบุคคลและคำนึงถึงความต้องการจำเป็นเฉพาะตามเพศสภาพและวัยของบุคคลด้วย

5. ให้รัฐภาคีจัดทำกฎหมายและนโยบายที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงกฎหมายและนโยบายสำหรับสตรีและเด็กเป็นการเฉพาะ เพื่อประกันว่าการถูกแสวงประโยชน์การใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้นจะได้รับการพิสูจน์ทราบ สอบสวนและฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไปได้ในกรณีที่เหมาะสม”

⁴⁵ ข้อ 27 (2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“งานและการจ้างงาน

2. ให้รัฐภาคีประกันว่าคนพิการย่อมไม่ถูกนำลงไปเป็นทาสหรือไม่ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส และจะได้รับการคุ้มครองจากการถูกเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ ทั้งนี้บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น”

⁴⁶ ข้อ 32 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และจากการทำงานใดที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตราย หรือที่ขัดขวางการศึกษาของเด็ก หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรมและสังคมของเด็ก

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการทางนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษาเพื่อประกันให้มีการดำเนินการตามข้อนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวและโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ รัฐภาคีจะ

ก) กำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับการรับเข้าทำงาน

ข) กำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมง และสภาพการจ้างงาน

ค) กำหนดบทลงโทษหรือวิธีการลงโทษอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพื่อประกันให้ข้อนี้มีผลใช้บังคับจริงจัง”

⁴⁷ ข้อ 34 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีรับที่จะคุ้มครองเด็กจากการแสวงประโยชน์ทางเพศ และการกระทำทางเพศที่มีขอบทุกรูปแบบ เพื่อการนี้ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงทั้งมาตรการภายในประเทศ และมาตรการทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อป้องกัน

และข้อ 39⁵¹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 8⁵² กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 10 (3)⁵³ ข้อ 4⁵⁴ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ก) การชักจูง หรือบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศใดๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข) การแสวงประโยชน์จากเด็กในการค้าประเวณี หรือการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเพศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ค) การแสวงประโยชน์จากเด็กในการแสดงลามกอนาจาร และที่เกี่ยวข้องกับสิ่งลามกอนาจาร”

⁴⁸ ข้อ 35 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงทั้งในระดับประเทศ ระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อป้องกันการลักพา การขาย หรือการลักลอบค้าเด็ก ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดหรือในรูปแบบใด”

⁴⁹ ข้อ 36 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่นทั้งหมดที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าในด้านใด”

⁵⁰ ข้อ 38 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีรับที่จะเคารพ และประกันให้มีความเคารพต่อกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้บังคับรัฐภาคี ในกรณีพิพาทกันด้วยอาวุธที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่สามารถกระทำได้ทั้งปวงที่จะประกันว่าบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

3. รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงการเกณฑ์บุคคลใด ๆ ที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี เข้าประจำในกองทัพ ในการเกณฑ์บุคคลที่มีอายุ 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปีนั้น รัฐภาคีจะพยายามเกณฑ์บุคคลที่มีอายุมากที่สุดก่อน

4. ตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในอันที่จะคุ้มครองประชาชนพลเรือนในการพิพาทกันด้วยอาวุธนั้น รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่สามารถกระทำได้ทั้งปวงที่จะประกันให้มีการคุ้มครองและดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการพิพาทกันด้วยอาวุธ”

⁵¹ ข้อ 39 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ที่จะส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกาย และจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใด ๆ การแสวง

คนพิการมีสิทธิในมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคม
สำหรับตนเองและครอบครัวอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ในการดำรง

ประโยชน์ การกระทำอันมิชอบ การทรมาณหรือ การลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม
หรือต่ำช้าโดยรูปอื่น หรือการพิพาทกันด้วยอาวุธ การฟืนฟูหรือการกลับคืนสู่สังคมดังกล่าว จะเกิดขึ้น
ในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ การเคารพตนเองและศักดิ์ศรีของเด็ก”

⁵² ข้อ 8 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ การเอาคนลงเป็นทาสและการค้าทาสทุก
รูปแบบจะต้องถูกห้าม

2. บุคคลจะถูกบังคับให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาสมิได้

3. (ก) บุคคลจะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้

(ข) ในประเทศที่การลงโทษจำคุกควรถูกพิจารณาเป็นโทษทางอาญาอย่าง
หนึ่งความในวรรค 3 (ก) มิได้ห้ามการทำงานหนักตามคำพิพากษาที่ให้ลงโทษเช่นนั้นของศาลที่มี
อำนาจ

(ค) เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ คำว่า แรงงานที่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับ? ไม่หมาย
รวมถึง

(1) งานหรือบริการใด ซึ่งมีได้บ้างถึงในอนุวรรค (ข) ซึ่งโดยปกติบุคคลผู้ถูกควบคุม
โดยผลของคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรือบุคคลผู้อยู่ระหว่างการปล่อยตัวจากการควบคุมโดย
มีเงื่อนไขไปต้องกระทำตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) การปฏิบัติงานใดในลักษณะทางทหาร และการรับใช้ชาติที่กฎหมายกำหนดให้ผู้
คัดค้านการเป็นทหารเพราะขัดกับมโนธรรมต้องปฏิบัติ ในประเทศที่ยอมรับการคัดค้านเช่นนั้น

(3) การเกณฑ์ให้ปฏิบัติงานใดในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีภัยพิบัติที่คุกคามความอยู่รอด
หรือความผาสุกของชุมชน

(4) งานหรือบริการใดอันเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ปกติของพลเมือง”

⁵³ ข้อ 10 (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“3. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ
ที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออก
จากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย”

⁵⁴ ข้อ 4 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาส หรือสภาวะจำยอมไม่ได้ ทั้งนี้ ห้ามความเป็น
ทาส และการค้าทาสทุกรูปแบบ”

ชีพ และที่อยู่อาศัย และสภาพการครองชีพ โดยรัฐบาลจะต้องจัดให้มีการช่วยเหลือคนพิการให้เข้าถึงสวัสดิการ และจัดให้มีโปรแกรมเพื่อคุ้มครองคนพิการทางสังคม ลดความยากจน สวัสดิการที่อยู่อาศัย ประกันสังคม สวัสดิการหลังการเกษียณอายุ ปรากฏตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 20⁵⁵ และข้อ 28⁵⁶ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ

⁵⁵ ข้อ 20 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การเคลื่อนไหวส่วนบุคคล

ให้รัฐภาคีดำเนินการที่มีประสิทธิผล เพื่อประกันการเคลื่อนไหวส่วนบุคคล สำหรับคนพิการอย่างเป็นอิสระที่เป็นไปได้สูงสุด รวมทั้ง

(เอ) การอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนไหวส่วนบุคคลของคนพิการในลักษณะ และเวลาที่คนพิการเลือก และในราคาที่คนพิการสามารถจ่ายได้

(บี) การอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงเครื่องช่วยการเคลื่อนไหวเครื่องมือ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และรูปแบบความช่วยเหลือที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสื่อกลาง รวมทั้งทำให้สิ่งดังกล่าวอยู่ในราคาที่คนพิการสามารถจ่ายได้

(ซี) การจัดการฝึกอบรมด้านทักษะการเคลื่อนไหวให้แก่คนพิการ และแก่เจ้าหน้าที่เฉพาะทางที่ทำงานกับคนพิการ

(ดี) การสนับสนุนให้องค์กรที่ผลิตเครื่องช่วยในการเคลื่อนไหว เครื่องมือ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ คำนึงถึงทุกแง่มุมของการเคลื่อนไหวสำหรับคนพิการ

⁵⁶ ข้อ 28 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“มาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ

1. รัฐภาคียอมรับถึงสิทธิของคนพิการในการมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอ สำหรับตนและครอบครัว รวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอและสภาพการครองชีพที่ดีอย่างต่อเนื่อง และให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อปกป้องและส่งเสริมให้สิทธินี้เกิดขึ้นได้จริงโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ

2. รัฐภาคียอมรับถึงสิทธิของคนพิการในการได้รับความคุ้มครองทางสังคม และการอุปถัมภ์ที่จำเป็น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ และให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนเพื่อปกป้องและส่งเสริมให้สิทธินี้เกิดขึ้นได้จริง ทั้งนี้รวมถึงมาตรการดังนี้

(เอ) ประกันการเข้าถึงบริการน้ำสะอาดโดยคนพิการอย่างเท่าเทียม และประกันการเข้าถึงบริการอุปกรณ์ต่างๆ และความช่วยเหลืออื่นสำหรับความต้องการจำเป็นอันเกี่ยวเนื่องกับความพิการที่เหมาะสม และสามารถจ่ายได้

วัฒนธรรม ข้อ 9⁵⁷ และข้อ 11⁵⁸ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 22⁵⁹ และข้อ 25 (1)⁶⁰ อนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 26⁶¹ และรัฐจะต้องประกันสิทธิของเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัวให้ต้องได้รับการดูแลจากรัฐ ตามอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 20⁶²

(บี) ประกันการเข้าถึงโปรแกรมการคุ้มครองทางสังคม และโปรแกรมลดความยากจนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรี และเด็กหญิงพิการ และผู้สูงอายุที่พิการ

(ซี) ประกันว่าคนพิการและครอบครัวของคนพิการที่มีสภาพความเป็นอยู่ยากจนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากรัฐในเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับความพิการรวมถึงการฝึกอบรมที่เพียงพอ การให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือทางการเงิน และการให้ความดูแลชั่วคราว

(ดี) ประกันการเข้าถึงโปรแกรมสวัสดิการที่อยู่อาศัยของรัฐสำหรับคนพิการ

(อี) ประกันการเข้าถึงโปรแกรมและสิทธิประโยชน์หลังการเกษียณอายุสำหรับคนพิการอย่างเท่าเทียม”

⁵⁷ ข้อ 9 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในอันที่จะมีสวัสดิการสังคม รวมทั้งการประกันสังคม”

⁵⁸ ข้อ 11 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันการทำให้สิทธินี้เป็นจริง โดยรับรองความสำคัญอย่างแท้จริงของความร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมโดยเสรี

2. รัฐภาคีแห่งกติกานี้ รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคนที่จะปลอดจากความหิวโหย โดยจะต้องดำเนินมาตรการโดยเอกเทศและโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งโครงการเฉพาะซึ่งจำเป็น

(ก) ในการปรับปรุงวิธีการผลิต เก็บรักษาและการแบ่งสรรอาหาร โดยใช้ความรู้ที่เพิ่มเติมที่ทางเทคนิคและทางวิทยาศาสตร์ โดยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการ และโดยการพัฒนาหรือการปฏิรูประบบเกษตรกรรมในทางที่จะทำให้สามารถบรรลุผลการพัฒนา และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

(ข) ในการประกันการแบ่งสรรอย่างเท่าเทียมของอุปทานอาหารโลกตามสัดส่วนความต้องการ โดยคำนึงถึงทั้งปัญหาของประเทศที่นำเข้าอาหารและประเทศส่งออกอาหาร”

⁵⁹ ข้อ 22 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สำหรับกรณีเด็กพิการรัฐจะต้องรับรองความเป็นอยู่ของเด็กให้มีมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอกับการพัฒนาทางสมอง ร่างกาย และจิตใจ รวมถึงให้ความช่วยเหลือให้บิดามารดา หรือผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กเพื่อตัวของเด็ก ตามความในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 27⁶³ และข้อ 25 (2)⁶⁴ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และรัฐต้องรับรองสิทธิของมารดาที่เพิ่ง

“ทุกคน ในฐานะสมาชิกของสังคม มีสิทธิในหลักประกันทางสังคม และย่อมมีสิทธิในการบรรลุสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันจำเป็นยิ่งสำหรับศักดิ์ศรีของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ผ่านความพยายามของรัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศ และตามการจัดการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ”

⁶⁰ ข้อ 25 (1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตน และของครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางการแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันว่างงาน เจ็บป่วย พิกการ หมาย วยชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน”

⁶¹ ข้อ 26 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม รวมถึงการประกันภัยทางสังคม และจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้สิทธินี้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

2. ในกรณีที่เหมาะสม การให้ประโยชน์ควรคำนึงถึงทรัพยากร และสภาวะแวดล้อมของเด็ก และบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนข้อพิจารณาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอรับประโยชน์ซึ่งกระทำโดยเด็กผู้นั้นหรือตัวแทน”

⁶² ข้อ 20 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. เด็กที่ถูกพรากจากสภาพครอบครัว ไม่ว่าจะโดยถาวรหรือชั่วคราว หรือที่ไม่อาจปล่อยให้อยู่ในสภาพที่ว่านั้น เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเอง จะได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือพิเศษที่จัดให้โดยรัฐ

2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการดูแลแก่เด็กเช่นว่านั้นตามกฎหมายภายใน

3. นอกเหนือจากประการอื่นแล้ว การดูแลดังกล่าวอาจรวมถึงการจัดหาผู้อุปถัมภ์ กาลาฬาท้องกฎหมายอิสลาม การรับบุตรบุญธรรม หรือถ้าจำเป็นการจัดให้อยู่ในความดูแลของสถาบันที่เหมาะสมสำหรับการดูแลเด็ก ในการพิจารณาถึงหนทางแก้ไขให้คำนึงถึงการควรให้ความต่อเนื่องในการเลี้ยงดูเด็ก และภูมิหลังทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก”

⁶³ ข้อ 27 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

คลอดบุตรให้ได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 10 (2)⁶⁵

(4) สิทธิในการทำงาน

คนพิการจะต้องมีสิทธิในงานและการจ้างงานโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยอิสระและได้รับการยอมรับในตลาดแรงงาน ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับความพิการ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ หรือเหตุเกี่ยวกับเพศสภาพในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ทั้งเรื่องการเลื่อนตำแหน่ง ค่าจ้าง การพักผ่อน และการลาหยุด โดยรัฐต้องจัดให้มีความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้าสู่ตลาดงานได้ ดำเนินวิธีการทางด้านนโยบายสนับสนุนให้มีการจ้างงานคนพิการ ว่าจ้างคนพิการในหน่วยงานรัฐ ประกันการจัดให้มีความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คน

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก

2. บิดามารดาหรือผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็ก มีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะจัดหาสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาของเด็ก ทั้งนี้ ตามความสามารถและกำลังทางการเงินของบุคคลเหล่านั้น

3. ตามสภาวะและกำลังความสามารถของประเทศ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะให้ความช่วยเหลือบิดามารดา และผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็ก ในการดำเนินการตามสิทธินี้ และในกรณีที่เป็นรัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุและแผนงานสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโภชนาการ เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย

4. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ที่จะได้รับชดใช้ค่าเลี้ยงดูเด็กคืนจากบิดามารดาหรือผู้อื่นที่มีความรับผิดชอบทางการเงินต่อเด็ก ทั้งที่อยู่ในรัฐภาคีเองและรัฐอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่บุคคลที่มีความรับผิดชอบทางการเงินต่อเด็กอาศัยอยู่ในรัฐอื่น นอกเหนือจากรัฐที่เด็กอาศัยอยู่ รัฐภาคีจะส่งเสริมการเข้าเป็นภาคีในความตกลงระหว่างประเทศ หรือการจัดทำความตกลงเช่นว่านั้น ตลอดจนการจัดทำข้อตกลงอื่นๆ ที่เหมาะสม”

⁶⁴ ข้อ 25 (2) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(2) มารดาและเด็กย่อมมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”

⁶⁵ ข้อ 10 (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“2. มารดาควรได้รับการคุ้มครองพิเศษระหว่างช่วงระยะเวลาตามควรก่อนหรือหลังการให้กำเนิดบุตร ในระหว่างช่วงระยะเวลาเช่นว่า มารดาซึ่งทำงานควรได้รับอนุญาตให้ลาโดยได้รับค่าจ้าง หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ”

พิการในสถานที่ทำงาน จัดให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน และสนับสนุนให้คนพิการใช้สิทธิ ด้านแรงงานและสภาพแรงงาน ปราบกฏตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 26⁶⁶ และข้อ 27(1)⁶⁷

⁶⁶ ข้อ 26 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การส่งเสริมสมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ

1. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล รวมถึงการสนับสนุนแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้คนพิการสามารถบรรลุ และรักษาความเป็นอิสระไว้อย่างสูงสุดเต็ม ความสามารถทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และการอาชีพ และการรวมเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ในทุกด้านของชีวิต เพื่อการนี้ ให้รัฐภาคีจัดบริการและโปรแกรมด้านการส่งเสริม สมรรถภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ การว่าจ้างงาน การศึกษา และบริการสังคม ในลักษณะที่บริการและโปรแกรมเหล่านี้

(เอ) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ในระยะแรกสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และบนพื้นฐานการ ประเมินความต้องการจำเป็นและจุดแข็งของแต่ละบุคคลโดยหลักสหวิชาชีพ

(บี) สนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชนและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนและทุกด้านของ สังคม โดยให้เป็นไปตามความสมัครใจของคนพิการ และจัดไว้ให้ใกล้เคียงกับชุมชนที่คนพิการอาศัย อยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งในพื้นที่ชนบท

2. ให้รัฐภาคีส่งเสริมการพัฒนาการฝึกอบรมขั้นต้นและต่อเนื่องสำหรับนักวิชาชีพ และเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านบริการส่งเสริมสมรรถภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ

3. ให้รัฐภาคีส่งเสริมการจัดให้มีไว้ การให้ความรู้ และการใช้อุปกรณ์ และเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบสำหรับคนพิการซึ่งต่างล้วนเกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมสมรรถภาพ และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ”

⁶⁷ ข้อ 27(1) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“งานและการจ้างงาน

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการในการทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ทั้งนี้รวมถึงสิทธิในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยการทำงานที่ตนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกโดยอิสระ และได้รับการยอมรับในตลาดแรงงาน และทำงานในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปิดกว้างทำงานร่วมกัน และที่ คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ให้รัฐภาคีปกป้อง และส่งเสริมให้การใช้สิทธิของคนพิการในการทำงาน ดังกล่าวเป็นจริง รวมถึงสำหรับผู้ซึ่งได้รับความพิการในระหว่างการจ้างงาน โดยการดำเนินขั้นตอนที่ เหมาะสม รวมถึงการตรากฎหมาย

ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 11⁶⁸ ข้อ 13⁶⁹ และข้อ 14⁷⁰ รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 6⁷¹

(เอ) ห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการจ้างงาน รวมถึงเงื่อนไขในการคัดเลือกบุคคล การว่าจ้าง และการจ้างงานการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน และสภาพการทำงานที่ถูกสุขอนามัยและปลอดภัย

(บี) คุ้มครองสิทธิของคนพิการ บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในการมีเงื่อนไขการทำงานที่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อคนพิการ รวมทั้งโอกาสที่เท่าเทียมกัน และค่าตอบแทนการทำงานที่เท่ากันสำหรับเนื้องานที่เท่ากันความปลอดภัยและเงื่อนไขการทำงานที่ถูกสุขอนามัย รวมถึงการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม และการจัดการแก้ไขข้อร้องเรียน

(ซี) ประกันว่าคนพิการสามารถใช้สิทธิด้านแรงงานและสภาพแรงงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

(ดี) ทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงโปรแกรมแนะแนวอาชีพ และแนะแนวทั่วไป บริการจัดหางาน และการฝึกอาชีพอย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

(อี) ส่งเสริมโอกาสการจ้างงานและความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับคนพิการในตลาดแรงงาน รวมทั้งความช่วยเหลือในการหางานได้งาน และคงสภาพการจ้างงาน รวมทั้งการกลับเข้าทำงาน

(จี) ว่าจ้างคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ

(เอช) ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาคเอกชนด้วยนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งอาจรวมถึงโปรแกรมที่เป็นมาตรการเชิงบวกสิ่งจูงใจ และมาตรการอื่นๆ

(ไอ) ประกันว่ามีการจัดให้มีความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลแก่คนพิการในสถานทำงาน

(เจ) ส่งเสริมให้คนพิการได้รับประสบการณ์ทำงานในตลาดแรงงานเปิด

(เค) ส่งเสริมให้มีโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ และวิชาชีพการรักษา ตำแหน่งงาน และการกลับเข้าทำงานสำหรับคนพิการ”

⁶⁸ ข้อ 11 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการจ้างงานเพื่อที่จะประกันสิทธิอย่างเดียวกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะทำงานในฐานะเป็นสิทธิอันจะพึงแบ่งแยกมิได้ของมนุษย์ทั้งปวง

(ข) สิทธิในโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน รวมทั้งการใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเดียวกันในเรื่องของการจ้างงาน

(ค) สิทธิในการเลือกอาชีพและการทำงานได้อย่างเสรี สิทธิในการได้เลื่อนตำแหน่ง ความปลอดภัยในการทำงาน และผลประโยชน์ รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริการทั้งปวง และสิทธิที่จะได้รับการฝึก และการฝึกซ้ำด้านอาชีพ รวมทั้งภาวะการเป็นผู้ฝึกงาน การฝึก และการฝึกซ้ำด้านอาชีพในระดับสูง

(ง) สิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกัน รวมทั้งผลประโยชน์และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันเกี่ยวกับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน รวมทั้งความเสมอภาคของการปฏิบัติในการวัดผลคุณภาพของงาน

(จ) สิทธิที่จะได้รับประกันสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการเกษียณอายุ การตกงาน การป่วย การทุพพลภาพและวัยชรา และการหมดสมรรถนะที่จะทำงานอื่น ๆ รวมถึงสิทธิในการได้รับเงินค่าจ้างขณะพักงาน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยในสภาพการทำงานต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความคุ้มครองในการทำหน้าที่ด้านการมีบุตรสืบพันธุ์

2. เพื่อที่จะป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากการแต่งงาน หรือความเป็นเพศมารดา และเพื่อประกันสิทธิอันแท้จริงของสตรีในการที่จะทำงาน รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสม

(ก) เพื่อห้ามภายใต้การบังคับใช้ของข้อห้ามต่าง ๆ ไม่ให้มีการปลดเพราะเหตุแห่งการตั้งครรภ์ หรือเพราะการลาคลอดบุตร และการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสถานภาพในการแต่งงาน

(ข) เพื่อริเริ่มให้มีการลาคลอดบุตรโดยได้รับค่าจ้าง หรือได้ผลประโยชน์ทางสังคมที่เปรียบเทียบได้โดยไม่สูญเสียการงานเดิม อาวุโสในการทำงานหรือเงินช่วยเหลือทางสังคม

(ค) เพื่อกระตุ้นให้มีบริการสังคมอันเป็นตัวสนับสนุนที่จำเป็น เพื่อที่จะช่วยให้บิดามารดาสามารถรวบรวมข้อผูกพันทางครอบครัวเข้ากับควมรับผิดชอบในการงานและการเข้าร่วมในกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาขอบข่ายของสวัสดิการด้านการเลี้ยงดูเด็ก

(ง) ให้มีการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สตรีที่อยู่ระหว่างตั้งครรภ์ ในการทำงานทุกรูปแบบ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายต่อสตรีเหล่านั้น

3. บทบัญญัติของกฎหมายด้านการคุ้มครองที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในข้อนี้ จะได้รับการพิจารณาเป็นครั้งคราวในแง่ของความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจะได้รับการแก้ไข ยกเลิก หรือขยาย เท่าที่จำเป็น

⁶⁹ ข้อ 13 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านอื่น ๆ ของการเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะให้ได้สิทธิอย่างเดียวกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์ด้านครอบครัว

(ข) สิทธิที่จะได้กู้ยืมจากธนาคาร การจำนอง และสินเชื่อด้านการเงินในรูปแบบอื่น ๆ

(ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมทุกอย่าง

⁷⁰ ข้อ 14 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะคำนึงถึงปัญหาเฉพาะที่สตรีในชนบทเผชิญอยู่ รวมทั้งบทบาทสำคัญ ๆ ซึ่งสตรีชนบทมีอยู่ ในการช่วยสนับสนุนค้ำจุนครอบครัวของตนด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งงานในสายเศรษฐกิจที่ไม่ได้กำหนดเป็นตัวเงิน และจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างรับประกันที่จะให้นำบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ไปใช้แก่สตรีในเขตชนบทด้วย

2. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเขตชนบท เพื่อที่จะประกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีว่า สตรีทั้งหลายเข้าร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชนบท และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะให้สตรีดังกล่าวได้รับสิทธิ

(ก) ที่จะเข้าร่วมในการจัดทำรายละเอียดและการดำเนินการตามแผนการพัฒนาในทุก ๆ ระดับ

(ข) ที่จะมีโอกาสได้รับความสะดวกด้านการรักษาสุขภาพอย่างเพียงพอ รวมทั้งข้อสนเทศ การปรึกษาหารือ และการบริการในการวางแผนครอบครัว

(ค) ที่จะได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการประกันสังคม

(ง) ที่จะได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งแบบในระบบและนอกระบบ รวมทั้งที่เกี่ยวกับการรณรงค์ให้รู้หนังสือ และทั้งผลประโยชน์จากบริการชุมชนและบริการส่งเสริม เพื่อที่จะเพิ่มความชำนาญด้านเทคนิค

(จ) ที่จะจัดการให้มีกลุ่มช่วยตนเอง และสหกรณ์ เพื่อที่จะได้เข้าถึงโอกาสด้านเศรษฐกิจ โดยการรับจ้างทำงาน หรือการทำงานด้วยตนเอง

(ฉ) ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนทุกประเภท

ข้อ 7⁷² ข้อ 8⁷³ และข้อ 10 (2)⁷⁴ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 22⁷⁵ และข้อ 23⁷⁶ ข้อ 24⁷⁷ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 23 (3) (4)⁷⁸ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในส่วนของการจ้างแรงงานเด็กพิการ

(ข) ที่จะมีโอกาสได้สินเชื่อและการกู้ยืมทางการเกษตร สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาด เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการปฏิบัติแบบเสมอภาคในการปฏิรูปที่ดินและการเพาะปลูก รวมทั้งในโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่ในที่ดิน

(ข) ที่จะได้มีสภาพการดำรงอยู่อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับที่พักอาศัย การสุขภาพ ไฟฟ้าและน้ำประปา การขนส่งและคมนาคม”

⁷¹ ข้อ 6 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี และจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมในการปกป้องสิทธินี้”

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกานี้จะต้องดำเนินเพื่อให้บรรลุผลในการทำให้สิทธินี้เป็นจริงอย่างบริบูรณ์ จะต้องรวมถึงการให้คำแนะนำทางเทคนิคและวิชาชีพและโครงการฝึกอบรม นโยบายและเทคนิคที่จะทำให้บรรลุผลในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ และการจ้างงานอย่างบริบูรณ์และเป็นประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขทั้งหลายที่เป็นการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล”

⁷² ข้อ 7 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสภาพการทำงานที่ยุติธรรมและน่าพึงพอใจ ซึ่งประกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง

(ก) ค่าตอบแทนขั้นต่ำที่ให้แก่ผู้ทำงานทั้งปวง ประกอบด้วย

(1) ค่าจ้างที่เป็นธรรมและค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่ากัน โดยปราศจากความแตกต่างในเรื่องใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีจะได้รับการประกันสภาพการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าบุรุษ โดยได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน

(2) ความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับตนและครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกานี้

(ข) สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

(ค) โอกาสเท่าเทียมกันสำหรับทุกคนที่จะได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงานของตนในระดับที่สูงขึ้นตามที่เหมาะสม โดยไม่ขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาใด นอกจากอาวุโสและความสามารถ

(ง) การพักผ่อน เวลาว่างและข้อจำกัดที่สมเหตุสมผลในเรื่องเวลาทำงานและวันหยุด เป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าตอบแทน ตลอดจนค่าตอบแทนสำหรับวันหยุดทางการด้วย”

⁷³ ข้อ 8 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะประกัน

(ก) สิทธิของทุกคนที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงานและเข้าร่วมสหภาพแรงงานตามที่ตนเลือก เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของตน ทั้งนี้ โดยขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ขององค์การที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ห้ามจำกัดการใช้สิทธินี้ นอกจากที่ได้กำหนดโดยกฎหมายและที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของความมั่นคงแห่งชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

(ข) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะจัดตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์แห่งชาติ และสิทธิของสมาพันธ์แห่งชาติที่จะก่อตั้งหรือเข้าร่วมกับองค์การสหภาพแรงงานระหว่างประเทศ

(ค) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะดำเนินงานอย่างเสรีโดยไม่ขึ้นอยู่กับ การจำกัดใด นอกจากที่ได้กำหนดโดยกฎหมายและซึ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของความมั่นคงแห่งชาติหรือความสงบเรียบร้อยของส่วนรวมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

(ง) สิทธิที่จะนัดหยุดงาน หากใช้สิทธิโดยสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศนั้น

2. ความในข้อนี้ไม่ห้ามการกำหนดข้อจำกัดอันชอบด้วยกฎหมายในการใช้สิทธิเหล่านี้โดยทหารหรือตำรวจ หรือฝ่ายบริหารของรัฐ

3. ไม่มีข้อความใดในข้อนี้ที่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน ค.ศ. 1948 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศให้ใช้มาตรการทางนิติบัญญัติหรือใช้กฎหมายในลักษณะซึ่งจะทำให้เสื่อมเสียต่อหลักประกันที่ให้ไว้ในอนุสัญญานั้น”

⁷⁴ ข้อ 10 (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“2. มารดาควรได้รับการคุ้มครองพิเศษระหว่างช่วงระยะเวลาตามควรก่อนหรือหลังการให้กำเนิดบุตร ในระหว่างช่วงระยะเวลาเช่นว่า มารดาซึ่งทำงานควรได้รับอนุญาตให้ลาโดยได้รับค่าจ้าง หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ”

⁷⁵ ข้อ 22 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องประโยชน์ของตน

2. การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย

ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ความในข้อนี้ไม่ห้ามการวางข้อจำกัดอันชอบด้วยกฎหมายในการใช้สิทธินี้ของทหารและตำรวจ

3. ความในข้อนี้ไม่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้ง ค.ศ. 1948 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในอันที่จะมีมาตรการทางนิติบัญญัติ หรือบังคับใช้กฎหมายในลักษณะที่จะกระทบต่อหลักประกันต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว”

⁷⁶ ข้อ 23 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการทำงาน และในการคุ้มครองต่อการทำงาน

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน สำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด

(3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการทำงาน ประกันความเป็นอยู่อันควรค่าแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์สำหรับตนเองและครอบครัว และหากจำเป็นก็จะได้รับการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติมด้วย

(4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อความคุ้มครองผลประโยชน์ของตน”

⁷⁷ ข้อ 24 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและการผ่อนคลายยามว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาทำงานตามสมควร และวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าจ้าง”

⁷⁸ ข้อ 23 (3) (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“3. โดยยอมรับความจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ความช่วยเหลือที่ให้ตามวรรค 2 ของข้อนี้ เป็นการให้เปล่าเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงกำลังทรัพย์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก และความช่วยเหลือเช่นว่าจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะประกันว่า เด็กพิการจะสามารถอย่างมีประสิทธิภาพที่จะเข้าถึง และได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการด้านการฟื้นฟูสภาพ การเตรียมสำหรับการจ้างงาน และโอกาสทางด้านสันติภาพการในลักษณะที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถบรรลุผลสำเร็จอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้ในการเข้ากับสังคมและการพัฒนาตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้วย

4. ภายใต้บรรยากาศความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐภาคีจะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ในด้านการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน และด้านการรักษาเด็กพิการทาง

(5) สิทธิในการเดินทาง

คนพิการมีสิทธิในการเดินทาง โยกย้าย เพื่อดำรงชีวิต หรือเพื่อเลือกอยู่อาศัยได้โดยอิสระ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่อยู่อาศัย หรือบุคคลที่ตนต้องการอาศัยอยู่ด้วย ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 19 (เอ)⁷⁹ และข้อ 12 (1)⁸⁰ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ 15(4)⁸¹ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 13(1)⁸² และข้อ 14⁸³ ซึ่งรวมถึงสิทธิในการแสวงหาที่พักพิงในประเทศอื่นๆเพื่อลี้ภัยจากการกดขี่ข่มเหง

การแพทย์ ทางจิตวิทยา และทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการเผยแพร่ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการฟื้นฟูการศึกษา และการบริการด้านการฝึกอาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้รัฐภาคีสามารถปรับปรุงความสามารถและทักษะ และเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านนี้ ในเรื่องนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการคำนึงถึงเป็นพิเศษ”

⁷⁹ ข้อ 19 (เอ) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การอยู่ได้โดยอิสระและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน

รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้ ยอมรับสิทธิเท่าเทียมกันของคนพิการทั้งหลายในการอยู่อาศัยในชุมชน โดยสามารถเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และจะดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่เอื้อให้คนพิการได้อุปโภคสิทธินี้ได้อย่างเต็มที่ และการเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชุมชน รวมทั้งประกันว่า

(เอ) คนพิการมีโอกาสเลือกสถานที่อยู่อาศัย ทั้งสถานที่ตั้งและบุคคลที่ตนต้องการอาศัยอยู่ด้วยบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในที่อาศัยที่มีการจัดเตรียมให้เฉพาะเท่านั้น”

⁸⁰ ข้อ 12 (1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใดโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการโยกย้าย และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐนั้น”

⁸¹ ข้อ 15 (4) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“4. รัฐภาคีจะให้สิทธิเช่นเดียวกันแก่บุรุษและสตรีในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการโยกย้ายของบุคคลและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และภูมิลำเนา”

⁸² ข้อ 13 (1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนย้ายและการอยู่อาศัยภายในพรมแดนของแต่ละรัฐ”

⁸³ ข้อ 14 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(6) สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

คนพิการจะต้องได้รับการประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิผลอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมถึงต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามความพิการ และความเหมาะสมตามวัยของคนพิการ รัฐจะต้องกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันเจตนากรรมของคนพิการ และป้องกันการใช้ความสามารถของคนพิการไปในทางที่ไม่เหมาะสม และป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพราะเหตุแห่งความพิการ หรือเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ ปรากฏตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 12 (3) (4)⁸⁴ และข้อ 13⁸⁵ สอดคล้องกับ

“(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหา และที่จะได้ที่ลี้ภัยในประเทศอื่นจากการประหัตประหาร

(2) สิทธินี้จะยกขึ้นกล่าวอ้างกับกรณีการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นโดยแท้ จากความผิดที่มีใช้ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้”

⁸⁴ ข้อ 12 (3) (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การยอมรับอย่างเท่าเทียมกันเบื้องหน้ากฎหมาย

3. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการจัดให้คนพิการเข้าถึงการสนับสนุนที่ตนต้องการในการใช้ความสามารถทางกฎหมาย

4. ให้รัฐภาคีประกันว่ามาตรการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความสามารถทางกฎหมายจะให้การปกป้องที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เพื่อป้องกันการใช้ความสามารถนั้นไปในทางที่ผิด ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ มาตรการปกป้องดังกล่าวจะต้องประกันให้มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความสามารถทางกฎหมายนั้น เคารพสิทธิ เจตนากรรม และความประสงค์ของบุคคลนั้น ปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อนและอิทธิพลที่เกินควร อีกทั้งต้องได้สัดส่วนและเหมาะสมกับสภาพการณ์ของบุคคล โดยจะบังคับใช้ในระยะเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และจะต้องมีการทบทวนเป็นระยะโดยหน่วยงานที่มีอำนาจซึ่งมีความเป็นอิสระและเป็นกลางหรือองค์กรทางตุลาการ มาตรการปกป้องดังกล่าวจะต้องได้สัดส่วนกับระดับที่มาตรการกระทบต่อสิทธิและส่วนได้ส่วนเสียของบุคคลนั้น”

⁸⁵ ข้อ 13 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1. ให้รัฐภาคีประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิผลสำหรับคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ซึ่งรวมถึงการให้ความช่วยเหลือในเรื่องกระบวนการพิจารณาและความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามวัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการแสดงบทบาทของคนพิการใน

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 15 (1) (2) (3)⁸⁶ รวมถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7⁸⁷ ข้อ 8⁸⁸

นอกจากจะต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแล้ว ในกรณีที่คนพิการเป็นผู้กระทำความผิด รัฐก็ต้องรับประกันว่าคนพิการผู้ถูกกล่าวหา จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ การจับกุมจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย ต้องได้รับการแจ้งถึงข้อกล่าวหา ต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยวันแต่เพื่อประโยชน์แห่งความสงบและศีลธรรมอันดี จะต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยเป็นธรรม การพิจารณาคดีจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาอันสมควร โทษที่จะได้รับจะต้องมีอยู่ตามกฎหมายในขณะนั้นและเป็นโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิด โดยผู้รับโทษมีสิทธิขอให้ทบทวนการลงโทษได้ รวมถึงในกรณีของเด็กพิการกระบวนการยุติธรรม การพิจารณาคดี การจับกุม และการลงโทษจะต้องคำนึงถึงความ

ฐานะผู้มีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อม รวมทั้งในฐานะเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาทางกฎหมายทั้งปวง รวมทั้งในขั้นตอนการสอบสวน และกระบวนการเบื้องต้นอื่นๆ

2. เพื่อประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับคนพิการให้รัฐภาคีส่งเสริมการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ทำงานในด้านกระบวนการยุติธรรม รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์”

⁸⁶ ข้อ 15 (1) (2) (3) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะให้สตรีมีความเสมอภาคกับบุรุษในทางกฎหมาย

2. ในกรณีทางแพ่ง รัฐภาคีจะให้ความสามารถตามกฎหมายแก่สตรีเช่นเดียวกับที่ให้ความสามารถนั้นแก่บุรุษ และจะให้โอกาสเดียวกันในการใช้ความสามารถนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐภาคีจะให้สิทธิเท่าเทียมแก่สตรีในการทำสัญญาและการจัดการทรัพย์สิน และจะปฏิบัติต่อบุรุษและสตรีอย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการทางศาลและการชำระความทุกขั้นตอน

3. รัฐภาคีตกลงว่าสัญญาทั้งปวงและเอกสารสำคัญอื่น ๆ ทั้งปวงไม่ว่าชนิดใดที่มีผลตามกฎหมายซึ่งมุ่งจำกัดความสามารถทางกฎหมายของสตรีจะถือว่าใช้ไม่ได้และเป็นโมฆะ”

⁸⁷ ข้อ 7 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการยุยงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว”

⁸⁸ ข้อ 8 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิภาพจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐ ต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

เหมาะสมกับวัยของเด็กด้วย ปรากฏตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9⁸⁹ ข้อ 11⁹⁰ ข้อ 14⁹¹ และข้อ 15⁹² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 ข) ค) ง)⁹³ ข้อ 40⁹⁴ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10⁹⁵ และข้อ 11⁹⁶

⁸⁹ ข้อ 9 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

5. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน”

⁹⁰ ข้อ 11 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ตามสัญญาไม่ได้”

⁹¹ ข้อ 14 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดย

เปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่อดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

4. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยค านึงถึงอายุ และความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ต้องค ำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและค ำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

6. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีขอบ บุคคลที่ได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษเช่นว่า ต้อง

ได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมด หรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ”

⁹² ข้อ 15 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะทีกระทำไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น

2. ความในข้อนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดี และการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันเป็นที่รับรองโดยประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น”

⁹³ ข้อ 37 ข) ค) ง) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกริดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

ค) เด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือโต้ตอบและการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

ง) เด็กทุกคนที่ถูกริดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะค้านความชอบด้วยกฎหมายของการริดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นว่า”

⁹⁴ ข้อ 40 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรี และคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น

ในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม

2. เพื่อการนี้ และโดยคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องของตราสารระหว่างประเทศ รัฐภาคีประกันว่า

ก) จะไม่มีเด็กคนใดถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยเหตุแห่งการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ซึ่งไม่ต้องห้ามตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นเกิดขึ้น

ข) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาอย่างน้อยที่สุดจะได้รับหลักประกันดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

(2) ได้รับแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง และในกรณีที่เหมาะสมโดยผ่านบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย และจะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมและการสู้คดีของเด็ก

(3) ได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า โดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลาง ในการพิจารณาความอย่างยุติธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ให้มีความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมเว้นเสียแต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าจะไม่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงอายุของเด็กหรือสถานการณ์บิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

(4) จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยความหรือสารภาพผิด สามารถซักถามหรือซักค้านพยาน และให้พยานของตนเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีการซักถามพยานแทนตนภายใต้เงื่อนไขแห่งความเท่าเทียมกัน

(5) หากพิจารณาว่าได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ก็ให้การวินิจฉัยหรือมาตรการใดที่กำหนดโดยผลของการวินิจฉัยนั้น ได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจเป็นอิสระและเป็นกลางในระดับสูงขึ้นไป

(6) ให้มีความช่วยเหลือของล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากเด็กไม่สามารถเข้าใจ หรือพูดภาษาที่ใช้อยู่

(7) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ให้เคารพต่อเรื่องส่วนตัวของเด็กอย่างเต็มที่

3. รัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมาย กำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและ

3.2.1.4 สิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ (Right to international protection)

ฐานะรัฐภาคีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐภาคีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกรัฐ และรวมถึงการได้รับความช่วยเหลือองค์การระหว่างประเทศที่มีหน้าที่โดยเฉพาะต่อกลุ่มบุคคลบางประเภท เช่น UNHCR (United Nations High Commissioner For Refugee) มีหน้าที่ต่อบุคคลที่เป็นคนไร้รัฐหรือผู้ลี้ภัย

สถาบันซึ่งจะใช้เป็นการเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก) การกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้

ข) เมื่อเห็นว่าเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับปรารถนา ให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้น โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมาย จะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่อยู่

4. การดำเนินการต่าง ๆ เช่น คำสั่งให้มีการดูแล แนะแนว และควบคุมการให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์การอุปการะดูแล แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ และทางอื่นนอกเหนือจากการให้สถาบันเป็นผู้ดูแล จะต้องมิใช่เพื่อประกันว่าเด็กจะได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และได้สัดส่วนกับทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็ก”

⁹⁵ ข้อ 10 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียง ในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน”

⁹⁶ ข้อ 11 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามี ความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใด อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”

หรือ AICHR (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights) ที่เป็นองค์การที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนสิทธิมนุษยชนของประชาคมอาเซียน เป็นต้น ปรากฏตามข้อ 22 และข้อ 28 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 22 และข้อ 28 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดให้บุคคลทุกคนในฐานะสมาชิกของสังคม มีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม และชอบที่จะได้รับผลแห่งสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต่อศักดิ์ศรีและการพัฒนาบุคลิกภาพ ด้วยการดำเนินการของรัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนชอบที่จะได้รับความช่วยเหลือระหว่างประเทศอันจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิและเสรีภาพบรรดาที่ได้รับระบุในปฏิญญานี้ทำได้อย่างเต็มที่

3.2.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

จากสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4 กลุ่มสิทธิ นำไปสู่ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่รัฐไทยมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ความช่วยเหลือเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้ศึกษาจะได้อธิบายถึงลักษณะความช่วยเหลือพร้อมกับหน่วยงานรัฐไทยที่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ดังนี้

3.2.2.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลนอกจากจะเป็นการรักษาพยาบาลเพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่รอด ตามอาการเจ็บป่วยของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรแล้ว ยังรวมถึงการรับรองอาการเจ็บป่วย ทูพพลภาพ และความพิการด้วย เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าถึงสิทธิอื่นต่อไป โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือด้านนี้ คือ กระทรวงสาธารณสุข

3.2.2.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิที่จะได้รับการรับรองสถานะบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน หากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีข้อเท็จจริงว่ามีสัญชาติไทย หรือเป็นคนพิการที่ไม่มีข้อเท็จจริงว่าเป็นคนสัญชาติอื่น และตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย หน่วยงานรัฐไทยก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการรับรองสถานะบุคคล โดยหน่วยงานรัฐไทยที่มีหน้าที่ดังกล่าว คือ กระทรวงมหาดไทย

อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรไทย อาจจะเป็นคนพิการที่ไม่มีข้อเท็จจริงว่าเป็นคนสัญชาติไทย และตั้งบ้านเรือนอยู่นอกรัฐไทย หน้าที่ในการรับรองสถานะบุคคล

ของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรลักษณะนี้ จึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐต้นทางของคนพิการคนดังกล่าว

3.2.2.3 ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต

ความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะด้วยกัน คือ

(1) ความช่วยเหลือด้านการศึกษา เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถได้รับการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และเหมาะสมกับความพิการ รวมถึงได้รับความช่วยเหลือในการเรียน เช่น สื่อการเรียนการสอนสำหรับคนพิการทางการเห็น เป็นต้น ความช่วยเหลือนี้มีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงศึกษาธิการ

(2) ความช่วยเหลือด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งมีปัญหาสุขภาพเนื่องจากสภาวะความพิการ ได้รับการรักษาพยาบาลในราคาที่คุณพิการสามารถรับภาระได้ และเป็นการประกันการรักษาพยาบาล เพื่อให้คนพิการได้รับกายอุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการเพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข รวมถึงหากจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย หรือบำบัดทางจิตเพื่อบรรเทาหรือยับยั้งสภาวะความพิการ ก็ให้คนพิการได้รับการบริการทางการแพทย์ดังกล่าวด้วย ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในความช่วยเหลือนี้ คือ กระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานหลักประกันสุขภาพ

(3) ความช่วยเหลือด้านความช่วยเหลือดูแลคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถพ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิต เพื่อให้คนพิการได้รับการสงเคราะห์ดูแลในสถานสงเคราะห์หากจำเป็น หรือได้รับความช่วยเหลือด้านความรู้ ในการดูแลตนเองให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข หรือบุคลากรที่จะเข้ามาช่วยดูแลคนพิการ หากไม่สามารถดูแลตนเองได้ โดยเป้าประสงค์ในความช่วยเหลือ คือ ให้คนพิการสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในความช่วยเหลือนี้ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(4) ความช่วยเหลือด้านการทำงาน เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการใช้ชีวิต โดยไม่ต้องเป็นภาระแก่สังคม อันเป็นการคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการ โดยการทำงานของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะต้องเป็นการทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบความช่วยเหลือนี้ คือ กระทรวงแรงงาน

(5) ความช่วยเหลือด้านการเดินทาง เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งมีข้อจำกัดในการเดินทางจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายหรือเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองตามผลของกฎหมาย สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในการเข้าถึงสิทธิของตนเอง เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการศึกษา สิทธิในการทำงาน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นสิทธิที่มีความจำเป็นต่อคนพิการตามสภาวะความพิการ หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบความช่วยเหลือนี้ คือ กระทรวงมหาดไทย

(6) ความช่วยเหลือด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ตามสิทธิของตนเอง ซึ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีความเสี่ยงที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมาก เนื่องจากสถานะความเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายของตนเอง หรือเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ตนสามารถเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ ของตนเอง หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบความช่วยเหลือนี้ คือ กระทรวงยุติธรรม

3.2.2.4 ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศ เนื่องจากความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศนี้เป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นภาคีร่วมกันของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ หรือการรวมตัวกันเป็นประชาคมของเหล่าประเทศอาเซียน การดำเนินการเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือนี้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐไทย ตามความเห็นของผู้ศึกษาหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ จะต้องเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรนั้น เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ต่อคนพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ต่อเด็กพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่อยู่ในสถานศึกษา

ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ควรจะเป็นความช่วยเหลือที่มีลักษณะชั่วคราวเท่านั้น เพราะสภาวะการไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ควรจะคงอยู่เกินกว่า 90 วัน⁹⁷ เนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะต้องได้รับการดำเนินการเพื่อให้ได้รับ

⁹⁷ กำหนดจากพระราชบัญญัติวิธีการปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.1/ว 3042 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2558 เรื่องซักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะบุคคล

การรับรองสถานะบุคคลตามสิทธิขั้นพื้นฐาน อันเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐไทยที่มีต่อคนพิการที่ปรากฏตัวอยู่ราชอาณาจักรไทย

3.3 การปฏิบัติตามพันธกรณีในการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของรัฐไทย

รัฐไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้ง 4 กลุ่มสิทธิดังที่กล่าวมาข้างต้น และรัฐไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวแล้ว ดังนี้

3.3.1 สิทธิด้านการรักษาพยาบาล

หนึ่งในสิทธิของการรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิต ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32⁹⁸ ประกอบมาตรา 4⁹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557

⁹⁸ มาตรา 32 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นว่านั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

3.3.2 สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายเอกชนหรือแพ่ง ตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และได้รับการรับรองสถานะตามกฎหมายมหาชนว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ดังนี้

1) ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะคนสัญชาติไทยและในฐานะบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีสิทธิอาศัยถาวรตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

2) ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีสิทธิอาศัยชั่วคราว ตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติฯ ประกอบกับข้อ 2 (1) และข้อ 4 (1) แห่งกฎกระทรวงกำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551

3) ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในฐานะบุคคลที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่เป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 38 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ.2551 และ ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2535 ตลอดจนระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย พ.ศ.2551

4) ได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติฯ ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ พ.ศ. 2547 สำหรับคนต่างด้าวที่แสดงตนเป็นคนสัญชาติเมียนมา/ลาว/กัมพูชาที่ยังมีสถานะเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่เข้ามาขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อทำงานในสาขาอาชีพที่ประเทศไทยขาดแคลน ซึ่งก็คือ กรณีของคนใน ท.ร.38/1 ส่วนระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มี

⁹⁹ มาตรา 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองรัฐไทย ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่รัฐไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

สถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 สำหรับคนที่ยังฟังว่า เป็นคนต่างด้าวไร้รัฐโดยสิ้นเชิง ซึ่งยังไม่อาจกำหนดสัญชาติของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่ฟังว่า ตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย ซึ่งก็คือ คนใน ท.ร.38 ก

3.3.3 สิทธิด้านคุณภาพชีวิต

สิทธิในด้านคุณภาพชีวิตได้รับการรับรองโดยกฎหมายไทย คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสังคม คือ “การดำเนินการด้านการจัดบริการทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน กระบวนการยุติธรรม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”¹⁰⁰

หน่วยงานรัฐที่ดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการสังคม หรือองค์การสวัสดิการสังคม¹⁰¹ จะต้องคำนึงถึงสาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม และลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ¹⁰² ในการจัดสวัสดิการแก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งหมายถึง บุคคลที่

¹⁰⁰ มาตรา 3 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

“สวัสดิการสังคม” หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ”

¹⁰¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

“องค์การสวัสดิการสังคม” หมายความว่า หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์การสวัสดิการชุมชน”

¹⁰² มาตรา 5 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

“มาตรา 5 ในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคมให้คำนึงถึงเรื่อง ดังต่อไปนี้

หรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ เช่น ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส¹⁰³ โดยมีการกำหนดมาตรฐานในการจัดสวัสดิการสังคมตามมาตรา 6¹⁰⁴ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์สวัสดิการสังคมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมาย อนุสัญญา และข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง¹⁰⁵ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557

(1) สาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

(2) ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น

ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย”

¹⁰³ มาตรา 3 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

“ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม” หมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิดทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด”

¹⁰⁴ มาตรา 6 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

“ในการจัดสวัสดิการสังคม ให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมที่คณะกรรมการกำหนด”

¹⁰⁵ ข้อ 5 ข้อกำหนดคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ว่าด้วยมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคม

“การจัดบริการสวัสดิการสังคมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมาย อนุสัญญา และข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ขัดนโยบาย แผน และมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”

3.3.3.1 สิทธิในการศึกษา

เด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในการศึกษา โดยกำหนดให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2548 ซึ่งรัฐบาลไทยแสดงเจตนาที่จะยอมรับหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วย Education for All แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ายังคงมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการศึกษาเฉพาะความพิการ ดังที่ผู้ศึกษาจะได้กล่าวต่อไป

3.3.3.2 สิทธิในหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้โดยการซื้อหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว ซึ่งเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว ลงวันที่ 30 มีนาคม 2558 ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุขมาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นคนต่างด้าวทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนต่างด้าวที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมได้รับการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ ขอให้ตระหนักว่า การรับรองสิทธินี้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ในส่วนกระทรวงสาธารณสุข

3.3.3.3 สิทธิในการช่วยเหลือดูแล

ดังเช่นที่ได้กล่าวเอาไว้แล้วว่า กฎหมายที่เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองคนพิการของประเทศไทยนั้น คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้มีการกำหนดให้สิทธิของคนพิการตามพระราชบัญญัติฯ ครอบคลุมเฉพาะแต่เพียงคนพิการที่มีสถานะเป็นที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น จะเห็นว่าโดยพิจารณาตลอดพระราชบัญญัตินี้ เรียกผู้ทรงสิทธิว่า “บุคคล” และนอกจากนั้น มาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้มีการช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดให้จะต้องมีการจัดทำระเบียบการช่วยเหลืออีกด้วย จึงเกิดปัญหาการตีความออกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ

แนวทางแรกตีความว่า เมื่อมาตรา 19/1 กำหนดให้ต้องมีระเบียบ ก็เท่ากับว่าการช่วยเหลือบุคคลดังกล่าวตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการออกระเบียบภายใต้บทบัญญัติมาตรา 19/1 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ ในการช่วยเหลือขึ้นก่อน ซึ่งในปัจจุบัน ระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการฯ นั้น อยู่ในระหว่างการยกร่างระเบียบ

การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามหลักศรัทธาความเป็นมนุษย์ (First Aid) จึงยังเป็นไปไม่ได้ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

แนวทางที่สองตีความว่า แม้มาตรา 19/1 กำหนดให้ต้องมีระเบียบ และมีความล่าช้าในการออกระเบียบมาแล้วถึงกว่าสามปี เหล่ากระทรวงที่มีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ยังมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือตามหลักศรัทธาความเป็นมนุษย์ แม้จะยังไม่มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ ในการช่วยเหลือ

คณะนักวิจัยตามมาตราฐาน สมศ.8 และ 9 ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹⁰⁶ ได้ทำการทดลองทางสังคมในกรณีศึกษาเด็กหญิงผัดกาด ไม่มีชื่อสกุล ใน พ.ศ.2557 ตลอดจนผู้ศึกษาและนางสาวศิวินุช สร้อยทอง นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ร่วมกันทำห้องทดลองทางสังคมในกรณีเด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีชื่อสกุล ใน พ.ศ. 2559 แล้วพบว่า พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก ตลอดจนโรงพยาบาลชายแดนในจังหวัดตาก 4 โรงพยาบาล อันได้แก่ แม่ระมาด/พบพระ/ท่าสองยาง/อุ้มผาง ตลอดจนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงพิการบ้านราชาวดี และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทุกศูนย์ของประเทศ ไทย ต่างก็ใช้แนวคิดที่สองในการปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะทางทะเบียนราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม ก็ปรากฏมีข้อจำกัดและอุปสรรคในทางงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการดังกล่าว ซึ่งประสิทธิภาพย่อมจะดีขึ้น หากมีการออกระเบียบเพื่อการนี้เสียที

3.3.3.4 สิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ได้รับความคุ้มครองจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้

¹⁰⁶ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, รายงานการศึกษาวินิจฉัยเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เด็กและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนชายแดนไทย – พม่า คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2556 : กรณีเด็กและเยาวชนข้ามชาติด้อยโอกาสในพื้นที่สุขภาวะ (โรงพยาบาล/สถานศึกษา/ครอบครัว), ภายใต้โครงการศึกษาวินิจฉัยและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเด็กและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนจังหวัดตากและกลุ่มจังหวัดชายแดนในประเทศไทย, เสนอคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2557 <https://drive.google.com/file/d/0BzawtIMOMfMTNkNRYklkM2JqYlE/edit?usp=sharing> <6 สิงหาคม 2559>

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมี 3 ลักษณะ คือ ไม่มีการประกันสิทธิ มีการประกันสิทธิแต่ไม่ครบถ้วน และมีการประกันสิทธิอย่างครบถ้วนแล้ว ดังนี้

(1) คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังคงไม่ได้รับการประกันสิทธิด้านคุณภาพชีวิต ในสิทธิในการทำงานและสิทธิในการเดินทาง และยังคงไม่มีการกำหนดกลไกด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศออกอย่างชัดเจน ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังคงไม่ได้รับการประกันสิทธิดังกล่าว

(2) คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการประกันสิทธิด้านคุณภาพชีวิต ในสิทธิการศึกษา สิทธิในหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และสิทธิในความช่วยเหลือดูแลแล้ว แต่การประกันสิทธิยังคงไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิ

(3) คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการประกันสิทธิด้านการรักษาพยาบาล สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล และสิทธิด้านคุณภาพชีวิต ในสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว

รัฐไทยยังคงมีหน้าที่ในการประกันสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในบางสิทธิ หรือมีหน้าที่ต้องประกันสิทธิให้ครบถ้วน และถึงแม้ว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับการประกันสิทธิบางสิทธิแล้ว แต่หากไม่ได้รับความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรอาจจะยังคงเข้าไม่ถึงสิทธิดังกล่าว

3.4 สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

นอกจากจะได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนอันก่อให้เกิดหน้าที่ของประเทศไทยในการให้ความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีการรับรองเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏตามข้อบพของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ดังที่ผู้ศึกษาได้อธิบายแล้วนั้น คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังได้รับการคุ้มครองจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศในสิทธิอื่น ๆ อีกด้วย ดังนี้

สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนนอกจากสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถแบ่งแยกออกเป็น 5 ประเภทสิทธิ ดังนี้

3.4.1 สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการเข้าเมือง

สิทธิในการเข้าเมือง คือ สิทธิของบุคคลทุกคนที่จะออกนอกประเทศและเข้ามาในประเทศของตนได้ สำหรับคนพิการเองก็มีสิทธิที่จะออกจาประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตนเองได้ และจะต้องไม่ถูกกีดรอนสิทธิในการกลับเข้ามาในประเทศของตนตามอำเภอใจ และสามารถยึดถือเอกสารที่แสดงถึงสถานะของตนขณะที่ดำเนินการดังกล่าวได้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 18 (1(บี)(ซี)(ดี))¹⁰⁷ ซึ่งสอดคล้องกับข้อ 13(2)¹⁰⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 (2) (4)¹⁰⁹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อย่างไรก็ตามสิทธินี้อาจมีข้อยกเว้นโดยความในข้อ 12 (3)¹¹⁰ หากเป็นไปได้เพื่อความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมอันดี หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

¹⁰⁷ ข้อ 18 (บี) (ซี) (ดี) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติ

1. ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยของตนเอง และการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมทั้งโดยการประกันให้คนพิการ

(บี) ไม่ถูกกีดรอนจากการมีสิทธิที่จะได้รับครอบครองและใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัวหรือดำเนินขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมืองที่จำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐานได้ ทั้งนี้เพราะเหตุแห่งความพิการ

(ซี) ย่อมออกนอกประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตนเองได้โดยเสรี

(ดี) ไม่ถูกกีดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ”

¹⁰⁸ ข้อ 13 (2) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศใด รวมทั้งประเทศของตนเอง และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน”

¹⁰⁹ ข้อ 12 (2) (4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“2. บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีที่จะออกนอกประเทศใด ๆ รวมทั้งประเทศของตนเอง

4. บุคคลจะถูกลิดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยอำเภอใจไม่ได้”

¹¹⁰ ข้อ 12 (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

นอกจากการเข้าเมืองในลักษณะทั่วไปแล้วยังมี สิทธิในการลี้ภัยของเด็กที่ขอลี้ภัย กล่าวคือ เด็กที่ขอลี้ภัยจะต้องได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมที่เหมาะสม รวมถึงจะต้องได้รับช่วยเหลือให้เด็กได้กลับไปอยู่กับครอบครัว บิดามารดา หากไม่สามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ก็ต้องได้รับการดูแลจากรัฐ ตามความในอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 22¹¹¹

บุคคลทุกคนได้รับสิทธิที่จะไม่ต้องถูกขับไล่ หรือเนรเทศโดยปราศจากเหตุผล และจะต้องเป็นเหตุผลที่มีที่มาจากกฎหมาย โดยต้องให้บุคคลผู้นั้นได้มีโอกาสในการโต้แย้งอธิบายและขอให้ทบทวนคำสั่งนั้นได้ ตามความในข้อ 9¹¹² ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิดังกล่าวยังคุ้มครองครอบครัวไปถึงคนต่างด้าวผู้อยู่ภายใต้ดินแดนของรัฐภาคี ปรากฏตามความในข้อ ข้อ 13¹¹³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดใด ๆ เว้นแต่เป็นข้อจำกัดตามกฎหมาย และที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และข้อจำกัดนั้นสอดคล้องกับสิทธิอื่น ๆ ที่รับรองไว้ในกติกานี้”

¹¹¹ ข้อ 22 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า เด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัย หรือที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยตามกฎหมายหรือกระบวนการภายในหรือระหว่างประเทศที่ใช้บังคับ ไม่ว่าจะมียุติบัตรของเด็กหรือบุคคลอื่นติดตามมาด้วยหรือไม่ก็ตาม จะได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมที่เหมาะสมในการได้รับสิทธิที่มีอยู่ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้ และในตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ อันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนหรือมนุษยธรรม ซึ่งรัฐดังกล่าวเป็นภาคี

2. เพื่อวัตถุประสงค์นี้ รัฐภาคีจะให้ความร่วมมือตามที่พิจารณาว่าเหมาะสมแก่ความพยายามใด ๆ ของทั้งองค์การสหประชาชาติ และองค์การระดับรัฐบาล หรือองค์การที่มีในระดับรัฐบาลอื่นที่มีอำนาจ ซึ่งร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติในการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กเช่นว่า และในการติดตามหาบิดามารดาหรือสมาชิกอื่นของครอบครัวของเด็กผู้ลี้ภัย เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการกลับไปอยู่ร่วมกันใหม่เป็นครอบครัวของเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถค้นพบบิดามารดาหรือสมาชิกอื่นๆ ของครอบครัว เด็กนั้นจะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับเด็กที่ถูกพรากจากสภาพครอบครัว ทั้งที่เป็นการถาวรหรือชั่วคราวไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ดังเช่นที่ได้รับระบุไว้ในอนุสัญญานี้”

¹¹² ข้อ 9 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้”

¹¹³ ข้อ 13 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3.4.2 สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวตามกฎหมาย

คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับการเคารพในการสร้างครอบครัวและสถาบันครอบครัว โดยรัฐจะต้องดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่ธรรมต่อคนพิการที่เกี่ยวกับการสมรส ครอบครัว ความเป็นบิดามารดา ให้คนพิการที่ถึงวัยสมรสสามารถสมรส สร้างครอบครัว และมีบุตรได้โดยอิสระแม้จะมีความพิการ ให้คนพิการสามารถปกครองบุตร รับบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุตรบุญธรรมได้ ประกันว่าเด็กพิการมีสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านครอบครัว โดยไม่ถูกแยกออกจากบิดามารดา เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก และหากเด็กไม่สามารถอยู่กับบิดามารดาได้ รัฐจะต้องดำเนินการให้เด็กได้รับการดูแลเลี้ยงครอบครัวในสภาพแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคยและมีความเหมาะสมกับเด็ก ปรากฏตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 23¹¹⁴ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 23¹¹⁵

“คนต่างด้าวผู้อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีแห่งกติกานี้โดยชอบด้วยกฎหมายอาจถูกไล่ออกจากรัฐนั้นได้โดยคำวินิจฉัยอันได้มาตามกฎหมายเท่านั้น และผู้นั้นย่อมได้รับอนุญาตให้ชี้แจง แสดงเหตุผลคัดค้านการขับไล่ออกจากรัฐนั้น และขอให้มีการทบทวนเรื่องของตนโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือบุคคล หรือคณะบุคคล ที่แต่งตั้งขึ้นเฉพาะกรณีโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยได้รับอนุญาต ให้มีผู้แทนเพื่อวัตถุประสงค์ข้างต้นได้เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลจำเป็นอย่างอื่นด้านความมั่นคงแห่งชาติ”

¹¹⁴ ข้อ 23 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การเคารพในการสร้างครอบครัวและสถาบันครอบครัว

1. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผลและเหมาะสม เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการสมรส ครอบครัว ความเป็นบิดามารดาและความสัมพันธ์ต่างๆ บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยประกันว่า

(เอ) สิทธิของคนพิการทั้งปวงที่ถึงวัยสมรสให้สามารถสมรสและสร้างครอบครัวได้บนพื้นฐานของความยินยอมพร้อมใจ และโดยอิสระของผู้เจตนาจะสมรสกัน

(บี) สิทธิของคนพิการในการตัดสินใจได้อย่างอิสระและอย่างมีความรับผิดชอบในการกำหนดจำนวนบุตรและการเว้นระยะการมีบุตร และให้เข้าถึงสารสนเทศที่เหมาะสมกับวัย การให้ความรู้เกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ และการวางแผนครอบครัวย่อมได้รับการยอมรับ และจัดให้มีวิธีการที่ช่วยให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้

(ซี) คนพิการรวมทั้งเด็กพิการ คงไว้ซึ่งความสามารถในการเจริญพันธุ์บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 16¹¹⁶ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 10 (1)¹¹⁷ ข้อ 16¹¹⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมถึงอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 21¹¹⁹

2. ให้รัฐภาคีประกันสิทธิและความรับผิดชอบของคณพิการในเรื่องการปกครองบุตร การปกป้องบุตร การได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตร และการรับบุตรบุญธรรมหรือรูปแบบใดๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ปรากฏในกฎหมายภายในในทุกกรณีประโยชน์สูงสุดของเด็กจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ให้รัฐภาคีให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่คณพิการในการทำหน้าที่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร

3. ให้รัฐภาคีประกันว่าเด็กพิการมีสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านชีวิตครอบครัว และเพื่อให้สามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้จริง และเพื่อป้องกันการปกปิด ทอดทิ้งละเลย และพรากเด็กพิการจากครอบครัว รัฐภาคีจะดำเนินการเพื่อจัดให้มีสารสนเทศ การบริการ และการสนับสนุนที่ครอบคลุม และตั้งแต่แรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว

4. ให้รัฐภาคีประกันว่าเด็กจะไม่ถูกแยกจากบิดามารดา โดยขัดต่อความประสงค์ของบิดามารดา เว้นแต่จะกำหนดโดยหน่วยงานที่มีอำนาจว่าการแยกเช่นนี้จำเป็นเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยสอดคล้องกับกฎหมายและวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับอยู่ ทั้งนี้ การกำหนดเช่นนี้อาจถูกทบทวนได้โดยทางศาล ในทุกกรณีเด็กย่อมไม่ถูกแยกจากบิดามารดาเพราะเหตุแห่งความพิการไม่ว่าของเด็กหรือของบิดา หรือของมารดา หรือของทั้งบิดาและมารดา

5. ในกรณีที่ครอบครัวใกล้ชิดไม่สามารถดูแลเด็กพิการได้ ให้รัฐภาคีดำเนินการความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เด็กพิการได้รับการดูแลทางเลือกภายในครอบครัวขยายของเด็กนั้น แต่หากยังไม่อาจเป็นไปได้ก็ให้ได้รับการดูแลแบบครอบครัวภายในชุมชนที่เด็กพิการดังกล่าวอาศัยอยู่”

¹¹⁵ ข้อ 23 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. ครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

2. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง

3. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มที่ใจของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้

4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส ระหว่างการสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีการสิ้นสุดของการสมรส จะต้องมิบัพัญญูติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตร”

¹¹⁶ ข้อ 16 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ในการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องทั้งปวงที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรี จะประกัน

(ก) สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส

(ข) สิทธิเช่นเดียวกันในการเลือกคู่สมรสอย่างอิสระ และการทำการสมรสอย่างอิสระ และด้วยความยินยอมพร้อมใจเท่านั้น

(ค) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส

(ง) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในฐานะบิดามารดา โดยไม่คำนึงถึงสถานะในการสมรสของตน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุตรของตน ในทุกกรณีผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(จ) สิทธิเช่นเดียวกันในการตัดสินใจอย่างอิสระและมีความรับผิดชอบในจำนวนบุตรและระยะห่างในการมีบุตรของตน และให้เข้าถึงข้อสนเทศ การศึกษาและวิธีที่จะทำให้สตรีใช้สิทธิเหล่านี้ได้

(ฉ) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในเรื่องการปกครองบุตร การปกป้องบุตร การได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตร และการรับบุตรบุญธรรม หรือสถาบันที่คล้ายคลึงซึ่งมีแนวความคิดเหล่านี้อยู่ในกฎหมายภายใน ในทุกกรณีผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด

(ช) สิทธิส่วนตัวเช่นเดียวกันในฐานะสามีและภรรยา รวมถึงสิทธิในการเลือกใช้นามสกุล และการประกอบอาชีพ

(ซ) สิทธิเช่นเดียวกันสำหรับคู่สมรสทั้งสองในส่วนที่เกี่ยวกับเป็นเจ้าของการได้มา การจัดการ การดำเนินการ การอุปโภค และการจำหน่ายทรัพย์สินไม่ว่าจะไม่คิดมูลค่าหรือเพื่อตีราคา เป็นมูลค่าก็ตาม

2. การรับหมั้นและการแต่งงานของเด็กจะไม่มีผลทางกฎหมาย และการปฏิบัติการณ์ที่จำเป็นทั้งปวง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายจะต้องกระทำขึ้นเพื่อระบุดำเนินการตั้งงาน และให้บังคับให้มีการจดทะเบียนสมรส ณ ที่ทำการจดทะเบียนของทางราชการ”

¹¹⁷ ข้อ 10 (1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. ครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยรวมของสังคมที่เป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติควรได้รับการคุ้มครอง และช่วยเหลืออย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะในการจัดตั้งและในขณะที่

ต้องรับผิดชอบต่อการดูแลและการศึกษาของเด็กที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ การสมรสต้องกระทำโดยความยินยอมอย่างเสรีของผู้ที่เจตนาจะสมรส”

¹¹⁸ ข้อ 16 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) บรรดาชายและหญิงที่มีอายุครบบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและก่อร่างสร้างครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรส และในการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำโดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ”

¹¹⁹ ข้อ 21 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคีซึ่งยอมรับและ/หรือยอมให้มีระบบการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะประกันว่าประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุด และจะ

ก) ประกันว่าการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเท่านั้น ซึ่งเป็นผู้กำหนดตามกฎหมายและวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับอยู่ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารทั้งปวงที่เกี่ยวข้องและเชื่อถือได้ว่า การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นกระทำได้เมื่อคำนึงถึงสถานภาพของเด็กในส่วนของที่เกี่ยวกับบิดามารดา ญาติพี่น้อง และผู้ปกครองตามกฎหมาย และในกรณีที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ให้ความยินยอมอย่างผู้เข้าใจเรื่องต่อการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมโดยได้รับคำปรึกษาตามที่จำเป็น

ข) ยอมรับว่าการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมข้ามประเทศอาจถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการดูแลเด็ก หากไม่สามารถจัดหาผู้อุปถัมภ์ หรือครอบครัวที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้เด็กได้ หรือไม่สามารถให้เด็กได้รับการดูแลด้วยวิธีการอันเหมาะสมในประเทศถิ่นกำเนิดของเด็กนั้น

ค) ประกันว่าเด็กที่อยู่ในข่ายของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมข้ามประเทศ จะได้รับมาตรการคุ้มครองและมาตรฐานเช่นเดียวกับที่ใช้อยู่ในกรณีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมภายในประเทศ

ง) ดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันว่า ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมข้ามประเทศนั้น การจัดหาผู้อุปการะแก่เด็ก จะไม่ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ทางการเงินที่ไม่สมควรจากการนั้น

3.4.3 สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน

คนพิการจะต้องมีสิทธิในการเป็นเจ้าของ หรือรับทรัพย์สินมรดก หรือการควบคุมเรื่องการเงินของตนเอง และการเข้าถึงเงินกู้ธนาคาร การจ้างงาน และสินเชื่อทางการเงินในรูปแบบอื่น โดยรัฐจะต้องประกันว่าคนพิการจะต้องไม่ถูกกีดรอนทรัพย์สินตามอำเภอใจโดยไม่มีเหตุผล ถึงแม้จะมีความพิการก็ตาม ปราบกฏตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 12(5)¹²⁰ และข้อ 17¹²¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

3.4.4 สิทธิในการมีส่วนร่วม

คนพิการจะต้องมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ หรือเพราะเพศสภาพการใช้สิทธิของคนพิการจะต้องครอบคลุมทั้งโดยตรงและโดยผ่านผู้ที่ได้รับเลือกอย่างอิสระ รัฐจะต้องประกันให้คนพิการสามารถออกเสียงโดยอำนวยความสะดวก วัสดุและวิธีการออกเสียงเข้าถึงได้ เข้าใจง่าย และใช้งานง่าย ประกันให้คนพิการสามารถออกเสียงโดยปราศจากการคุกคาม และสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่ง กระตุ้นให้คนพิการออกเสียงด้วยการส่งเสริมด้านสภาพแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กร ประกันสิทธิการรวมตัวกันเพื่อแสดงออกถึงความคิดเห็นของคนพิการ ปราบกฏตามอนุสัญญาว่าสิทธิคนพิการ ข้อ 29¹²² ซึ่งสอดคล้อง

จ) ส่งเสริมเมื่อเป็นการเหมาะสมซึ่งความมุ่งหมายของข้อนี้ โดยการจัดทำข้อตกลงหรือความตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคี และภายในกรอบนี้พยายามที่จะประกันว่า การจัดหาผู้อุปถัมภ์แก่เด็กในอีกประเทศหนึ่งนั้นได้กระทำโดยหน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจ”

¹²⁰ ข้อ 12 (5) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การยอมรับอย่างเท่าเทียมกันเบื้องหน้ากฎหมาย

5. ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้ ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่จำเป็นที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เพื่อประกันสิทธิที่เท่าเทียมกันของคนพิการในการเป็นเจ้าของหรือรับทรัพย์สินมรดก การควบคุมเรื่องการเงินของตนเอง และการเข้าถึงเงินกู้ธนาคารการจ้างงาน และสินเชื่อทางการเงินในรูปแบบอื่นอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งต้องประกันว่าคนพิการจะไม่ถูกกีดรอนทรัพย์สินตามอำเภอใจ”

¹²¹ ข้อ 17 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้”

¹²² ข้อ 29 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะ

กบฏกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 21¹²³ และข้อ 25¹²⁴ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 7¹²⁵ และข้อ 8¹²⁶ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 19¹²⁷ ข้อ 20¹²⁸ และข้อ 21¹²⁹ รวมถึงอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 15¹³⁰

ให้รัฐภาคีประกันสิทธิทางการเมืองของคนพิการและการอุปโภคสิทธิดังกล่าว บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และให้ดำเนินการ

(เอ) ประกันว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองและเรื่องสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มที่บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ทั้งโดยทางตรงหรือโดยผ่านผู้แทนที่ได้รับเลือกอย่างอิสระ รวมถึงสิทธิและโอกาสของคนพิการในการออกเสียงและได้รับเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(1) ประกันให้กระบวนการออกเสียง สิ่งอำนวยความสะดวก และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงเหมาะสมเข้าถึงได้ เข้าใจ และใช้งานได้ง่าย

(2) คุ้มครองสิทธิของคนพิการในการออกเสียงด้วยการลงคะแนนลับในการเลือกตั้ง และการลงประชามติ โดยปราศจากการคุกคาม และสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่ง และในทุกระดับของภาครัฐ จัดให้มีการอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีเครื่องช่วยความพิการใหม่ๆ ตามความเหมาะสม

(3) รับรองให้คนพิการมีเสรีภาพในการแสดงเจตนาสมัครเป็นผูลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเพื่อการนี้อนุญาติให้บุคคลที่คนพิการเลือกเองช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียง หากจำเป็นและตามที่คนพิการร้องขอ

(บี) ส่งเสริมอย่างแข็งขันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างเต็มที่โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในสาธารณกิจ อันรวมถึง

(1) การมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาเอกชน และสมาคมที่ทำงานด้านสาธารณะ และด้านการเมืองของประเทศ รวมทั้งในกิจกรรมและการบริหารของพรรคการเมือง

(2) ก่อตั้งและร่วมกับองค์กรคนพิการ ในการเป็นผู้แทนของคนพิการในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับประเทศระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น”

¹²³ ข้อ 21 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น”

¹²⁴ ข้อ 25 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และโดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร

(ก) ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรง หรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี (ข) ในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับเพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก

(ค) ในการที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตน ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งความเสมอภาค”

¹²⁵ ข้อ 7 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกประการ เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านที่เกี่ยวกับการเมืองและทั่ว ๆ ไปของประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะให้ประกันแก่สตรีภายใต้เงื่อนไขแห่งความเสมอภาคกับบุรุษซึ่งสิทธิ

(ก) ที่จะออกเสียงในการเลือกตั้งและลงประชามติทั้งปวง และมีสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้งเข้าไปในองค์กรที่มีการเลือกตั้งอย่างเปิดเผยทั้งหมด

(ข) ที่จะเข้าร่วมในการวางนโยบายของรัฐบาลและดำเนินการตามนโยบายนั้น และในการรับตำแหน่งราชการและปฏิบัติหน้าที่ราชการในทุก ๆ ระดับของรัฐบาล

(ค) ที่จะเข้าร่วมในองค์กรและสมาคมที่ไม่ได้เป็นของรัฐบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ทั่ว ๆ ไป และที่เกี่ยวกับการเมืองของประเทศ”

¹²⁶ ข้อ 8 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อให้ประกันแก่สตรีภายใต้เงื่อนไขแห่งความเสมอภาคกับบุรุษและโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติใด ๆ ซึ่งโอกาสที่จะเป็นผู้แทนรัฐบาลของตนในระดับระหว่างประเทศ และเข้าร่วมในงานขององค์การระหว่างประเทศ”

¹²⁷ ข้อ 19 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง และที่จะแสวงหา รับและส่งข้อมูลข่าวสารและข้อคิดผ่านสื่อใด และโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน”

¹²⁸ ข้อ 20 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุมและการสมาคมโดยสันติ

(2) บุคคลใดไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้”

นอกจากจะต้องสนับสนุนให้คนพิการมีส่วนร่วมในการออกเสียง รัฐต้องประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการเข้าถึงสารสนเทศของคนพิการ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือคนพิการในเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสารสนเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่ออักษรเบรลล์ หรือเทคโนโลยีอื่น รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรภาคเอกชนจัดทำสื่อสารสนเทศเพื่อให้คนพิการเข้าถึงได้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 21¹³¹ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 19¹³² และอนุสัญญาว่าสิทธิเด็ก ข้อ 17¹³³

¹²⁹ ข้อ 21 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตน โดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศตนโดยเสมอภาค

(3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครอง ทั้งนี้เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องเป็นการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน”

¹³⁰ ข้อ 15 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีเสรีภาพในการสมาคม และเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ

2. ไม่อาจมีการจำกัดการใช้สิทธิเหล่านี้ นอกเหนือจากข้อจำกัดที่กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับกฎหมายและที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของความมั่นคงแห่งชาติ หรือความปลอดภัยของประชาชน ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองด้านสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น”

¹³¹ ข้อ 21 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น และการเข้าถึงสารสนเทศ

ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันให้คนพิการสามารถใช้สิทธิในการมีเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ และเผยแพร่สารสนเทศ และความคิดบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และโดยผ่านรูปแบบการสื่อสารทั้งปวงที่คนพิการเลือก ตามที่ได้นิยามไว้ในข้อ 2 ของอนุสัญญานี้ โดยรวมถึง

(เอ) การจัดทำมีสารสนเทศที่มีไว้สำหรับประชาชนทั่วไปแก่คนพิการในรูปแบบ และเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้และเหมาะสมต่อความพิการในรูปแบบต่างๆ ภายในเวลาที่เหมาะสม และไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม

(บี) การยอมรับและอำนวยความสะดวกการใช้ภาษามือ อักษรเบรลล์ การสื่อสารทางเลือก และการสื่อสารเสริม และช่องทางวิธีการ และรูปแบบการสื่อสารทั้งปวงที่สามารถเข้าถึงได้ที่คนพิการเลือกในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ

(ซี) การเร่งรัดองค์กรภาคเอกชนซึ่งให้บริการประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงบริการผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สารสนเทศและบริการในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

(ดี) การสนับสนุนให้สื่อมวลชน รวมทั้งผู้ให้บริการสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตจัดทำบริการของตนให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้

(อี) การยอมรับและส่งเสริมการใช้ภาษามือ”

¹³² ข้อ 19 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน”

¹³³ ข้อ 17 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“รัฐภาคียอมรับในหน้าที่อันสำคัญของสื่อมวลชน และจะประกันว่า เด็กสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและวัสดุจากแหล่งต่าง ๆ กัน ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารและวัสดุที่มุ่งส่งเสริมความผาสุกทั้งทางสังคม จิตใจ และศีลธรรม ตลอดจนสุขภาพกายและจิตของเด็ก เพื่อการนี้รัฐภาคีจะ

ก) ส่งเสริมให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและวัสดุที่จะมีประโยชน์ทางสังคม และวัฒนธรรมแก่เด็กและโดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของข้อ 29

อีกทั้ง คนพิการมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลาย ยามว่าง และกีฬาเท่าเทียมกับผู้อื่น โดยรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง วัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลายยามว่าง และกีฬา รวมทั้งสนับสนุนให้คนพิการมีโอกาสได้พัฒนาและใช้ศักยภาพของตนเองทางการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้การคุ้มครองตามกฎหมาย สนับสนุนให้คนพิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านนันทนาการ การผ่อนคลายยามว่าง และกีฬา คนพิการจะต้องมีสิทธิการนับถือศาสนา ประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นตามความสมัครใจของคนพิการ ปรากฏตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 30¹³⁴ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าสิทธิ

ข) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการผลิต แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและวัสดุดังกล่าว จากแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

ค) ส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่หนังสือสำหรับเด็ก

ง) ส่งเสริมให้สื่อมวลชนให้ความสนใจเป็นพิเศษกับความจำเป็นทางด้านภาษาของเด็กที่เป็นสมาชิกของชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมือง

จ) ส่งเสริมการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการป้องกันเด็ก จากข้อมูล ข่าวสาร และวัสดุที่เป็นอันตรายต่อความอยู่ดีกินดีของเด็ก ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงบทบัญญัติในข้อ 13 และ 18”

¹³⁴ ข้อ 30 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม นันทนาการ การผ่อนคลายยามว่าง และกีฬา

1. รัฐภาคียอมรับในสิทธิของคนพิการในการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ทั้งนี้ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันว่าคนพิการ

(เอ) เข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้

(บี) เข้าถึงรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร และกิจกรรมอื่นๆ ทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้

(ซี) เข้าถึงสถานที่ที่จัดแสดงวัฒนธรรมหรือบริการ อาทิ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ โรงภาพยนตร์ ห้องสมุด และบริการด้านท่องเที่ยว และทั้งนี้ในขอบเขตที่จะทำได้ สามารถเข้าถึงอนุสรณ์สถาน และสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมของชาติ

2. ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการมีโอกาสได้พัฒนา และใช้ศักยภาพของตนทางการสร้างสรรค์งาน ด้านศิลปะ และสติปัญญา ไม่เพียงแต่เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น แต่ยังเพื่อเพิ่มคุณค่าให้แก่สังคมอีกด้วย

เด็ก ข้อ 14¹³⁵ ข้อ 23 (3)¹³⁶ ข้อ 30¹³⁷ และข้อ 31¹³⁸ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ข้อ 18¹³⁹ และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

3. ให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมทั้งปวงโดยสอดคล้อง หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อประกันว่ากฎหมายต่างๆ ที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่เป็นการกีดกันที่ไม่สมเหตุสมผล หรือเลือกปฏิบัติต่อการเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยคนพิการ

4. ให้คนพิการมีสิทธิได้รับการยอมรับ และส่งเสริมอัตลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรม และภาษา รวมถึงภาษามือและวัฒนธรรมของคนหูหนวก ทั้งนี้บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

5. เพื่อให้คนพิการได้มีส่วนร่วมบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในกิจกรรมด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ และกีฬา ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมดังนี้

(เอ) กระตุ้นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการเท่าที่จะเป็นไปได้มากที่สุด ในกิจกรรมกีฬาทั่วไปทุกระดับ

(บี) ประกันให้คนพิการมีโอกาสจัด พัฒนา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา และนันทนาการเฉพาะของคนพิการแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะความพิการ และเพื่อการนี้ ส่งเสริมการจัดให้มีการสอน การฝึกอบรมและทรัพยากรที่เหมาะสมบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

(ซี) ประกันให้คนพิการสามารถเข้าถึงสถานที่จัดกีฬา นันทนาการ และท่องเที่ยว

(ดี) ประกันให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกับเด็กอื่นในกิจกรรม การเล่น นันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ และกีฬาโดยรวมถึงกิจกรรมเหล่านั้นในระบบโรงเรียน

(อี) ประกันให้คนพิการเข้าถึงบริการจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม นันทนาการ การท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจและกีฬา”

¹³⁵ ข้อ 14 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิของเด็กที่จะมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา

2. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย ในกรณีที่เหมาะสม ในอันที่จะให้แนวทางแก่เด็กในการใช้สิทธิของตน ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก

3. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตน อาจอยู่เพียงภายใต้ข้อจำกัดเช่นที่กำหนดโดยกฎหมายเท่านั้น และเช่นที่จำเป็นที่จะรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สาธารณสุขหรือศีลธรรมของประชาชนหรือสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่น”

¹³⁶ ข้อ 23 (3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“3. โดยยอมรับความจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ความช่วยเหลือที่ให้ตามวรรค 2 ของข้อนี้ เป็นการให้เปล่าเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงกำลังทรัพย์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก และความช่วยเหลือเช่นว่าจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะประกันว่า เด็กพิการจะสามารถอย่างมีประสิทธิภาพที่จะเข้าถึง และได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการด้านการฟื้นฟูสภาพ การเตรียมตัวสำหรับการจ้างงาน และโอกาสทางด้านสันตนาการในลักษณะที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถบรรลุผลสำเร็จอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้ในการเข้ากับสังคมและการพัฒนาตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้วย”

¹³⁷ ข้อ 30 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“ในรัฐที่มีชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรือภาษา หรือกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่ เด็กที่มาจากชนกลุ่มน้อยนั้น หรือที่เป็นชนพื้นเมืองจะต้องไม่ถูกปฏิเสธซึ่งสิทธิที่จะปฏิบัติตามวัฒนธรรม ที่จะนับถือและปฏิบัติทางศาสนาหรือสิทธิที่จะใช้ภาษาของตนในชุมชนกับสมาชิกอื่นในกลุ่มเดียวกัน”

¹³⁸ ข้อ 31 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีการพักและเวลาพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรมการการเล่นทางสันตนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

2. รัฐภาคีจะเคารพและส่งเสริมสิทธิของเด็ก ที่จะเข้ามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทางวัฒนธรรมและศิลปะและจะสนับสนุนการใช้โอกาสที่เหมาะสมเท่าเทียมกัน สำหรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ สันตนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ”

¹³⁹ ข้อ 18 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือไม่นับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอน ไม่ว่าจะโดยลำพังตัวเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว

2. บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้

3. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความ

ข้อ 13 (ค)¹⁴⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 18¹⁴¹ และข้อ 27¹⁴² รวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 15¹⁴³

สงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน”

¹⁴⁰ ข้อ 13 (ค) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“(ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมทุกอย่าง”

¹⁴¹ ข้อ 18 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการะบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในที่สาธารณะหรือส่วนบุคคล”

¹⁴² ข้อ 27 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมโดยอิสระในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะผลิตเพลีนกับศิลปะ และมีส่วนในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางจิตใจและทางวัตถุ อันเป็นผลจาก ประดิษฐ์กรรมใดทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง”

¹⁴³ ข้อ 15 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

“1. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคน

(ก) ที่จะมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

(ข) ที่จะอุปโภคสิทธิประโยชน์แห่งความก้าวหน้าและการประยุกต์ใช้ทางวิทยาศาสตร์

(ค) ที่จะได้สิทธิประโยชน์จากการคุ้มครองผลประโยชน์ทางด้านศีลธรรมและทางวัตถุในประโยชน์อันเกิดจากการผลิตทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม หรือศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้างสรรค์

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินเพื่อให้สิทธินี้เป็นจริงอย่างบริบูรณ์ ให้รวมถึงสิ่งทั้งหลายที่จำเป็นเพื่อการอนุรักษ์ การพัฒนา และการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และทางวัฒนธรรม

3.4.5 สิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายสัญชาติ

คนพิการมีสิทธิในการถือสัญชาติ การเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจ เพราะเหตุแห่งความพิการ หรือเพราะเพศสภาพ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ข้อ 18 (1(เอ))¹⁴⁴ รวมถึง อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ข้อ 9¹⁴⁵ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 8¹⁴⁶ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 24 (3)¹⁴⁷ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 15¹⁴⁸

3. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพที่จำเป็นสำหรับการวิจัยวิทยาศาสตร์ และกิจกรรมสร้างสรรค์

4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิประโยชน์ที่ได้มาจากการสนับสนุนและการพัฒนาการติดต่อระหว่างประเทศและความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม”

¹⁴⁴ ข้อ 18 (1(เอ)) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

“เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและการถือสัญชาติ

1. ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยของตนเอง และการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมทั้งโดยการประกันให้คนพิการ

(เอ) มีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ”

¹⁴⁵ ข้อ 9 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

“1. รัฐภาคีจะให้สิทธิที่เสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรี ในการที่จะได้มาเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน รัฐภาคีเหล่านั้นจะรับประกันเป็นพิเศษว่าทั้งการแต่งงานกับคนต่างชาติกับทั้งการเปลี่ยนสัญชาติของสามีระหว่างการทำงานจะไม่เปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติไป ด้วย อันจะทำให้เธอเป็นคนไร้สัญชาติหรือบังคับเธอให้ถือสัญชาติของสามี

2. รัฐภาคีจะให้สิทธิอันเสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรี เกี่ยวกับสัญชาติของบุตรของตน”

¹⁴⁶ ข้อ 8 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

“1. รัฐภาคีรับที่จะเคารพต่อสิทธิของเด็ก ในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้รวมถึงสัญชาติ ชื่อ และความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตนตามที่กฎหมายรับรอง โดยปราศจากการแทรกแซงที่มีขอบด้วยกฎหมาย

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรย่อมมีสิทธิตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหมดที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าสิ่งที่สำคัญต่อการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเหนืออื่นใด คือ การได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้น 4 ความช่วยเหลือตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลสามารถเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ ได้ต่อไป ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามความช่วยเหลือทั้ง 4 ขั้นตอน ประกอบกับการศึกษาจากกรณีศึกษา พบว่าจากสถานการณ์ทางกฎหมายไทยในปัจจุบันก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งผู้ศึกษาจะได้อธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างกรณีศึกษาประกอบต่อไป

2. ในกรณีที่มีการตัดเอกลักษณ์บางอย่าง หรือทั้งหมดของเด็กออกไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองตามสมควร เพื่อให้เอกลักษณ์ของเด็กกลับคืนมาโดยเร็ว”

¹⁴⁷ ข้อ 24 (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

“3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ”

¹⁴⁸ ข้อ 15 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“(1) ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้”

บทที่ 4

ข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎร

สถานการณ์ทางกฎหมายของประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามพันธกรณีที่จะต้องประกันให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนตามหลักสิทธิมนุษยชนของสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่รัฐไทยเป็นภาคีในปัจจุบันก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรอย่างไร ผู้ศึกษาขออธิบายโดยแบ่งแยกออกเป็น 4 ประเด็น คือ ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรักษาพยาบาล ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านคุณภาพชีวิต และข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศรวมถึงเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้ศึกษาจะอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคในชีวิตจริง หรือสมมติสถานการณ์ข้อจำกัดและอุปสรรคขึ้น ในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงจากกรณีศึกษาจริงได้ และผู้ศึกษาจะกล่าวถึงกรณีที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการขจัดข้อจำกัดและอุปสรรคเบื้องต้นแล้วด้วย ดังนี้

4.1 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎร

4.1.1 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรักษาพยาบาล

4.1.1.1 ด้านการรักษาพยาบาล

(1) กรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

สิทธิในชีวิตของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน และได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 แต่คนพิการมีสภาวะของความบกพร่องทางร่างกาย หรือทางจิตใจ ทำให้คนพิการมีความเสี่ยงต่อชีวิตมากกว่าคนที่ไม่พิการ ส่งผลให้คนพิการต้องได้รับการดูแลมากกว่าคนที่ไม่พิการ แต่สถานะของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรทำให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น กล่าวคือ

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าไม่ถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล หรือสิทธิในคุณภาพชีวิต เพราะไม่ได้รับความช่วยเหลือให้เข้าถึงได้จากความคุ้มครองตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติ โรงพยาบาลที่พบเจอคนพิการที่อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงภัยต่อชีวิต จะให้การรักษาโดยไม่คำนึงถึงสถานะบุคคลของคนพิการ ซึ่งเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิในสุขภาพดีถ้วนหน้า (health for all) ตามมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ยังคงขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนของกฎหมายไทยด้านสาธารณสุข จึงเกิดปัญหาในการละเลยการรักษาพยาบาล หรือรักษาพยาบาลคนพิการอย่างไม่เป็นระบบ กลายเป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณีในลักษณะสงเคราะห์ เช่น คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย หากไม่ได้รับความช่วยเหลือให้สามารถใช้ชีวิตได้โดยการรักษาพยาบาล หรือการให้ความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายนั้นก็อาจจะไม่สามารถที่จะมีชีวิตต่อไปได้ ในระยะเวลาที่กฎหมายหลักในการช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร คือ มาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ความช่วยเหลือที่ชัดเจน

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายเพลโคะ นายเพลโคะเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคะมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคะมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่า นายเพลโคะเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่दान อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถือบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคะกลับไม่ได้รับการรับรองทางทะเบียนราษฎรในสถานะคนสัญชาติไทย เนื่องจากตกหล่นจากการสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลทางทะเบียนราษฎรตลอดมา เนื่องจากนายเพลโคะไม่สามารถมองเห็น และไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายเองได้ ทำให้นายเพลโคะต้องรอรับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ไม่สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้ จนในที่สุดนายเพลโคะก็เสียชีวิตจากอาการเจ็บป่วย เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559

(2) กรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

เช่นเดียวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย สิทธิในชีวิตของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน และได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 มาตรา 4 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 และเช่นเดียวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บทางร่างกายจนอาจถึงชีวิตมากกว่าคนที่ไม่พิการ ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติ โรงพยาบาลที่พบเจอคนพิการที่อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงภัยต่อชีวิต จะให้การรักษาโดยไม่คำนึงถึงสถานะบุคคลของคนพิการ ซึ่งเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิในสุขภาพดีถ้วนหน้า (health for all) ตามมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ยังคงขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนของกฎหมายไทยด้านสาธารณสุข จึงเกิดปัญหาในการระดมการรักษาพยาบาล หรือรักษาพยาบาลคนพิการอย่างไม่เป็นระบบ กลายเป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณีในลักษณะสงเคราะห์ แต่ความแตกต่าง คือ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยมีจุดเกาะเกี่ยวตามหลักดินแดนมากกว่าหนึ่งประเทศ เพราะคนพิการนั้นมีถิ่นที่อยู่ในประเทศนั้น ซึ่งเป็นรัฐเจ้าของตัวบุคคล (personal state) จึงมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการคนดังกล่าวด้วย

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายสุชาติ เด็กชายสุชาติมีถิ่นที่อยู่ในเปียงฟ้า¹ รัฐฉาน ประเทศเมียนมา จากสถานการณ์การสู้รบภายในเมียนมา เด็กชายสุชาติจึงไม่ได้รับการบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรของเมียนมา หรือประเทศใดบนโลก เด็กชายสุชาติเดินทางเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาที่บ้านพญาไพร จังหวัดเชียงราย ต่อมาเมื่ออาการป่วยเป็นโรคมะเร็งกระดูก เด็กชายสุชาติจึงเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่จัน ต่อมาถูกส่งมารักษาตัวต่อที่โรงพยาบาลราชประชานุเคราะห์ เชียงราย และสุดท้ายถูกส่งมารักษาต่อที่โรงพยาบาลมหาราชเชียงใหม่ ซึ่งเด็กชายสุชาติได้รับการรักษาโดยการตัดขา จึงมีสภาวะความพิการ โดยเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย แต่เนื่องจากเด็กชายสุ

¹ สถานการณ์ของบ้านเปียงฟ้า รัฐฉาน เมียนมาเกี่ยวกับคนพิการ, โปรตดู, ภาคผนวก ค

ชาติมีความด้อยโอกาส จึงไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ และเป็นหนี้ค้ำชำระค่ารักษาพยาบาลแก่โรงพยาบาลทุกโรงพยาบาลที่ได้เข้ารับการรักษา

4.1.1.2 ด้านการรับรองความพิการ

เนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ถูกถือเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายของประเทศในโลก จึงทำให้สถานพยาบาลบางแห่งเข้าใจผิดว่าการรับรองความพิการให้แก่คนพิการเหล่านี้เป็นการขัดต่อกฎหมาย โดยมีข้อเท็จจริงว่ามีการสร้างความเข้าใจ²ในการการรับรองความพิการแก่หน่วยงานทางสาธารณสุขว่า บุคคลที่จะสามารถได้รับการรับรองสถานะความเป็นคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้จะต้องเป็นคนพิการที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น อย่างไรก็ตามการรับรองความพิการนั้น เป็นกฎหมายการแพทย์ด้านสาธารณสุขโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการรับรองตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเท่านั้น การลงความแพทย์ว่าบุคคลดังกล่าวมีความพิการก็เป็นการรับรองความพิการแล้ว เอกสารใดก็ตามแสดงถึงความเห็นของแพทย์ถึงความพิการย่อมเพียงพอ ถึงกระนั้นในปัจจุบันแพทย์จะรับรองอาการเจ็บป่วย หรือความพิการ ต่อเมื่อผู้ที่เข้ามารับการรักษาพยาบาลร้องขอเท่านั้น และไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าแพทย์มีหน้าที่ในการลงความเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีความพิการ ซึ่งส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการบางประเภทที่ไม่สามารถสื่อสารได้ อาจจะไม่ได้รับการรับรองความพิการ หรือการลงความเห็นของแพทย์ถึงความพิการได้ และคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือแม้แต่ผู้ดูแลคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง ก็อาจไม่ได้ร้องขอให้มีการออกเอกสารดังกล่าวเนื่องจากการขาดองค์ความรู้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายไ้ นายไ้เป็นคนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร นายไ้มีปัญหาในการสื่อสาร เนื่องจากไม่สามารถได้ยินเสียง ประกอบกับไม่เคยได้รับการเรียนการสอนเกี่ยวกับใช้ภาษามือ หรือการอ่านริมฝีปากเพื่อการสื่อสาร เพราะเป็นเด็กกำพร้าไม่ได้รับการดูแลตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งกลายเป็นคนเร่ร่อนและอาศัยอยู่บริเวณสะพานพุทธ นายไ้ไม่สามารถสื่อสารถึงความ เป็นมาของตนเองได้ว่าตนเองเกิดที่บริเวณใดในราชอาณาจักรไทย จำได้เพียงว่าตนเกิดในจังหวัดลพบุรี ไม่ทราบว่าบิดามารดาของตนเองคือใคร เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิตตั้งแต่ตนยังเล็ก และไม่

² คู่มือการตรวจประเมินและวินิจฉัยความพิการตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550, ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, พ.ศ. 2553 , น.

ปรากฏตัวอยู่ทะเบียนราษฎรของประเทศไทย ทั้งยังไม่สามารถแสดงได้ว่ามีการบันทึกตัวตนอยู่ในรัฐอื่นใดในโลก นายไ้จึงมีลักษณะของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นายไ้ได้ดำเนินการเพื่อขอใบรับรองความพิการ แต่แพทย์ปฏิเสธที่จะรับรองความพิการให้นายไ้ อ้างว่าเพราะนายไ้ไม่มีสัญชาติไทย อย่างไรก็ตามหลังจากที่ผู้ดูแลคนพิการของนายไ้ดำเนินการร้องขอ แพทย์ก็ได้ออกใบรับรองแพทย์ให้นายไ้แทน

4.1.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล

4.1.2.1 ความล่าช้าในการรับรองสถานะบุคคล

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิได้รับการสำรวจและบันทึกสถานะลงในทะเบียนราษฎร ตามบทบัญญัติมาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 อันเป็นการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 มกราคม 2548 ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 เรื่อง ร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.³ โดยเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติให้แก่เด็กนักเรียนใ้การรับรองสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 และมีหน้าที่รับเอาบันทึกแจ้งประวัติบุคคล หรือมีหน้าที่จัดทำบันทึกแจ้งประวัติบุคคลเพื่อเป็นหลักฐานในการศึกษาตามข้อ 6 (4)⁴ (5)⁵ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน

³ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, “มาเข้าใจปัญหาของน้องสุชาติ เด็กติด G อีกคน น้องเรียนที่โรงเรียนบ้านพญาไพร ... ช่วยกันแจ้งนายอำเภอแม่ฟ้าหลวงกันค่ะ”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, <https://www.facebook.com/archanwell/notes>, บทความเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2559

⁴ ข้อ 6 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548

“(4) ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานตาม (1) (2) และ (3) ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือองค์กรเอกชน ทำบันทึกแจ้งประวัติบุคคล ตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้เป็นหลักฐานที่จะนำมาลงหลักฐานทางการศึกษา”

⁵ ข้อ 6 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548

ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 อย่างไรก็ตามมีข้อเท็จจริงปรากฏว่ายังมีเด็กนักเรียนที่ได้รับการบันทึกทะเบียนนักเรียนแต่ยังคงไร้การรับรองสถานะบุคคลจำนวนประมาณเจ็ดหมื่นคน⁶ ซึ่งความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล ไม่บรรลุผลตามหลักการของมติคณะรัฐมนตรีทั้งสอง

นอกจากกรณีของเด็กนักเรียนในสถานศึกษา ยังมีกรณีของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่อยู่นอกสถานศึกษา และได้ดำเนินการขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการรับรองสถานะบุคคลให้ตนแล้ว แต่เจ้าหน้าที่กลับละเลยที่จะดำเนินการให้ โดยอ้างว่าเป็นความซับซ้อนในการดำเนินงาน ทั้งที่การดำเนินการเพื่อให้เกิดการรับรองสถานะบุคคลจะต้องดำเนินการภายใน 90 วัน การดำเนินการล่าช้าเกินกว่าระยะเวลาดังกล่าวย่อมเป็นฝ่าฝืนกฎหมาย และเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานางมาลี นางมาลีเป็นคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ความพิการของนางมาลีเกิดจากอาการเจ็บป่วยเป็นโรคเส้นเลือดในสมองตีบ จนทำให้ไม่สามารถใช้ขาทั้งสองข้างได้ และมีปัญหาในการสื่อสารแต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นความพิการ รวมถึงมีอาการป่วยเป็นโรคหัวใจ และโรคเบาหวาน นางมาลีมีข้อเท็จจริงว่าเกิดจากบิดาที่เป็นคนสัญชาติไทย และเกิดในราชอาณาจักรไทย รวมถึงมีพี่น้องที่มีบัตรประชาชน แต่นางมาลีตกหล่นจากการแจ้งเกิดตั้งแต่เกิดเนื่องจากเกิดนอกโรงพยาบาล นางมาลีได้ดำเนินการเพื่อขอให้บันทึกตัวตนลงในทะเบียนราษฎรในฐานะบุคคลมีสัญชาติไทย โดยนำสืบข้อเท็จจริงจากพยานซึ่งมีฐานะเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาคือนายวิเชียร ซึ่งมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่เจ้าหน้าที่กลับเรียกให้นางมาลีนำสืบพยานอีกหนึ่งปาก ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดากับนางมาลีเช่นเดียวกันคือนายสุข แต่นายสุขไม่สามารถเดินทางมาเพื่อเป็นพยานแก่นางมาลีได้ เนื่องจากเป็นผู้ป่วยติดเตียง หลังจากแจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าว เจ้าหน้าที่กลับยืนยันให้นางมาลีนำนายสุขมาสอบข้อเท็จจริง และไม่ยอมดำเนินการเพื่อออกหนังสือขอให้ตรวจเอกลักษณ์บุคคล (DNA) ให้แก่นางมาลีและนายวิเชียร ซึ่งหากดำเนินการตรวจและผลการตรวจแสดงถึงความเกี่ยวข้องของทั้งสอง จะสามารถยืนยันได้ว่านางมาลีเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ซึ่งทำให้นาง

“(5) ในกรณีที่ไม่มีบุคคล หรือองค์กรเอกชนตาม (4) ให้ซักถามประวัติบุคคลผู้มาสมัครเรียน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำลงรายการบันทึกแจ้งประวัติบุคคลตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้เป็นหลักฐาน ที่จะนำมาลงหลักฐานทางการศึกษา”

⁶ ข้อมูลจากงานวิจัยของ อาจารย์นายแพทย์ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์ และ อาจารย์บังกช นภาอัมพร

มาลีจะได้รับสวัสดิการในฐานะคนที่มีสัญชาติไทย เพื่อรับการรักษาพยาบาลอาการป่วยของนางมาลีต่อไป

4.1.2.2 การขาดความช่วยเหลือในการรับรองสถานะบุคคล

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสถานะสิทธิที่จะได้รับการสำรวจและบันทึกตัวตนลงในทะเบียนราษฎร ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 เพื่อการจัดความไว้รัฐ แต่สถานะความพิการส่งผลให้คนพิการนั้นไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลได้ กล่าวคือ ไม่ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสถานะบุคคลก็มีสาเหตุมาจากไม่ทราบข่าวสารเนื่องจากหรือไม่มีความรู้ หรือคนพิการไม่สามารถดำเนินการเองได้ เช่น คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ อีกทั้งการสำรวจและบันทึกสถานะลงในทะเบียนราษฎร ตามบทบัญญัติมาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ไม่มีบทบัญญัติได้ที่กำหนดให้มีมาตรการที่เอื้อต่อความพิการของคนพิการ และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ยังคงดำเนินการในลักษณะเป็นฝ่ายรับเรื่องจากคำร้องของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยไม่ได้คำนึงถึงสถานะความพิการที่ก่อให้เกิดความยากลำบาก

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายควาน้อยน้อย เด็กชายควาน้อยน้อยเป็นเด็กพิการทางสติปัญญา เนื่องสมองพิการ ทำให้มีความบกพร่องทางด้านพัฒนาการ เด็กชายควาน้อยน้อยปัจจุบันอายุ 8 ปี โดยเกิดเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 ที่โรงพยาบาลแม่ระมาด จากบุพการีที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรในฐานะบุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคล (ผู้ถือบัตรเลข 0) เด็กชายควาน้อยน้อยซึ่งเป็นบุตรของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนจึงมีสิทธิได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติในฐานะบุตรของคนที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 เด็กชายควาน้อยน้อยมีหนังสือรับรองการเกิด (ทร.1/1) จากโรงพยาบาลแม่ระมาด แต่เนื่องจากบุพการีไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องไปแจ้งจดทะเบียนการเกิดให้แก่บุตร รวมถึงไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ จึงไม่ได้แจ้งจดทะเบียนการเกิดให้เด็กชายควาน้อยน้อย เด็กชายควาน้อยน้อยจึงเป็นคนที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลทางทะเบียนราษฎรจนถึงปัจจุบัน

4.1.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านคุณภาพชีวิต

ข้อจำกัดและอุปสรรคของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการรักษาสิทธิด้านคุณภาพชีวิต ประกอบไปด้วย 6 สิทธิย่อย คือ สิทธิด้านการศึกษา สิทธิด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี สิทธิด้านการช่วยเหลือดูแล สิทธิด้านการทำงาน สิทธิในการเดินทาง และสิทธิด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.3.1 ด้านการศึกษา

ข้อจำกัดและอุปสรรคของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการรักษาสิทธิด้านศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

(1) ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับสูงขึ้นไปได้

กฎหมายไทยกำหนดให้คนที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลสามารถได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงประสบปัญหาไม่สามารถเข้ารับการศึกษาจากสถานศึกษาเฉพาะความพิการ หรือศูนย์การศึกษาพิเศษภายใต้สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ที่รับเฉพาะคนพิการที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเข้ารับการศึกษา อีกทั้งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังเข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความพิการ กล่าวคือ แผนการศึกษาดังกล่าวเป็นแผนการศึกษาแบบทั่วไป ไม่ใช่แผนการศึกษาเฉพาะกับสภาพความพิการบางประเภทซึ่งเป็นสิทธิตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 ซึ่งแผนการศึกษาสำหรับคนพิการมีรายละเอียดที่แตกต่างจากแผนการศึกษาทั่วไป เช่น มีการกำหนดโครงการการศึกษาเฉพาะความพิการ ได้แก่ โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา โครงการสำหรับเด็กปัญญาอ่อน โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย โครงการสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ โครงการสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ และโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนเปิดบริการ โดยพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552⁷ ก็ไม่ได้กำหนดว่าคณพิการที่จะได้รับการจัดทำแผนการศึกษาจะต้องเป็นคณพิการสัญชาติไทยเท่านั้น⁸

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายควานน้อย เด็กชายควานน้อยเป็นเด็กพิการที่มีความพิการทางสติปัญญา เนื่องจากสมองพิการตั้งแต่เกิด ปัจจุบันเด็กชายควานน้อยอายุ 8 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ แต่ด้วยสภาวะความบกพร่องทางสมองของเด็กชายควานน้อย ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาทั่วไปได้ เพราะไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ตามปกติกับเด็กทั่วไปซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชั้นได้ นอกจากนี้ เด็กชายควานน้อยยังไม่สามารถดูแลตนเองได้ จะต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด มักจะไม่ระมัดระวังตนเองเพราะไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดูแลเด็กที่มีสภาวะความพิการทางสติปัญญา ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อร่างกายและชีวิต เช่น เด็กชายควานน้อยมักจะวิ่งออกจากบ้านไปที่ถนนเมื่อได้ยินเสียงรถยนต์ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา ดังนั้น เด็กชายควานน้อยจะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะความพิการของตนเอง จึงจะทำให้สามารถดูแลตนเองได้และใช้ชีวิตประจำวันได้ต่อไปในอนาคต

(2) ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมระหว่างที่ได้รับการศึกษา

นอกจากเด็กพิการจะต้องได้รับการศึกษาตามแผนการศึกษาสำหรับคณพิการหรือได้เข้ารับการศึกษานในสถานศึกษาเฉพาะความพิการแล้ว เพื่อให้คณพิการเกิดปฏิสัมพันธ์กับสังคมทั่วไปได้ดี เด็กพิการจะต้องได้รับการศึกษากับเด็กทั่วไปในขอบเขตที่เหมาะสม หรือหากเด็กพิการนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับแผนการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง หรือไม่จำเป็นต้องได้เข้ารับการศึกษาน

⁷ โปรดดู, ภาคผนวก ก

⁸ มาตรา 3 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคณพิการ พ.ศ. 2551

“คณพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด”

สถานศึกษาเฉพาะ หรือเลือกที่จะไม่เข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาเฉพาะ เด็กพิการในสถานศึกษาก็ต้องได้รับความช่วยเหลือให้สามารถรับการศึกษาได้ เช่น สื่อการเรียนการสอนที่เป็นอักษรเบรลล์สำหรับเด็กพิการทางการได้ยิน สื่อการเรียนการสอนเครื่องช่วยสื่อสารพร้อมอุปกรณ์ตอพงสำหรับบุคคลที่บกพร่องทางการพูด หรือเครื่องมือที่ใช้ในการดูแลเด็กพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ระหว่างการเรียนการสอน อุปกรณ์พลศึกษา เครื่องเล่นกีฬา และนันทนาการสำหรับคนพิการทุกประเภท บล็อกเซีย ลูกบอลมีเสียง และลูกบาสเกตบอลมีเสียง เป็นต้น ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550⁹ จะให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนคนพิการ หรือคนพิการที่ได้รับการคัดกรองตามประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ โดยที่คุณสมบัติของเด็กนักเรียนพิการจะได้รับความช่วยเหลือมี 3 ประการ คือ มีถิ่นที่อยู่ในรัฐไทย มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และลงทะเบียนและเข้าศึกษาในสถานศึกษาเท่านั้น¹⁰ ซึ่งเด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลในสถานศึกษาย่อมได้รับสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือการศึกษา ดังกล่าว แต่เด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลกลับเข้าไม่ถึงความช่วยเหลือทางการศึกษา ทำให้

⁹ ข้อ 2 กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

“คนพิการ” หมายความว่า คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหรือบุคคลที่สถานศึกษารับรองว่าเป็นคนพิการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด”

¹⁰ ข้อ 3 กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

“คนพิการที่ประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนทางการศึกษา ขอขยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา และขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา จะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(1) มีถิ่นที่อยู่ในรัฐไทย

(2) มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

(3) ลงทะเบียนและเข้าศึกษาในสถานศึกษา”

เด็กพิการในสถานศึกษาไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้ในสังคม

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายความน้อยน้อย เด็กชายความน้อยน้อยเป็นเด็กพิการที่มีความพิการทางสติปัญญา เนื่องจากสมองพิการตั้งแต่เกิด ปัจจุบันเด็กชายความน้อยน้อยอายุ 8 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ควรได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ ประกอบกับเด็กชายความน้อยน้อยยังไม่สามารถดูแลตนเองได้ จะต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด มักจะไม่ระมัดระวังตนเองเพราะไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดูแลเด็กที่มีสภาวะความพิการทางสติปัญญา ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อร่างกายและชีวิต เช่น เด็กชายความน้อยน้อยมักจะวิ่งออกจากบ้านไปที่ถนนเมื่อได้ยินเสียงรถยนต์ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุตลอดเวลา โดยเด็กชายความน้อยน้อยอาจจะเข้ารับการการศึกษาที่สถานศึกษาเฉพาะความพิการ หรือศูนย์การศึกษาพิเศษ หรืออาจจะเข้ารับการการศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปและขอรับความช่วยเหลือทางการศึกษา เพื่อให้เด็กชายความน้อยน้อยสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองก็ได้ แต่ตามข้อเท็จจริงเด็กชายความน้อยน้อยซึ่งมีอายุในวัยที่ควรได้รับการศึกษายังอาศัยอยู่ที่บ้านกับบุพการี ไม่สามารถรับการศึกษาจากเพื่อนนักเรียนได้ เพราะไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนได้ ซึ่งหากเด็กชายความน้อยน้อยได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาที่เหมาะสม เช่น ชุดสื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะทางด้านการเรียนรู้ เป็นต้น เด็กชายความน้อยน้อยย่อมเข้ารับการการศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปได้ ซึ่งเป็นสิทธิที่เด็กนักเรียนพิการที่อยู่ในสถานศึกษาได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 อยู่แล้ว

4.1.3.2 ด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

ข้อจำกัดและอุปสรรคด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี สามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ สิทธิด้านหลักประกันสุขภาพ สิทธิด้านความเป็นอยู่ที่ดี และสิทธิด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังนี้

(1) ด้านหลักประกันสุขภาพ

ข้อจำกัดและอุปสรรคด้านหลักประกันสุขภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ กรณีหลักประกันสุขภาพไม่เหมาะสมกับความพิการ กรณีการเข้าไม่ถึงหลักประกันสุขภาพของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และกรณีการเข้าไม่ถึงหลักประกันสุขภาพของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศไทย

(ก) กรณีหลักประกันสุขภาพไม่เหมาะสมกับความพิการ

คนพิการมักจะมีอาการเจ็บป่วยต่อเนื่อง และมีโอกาสที่จะมีโรคแทรกซ้อนได้ง่ายกว่าบุคคลที่ไม่พิการ และมักต้องได้รับการทางการแพทย์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลจึงเป็นสิทธิที่สำคัญของคนพิการ คนพิการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับการบริการทางการแพทย์ตามมาตรา 20 (1)¹¹ คือ มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพสำหรับคนพิการ (บัตรทองคนพิการ หรือบัตร ท 74) ซึ่งคนพิการที่มีหลักประกันสุขภาพสำหรับคนพิการจะสามารถเข้ารับบริการทางการแพทย์จากโรงพยาบาลรัฐทุกแห่งโดยปราศจากค่าใช้จ่าย¹² ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ พ.ศ. 2556¹³ ซึ่งครอบคลุมการบริการทางแพทย์ที่สำคัญ¹⁴ รวมถึงการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการ

¹¹ มาตรา 20 (1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

(1) การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด”

¹² คนพิการเป็นบุคคลที่ไม่ต้องร่วมจ่ายค่าบริการ 30 บาท

¹³ ข้อ 4 ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ พ.ศ. 2556

“หน่วยบริการที่ให้บริการสาธารณสุขแก่ทหารผ่านศึกหรือคนพิการไปแล้ว มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุขดังต่อไปนี้

(1) กรณีเป็นหน่วยบริการประจำ ให้ได้รับค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุขตามอัตราเหมาจ่ายรายหัวเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545”

¹⁴ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

1. การรักษาภาวะมีบุตรยาก / การผสมเทียม

บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552¹⁵ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ใช่คนพิการที่มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพสำหรับคนพิการ เนื่องจากไม่ใช่คนพิการที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 บริการทางการแพทย์ที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับตามหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวซึ่งต้องซื้อด้วยราคา 2,700 บาท จะเป็นบริการทางการแพทย์ที่ครอบคลุมน้อยกว่า เช่น บริการทางการแพทย์ตามหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวจะไม่รวมถึงการรักษาจิตบำบัด ในขณะที่บริการทางการแพทย์ตามหลักประกันสุขภาพสำหรับคนพิการจะรวมการบำบัดทางจิตด้วย หรือ บริการทางการแพทย์ตามหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวจะไม่รวมถึงการเปลี่ยนอวัยวะ เป็นต้น

2. การเปลี่ยนเพศ / การกระทำใดๆ เพื่อความสวยงามโดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

3. การตรวจวินิจฉัยและรักษาใดๆ ที่เกินความจำเป็นจากข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

4. การรักษาที่อยู่ระหว่างการค้นคว้าทดลอง

5. การบาดเจ็บจากการประสบภัยจากรถ ซึ่งอยู่ในความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ เฉพาะส่วนที่บริษัทหรือกองทุนตามกฎหมายนั้นต้องเป็นผู้จ่าย

6. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาและสารเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยสารเสพติด ยกเว้นผู้ติดยาเสพติดประเภทเฮโรอีนที่สมัครใจเข้ารับการรักษาและไม่ต้องโทษคดียาเสพติดให้ได้รับสารทดแทนยาเสพติด (เมทาโดน) จากหน่วยบริการที่ขึ้นทะเบียนได้

7. โรคเดียวกันที่ต้องใช้ระยะเวลารักษาตัวในโรงพยาบาลประเภทผู้ป่วยในเกินกว่า 180 วัน ยกเว้น กรณีมีความจำเป็นต้องรักษาต่อเนื่องจากภาวะแทรกซ้อนหรือข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

• การเปลี่ยนอวัยวะ (Organ Transplantation) ยกเว้น

- การปลูกถ่ายไตเพื่อรักษาโรคไตวายเรื้อรัง ระยะสุดท้าย

- การปลูกถ่ายตับในเด็ก (อายุไม่เกิน 18 ปี) ที่ เป็น โร คท์ อ น้ า ดี ดี บ ตั น แ ต่

ก่า เนี ด (เริ่ม 1 ตุลาคม 2554)

- การปลูกถ่ายหัวใจ (เริ่ม 1 ตุลาคม 2554)

¹⁵ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

ทั้งยังไม่สามารถรับบริการจากโรงพยาบาลรัฐแห่งอื่นได้นอกจากโรงพยาบาลที่ตนได้ลงทะเบียนเอาไว้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการได้รับการบริการทางการแพทย์ของคนพิการอย่างยิ่ง เนื่องจากคนพิการเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสถานะที่อยากลำบากต่อการเคลื่อนไหว

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานางแปะ นางแปะเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เพราะประสบอุบัติเหตุรถล้มจนทำให้กระดูกสะโพกหักและเดินไม่ได้ นางแปะเกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2481 นอกโรงพยาบาล ที่หมู่บ้านชะเนงจ้อ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก แต่การบันทึกชื่อในทะเบียนราษฎรไทยเพื่อให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายยังไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้นางแปะยังคงไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายในทะเบียนราษฎรไทย นางแปะได้รับความช่วยเหลือให้เข้าถึงหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าว จากเงินกองทุนพระราชทานเพื่อสงเคราะห์คนไข้อยากจนในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยซื้อหลักประกันสุขภาพจากโรงพยาบาลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก นางแปะจึงต้องได้รับการบริการทางการแพทย์จากโรงพยาบาลที่ตนเองลงทะเบียนเอาไว้เท่านั้น หากนางแปะเดินทางออกนอกพื้นที่แล้วเกิดมีอาการเจ็บป่วย นางแปะจะต้องปรากฏว่าเป็นการเจ็บป่วยฉุกเฉิน หรือมีเอกสารส่งตัวการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งสภาพร่างกายของนางแปะทำให้เกิดความลำบากในการรักษาพยาบาล อันเป็นอุปสรรคในการได้รับการบริการทางการแพทย์

(ข) กรณีการเข้าไม่ถึงหลักประกันสุขภาพของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐไทย

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นคนต่างด้าวที่ถูกถือว่าเข้าเมืองผิดกฎหมายตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งถึงแม้จะสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้โดยการซื้อหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวซึ่งไม่ใช่หลักประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว ลงวันที่ 30 มีนาคม 2558 ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข มาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นคนต่างด้าวทั่วไป มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนต่างด้าวที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมได้รับการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ โดยแบ่งลักษณะของหลักประกันสุขภาพออกเป็น 2 ลักษณะ คือ หลักประกันสุขภาพกลุ่มคนต่างด้าวทั่วไป และกลุ่มเด็กต่างด้าวอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ หลักประกันสุขภาพสองลักษณะนี้มีข้อแตกต่างกันในเรื่องค่าใช้จ่ายในการซื้อหลักประกันสุขภาพ กล่าวคือ หลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวทั่วไป มีราคา 2,700 บาทต่อปี และหลักประกันสุขภาพเด็กต่างด้าวอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ มีราคา 365 บาทต่อปี การกำหนดให้คน

ต่างตัวสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้ แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเอกสารแสดงตัวว่าเป็นคนสัญชาติใด เป็นการประกันสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินมาตรการตามพันธกรณีที่รัฐไทยมีต่อสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามหลักสิทธิมนุษยชนแล้ว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะมีสิทธิที่จะเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้ แต่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรกลับไปสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพดังกล่าวเนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมักเป็นคนยากจนและด้อยโอกาส และมีภาระค่าใช้จ่ายสูงเพราะสภาวะความพิการอยู่แล้ว จึงไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อหลักประกันสุขภาพซึ่งมีอายุหลักประกันครั้งละ 1 ปีได้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายความน้อยน้อย เด็กชายความน้อยน้อยมีอายุ 8 ปี เป็นเด็กพิการทางสติปัญญา เนื่องจากภาวะสมองพิการ ส่งผลให้มีความบกพร่องทางพัฒนาการทางสมอง รวมถึงมีอาการชักและหมดสติ ต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เด็กชายความน้อยน้อยยังไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร เนื่องจากบุพการีไม่มีความรู้ด้านการแจ้งจดทะเบียนการเกิดของบุตร เด็กชายความน้อยน้อยจึงยังไร้การรับรองสถานะบุคคลทางทะเบียนราษฎร เป็นคนต่างตัวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ดังนั้น เด็กชายความน้อยน้อยจึงมีสิทธิที่จะเข้าถึงหลักประกันสุขภาพคนต่างตัวได้ แต่เนื่องจากเด็กชายความน้อยน้อยมีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์แล้ว ไม่สามารถซื้อหลักประกันสุขภาพของเด็กต่างตัวในราคา 365 บาทต่อปีได้อีก เด็กชายความน้อยน้อยจึงจำเป็นต้องซื้อหลักประกันสุขภาพลักษณะคนต่างตัวทั่วไปในราคา 2,700 บาทต่อปี อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยสภาวะความพิการของเด็กชายความน้อยน้อย ส่งผลให้บุพการีมีภาระค่าใช้จ่ายมาก ประกอบกับมีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ บุพการีของเด็กชายความน้อยน้อยจึงไม่สามารถซื้อหลักประกันคนต่างตัวให้เด็กชายความน้อยน้อยได้ อย่างไรก็ตาม โรงพยาบาลแม่ระมาดได้ซื้อหลักประกันสุขภาพคนต่างตัวให้เด็กชายความน้อยน้อยเนื่องจากครอบครัวประสบปัญหาความยากไร้

(ค) กรณีการเข้าไม่ถึงหลักประกันสุขภาพของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

เช่นเดียวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมักเป็นคนยากจนและด้อยโอกาส และมีภาระค่าใช้จ่ายสูงเพราะสภาวะความพิการอยู่แล้ว จึงไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในค่ารักษาพยาบาล แต่ต่างจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคล

ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีถิ่นที่อยู่นอกรัฐไทยไม่สามารถซื้อหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวซึ่งไม่ใช่หลักประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว ลงวันที่ 30 มีนาคม 2558 ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุขมาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 ได้ เพราะมีการตีความโดยกระทรวงสาธารณสุขว่า กลุ่มเป้าหมายของหลักประกันสุขภาพดังกล่าว คือ คนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐไทย ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จะต้องตกอยู่กับคนพิการที่ไร้สถานะบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่นอกรัฐไทยทุกกรณี เว้นแต่ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิ หรือองค์กรเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์ และปราศจากความช่วยเหลือจากรัฐต้นทางที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ของคนพิการ และองค์การระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ในการดูแลให้ความช่วยเหลือคนพิการ

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายสุชาติ เด็กชายสุชาติเป็นเด็กพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เด็กชายสุชาติมีถิ่นที่อยู่ในเชียงใหม่ ประเทศเมียนมา โดยเด็กชายสุชาติไม่ได้รับการบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎรของประเทศใดบนโลก เด็กชายสุชาติเดินทางเข้ามาศึกษาในรัฐไทย หลังจากที่มีอาการป่วยเป็นโรคมะเร็ง เด็กชายสุชาติจึงเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่จัน ต่อมาส่งมารักษาต่อที่โรงพยาบาลราชประชานุเคราะห์ เชียงราย แล้วถูกส่งมารักษาต่อที่โรงพยาบาลมหาราชเชียงใหม่ ซึ่งเด็กชายสุชาติได้รับการรักษาโดยการตัดข้อเท้าซ้าย แต่เนื่องจากเด็กชายสุชาติมีความด้อยโอกาสและไม่สามารถซื้อหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว จึงไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ และค้างชำระค่ารักษาพยาบาลแก่โรงพยาบาลจำนวนมาก

(2) ด้านความเป็นอยู่ที่ดี

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ไม่ใช่คนพิการที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 จึงไม่สามารถได้รับการสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการ ภายอุปกรณ์ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการตามมาตรา 20 (8)¹⁶ ได้ ซึ่งคนพิการที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

¹⁶ มาตรา 20 (8) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

สามารถขอรับกายอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการได้โดยปราศจากค่าใช้จ่าย¹⁷ จากศูนย์สิทธิบัตรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ตามข้อ 6 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552¹⁸ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ได้รับคุ้มครองตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว จึงไม่ได้รับเครื่องช่วยความพิการ กายอุปกรณ์ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ

(8) สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือ หรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทางและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ โดยได้รับยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว”

¹⁷ ข้อ 3 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

“ให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ การรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการ จากสถานพยาบาลของรัฐ สถานพยาบาลในกำกับของรัฐ สถานพยาบาลรัฐวิสาหกิจ สถานพยาบาลเอกชนตามที่หน่วยงานของรัฐประกาศกำหนด ในเรื่องต่างๆ

- (1) ค่าห้องและค่าอาหารตามอัตราที่หน่วยงานของรัฐกำหนด
- (2) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
- (3) ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ
- (4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ”

¹⁸ ข้อ 6 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

“ให้ศูนย์สิทธิบัตรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ เป็นหน่วยงานประสานงานและสนับสนุนงานด้านวิชาการ เทคโนโลยีด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การวิจัยพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่มีมูลค่าสูงเฉพาะกรณีที่เหมาะสมหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐมิได้กำหนดไว้”

เช่น ไม่เท่าเพื่อช่วยพยุงตัว รถเข็นสำหรับคนพิการที่ไม่สามารถเดินได้ เป็นต้น หากคนพิการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนกายอุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการ ต้องการกายอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ จะต้องจัดหาด้วยตนเองและรับภาระค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเกือบทั้งหมดเป็นคนด้อยโอกาส ไม่สามารถรับภาระดังกล่าวได้ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเหล่านั้น จึงไม่สามารถใช้เครื่องช่วยความพิการเพื่อดำรงชีวิตประจำวันได้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายเพลโค นายเพลโคเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่า นายเพลโคเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่दान อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถือบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคกลับไม่ได้รับการเพิ่มชื่อคนไทยตกหล่น เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลการสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตลอดมา นายเพลโคมีความพิการที่ต้องการเครื่องช่วยความพิการ คือ รถเข็น หรือไม่เท่าเพื่อช่วยพยุงตัว เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ แต่นายเพลโคเข้าไม่ถึงเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว ทำให้ต้องนอนรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้จนเสียชีวิต

(3) ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ความพิการเป็นสภาวะการผิดปกติของร่างกายอย่างต่อเนื่อง หากไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพของร่างกาย หรือบำบัดทางจิต ความพิการนั้นจะยิ่งเพิ่มขึ้น จนกระทั่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และการใช้ชีวิตของคนพิการ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าไม่ถึงความคุ้มครองตามมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 เพราะไม่ใช่คนพิการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งคนพิการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการตามพระราชบัญญัติฯ นั้น จะได้รับบริการทางการแพทย์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพโดยปราศจากค่าใช้จ่าย เนื่องจากเป็นสิทธิของคนพิการผู้ทรงสิทธิตามหลักประกันสุขภาพของคนพิการ โดยคนพิการผู้ทรงสิทธิดังกล่าวสามารถรับบริการทางการแพทย์เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ตามข้อ 2 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริม

พัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552¹⁹ ซึ่งประกอบไปด้วยรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพ 26 ลักษณะ ซึ่งครอบคลุมความต้องการของคนพิการโดยเฉพาะ แต่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะ

¹⁹ ข้อ 2 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

“ให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(1) การตรวจวินิจฉัย การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการตรวจพิเศษด้วยวิธีอื่น ๆ ตามชุดสิทธิประโยชน์

(2) การแนะนำ การให้คำปรึกษา และการจัดบริการเป็นรายกรณี

(3) การให้ยา ผลิตภัณฑ์ เวชภัณฑ์และหัตถการพิเศษอื่น ๆ เพื่อการบำบัดฟื้นฟู เช่น การฉีดยาลดเกร็ง การรักษาด้วยไฟฟ้า Hemoencephalography (HEG) เป็นต้น

(4) การศัลยกรรม

(5) การบริการพยาบาลเฉพาะทาง เช่น พยาบาลจิตเวช เป็นต้น

(6) กายภาพบำบัด

(7) กิจกรรมบำบัด

(8) การแก้ไขการพูด (อรรถบำบัด)

(9) พฤติกรรมบำบัด

(10) จิตบำบัด

(11) ดนตรีบำบัด

(12) พลบำบัด

(13) ศิลปะบำบัด

(14) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยิน

(15) การพัฒนาทักษะในการสื่อความหมาย

(16) การบริการส่งเสริมพัฒนาการ หรือบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

(17) การบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เช่น นวดไทย ฝังเข็ม

เป็นต้น

(18) การพัฒนาทักษะทางสังคม สังคมสงเคราะห์ และสังคมบำบัด เช่น กลุ่มสนทนา การ เป็นต้น

บุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ได้เป็นผู้ทรงสิทธิตามประกาศดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถขอรับบริการทางการแพทย์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย หรือการบำบัดทางจิตได้ และมีความเสี่ยงต่อการเพิ่มขึ้นของความพิการ

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายดี๊ดู นายดี๊ดูเกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2483 ที่จังหวัดไลบอย ประเทศเมียนมา จากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตน ประมาณปี พ.ศ. 2528 นายดี๊ดูได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางแม่ตะวอ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก แต่การสำรวจและบันทึกชื่อนายดี๊ดูในทะเบียนราษฎรไทยเพื่อให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายยังไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้นายดี๊ดูยังคงไร้การรับรองสถานะบุคคล สภาพความพิการของนายดี๊ดูคือ มีอาการอัมพาตของร่างกายท่อนบน และไม่สามารถเหยียดนิ้วมือทั้งสองมือได้ ซึ่งสภาพความพิการของนายดี๊ดูสามารถลดลงได้หากได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย หากได้รับการบริการทางการแพทย์เพื่อฟื้นฟูอาการแขนอ่อนแรง นายดี๊ดูอาจจะสามารถใช้นิ้วมือเพื่อใช้ชีวิตประจำวันได้ แต่นายดี๊ดูเป็นคนพิการที่ไม่มีรับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นายดี๊ดูจึงไม่ใช่ผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับการบริการทางการแพทย์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว ทำให้ความพิการของนายดี๊ดูไม่ทุเลาลง และมีความเสี่ยงที่จะเพิ่มขึ้นอีกด้วย

(19) การประเมินและเตรียมความพร้อมก่อนการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพหรือการประกอบอาชีพ

(20) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการเห็น การสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว

(21) การบริการข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านสื่อในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการซึ่งคนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

(22) การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแก่คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และผู้ช่วยคนพิการ

(23) การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน การเยี่ยมบ้าน กิจกรรมการให้บริการเชิงรุก

(24) การฝึกทักษะการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เช่น การฝึกทักษะชีวิต การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระสำหรับคนพิการ การฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ เป็นต้น

(25) การบริการทันตกรรม เช่น การเคลือบหลุมร่องฟัน เป็นต้น

(26) การให้บริการเกี่ยวกับกายอุปกรณ์เทียม กายอุปกรณ์เสริม เครื่องช่วยความพิการ หรือสื่อส่งเสริมพัฒนาการ”

4.1.3.3 ด้านการช่วยเหลือดูแล

ดังที่กล่าวเอาไว้แล้วว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎรนั้นจะได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 แต่เนื่องจากยังไม่ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์การช่วยเหลือออกมา ทำให้คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะยังคงไม่ได้รับความช่วยเหลือ อีกทั้ง แม้พระราชบัญญัติดังกล่าวจะไม่ได้มีการกำหนดว่าให้ความคุ้มครองเฉพาะคนพิการสัญชาติไทยเท่านั้น แต่มาตรา 19 ได้กำหนดให้คนพิการที่จะสามารถรับความคุ้มครองและความช่วยเหลือตามมาตรา 20 ได้จะต้องเป็นคนพิการที่บัตรประจำตัวคนพิการตามมาตรา 19 โดยคนพิการที่จะมีบัตรตามมาตรา 19 นั้น จะต้องขอมีบัตรตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร และการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิ หรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิและการขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. 2556 ซึ่งกำหนดแค่เพียงขั้นตอนการขอมีบัตรของคนพิการที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ทำให้คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะทางทะเบียนไม่สามารถขอมีบัตรได้ เช่นเดียวกับคนพิการที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยอื่นๆ จึงก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงความช่วยเหลืออันเป็นหน้าที่ของรัฐต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 6 กรณี ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการใช้ความรุนแรง ไร้มนุษยธรรม ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการถูกแสวงหาประโยชน์ ด้านความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย ด้านการสงเคราะห์ ความช่วยเหลือเด็กไม่ให้ถูกพรากจากครอบครัว และช่วยเหลือเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการใช้ความรุนแรง ไร้มนุษยธรรม

คนพิการมีความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง และถูกปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมอยู่แล้วด้วยสภาวะความพิการที่ยากต่อการดูแลตนเอง จำเป็นต้องพึ่งพาบุคคลอื่นๆ ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการถูกรังแกหรือความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีพิการ และเด็กพิการ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเปราะบางและเดือนภัยความรุนแรงตามคู่มือการดำเนินงานเพื่อชีวิตสถานการณ์ทางสังคมในการเฝ้าระวังและเตือนภัยต่อบุคคลในครอบครัว ด้านความรุนแรงในครอบครัว ของศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือถึงแม้จะไม่ได้มีการกระทำรุนแรงทางร่างกาย หรือทางเพศ คนพิการก็มักเป็นเหยื่อของการปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรม โดยสาเหตุของการปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมอาจจะเป็นการกระทำที่มาจากความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ความจำเป็นของสถานการณ์ หรือเจตนาที่จะปฏิบัติอย่างไร้

มนุษยธรรม เช่น บุพการีที่มีบุตรเป็นคนพิการทางสติปัญญาแล้วไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ก็มักจะล่ามโซ่บุตร²⁰²¹ ของตนเอาไว้เพื่อไม่ให้ออกจากที่พัก²²²³ หรือปล่อยให้พลละเลยไม่ดูแล ถึงแม้ว่าคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา และได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ตาม แต่คนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมักจะเข้าไม่ถึงความช่วยเหลือเพื่อให้พ้นจากสถานการณ์ดังกล่าว เนื่องจากต้องรอให้มีผู้มาพบเห็นและประสานขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานะความเป็นคนที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลก็อาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการช่วยเหลือของหน่วยงานรัฐอีก เช่น ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือเนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ เป็นต้น

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ นาย ค คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ไม่สามารถ ขยับเคลื่อนไหวร่างกายได้ และมีอาการเจ็บป่วย นาย ค ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร จึงไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย เป็นคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นาย ค อาศัยอยู่กับญาติ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวัน และต้อง

²⁰ กรณีจากการรายงานข่าวของมติชนออนไลน์ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2553 ซึ่งเป็นกรณีของนายทา คนพิการทางสติปัญญา ตกสำรวจและไม่มีบัตรประชาชน นายทาถูกล่ามโซ่เอาไว้ ตั้งแต่อายุ 16 ปี จนกระทั่งอายุ 58 ปีตามการรายงานข่าว ซึ่งไม่มีข้อเท็จจริงว่านายทาได้รับการช่วยเหลือและได้รับการรับรองสถานะบุคคลหรือไม่

²¹ สลด! หนุ่มใหญ่ถูกล่ามโซ่นานกว่า 42 ปี พ่อแม่ตายหมด กลายเป็นคนตกสำรวจ แม้แต่อบต.ก็ไม่ช่วย, มติชนออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2559, http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1278212899, วันที่ 4 กรกฎาคม 2553

²² กรณีจากการรายงานข่าวของผู้จัดการออนไลน์ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2552 ซึ่งเป็นกรณีของเด็กหญิงนุ่น เด็กพิการทางสติปัญญา อายุ 4 ปี ถูกล่ามโซ่เอาไว้ในบ้าน และอยู่อาศัยกับนางพรผู้เป็นยายซึ่งมีความพิการทางการเห็น ต่อมาเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าได้รับความช่วยเหลือจากคลินิกกระตุ้นพัฒนาการเด็กโรงพยาบาลกาฬสินธุ์

²³ อนาคตของเด็กหญิง 4 ขวบถูกล่ามโซ่กับยายตาบอด, ผู้จัดการออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2559, <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9520000123713>, วันที่ 18 ตุลาคม 2552

ดูแลรักษาอาการเจ็บป่วย ส่งผลให้ต่อมาญาติของนาย ค ไม่สามารถรับภาระในการดูแลนาย ค ได้ จึงให้นาย ค อาศัยอยู่ในบ้าน โดยที่ตนไม่เข้าไปดูแล นาย ค ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ จึงได้แต่นอนเจ็บป่วยอยู่ในบ้านพักจนกระทั่งมีผู้มาพบเห็นและแจ้งเจ้าหน้าที่ แต่เพราะเหตุที่นาย ค เจ็บป่วยมานานเกินไป เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทัน นาย ค ได้เสียชีวิตก่อนเนื่องด้วยความเจ็บป่วย

(2) ด้านความช่วยเหลือให้พ้นจากการถูกแสวงหาประโยชน์

คนพิการนอกจากจะมีความเสี่ยงต่อการถูกใช้ความรุนแรงแล้ว ยังมีความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ เช่น การบังคับให้ขอทาน หรือการบังคับให้ขายบริการทางเพศ สถานะการเป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยิ่งเป็นการเพิ่มเติมความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ให้มากขึ้นไปอีก ความเสี่ยงของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถพิจารณาได้จากสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ที่มีการกำหนดให้กลุ่มคนที่ไร้รัฐไร้สัญชาติเป็นหนึ่งในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์²⁴ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หากเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์จะได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 อยู่แล้ว ซึ่งคำนียามตามพระราชบัญญัติฯ ได้นิยามครอบคลุมกรณีของการถูกแสวงหาประโยชน์เอาไว้แล้ว²⁵ แต่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบดูแลคนพิการโดยตรง ทำให้โอกาสก่อให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ นาย ก คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย กล่าวคือ นาย ก ไม่สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ นอกจากการใช้ภาษามือ เพราะนาย ก ไม่ได้รับ

²⁴ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี พ.ศ. 2558 ของสถานทูตสหรัฐอเมริกาในรัฐไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2559, <http://thai.bangkok.usembassy.gov/tipthaireport15-t.html>

²⁵ มาตรา 4 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

“แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ คือ การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับต้อวัยะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

การศึกษาจึงไม่สามารถอ่านเขียนได้ นาย ก เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด และไม่ได้รับการสำรวจและบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎร นาย ก จึงเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นาย ก ถูกสันนิษฐานว่าเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน นายจ้างจึงไม่รับนาย ก เข้าทำงาน นาย ก ไม่สามารถประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพอื่นได้ จึงยอมทำงานให้นาย ข ซึ่งรับนาย ก เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม นาย ข เห็นว่านาย ก เป็นคนพิการสื่อสารกับคนอื่นไม่เข้าใจ จึงจับนาย ก ขังไว้ และบังคับให้ทำงานให้ตน นาย ก จึงเป็นเหยื่อการบังคับใช้แรงงาน ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ต่อมาเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ถูกนาย ข บังคับใช้แรงงาน เจ้าหน้าที่พบนาย ก จึงสอบถามข้อเท็จจริงในการถูกบังคับใช้แรงงาน แต่นาย ก ไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ได้ เพราะนาย ก สามารถสื่อสารได้ด้วยการใช้ภาษามือเท่านั้น

(3) ด้านความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย

กรณีที่กฎหมายกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้โดยมีขั้นตอนต่างๆ เช่น การอุทธรณ์คำสั่งของหน่วยงานฝ่ายปกครองต่างๆ โดยมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการในการอุทธรณ์ เป็นต้น หากไม่ได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินการดังกล่าวคนพิการก็จะไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้ ซึ่งการใช้สิทธินั้นอาจจะกระทบถึงการดำรงชีวิตประจำวันของคนพิการ จนกระทั่งคนพิการไม่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุขก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น กรณีคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับคำสั่งตามมาตรา 29²⁶ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

²⁶ มาตรา 29 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

“เมื่อสถานบำบัดรักษาบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่นำส่งตามมาตรา 27 วรรคสาม หรือแพทย์นำส่งตามมาตรา 28 แล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการสถานบำบัดรักษาตรวจวินิจฉัยและประเมินอาการบุคคลนั้นโดยละเอียดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับตัวบุคคลนั้นไว้ ในกรณีที่คณะกรรมการสถานบำบัดรักษาเห็นว่าบุคคลนั้นมีลักษณะตามมาตรา 22 ให้มีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ให้บุคคลนั้นต้องเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษา
- (2) ให้บุคคลนั้นต้องรับการบำบัดรักษา ณ สถานที่อื่นนอกจากสถานบำบัดรักษาเมื่อบุคคลนั้นไม่มีภาวะอันตราย ทั้งนี้ จะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการบำบัดรักษาให้บุคคลนั้นหรือผู้รับดูแลบุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามด้วยก็ได้

ให้ต้องเข้ารับการรักษาในสถานบำบัด เมื่อคณะกรรมการสถานบำบัดรักษาวินิจฉัยว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 22²⁷ แห่งพระราชบัญญัติฯ ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ คือ ไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระตามเจตนารมณ์ของตนเอง ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดมาตรการในการตรวจสอบคำสั่งของคณะกรรมการสถานบำบัดรักษาไว้ตามบทบัญญัติมาตรา 42²⁸ แห่งพระราชบัญญัติฯ โดยกำหนดให้ผู้ป่วย คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือผู้ซึ่งปกครองดูแลผู้ป่วยสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือได้ภายใน 30 นับแต่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว คนพิการที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายการอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือไม่สามารถอ่านเขียนได้ ย่อมไม่สามารถดำเนินการตามระยะเวลาดังกล่าวได้ อีกทั้งเมื่อเป็นคนพิการที่ไม่

ให้นำความในมาตรา 27 วรรคสอง มาใช้บังคับกับการตรวจวินิจฉัยและประเมินอาการตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาและมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

²⁷ มาตรา 22 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

“บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้เป็นบุคคลที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา

- (1) มีภาวะอันตราย
- (2) มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา”

²⁸ มาตรา 42 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

“ในกรณีที่คณะกรรมการสถานบำบัดรักษา มีคำสั่งตามมาตรา 29 (1) หรือ (2) หรือมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาการบำบัดรักษาตามมาตรา 30 ให้ผู้ป่วยหรือคู่สมรส ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ผู้อนุบาล หรือผู้ซึ่งปกครองดูแลผู้ป่วย แล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุทุเลาการบังคับตามคำสั่ง เว้นแต่คณะกรรมการอุทธรณ์จะเห็นสมควรให้มีการทุเลาการบังคับตามคำสั่งนั้นไว้ชั่วคราว

ให้คณะกรรมการอุทธรณ์พิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร จึงไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงในการให้การช่วยเหลือทางกฎหมาย ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่จะตรวจสอบการกระทำโดยใช้อำนาจปกครองของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองได้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ นาย ก เป็นคนพิการ มีความพิการทางจิต มีอาการเหม่อลอย และมักพูดคุยกับตนเอง อีกทั้งยังสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่เข้าใจ นาย ก เกิดในประเทศไทย แต่เนื่องจากมีอาการผิดปกตินาง ข จึงไม่นำบุตรของตนไปแจ้งจดทะเบียนการเกิด ทำให้นาย ก เป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นาย ก อาศัยอยู่นาง ข มารดาซึ่งมีความพิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย กล่าวคือ นาง ข ไม่สามารถสื่อสารกับบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช้ภาษามือ หรือภาษาท่าทาง และไร้การรับรองสถานะบุคคลเช่นเดียวกัน นาง ข คอยดูแลนาย ก อย่างใกล้ชิด แต่ด้วยอาการเจ็บป่วยของนาย ก ทำให้เพื่อนบ้านของนาย ก หวาดกลัวว่านาย ก จะเข้ามาทำร้ายตนและบุตรของตน และไม่เชื่อว่านาง ข มารดานาย ก ซึ่งเป็นคนพิการเช่นเดียวกันว่าจะสามารถดูแลนาย ก ได้ดี เพื่อนบ้านจึงแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ว่านาย ก มีอาการทางจิตมีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฯ จึงมาพาดูตัวนาย ก ไปโดยไม่พาดูนาง ข ไปด้วยซึ่งสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย และส่งตัวนาย ก ให้แพทย์วินิจฉัย แพทย์วินิจฉัยแล้วว่านาย ก มีอาการทางจิตจริง จึงส่งตัวให้คณะกรรมการสถานบำบัดรักษาวินิจฉัยถึงความจำเป็นในการบำบัดรักษา คณะกรรมการสถานบำบัดรักษาวินิจฉัยอาการของนาย ก แล้วมีคำสั่งให้นาย ก ต้องได้รับการบำบัดรักษาในสถานบำบัด นาง ข มารดาผู้เป็นบุพการีและผู้ปกครองดูแลนาย ก ตามข้อเท็จจริง ไม่มีความรู้กฎหมายและไม่สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ ร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นไม่ได้ จึงไม่สามารถทำหนังสืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวของคณะกรรมการสถานบำบัดรักษาได้ภายในกำหนดระยะเวลา และสิ้นสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว

(4) ด้านการสงเคราะห์

คนพิการแม้จะต้องการดูแลมากกว่าคนที่ไม่พิการ แต่คนพิการก็ต้องการที่อยู่อาศัยของตนเอง เพื่อให้สามารถอยู่อาศัยได้อย่างอิสระ การอยู่อาศัยในสถานพยาบาล หรือสถานสงเคราะห์ หรือสถานบำบัดรักษาตลอดเวลา ย่อมขัดต่อสิทธิในการอยู่อาศัยของตนเอง หากไม่จำเป็น คนพิการไม่ควรต้องอาศัยอยู่ในสถานพยาบาล สถานสงเคราะห์ สถานบำบัดรักษาตลอดไป ซึ่งการช่วยเหลือให้คนพิการสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก็เป็นหน้าที่หนึ่งของรัฐ คนพิการที่ได้รับการขึ้น

ทะเบียนจะได้รับความช่วยเหลือให้สามารถอยู่อาศัยด้วยตนเองได้ ตามมาตรา 20 (10)²⁹ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552 ซึ่งนอกจากจะให้ความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยแล้ว³⁰ ยังรวมถึงการมีผู้ช่วยคนพิการอีกด้วย³¹

²⁹ มาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

(10) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือจัดให้มีสวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ”

³⁰ ข้อ 10 ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552

“คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ หรือบุคคลอื่นที่พบเห็นคนพิการตามข้อ 9 อาจยื่นคำขอให้มีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการได้ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ตามที่อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการประกาศกำหนด

(2) ในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยบริการในพื้นที่”

³¹ ข้อ 19 ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552

“การพิจารณาให้คนพิการมีผู้ช่วยคนพิการตามวรรคหนึ่ง จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้นมีสภาพความพิการมากจนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรที่สำคัญในการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง หากไม่ได้ปฏิบัติกิจวัตรดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต สุขภาพ อนามัย ภาวะจิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สภาพความเป็นอยู่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงฐานะและความยากจนของคนพิการเป็นสำคัญ”

เพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ใช่ผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวเพราะไม่ใช่คนพิการที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติฯ ทำให้คนพิการที่ไม่สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองและต้องการความช่วยเหลือ มีความเสี่ยงต่ออาการพิการที่เพิ่มขึ้น และมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายเพลโคะ นายเพลโคะเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคะมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคะมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่า นายเพลโคะเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่ต้าน อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถิ่นบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคะกลับไม่ได้รับการเพิ่มชื่อคนไทยตกหล่น เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลการสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตลอดมา นายเพลโคะไม่สามารถดำรงชีวิตประจำวันโดยปราศจากการช่วยเหลือได้ เพราะไม่สามารถขยับเคลื่อนไหวร่างกายและมองไม่เห็น นายเพลโคะไม่ได้รับการช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวัน และทำได้เพียงนอนนิ่งไม่ขยับตัว จนทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยจนกระทั่งเสียชีวิต

(5) ความช่วยเหลือเด็กไม่ให้ถูกพรากจากครอบครัว

เด็กจะต้องรับการดูแลโดยครอบครัว หากไม่จำเป็น การพรากเด็กจากครอบครัวต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24³² สามารถส่งเด็กพึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 32³³ เข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่

³² มาตรา 24 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

“ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพสถานพัฒนาและฟื้นฟูและสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบและให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

³³ มาตรา 32 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ หรือส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู ตามบทบัญญัติมาตรา 33 (4) (5) (6) (7)³⁴ ซึ่งหนึ่งในเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ คือ เด็กพิการ อันหมายความว่าผู้ปกครองของเด็กพิการ

“เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่

- (1) เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า
- (2) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง
- (3) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใด ๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิการ ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท
- (4) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
- (5) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
- (6) เด็กพิการ
- (7) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก
- (8) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

³⁴ มาตรา 33 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

“ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 ได้รับแจ้งจากบุคคลตามมาตรา 29 หรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 32 ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรา 23
- (2) มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการตาม (1) ได้
- (3) ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ย่อมมีความเป็นไปได้ที่จะถูกเจ้าหน้าที่นำตัวบุตรไปจากตน โดยถึงแม้มาตรา 33 วรรค 2 ได้กำหนดว่า เจ้าพนักงานไม่สามารถนำตัวเด็กไปหากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองก็ตาม แต่ความในวรรค

(4) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสม และยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ

(5) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ

(6) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

(7) ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู

วิธีการให้การสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่ไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด และไม่ว่ากรณีใด ๆ การดำเนินการให้การสงเคราะห์ตาม (4) (5) (6) หรือ (7) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ความยินยอมดังกล่าว ต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่ปลัดกระทรวงกำหนด หรือยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ในกรณีที่ผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควร หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจส่งเด็กเข้ารับการสงเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดต้องฟังรายงาน และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อน

ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มีอำนาจกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์เด็กตาม (4) (5) (6) หรือ (7) แต่ถ้ามีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจจะขยาย หรือย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ตามแต่เห็นสมควร ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการจัดให้เด็กสามารถกลับไปอยู่ในความปกครองของผู้ปกครองโดยมิชักช้า

ในกรณีเด็กอยู่ระหว่างการรับการสงเคราะห์ถ้าผู้ปกครองร้องขอและแสดงให้เห็นว่าสามารถปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี สั่งให้เด็กพ้นจากการสงเคราะห์และมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปปกครองดูแลได้ แม้ว่าจะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์ก็ตาม

ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับการสงเคราะห์มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ยังอยู่ในสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการสงเคราะห์ต่อไป ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้บุคคลนั้นได้รับการสงเคราะห์ต่อไปจนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ต่อไปอีกและบุคคลนั้นมิได้คัดค้านปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้สงเคราะห์บุคคลนั้นต่อไปตามความจำเป็นและสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเวลาที่บุคคลนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์”

เดียวกันยังกำหนดอีกว่าเจ้าพนักงานสามารถนำตัวเด็กไปโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ก็ได้หากได้รับคำสั่งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ นอกจากนี้กรณีที่คนพิการที่ไร้การรับรองสถานะทางทะเบียนเป็นผู้ปกครองของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ เนื่องจากมีลักษณะเป็นเด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก หรือเป็นเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใด ๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกการ ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท ซึ่งสถานะของการเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรนั้นมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จำถูกถือเป็นผู้ปกครองที่ไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ ซึ่งตามมาตรา 38³⁵ ได้กำหนดให้ผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวจะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ซึ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหากไม่ได้รับความช่วยเหลือย่อมไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ได้บุตรของตนกลับมาอยู่ในความดูแลได้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ นาง บ เป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยนาง บ มีความพิการทางการเห็น นาง บ มีบุตรสาวหนึ่งคน คือ เด็กหญิง ง นาง บ และเด็กหญิง ง อาศัยอยู่ในบ้านในเขตชุมชนด้วยกันเพียงสองคน นอกจากนาง บ จะไม่สามารถมองเห็นด้วยตาทั้งสองข้างได้แล้ว นาง บ ยังมีฐานะยากจนมาก เพื่อหารายได้นาง บ จะต้องเก็บขยะขายแลกเงิน บางวันหากไม่สามารถขายขยะได้ นาง บ และเด็กหญิง ง จะไม่มีข้าวกิน ต่อมาเจ้าพนักงานมาพบเด็กหญิง ง เล่นอยู่บริเวณบ้าน หลังจากพูดคุยสอบถามเรื่องราวจากเด็กหญิง ง เจ้าพนักงานก็พบว่าเด็กหญิง ง มีลักษณะของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ เนื่องจากเป็นเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใด ๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกการ ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท เจ้าพนักงานจึงเห็นควรส่งเด็กหญิง ง เข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ แต่นาง บ ไม่ยินยอม เจ้าพนักงานจึงนำคำสั่งจาก

³⁵ มาตรา 38 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

“ในกรณีที่ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้เด็กเข้ารับการสงเคราะห์โดยผู้ปกครองไม่ยินยอมตามมาตรา 33 วรรคสอง กรณีที่ผู้ปกครองของเด็กไม่เห็นด้วยกับกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 33 วรรคสาม หรือกรณีที่ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอรับเด็กไปปกครองดูแลเองแต่ได้รับการปฏิเสธจากปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา 33 วรรคสี่ ผู้ปกครองย่อมมีสิทธินำคดีไปสู่ศาลตามมาตรา 5 ในเขตท้องที่นั้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันรับทราบคำสั่ง”

ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งออกตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสาขา สังคมสงเคราะห์และการแพทย์มาแสดงต่อนาง บ และพ่อดังกล่าว หึง ง ไป นาง บ ไม่เห็นด้วยต่อ คำสั่งดังกล่าวและต้องการให้เจ้าพนักงานนำเด็กหึง ง กลับมาคืนตน แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการตามกฎหมาย

(6) ช่วยเหลือเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว

ในกรณีที่เด็กพิการไร้การรับรองสถานะบุคคลตกเป็นเด็กถูกพรากจากครอบครัว โดยไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากการทอดทิ้งเนื่องจากความพิการ หรือมีสาเหตุอื่นใด นอกจากนั้น เด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลนั้นย่อมเป็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เนื่องจากเป็นเด็กพิการและเป็นเด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก และอาจจะเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลดังกล่าวจึงสมควรได้รับการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์เพื่อสวัสดิภาพของเด็ก และเมื่อเป็นเด็กที่มีสภาวะความพิการ เด็กคนนั้นก็สมควรต้องได้รับการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์เฉพาะความพิการ ซึ่งมีบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสงเคราะห์เด็กที่มีสภาวะความพิการดังกล่าว อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายคุ้มครองเพื่อให้เด็กที่ถูกพรากจากครอบครัวสามารถได้รับการสงเคราะห์ แต่เด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลส่วนใหญ่จะไม่สามารถเข้าถึงการสงเคราะห์ดังกล่าวได้ หากเด็กพิการคนดังกล่าวไม่ได้ถูกพบที่โรงพยาบาล หรือถูกเจ้าหน้าที่พบเห็น เช่น หากเด็กพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลถูกนำมาไว้ที่กระท่อมในที่รกร้าง โดยที่สภาวะความเป็นเด็กย่อมมีความเสี่ยงในสุขภาพและชีวิต สภาวะความพิการย่อมเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้เด็กอีก หากไม่ได้รับการสงเคราะห์ที่เหมาะสมกับความพิการ

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ เด็กหึง จ เป็นเด็กพิการทางสติปัญญา บุพการีเห็นว่า เด็กหึง จ เป็นเด็กพิการจึงไม่แจ้งจดทะเบียนการเกิดให้บุตร และล่่ามโซ่เด็กหึง จ เอาไว้ที่บ้านของตน ต่อมาบุพการีของเด็กหึง จ ไม่สามารถรับภาระการเลี้ยงดูเด็กหึง จ ได้ จึงทอดทิ้งเด็กหึง จ ไว้ที่กระท่อมกลางที่รกร้าง และคอยนำอาหารมาส่ง และเมื่อย้ายไปอยู่อาศัยที่จังหวัดอื่นก็ไม่นำอาหารมาส่งเด็กหึง จ อีกเลย ต่อมาเมื่อมีผู้พบเห็นเด็กหึง จ จึงแจ้งเจ้าหน้าที่ให้นำตัวเด็กหึง จ ไปรับการสงเคราะห์ แต่ในช่วงแรกเจ้าหน้าที่ไม่ได้นำเด็กหึง จ ไปรับการสงเคราะห์ที่สถานสงเคราะห์ตามความพิการของเด็กหึง จ เด็กหึง จ ซึ่งได้ถูกทอดทิ้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตน จึงมีอาการบกพร่องทางการสติปัญญาเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อเด็กหึง จ ไม่สามารถดูแลตนเอง และไม่สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้

4.1.3.4 ด้านการทำงาน

ข้อจำกัดและอุปสรรคของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ประกอบไปด้วย 3 กรณี คือ ด้านความเท่าเทียมในการทำงาน ด้านการอนุญาตให้ทำงาน และด้านความคุ้มครองในการทำงาน ดังนี้

(1) ด้านความเท่าเทียมในการทำงาน

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร มีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ซึ่งหากจะทำงานจะต้องได้รับอนุญาตให้ทำงานในรัฐไทยตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการตอกย้ำสภาวะความพิการที่ไม่เป็นที่ต้องการของนายจ้างหรือสถานประกอบการ ตามทัศนคติที่ว่าคนพิการทำงานไม่ได้ อันเป็นเหตุผลเบื้องหลังมาตรการในการจูงใจให้นายจ้างหรือสถานประกอบการจ้างนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554 โดยบังคับให้นายจ้างจะต้องจ้างงานคนพิการในอัตราส่วน ลูกจ้างในสถานประกอบการ 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน หรือหากไม่ต้องการจ้างงานคนพิการก็ให้จัดให้คนพิการได้รับสัมปทานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างงานสร้างรายได้แต่คนพิการ หากนายจ้างหรือสถานประกอบการไม่จ้างคนพิการ หรือไม่จัดสัมปทานให้แก่คนพิการ นายจ้างหรือสถานประกอบการจะต้องเสียค่าปรับการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่การจ้างงานคนพิการนี้ คนพิการที่จะสามารถนำมารายงานว่ามีกรจ้างงานแล้วนั้นจะต้องเป็นคนพิการที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น แต่การนับลูกจ้างจากสถานประกอบการเพื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนกรจ้างงานคนพิการนั้นนับลูกจ้างทุกคนไม่ว่าจะมีสถานะเช่นไรในทะเบียนราษฎร ซึ่งถึงแม้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับการรับรองสถานะบุคคลในเวลาต่อมา หรือในกรณีที่เป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศเมียนมา ลาว กัมพูชา และเข้ามาอาศัยอยู่รัฐไทย สามารถขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวได้ หากไม่ได้รับการบันทึกว่าเป็นคนสัญชาติไทย คนพิการคนนั้นก็ยังไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการนี้

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายดี๊ดู นายดี๊ดูเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายดี๊ดูเกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2483 ที่จังหวัดไลบอย ประเทศเมียนมา จากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตน ประมาณปี พ.ศ. 2528 นายดี๊ดูได้เดินทางเข้าสู่รัฐไทยผ่านทางแม่ตะวอ อำเภอท่าสองยาง

จังหวัดตาก และปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก แต่การสำรวจและบันทึกชื่อนายดีดู ในทะเบียนราษฎรไทยเพื่อให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายยังไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้นายดีดูยังคงไร้การรับรองสถานะบุคคล สภาพความพิการของนายดีดู คือ ไม่สามารถเหยียดนิ้วมือทั้งสองมือให้ตรงได้ แต่ร่างกายในส่วนอื่นยังสามารถขยับได้ ซึ่งหากนายดีดูต้องการที่จะทำงาน นายดีดูซึ่งเป็นคนต่างด้าว ที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศเมียนมา นายดีดูสามารถขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวได้ แต่นายจ้างซึ่งหวังจะจ้างนายดีดูเพื่อนำมารายงานว่าตนได้ปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการกลับไม่สามารถรายงานว่าตนจ้างนายดีดูได้ นายจ้างจึงไม่จ้างนายดีดูเนื่องจากนายดีดูเองก็มีสภาพความพิการ หากจ้างคนที่ไม่พิการจะเป็นประโยชน์มากกว่า

(2) ด้านการอนุญาตให้ทำงาน

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในรัฐไทยมีสถานะเป็นคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 คือ ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นคนต่างด้าวเพราะไม่สามารถแสดงได้ถึงควมมีสัญชาติไทยของตนได้ตามมาตรา 57 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ทั้งที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรดังกล่าวเป็นคนที่เกิดและอาศัยอยู่ในรัฐไทย และอาจจะมิใช่สัญชาติไทย อีกทั้งยังได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติฯ ทำให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามกฎหมาย เนื่องจากนายจ้างหรือสถานประกอบการหลีกเลี่ยงการรับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าทำงาน อันเป็นความผิดมิโทษตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 54³⁶ ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่สามารถหาเลี้ยงชีพตนเองได้ โดยที่ความพิการก็สร้างภาระค่าใช้จ่ายมาก จนอาจจะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ หรือการบังคับให้ขอทาน และถูกกระทำรุนแรง

³⁶ มาตรา 54 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

“ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และถ้าคนต่างด้าวนั้นไม่มีใบอนุญาต ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทต่อคนต่างด้าวที่จ้างหนึ่งคน”

หรือถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไป ซึ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎรเป็นหนึ่งในกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์³⁷

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีสมมติ นาย ก คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย กล่าวคือ นาย ก ไม่สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ นาย ก เกิดและอาศัยอยู่ในรัฐไทย แต่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด และไม่ได้รับการสำรวจและบันทึกชื่อลงในทะเบียนราษฎร นาย ก จึงเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นาย ก ถูกสันนิษฐานว่าเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน นายจ้างจึงไม่รับนาย ก เข้าทำงาน นาย ก ไม่สามารถประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพอื่นได้ จึงยอมทำงานให้นาย ข ซึ่งรับนาย ก เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม นาย ข เห็นว่านาย ก เป็นคนพิการสื่อสารกับคนอื่นไม่เข้าใจ จึงจับนาย ก ขังไว้และบังคับให้ทำงานให้ตน โดยนาย ข ให้นาย ก ทำงานวันละ 20 ชั่วโมง ไม่ยอมให้นาย ก พักผ่อนและไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ หากนาย ก ไม่ยอมทำงานนาย ข ก็จะทำร้ายนาย ก งดอาหารและขู่ว่าจะนำตำรวจมาจับ นาย ก พิกการทางการสื่อสารจึงไม่สามารถร้องขอความช่วยเหลือได้

(3) ด้านความคุ้มครองในการทำงาน

นอกจากนั้น คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรนั้น มีสถานะการเป็นแรงงานผิดกฎหมายตลอดเวลาเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการเข้าไม่ถึงสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานให้ความคุ้มครอง ซึ่งกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ทำให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิทางการที่จ้าง หากไม่ได้รับความช่วยเหลือให้มีสถานะเป็นแรงงานถูกกฎหมาย ซึ่งสถานะความพิการย่อมสร้างความยากลำบากและยุ่งยากต่อการดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว นายจ้างที่จ้างคนพิการย่อมไม่พร้อมที่จะรับภาระนั้น ส่งผลให้สร้างความเสี่ยงต่อการละเลยขั้นตอนการดำเนินการให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรต่อการถูกละเมิดสิทธิ

³⁷ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี พ.ศ. 2558, สถานทูตสหรัฐอเมริกาในรัฐไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2559, <http://thai.bangkok.usembassy.gov/tipthaireport15-t.html>

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กหญิงเอะเก๋พอ เด็กหญิงเอะเก๋พอเป็นเด็กพิการที่มีความพิการซ้ำซ้อน คือ มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ความพิการทางสติปัญญา และ ความพิการทางการเรียนรู้ ซึ่งความพิการทั้งสามลักษณะเป็นความพิการที่กระทบต่อการสื่อสาร และ พฤติกรรมอย่างชัดเจน คือ ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสารทำให้คนพิการไม่สามารถสื่อสาร ได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และความพิการทางสติปัญญาและความพิการทางการเรียนรู้ก็เป็น อุปสรรคในการสื่อสาร เนื่องจากคนพิการจะมีพฤติกรรมที่จะต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จึงจะ สามารถเข้าใจการแสดงออกนั้นได้ แต่ความพิการของเด็กหญิงเอะเก๋พอสามารถทำให้ทุเลาลง และ สามารถพัฒนาศักยภาพให้เด็กหญิงเอะเก๋พอสามารถใช้ชีวิตเป็นปกติสุขได้ หากเด็กหญิงเอะเก๋พอ เติบโตขึ้นและได้รับการพัฒนาศักยภาพจนสามารถปฏิสัมพันธ์กับสังคมได้อย่างดี เด็กหญิงเอะเก๋พอ ก็ จะสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองได้ เนื่องจากคนพิการสามารถประกอบอาชีพได้ หากได้รับ โอกาส การสนับสนุนและความเข้าใจ แต่สถานะทางกฎหมายของเด็กหญิงเอะเก๋พอทำให้เด็กเอะเก๋ พอเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย เพื่อให้เด็กหญิงเอะเก๋พอได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน จึง ต้องดำเนินการให้เด็กหญิงเอะเก๋พอเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย แต่การดำเนินการให้เด็กหญิงเอะเก๋พอ มีสถานะเป็นแรงงานถูกกฎหมายย่อมสร้างความยากลำบากต่อนายจ้าง เพราะต้องจัดหาบุคคลที่จะ สามารถสื่อสารระหว่างเด็กหญิงเอะเก๋พอและเจ้าหน้าที่ จึงมีความเสี่ยงที่นายจ้างจะละเลยขั้นตอน ดังกล่าว

4.1.3.5 ด้านสิทธิในการเดินทาง

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ เกิดในประเทศไทย นอกจากจะมีสภาวะความพิการที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิต สถานะความ เป็นคนที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลก็ทำให้คนพิการมีสถานะเป็นบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมาย ตามบท สันนิษฐานตามมาตรา 57³⁸ และมาตรา 58³⁹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งมาตรา 57

³⁸ มาตรา 57 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดอ้างว่าเป็นคนมีสัญชาติไทย ถ้าไม่ปรากฏ หลักฐานอันเพียงพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเชื่อถือได้ว่าเป็นคนมีสัญชาติไทย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นคนต่างด้าวจนกว่าผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสัญชาติไทย

การพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและเสีย ค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หากผู้นั้นไม่พอใจคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่จะร้องขอ ต่อศาลให้พิจารณาก็ได้

กำหนดให้สันนิษฐานว่าบุคคลใดที่ไม่ปรากฏหลักฐานเพียงพอให้เชื่อได้ว่าตนเป็นคนสัญชาติไทย ให้สันนิษฐานว่าบุคคลผู้นั้นเป็นคนต่างด้าวจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าตนเองมีสัญชาติไทย เมื่อคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นคนต่างด้าว เนื่องจากไม่สามารถแสดงหลักฐานว่าตนเองมีสัญชาติไทยได้ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคล ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรก็จะเข้าบทสันนิษฐานในมาตรา 58 คือ ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้น เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายหาก บุคคลนั้นไม่สามารถแสดงหลักฐาน คือ (1) หลักฐานการเข้ามาใน ราชอาณาจักรโดยถูกต้อง หรือ (2) ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือ (3) ใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วย การทะเบียนคนต่างด้าว โดยที่ตามข้อเท็จจริงแล้วคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดในรัฐไทยนั้น อาจจะไม่มียืนยันว่าเคยเดินทางออกจากรัฐไทย และเข้าเมืองเลย เพราะอาศัยอยู่ในรัฐไทยตั้งแต่เกิด แต่ไม่ได้รับการบันทึกสถานะบุคคลตามกฎหมาย ทะเบียนราษฎร ส่งผลให้มีหลักฐานแสดงว่าตนเป็นสัญชาติไทย หรือไม่มีหลักฐานแสดงว่าตนมีถิ่นที่ อยู่ ซึ่งการถูกสันนิษฐานว่าเป็นบุคคลที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่เข้าเมืองจะต้องเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองก่อน⁴⁰ กำหนดโทษทางอาญา แก่บุคคลที่ฝ่าฝืนมาตราดังกล่าว โดยให้โทษตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติ⁴¹ คนพิการที่ไม่มี

ในกรณีที่มีการร้องขอต่อศาล เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ให้ศาลแจ้งต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้านได้”

³⁹ มาตรา 58 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“คนต่างด้าวผู้ใดไม่มีหลักฐานการเข้ามาในราชอาณาจักรโดยถูกต้องตามมาตรา 12 (1) หรือไม่มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ตามพระราชบัญญัตินี้และทั้งไม่มีใบสำคัญประจำตัวตามกฎหมายว่าด้วย การทะเบียนคนต่างด้าวให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนต่างด้าวผู้นั้นเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืน พระราชบัญญัตินี้”

⁴⁰ มาตรา 11 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือ ออกไปตามช่องทาง ด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่าสถานี หรือท้องที่และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่ รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

⁴¹ มาตรา 62 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

“ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 หรือมาตรา 18 วรรคสองต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สองปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงเป็นบุคคลที่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดีในฐานะคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่สามารถเดินทางอย่างอิสระและโยกย้ายถิ่นฐานได้ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเพื่อการรักษาพยาบาล การศึกษา หรือการประกอบอาชีพ หากไม่ได้รับการอนุญาตจากฝ่ายปกครองเป็นรายกรณี ซึ่งทำให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษานายเพลโคะ นายเพลโคะเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคะมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคะมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่านายเพลโคะเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมูน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถือบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคะกลับไม่ได้รับการเพิ่มชื่อคนไทยตกหล่น เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลการสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตลอดมา นายเพลโคะอาศัยและเติบโตอยู่ในรัฐไทยมาตลอด โดยไม่มีข้อเท็จจริงว่าเคยเดินทางออกจากอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากเลย แต่นายเพลโคะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ทำให้นายเพลโคะมีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดีตลอดเวลา และไม่สามารถเดินทางออกจากอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากได้

4.1.3.6 ด้านการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 40⁴² ประกอบกับมาตรา 4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจะเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้น คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ให้สามารถได้รับความช่วยเหลือ เช่น การได้รับการสนับสนุนล่ามภาษามือของคนพิการทางการได้ยิน หรือการสื่อความหมาย หรือความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคน

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีสัญชาติไทย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท”

⁴² มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

พิการโดยตรงซึ่งมีความเข้าใจถึงสถานการณ์ของคนพิการ ซึ่งเป็นสิทธิที่คนพิการสามารถเรียกร้องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้ตามมาตรา 20

ก่อให้เกิดปัญหาในทางข้อเท็จจริง คือ ถึงแม้ว่าขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะกำหนดให้หากมีคนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมายอยู่ในกระบวนการ จะต้องจัดให้มีล่ามภาษามือตามมาตรา 13⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว แต่ในกระบวนการอื่น ๆ นั้น ไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น หากมีคนพิการทางการได้ยินเข้ามาขอรับการสนับสนุนล่ามภาษามือเพื่อการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในกระบวนการอื่นนอกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนล่ามภาษามือ ซึ่งทำให้คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมายไม่สามารถสื่อสารกับคนที่ไม่มีคนพิการทางการได้ยินได้ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ หรือคนพิการประเภทอื่น ๆ ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนตามกฎหมายก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ สภาวะ และลักษณะของคนพิการ ส่งผลให้คนพิการอาจจะไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน

⁴³ มาตรา 13 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้ใช้ล่ามแปล

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรา นี้ ตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทยกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานศาลยุติธรรม แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กหญิงเอะเก๋พอ เด็กหญิงเอะเก๋พอเป็นเด็กพิการที่มีความพิการซ้ำซ้อน คือ มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ความพิการทางสติปัญญา และความพิการทางการเรียนรู้ ซึ่งความพิการทั้งสามลักษณะเป็นความพิการที่กระทบต่อการสื่อสาร และพฤติกรรมอย่างชัดเจน คือ ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสารทำให้คนพิการไม่สามารถสื่อสารได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และความพิการทางสติปัญญาและความพิการทางการเรียนรู้ก็เป็นอุปสรรคในการสื่อสาร เนื่องจากคนพิการจะมีพฤติกรรมที่จะต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จึงจะสามารถเข้าใจการแสดงออกนั้นได้ ดังนั้น บุคคลที่จะสื่อสารกับเด็กหญิงเอะเก๋พอได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในสภาวะความพิการของเด็กหญิงเอะเก๋พอ เช่น ล่ามภาษามือ หรือเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การดูแลคนพิการที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและความบกพร่องทางการเรียนรู้ หากเด็กหญิงเอะเก๋พอจะต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยสาเหตุใดก็ตาม ความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารเพียงเล็กน้อย ย่อมส่งผลถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กหญิงเอะเก๋พอว่าจะไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวกได้หรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์ หรือล่ามภาษามือจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของเด็กหญิงเอะเก๋พอ

4.1.4 ข้อจำกัดและอุปสรรคในสิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

สิทธิในการได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศ เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนตามข้อ 22 และข้อ 28 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะผู้ทรงสิทธิตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนดังเช่นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งรัฐไทยเป็นภาคี และหน้าที่ของประเทศในประชาคมอาเซียนตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดการดำเนินการเพื่อให้เกิดความคุ้มครองระหว่างประเทศ ดังกล่าว กล่าวคือ ยังไม่มีการกำหนดว่าหากเกิดกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ หน่วยงานรัฐไทยหน่วยงานใดจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ แต่ให้ภาคเอกชน หรือตัวผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นผู้ดำเนินการเอง ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรค เนื่องจากผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออาจไม่สามารถขอความช่วยเหลือได้เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ หรือไม่สามารถขอความช่วยเหลือเนื่องจากสภาพความพิการดังเช่นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือกรณีบุคคลที่ปรากฏตัวในราชอาณาจักรไทยแต่มีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐอื่นแต่ไม่สามารถได้รับการดูแลจากรัฐต้นทางของตนเองได้ เป็นต้น หน่วยงานรัฐไทยมีหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลบุคคลที่ปรากฏตัวขึ้นในราชอาณาจักรไทย ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องประสานงานให้องค์การระหว่าง

ประเทศเข้ามาช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว การให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการเพื่อขอความช่วยเหลือเอง ย่อมเป็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ในการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน

ตัวอย่างข้อจำกัดและอุปสรรค

กรณีศึกษาเด็กชายสุชาติ เด็กชายสุชาติเป็นเด็กพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เนื่องจากอาการป่วยเป็นโรคมะเร็งกระดูก เด็กชายสุชาติเป็นเด็กนักเรียนที่ข้ามแดนมาเรียนในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทยจากบ้านเป็งฟ้า ซึ่งตั้งอยู่ในรัฐฉาน เมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในของเมียนมา ส่งผลให้เด็กชายสุชาติไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากเมียนมา หรือประเทศใดบนโลก เนื่องด้วยสภาพของโรคที่เจ็บป่วย ส่งผลเด็กชายสุชาติต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีเคมีบำบัด ซึ่งเป็นวิธีการรักษาที่ก่อให้เกิดภาวะค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับต่อมาเชื้อมะเร็งได้ลามไปยังปอด จึงส่งผลให้ภาระในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก ในฐานะที่เป็นเด็กที่มีจุดเกาะเกี่ยวกับสองประเทศ ประกอบกับสถานการณ์ภายในเมียนมา ซึ่งทำให้รัฐบาลเมียนมาไม่สามารถดูแลสุชาติได้ และประเทศไทยก็ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เด็กชายสุชาติจึงสมควรได้รับความคุ้มครองระหว่างประเทศจากองค์การระหว่างประเทศอย่างยิ่ง แต่ด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งหน่วยงานรัฐไทยยังไม่มีกลไกในการขอร่วมมือจากองค์การระหว่างประเทศ ทำให้เด็กชายสุชาติยังคงไม่ได้รับการช่วยเหลือ

4.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามข้อเท็จจริง

ผู้ศึกษาพบว่าแม้ว่าจะปราศจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 หน่วยงานรัฐก็ยังคงให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวมีลักษณะที่ตรงกับความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนี้

4.2.1 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรักษาพยาบาล

ความช่วยเหลือตามข้อเท็จจริงด้านการรักษาพยาบาล แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล และความช่วยเหลือด้านการรับรองความพิการ ดังนี้

4.2.1.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

กรณีการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กหญิงผักกาด ของโรงพยาบาลพบพระ จังหวัดตาก เด็กหญิงผักกาดเป็นเด็กพิการที่มีความพิการซ้ำซ้อน เนื่องจากเป็นโรควงช้างตั้งแต่เกิด โดยพิการทั้ง 1) ทางการมองเห็น คือ สามารถมองเห็นได้เพียงเงื่อนราง และไม่สามารถปิดตาได้ข้างหนึ่ง 2) ทางการสื่อสาร คือ ได้ยินเสียงแต่ไม่สามารถเข้าใจภาษาทั้งหมด เข้าใจได้ในบางคำและไม่สามารถสื่อสารออกมาโดยการพูดได้ 3) ทางร่างกาย คือ ลักษณะทั่วไปของร่างกายมีความพิการชัดเจน 4) ทางสติปัญญา คือ ความสามารถทางสติปัญญาบกพร่อง และ 5) ทางการเรียนรู้ คือ ความสามารถทางการเรียนรู้บกพร่อง เด็กหญิงผักกาดเกิดที่โรงพยาบาลแม่สอด เมื่อ พ.ศ. 2549 โดยไม่มีการแจ้งการเกิด ทำให้น้องไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ

ถึงแม้ว่าเด็กหญิงผักกาดจะไม่มี การรับรองสถานะบุคคล โรงพยาบาลพบพระ จังหวัดตาก ก็ได้ให้ความช่วยเหลือดูแลรักษาพยาบาลแก่น้อง เพื่อให้ น้องมีชีวิตอยู่รอดได้จากความเจ็บป่วย จนกระทั่งน้องสามารถมีชีวิตอยู่ได้ถึงปัจจุบัน ทั้งที่อายุขัยโดยเฉลี่ยของเด็กที่ป่วยเป็นโรควงช้างอยู่ที่ 5 ปีเท่านั้น นอกจากนี้โรงพยาบาลพบพระยังได้ดำเนินการเพื่อให้ น้องได้รับการผ่าตัดที่ ศิริษะเพื่อลดความผิดปกติ โดยประสานงานไปยังโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งได้ให้ความร่วมมือโดยการจัดประชุมเพื่อหารือวิธีการรักษา แต่ด้วยความผิดปกติของน้องมีมากกว่าจะรักษาได้ จึงไม่ได้มีการดำเนินการรักษาเพื่อประโยชน์สูงสุดของน้อง ซึ่งเนื่องจากค่านิ่งถึงอาการของน้องเป็นหลัก การให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงผักกาดของโรงพยาบาลพบพระ เป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในด้านความช่วยเหลือให้สามารถมีชีวิตต่อไปได้ อย่างชัดเจน หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโรงพยาบาลพบพระแล้ว เด็กหญิงผักกาดคงไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้จนปัจจุบัน ซึ่งความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลในลักษณะเดียวกันนี้สามารถพบได้ในกรณีของนางแปะ

4.2.1.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองความพิการ

ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรับรองความพิการ สามารถพบได้จากการดำเนินงานของ 4 โรงพยาบาลชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งได้ให้การรับรองความพิการให้แก่คนพิการทุกคนที่มาขอรับบริการทางการแพทย์ กล่าวคือ โรงพยาบาลอุ้มผางได้รับรองความพิการแก่เด็กชายพัสกร โรงพยาบาลแม่ระมาตได้รับรองความพิการแก่เด็กชายความน้อยน้อย โรงพยาบาลพบพระได้รับรองความพิการแก่เด็กหญิงผักกาด และโรงพยาบาลท่าสองยางได้รับรองความพิการแก่นางแปะ โดยทราบข้อเท็จจริงว่าบุคคลเหล่านี้เป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นอกจากนั้น โรงพยาบาลทั้ง 4 ยังได้จัดตั้งโครงการขึ้นเพื่อให้ดำเนินการให้การดูแลแก่คน

พิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ปรากฏตัวขึ้นในพื้นที่ของตน อีกด้วย

4.2.2 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรับรองสถานะบุคคล

กรณีการให้ความช่วยเหลือแก่นางแปะ⁴⁴ ของนายอำเภอท่าสองยางนางแปะเกิดนอกโรงพยาบาลเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2481 ที่หมู่บ้านชะเนอจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตนใด ๆ นางแปะมีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย เนื่องจากประสบอุบัติเหตุลื่นล้มเมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 จนทำให้กระดูกสะโพกหัก และไม่สามารถเดินได้ นางแปะต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลท่าสองยาง จังหวัดตาก ต่อมาได้รับการผ่าตัดที่โรงพยาบาลแม่สอด จังหวัดตาก และปัจจุบันอยู่ในระหว่างการรักษาอาการที่โรงพยาบาลท่าสองยาง จังหวัดตาก

นางแปะไม่เคยได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากประเทศใดเลยในโลก และประสบความไร้รัฐ อย่างไรก็ตาม นางแปะได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากนายอำเภอท่าสองยาง

เนื่องจากนางแปะ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย มีอายุ 78 ปี ไม่มีการรับรองสถานะบุคคล ประสบความไร้รัฐ จำเป็นต้องได้รับการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎร เพื่อขจัดความไร้รัฐ และได้รับการกำหนดสถานะบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนอำเภอ หรือนายอำเภอท่าสองยาง ให้นางแปะมีตัวตนในสายตาของรัฐ เพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายต่อไป

หลังจากนายอำเภอท่าสองยางได้รับการประสานงานจากโรงพยาบาลท่าสองยาง จังหวัดตาก นายอำเภอท่าสองยางได้ดำเนินการเพื่อให้นางแปะได้รับการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎรโดยเร็วที่สุด จากระยะเวลาที่กำหนดไว้ 90 วัน นายอำเภอได้ดำเนินการบันทึกตัวนางแปะ และกำหนดสถานะบุคคลในฐานะบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข 0) ภายใน 60 วัน โดยคำนึงถึงสภาวะความเป็นคนพิการของนางแปะ เพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายให้ได้เร็วที่สุด

การบันทึกตัวนางแปะลงในทะเบียนราษฎรโดยเร่งด่วนของนายอำเภอท่าสองยาง เป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้านความช่วยเหลือให้สามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้ในลักษณะความช่วยเหลือด้านความเท่าเทียมกันเบื้องต้นกฎหมาย

⁴⁴ อรษา ไตรโชค, บันทึกการให้ความช่วยเหลือแก่นางแปะ, วันที่ 27 มิถุนายน 2559, โปรดดู, ภาคผนวก ค

ซึ่งความช่วยเหลือในลักษณะนี้สามารถพบได้จากกรณีการให้ความช่วยเหลือแก่นายตีตุ และ เด็กหญิงเอะเก๋พอ⁴⁵ เช่นเดียวกัน

4.2.3 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านคุณภาพชีวิต

4.2.3.1 ความช่วยเหลือด้านการศึกษา

เด็กชายความน้อยน้อยเกิดที่โรงพยาบาลแม่ระมาด เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 โดยมีหนังสือรับรองการเกิด ทร. 1/1 แต่ยังไม่ได้รับการแจ้งเกิด และยังมีได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐไต่เลยบนโลก เด็กชายความน้อยน้อยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าอาการผิดปกติ เนื่องจากสมองพิการ (Cerebral Palsy) ส่งผลให้เด็กชายความน้อยน้อยมีความพิการทางสติปัญญาตั้งแต่เกิด คือ มีพัฒนาการทางสติปัญญาช้า และมีอาการชักเกรง จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และจะต้องได้รับการรักษาด้วยยาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากเด็กชายความน้อยน้อยมีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ เด็กชายความน้อยน้อยจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาตามความพิการเพื่อให้น้องสามารถดูแลตัวเองได้ โดยเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2559⁴⁶ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดได้ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการหาข้อเท็จจริงในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการศึกษา โดยจะจัดให้เด็กชายความน้อยน้อยได้เข้ารับการศึกษาศึกษาพิเศษที่อำเภอแม่ระมาด

4.2.3.2 ความช่วยเหลือด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

กรณีความช่วยเหลือของโรงพยาบาลอุ้มผางแก่เด็กชายพัสกร โดยเด็กชายพัสกร หรือน้องชินจ้ง เด็กพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายตั้งแต่เกิด คือ ขามีลักษณะบิดเบี้ยวผิดปกติ จนไม่สามารถเดินได้ น้องชินจ้งเกิดเมื่อ 12 ตุลาคม 2552 ณ โรงพยาบาลอุ้มผาง จากมารดาไร้สัญชาติที่ได้รับการบันทึกแล้วใน ท.ร. 38 ก. ในสถานะ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” และมีเลขประจำตัวประชาชนไทย 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0

⁴⁵ อ่านรายละเอียดได้ที่ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=653271248162777&id=100004397236302&pnref=story

⁴⁶ ธนวัฒน์ คำถาเครือ, “บันทึกการลงพื้นที่ของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก เพื่อการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย น้องความน้อยน้อย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2559, <https://www.facebook.com/notes/tanawat-kamthakrua/บันทึกการลงพื้นที่ของ-กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก-เพื่อ/236262320105646>

เด็กชายพัสกรซึ่งเป็นโรคขาพิการ ไม่สามารถเดินได้ต้องเคลื่อนไหวโดยการคลานไปตามพื้น มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ได้รับการดูแลจากโรงพยาบาลอัมผางจังหวัดตาก ซึ่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือจนน้องสามารถเดินได้ ด้วยการหล่อปูนมาช่วยในการทรงตัวของเท้าที่บิดเบี้ยว และฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายโดยการทำการกายภาพบำบัด การดูแลเด็กชายพัสกรของโรงพยาบาลอัมผาง จังหวัดตากเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้านความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในลักษณะการฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดทางจิตใจ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม ด้วยการช่วยให้เด็กชายพัสกรสามารถเดินได้จากการรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังพบความช่วยเหลือจากภาคประชาสังคมในการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกประเทศไทยอีกด้วย กล่าวคือ มูลนิธิกระจกเงาได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่ที่ดีแก่นายอ่องคำ คนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเป็งฟ้า ราษฎรฉนวน เมียนมา ให้ได้รับรถเข็น ซึ่งเป็นเครื่องช่วยความพิการที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันของนายอ่องคำ

4.2.3.3 ความช่วยเหลือด้านการช่วยเหลือดูแล

กรณีการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กหญิงผักกาดของสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง (บ้านราชวดีหญิง) เนื่องด้วยสถานการณ์การไร้ครอบครัวของเด็กหญิงผักกาด และความพิการของน้อง น้องจึงสมควรได้รับการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์ของรัฐตามลักษณะความพิการ เด็กหญิงผักกาดจึงได้รับการประสานส่งตัวจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก มายังสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง (บ้านราชวดีหญิง) โดยผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าเยี่ยมเด็กหญิงผักกาดและสัมภาษณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ พบว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ภายใต้นโยบายของผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิงและอธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิงได้ให้การสงเคราะห์เด็กหญิงผักกาด และฟื้นฟูสมรรถภาพของน้อง ทั้งทางกายภาพและด้านพัฒนาการทางสมอง ซึ่งตอนนี้ น้องสามารถใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้ คิวจับสิ่งของได้ สามารถลุกขึ้นนั่งเองได้ และพลิกตัวเองได้ แต่ไม่สามารถเดินได้เนื่องจากกล้ามเนื้อขาของน้องไม่สามารถใช้งานได้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ยังให้น้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางสถานสงเคราะห์ ฯ ได้จัดขึ้น ให้น้องได้มีส่วนร่วมร่วมกับเด็กหญิงพิการทางสมองและสติปัญญาคนอื่นๆ เพื่อพัฒนาการด้านสังคมของน้อง ซึ่งน้องมีพัฒนาการด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคล

ที่เข้ามาเยี่ยมได้อย่างดี มีปฏิกริยาตอบรับด้วยการส่งเสียงรับและปฏิกริยาทางร่างกาย และหากน้องมีความเจ็บป่วยทางสถานสงเคราะห์ยังดำเนินการเพื่อให้้องสามารถได้รับการรักษาพยาบาลตามอาการเจ็บป่วย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ยังได้ดำเนินการให้เด็กหญิงผักกาดได้รับการขึ้นทะเบียนคนพิการอีกด้วย ซึ่งความช่วยเหลือในลักษณะนี้ยังพบได้ในกรณีของเด็กชายความน้อยน้อย⁴⁷

4.2.4 ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

จากการศึกษาผู้ศึกษายังไม่พบความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศที่เป็นการดำเนินการโดยองค์การระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามในกรณีของน้องผักกาด มีข้อเท็จจริงว่าได้มีการช่วยเหลือโดยองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ (INGO) ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยการช่วยในด้านภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของน้องผักกาด

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเพื่อขอความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศจากผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Representative of Thailand to the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR))⁴⁸ ในกรณีของเด็กชายสุชาติ ซึ่งเป็นเด็กพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา โดยน้องมีความเจ็บป่วยร้ายแรง กล่าวคือ เป็นโรคมะเร็งกระดูก ซึ่งลามไปยังปอด และต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันของประเทศเมียนมากับกองกำลังรัฐฉาน ซึ่งดูแลบ้านเป็งฟ้าอยู่ ทำให้การดูแลของรัฐเมียนมาไม่สามารถเข้ามาถึงน้อง และรัฐไทยไม่สามารถส่งกล้าเข้าไปในเขตแดนของเมียนมาได้ ซึ่งจากการขอความช่วยเหลือจากผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ผู้ศึกษาได้รับการตอบรับว่าจะมีการดำเนินการประสานงานไปยังกรรมการสิทธิมนุษยชนของประเทศเมียนมา⁴⁹ เพื่อให้เข้ามาดูแลน้องอันเป็นหน้าที่ของรัฐเมียนมา

⁴⁷ อ่านรายละเอียดได้ที่ <https://www.facebook.com/notes/tanawat-kamthakrua/บันทึกการลงพื้นที่ของ-กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก-เพื่อ/236262320105646>

⁴⁸ โปรดดู, ภาคผนวก ข

⁴⁹ สัมภาษณ์ เสรี นนทสุติ, ผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR), สัมภาษณ์, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์กรภาครัฐ, 29 กรกฎาคม 2559

จากการศึกษาพบว่าสถานการณ์กฎหมายไทยในปัจจุบัน ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรทั้ง 4 สิทธิ ทั้งสิทธิด้านการรักษาพยาบาล สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล สิทธิด้านคุณภาพชีวิต สิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการขจัดข้อจำกัดและอุปสรรคเบื้องต้น โดยการแจ้งข้อจำกัดและอุปสรรคดังกล่าวต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอหารือทางขจัดข้อจำกัดและอุปสรรค⁵⁰ และในกรณีข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดจากระเบียบตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ยังร่างไม่เสร็จสิ้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการขจัดข้อจำกัดและอุปสรรคเบื้องต้นโดยการแจ้งให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรให้ดำเนินร่างระเบียบดังกล่าวให้เสร็จสิ้น รวมทั้งแจ้งให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบดังกล่าวมีมาตรการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นรายกรณี

ข้อจำกัดและอุปสรรคที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาและอธิบายข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาพบว่ามีสาเหตุมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ศึกษาจะได้อธิบายต่อไป โดยผู้ศึกษาจะอธิบายถึงลักษณะของปัญหา ยกตัวอย่างกรณีศึกษาคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของตน พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

⁵⁰ โปรตดู, ภาคผนวก ข

บทที่ 5

ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา

สถานการณ์ทางกฎหมายในปัจจุบันก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคแก่คนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ในการรักษาสิทธิอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ของคนพิการตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยข้อจำกัดและอุปสรรคต่างๆ นั้น เกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันออกไป จากการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าสาเหตุของข้อจำกัดและอุปสรรคดังกล่าวนี้ เกิด จากปัญหา 5 ประการ ดังนี้ ปัญหาการไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความช่วยเหลือ ปัญหาเรื่อง ทักษะคนพิการ ไม่ว่าจะ เป็นทักษะคนพิการ หรือทักษะคนพิการที่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลทาง ทะเบียนราษฎร ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะ เป็นการขาดความรู้ความเข้าใจของ หน่วยงานรัฐในตัวผู้ทรงสิทธิ หรือการขาดความรู้ความเข้าใจของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และผู้ให้ความ ช่วยเหลือ หรือการขาดความรู้ความเข้าใจในสถานะคนพิการ ปัญหาเรื่องการเข้าถึงสิทธิ ไม่ว่าจะ เป็นการเข้าถึงสิทธิเนื่องจากตัวคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการ ทะเบียนราษฎรเอง หรือการเข้าถึงสิทธิเนื่องจากขาดแคลนความช่วยเหลือจากภายนอก และ ปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะ เป็นการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐ หรือการเข้าถึง ข้อมูลของตัวผู้ทรงสิทธิ โดยผู้ศึกษาจะอธิบายถึงปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น และยกตัวอย่าง กรณีศึกษา พร้อมกับเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

5.1 ปัญหาการไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความช่วยเหลือ

5.1.1 ความไม่ชัดเจนของการกำหนดลักษณะความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลัก ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 19/1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการที่ปรากฏตัว ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานรัฐดำเนินการเพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้ ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือด้วยความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้คนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของ ตนเองเพื่อเป็นพลังเป็นแก่สังคม ไม่ใช่เป็นเพียงของภาระของสังคม ดังที่กล่าวมาแล้วว่า พระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะ บุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอาไว้ตามมาตรา 19/1 อันเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น

ที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการยกร่าง ก่อให้ช่องว่างให้การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เนื่องจากมีการตีความถึงตัวผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 19/1 ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่าคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 19/1 คือ คนพิการที่ไร้สัญชาติ ทั้งที่อยู่ในระบบการทะเบียนราษฎรหรือไม่อยู่ในระบบการทะเบียนราษฎร เพราะมาตรา 19/1 เป็นมาตราที่บัญญัติต่อเนื่องมาจากมาตรา 19 ซึ่งกำหนดให้คนพิการที่จะสามารถเข้าสิทธิตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติ ฯ ได้ จะต้องเป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ ซึ่งมีกฎหมายลำดับรองกำหนดให้เฉพาะคนพิการสัญชาติไทยเท่านั้นที่สามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการได้¹

ความเห็นที่สอง เห็นว่าคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 19/1 คือ คนพิการที่ต้องไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรของประเทศไทยเท่านั้น โดยไม่หมายความรวมถึงกฎหมายการทะเบียนราษฎรของผู้อื่น หรือคนพิการตามมาตรา 19/1 นั้นไม่ใช่บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐใดในโลก หรือคนพิการไร้รัฐ ซึ่งส่งผลให้คนพิการที่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากกฎหมายการทะเบียนราษฎรของผู้อื่น ก็อาจจะเป็นคนพิการตามมาตรา 19/1 ได้ เช่น คนพิการที่มีสัญชาติอื่น เป็นต้น²

ความเห็นที่สาม เห็นว่าคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 19/1 หมายความว่า คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก หรือคนพิการไร้รัฐ เพราะเทียบเคียงได้จากถ้อยคำของกฎหมายการทะเบียนราษฎรของการไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร รวมถึงยังเป็นแนวทางในการตีความทางกฎหมายระหว่างประเทศ³

¹ สัมภาษณ์ สุรพงษ์ กองจันทึก, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, สัมภาษณ์, ณ ห้องประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี, 4 กรกฎาคม 2559

² สัมภาษณ์ จริญญา ภักดีธนากุล, ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ, สัมภาษณ์, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 6 กรกฎาคม 2559

³ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. “ตอบคุณพิมพ์ชนกเรื่อง “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกม.ว่าด้วยการทะเบียนราษฎร”,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2559, จาก <https://www.facebook.com/notes/พันธุ์ทิพย์-กาญจนะจิตรา-สายสุนทร/ตอบคุณ>

การตีความถึงตัวผู้ทรงสิทธิที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดการตีความถึง “ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามถ้อยคำในมาตรา 19/1 แตกต่างกันไปอีก โดยแบ่งออกเป็น 2 ความเห็น

ความเห็นที่หนึ่ง เห็นว่า “ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จะต้องเป็นไปในรูปแบบของสวัสดิการเช่นเดียวกับมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550⁴

ความเห็นที่สอง เห็นว่า “ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จะต้องเป็นไปในรูปแบบของของความช่วยเหลือเบื้องต้น หรือ first aid กล่าวคือ เป็นการให้ความช่วยเหลือชั่วคราวก่อนการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎร เพื่อกำหนดสิทธิสวัสดิการในฐานะราษฎรไทยต่อไป⁵

จากการตีความถ้อยคำตามมาตรา 19/1 ที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้การร่างระเบียบเกิดความล่าช้า ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าไม่ถึงสิทธิของตนเอง โดยถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติหน่วยงานรัฐจะให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่มีลักษณะดังกล่าวก็ตาม ดังที่ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงต่อไป แต่ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นดุลพินิจของหน่วยงานรัฐที่พบคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ส่งผลให้ความช่วยเหลือเป็นการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี อันอาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และก่อให้เกิดความเสี่ยงในการแสวงหาประโยชน์กับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร อีกทั้งความช่วยเหลือในทางปฏิบัติเป็นการให้ความช่วยเหลือโดยขึ้นอยู่กับหน่วยงานรัฐที่พบคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ว่าดำเนินการอย่างไร ให้ความช่วยเหลือในลักษณะใด

พิมพ์ชนก เรือง-คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/10154304883103834

⁴ สัมภาษณ์ สมชาย เจริญอำนวยสุข, อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, สัมภาษณ์, โรงแรมปรีณส์ พาเลซ, 7 กรกฎาคม 2559

⁵ สัมภาษณ์ สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, สัมภาษณ์, ณ ห้องประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี, 4 กรกฎาคม 2559

หน่วยงานรัฐดังกล่าวอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในตัวของคนพิการ กล่าวคือ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจึงอาจจะไม่ได้เป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการ หรือในกรณีของเด็กพิการ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวอาจจะไม่ได้เป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดไม่ได้เป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กพิการ หรือแม้ได้ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการอย่างเหมาะสมแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ได้ให้ความช่วยเหลือด้วยความไม่มั่นใจและไม่แน่ใจในการปฏิบัติงานของตนเอง⁶ สุดท้ายการไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าหากพบคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร จะต้องดำเนินการอย่างไร ยังก่อให้เกิดปัญหาในเชิงการบริหารงบประมาณ เพราะจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือไปก่อนเบื้องต้นโดยไม่มีงบประมาณรองรับ ซึ่งผลของปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาคือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีข้อจำกัดและอุปสรรคในการได้รับความช่วยเหลือให้เข้าถึงสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

5.1.1.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษาเด็กชายควาน้อยน้อย เด็กชายควาน้อยน้อยมีอายุ 8 ปี เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2551 ที่โรงพยาบาลแม่ระมาด จังหวัดตาก จากบุพการีที่มีบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน แต่การจดทะเบียนการเกิดและบันทึกชื่อในทะเบียนราษฎรไทยเพื่อให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายยังไม่เกิดขึ้น เด็กชายควาน้อยน้อยจึงยังคงไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายในทะเบียนราษฎรไทย และไม่มีเลขประจำตัวประชาชน เด็กชายควาน้อยน้อยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีอาการผิดปกติ เนื่องจากสมองพิการ (Cerebral Palsy) ส่งผลให้มีพัฒนาการทางสติปัญญาบกพร่อง ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาจากสถานศึกษาทั่วไปได้ รวมถึงต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพในพัฒนาการ แต่เด็กชายควาน้อยน้อยไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความพิการของตนเองได้ เนื่องจากยังไม่มีหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจน

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังได้มีโอกาสได้พบปัญหาการรักษาสิทธิตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้านการรักษาพยาบาล และด้านคุณภาพชีวิต ในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายฉะบุรี และสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งหญิงฉะบุรี เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลคนไร้ที่พึ่งที่มีลักษณะของคนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมที่ต้องการการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือทำให้ สถานสงเคราะห์จะต้องรับภาระ

⁶ พิมพ์ชนก วิริยะโรจน์, บันทึกการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง(บ้านราชวดีหญิง) ณ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559 ณ สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง, ภาคผนวก ค

ค่าใช้จ่ายเองโดยปราศจากความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลคนพิการ⁷

5.1.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

กำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเพื่อกำหนดความช่วยเหลือแก่คนพิการตามความในมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ที่ระบุรายละเอียดของการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างชัดเจนและครบถ้วน ทั้ง 4 กลุ่มสิทธิ คือ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการรับรองสถานะบุคคล ด้านคุณภาพชีวิต และด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ โดยกำหนดให้หน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจตามอำนาจของตนตามมาตรา⁸ 45 แห่งพระราชบัญญัติ ฯ อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรกำหนดแนวทางในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือเอาไว้ เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน⁹ รวมถึงในระหว่างที่อยู่ในช่วงของการยกร่างให้กำหนด

⁷ รายชื่อผู้ป่วยโรคจิตเภท หรือคนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ของสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี, โปรตดู, ภาคผนวก ก

⁸ มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กบออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น

กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

⁹ สัมภาษณ์ เสรี นนทสูติ, ผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR), สัมภาษณ์, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์กรภาครัฐ, 29 กรกฎาคม 2559

มาตรการชั่วคราว เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร สามารถได้รับความช่วยเหลือก่อน ไม่เกิดช่องว่างของการขาดความช่วยเหลือ

5.1.2 ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ในการรับรองความพิการ

นอกจากความไม่ชัดเจนในหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 แล้ว แนวทางในการรับรองความพิการในปัจจุบันยังคงมองว่าการรับรองความพิการมีไว้เพื่อขอรับบัตรประจำตัวคนพิการตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เท่านั้น ซึ่งจากสถานการณ์ทางกฎหมายปัจจุบัน คือ มีการประกาศใช้กฎหมายลำดับรองกำหนดให้คนพิการสัญชาติไทยเท่านั้นที่สามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการได้ ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรถูกปฏิเสธการรับรองความพิการ และการรับรองความพิการในลักษณะอื่น หรือการลงความเห็นถึงอาการเจ็บป่วยของคนพิการเป็นการทั่วไป เช่น การออกใบรับรองแพทย์ ก็ไม่มีการกำหนดหน้าที่ให้แพทย์จะต้องมีหน้าที่ต้องลงความเห็น¹⁰ แต่เป็นลักษณะของการออกใบรับรองต่อเมื่อได้รับการร้องขอ และแพทย์ที่จะสามารถลงความเห็นต่อความพิการได้ จะต้องเป็นแพทย์ที่ดำเนินการรักษาพยาบาลความพิการให้แก่คนพิการนั้นเท่านั้น ซึ่งในกรณีของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร การร้องขอใบรับรองแพทย์ หรือเอกสารที่แสดงความเห็นของแพทย์ในความพิการ เป็นเรื่องที่น่าแปลกใจเพราะสภาพความพิการ ที่อาจยากต่อการสื่อสารแล้ว ยังอาจเป็นเรื่องของการขาดความรู้ จนกระทั่งอาจเป็นความหวาดกลัวในการร้องขอ เพราะเหตุที่ตนเองไม่มีเอกสารประจำตัวซึ่งแพทย์มักขอให้แสดง หากต้องการให้ออกใบรับรองแพทย์ หรือลงความเห็นทางการแพทย์ ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่สามารถแสดงเอกสารยืนยันความบกพร่อง ทูพพลภาพของตนเองเพื่อดำเนินการให้สามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้

5.1.2.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษานางมาลี นางมาลีเป็นคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว นางมาลีมีข้อเท็จจริงว่าเกิดจากบิดาที่เป็นคนสัญชาติไทย และเกิดในราชอาณาจักรไทย รวมถึงมีพี่น้องที่มีบัตรประชาชน แต่นางมาลีตกหล่นจากการแจ้งเกิดตั้งแต่เกิด เนื่องจากเกิดนอกโรงพยาบาล ความพิการของนางมาลีเกิดจากอาการเจ็บป่วยเป็นโรคเส้นเลือดในสมองตีบ จนทำให้ไม่สามารถใช้ขา

¹⁰ ประกาศแพทยสภาที่ 11/2555 เรื่องเกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภา พ.ศ. 2555

ทั้งสองข้างได้ นางมาลีต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและมีภาระค่าใช้จ่ายที่ติดค้างแก่โรงพยาบาลเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของคนพิการได้ นางมาลีจึงเกิดความกังวลในการขอให้โรงพยาบาลดำเนินการรับรองความพิการให้แก่ตนเอง เนื่องจากต้องปิดบังข้อเท็จจริงว่าตนเองไม่มีเอกสารแสดงตัว และกังวลถึงภาระหนี้สินต่อโรงพยาบาล ต่อมาผู้ดูแลคนพิการของนางมาลีได้ดำเนินการเพื่อขอใบรับรองความพิการให้แก่นางมาลีจากสถานพยาบาลอื่น แต่สถานพยาบาลนั้นปฏิเสธ และอ้างว่าให้รอดูอาการของนางมาก่อนเป็นระยะเวลา 6 เดือน แล้วจึงจะออกใบรับรองความพิการให้ เนื่องจากตนไม่ทราบอาการของนางมาลีตั้งแต่ต้น ส่งผลให้นางมาลียังคงไม่มีเอกสารแสดงความทุพพลภาพของตนเพื่อขอรับความช่วยเหลือในการรักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วยของตน ซึ่งประกอบไปด้วย โรคเส้นเลือดในสมองตีบ โรคหัวใจ และโรคเบาหวาน

5.1.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

กระทรวงสาธารณสุขควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน โดยการประกาศให้แพทย์มีหน้าที่ต้องออกใบรับรองความพิการให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะบุคคลของคนพิการ และไม่ต้องให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลต้องร้องขอ ให้เอื้อต่อสภาพความพิการ ซึ่งอาจไม่สามารถสื่อสารถึงความต้องการของตนได้ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิของตน และเพื่อให้การรักษาพยาบาลของคนพิการสอดคล้องกับความพิการด้วย

5.2 ปัญหาเรื่องทัศนคติ

ปัญหาเรื่องทัศนคติเป็นปัญหาที่สำคัญ และที่เป็นอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นคนพิการที่ถือสัญชาติไทย หรือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรก็ตาม เพราะทัศนคติทำให้คนที่ไม่พิการหรือคนที่ได้รับการรับรองสถานะบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลส่วนใหญ่ของสังคม เลือกที่จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ดังนี้

5.2.1 ต่อคนพิการ

ทัศนคติต่อคนพิการในรัฐไทยคือคนป่วย เมื่อเป็นคนป่วยก็มักจะไม่ให้คนพิการออกไปใช้ชีวิตข้างนอกบ้าน หรือเข้าสู่สังคม หรือมีทัศนคติว่าความพิการเป็นผลกรรมจากชาติที่แล้ว และคนพิการเกิดมาเพื่อชดใช้กรรม เมื่อคนพิการเกิดมีหน้าที่ชดใช้กรรม คนพิการก็ไม่จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม และมองว่าควรให้คนพิการอยู่เฉยๆ หรือครอบครัวยุของคนพิการจะมีทัศนคติว่าสังคมจะรังเกียจคนพิการ ควรป้องกันไม่ให้คนพิการเข้าสู่สังคมให้โดนแบ่งแยก หรือถูกกีดกันแกล้ง หรือตัวครอบครัวของคนพิการเองกลับมองว่าความพิการเป็นเรื่องน่าอับ

อายุของตน และเป็นเรื่องน่ารังเกียจ หากในครอบครัวปรากฏว่ามีบุตรหลานพิการก็จะกักตัวเอาไว้ในที่พิกอาศัย เพื่อปิดบังความพิการของบุตรหลานพิการนั้น ตัวคนพิการเองที่มีความพิการที่ไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนจากภายนอก เช่น คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม เป็นต้น จนไม่กล้าเข้าสู่สังคม เพราะกลัวปฏิกิริยาของสังคมต่อความพิการของตน

ทัศนคติดังกล่าวก่อให้เกิดไม่กล้าแสดงตัวว่าเป็นคนพิการเพื่อขอความช่วยเหลือที่ตนเองต้องการ และก่อให้เกิดการละเลยไม่ขึ้นทะเบียนคนพิการ ซึ่งเป็นเงื่อนไขตามกฎหมายไทย เพื่อให้สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ อันนำไปสู่ความเสี่ยงต่ออันตรายต่อชีวิตและร่างกายของคนพิการ ทำให้ความพิการย่ำแย่ลงเนื่องจากไม่ได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง และทำให้คนพิการไม่เคยเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง หรือไม่เคยเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสังคม และทัศนคติต่อคนพิการในสังคมไทยยังก่อให้เกิดการละเลยสิทธิของคนพิการในด้านสถานะบุคคล เพราะบุพการีเมื่อพบว่าบุตรตนเองพิการก็ละเลยไม่แจ้งจดทะเบียนการเกิดให้บุตร ส่งผลให้บุตรเติบโตขึ้นโดยไม่มีสถานะบุคคล ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคต่อเนื่องในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนของคนพิการอันเป็นสิทธิที่หน่วยงานรัฐต้องประกันให้คนพิการ

5.2.1.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษาเกะโพ เก้วา เกะโพ เก้วาเป็นบุตรของมารดาที่มีสัญชาติไทย เกะโพ เก้วามีความพิการทางสติปัญญา มารดาเห็นว่าบุตรของตนเป็นคนพิการจึงไม่พาบุตรของตนไปแจ้งจดทะเบียนการเกิด ส่งผลให้เกะโพ เก้วา ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และเป็นคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคล ทั้งที่มีสัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิตจากมารดา ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากการรับฟังพยานบุคคลเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับมารดา เพื่อรับรองสิทธิในสัญชาติไทยทางทะเบียนราษฎร

5.2.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้ศึกษาเห็นว่าหน้าที่ในการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ เป็นหน้าที่ของรัฐไทย ตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการเพื่อให้คนพิการได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งรัฐไทยได้นำพันธกรณีดังกล่าวมากำหนดเป็นหน้าที่ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดให้หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในสังคมอีกด้วย

5.2.2 ต่อบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

บุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นบุคคลที่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทยโดยไม่ได้รับการรับรองสถานะตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นการรับรองสถานะตามกฎหมายมหาชน อันเป็นการจัดการประชากร การไม่มีสถานะบุคคลตาม

กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวไม่มีสิทธิในสัญชาติไทย หรือ เป็นคนที่มีสัญชาติของต่างประเทศ หรือเป็นบุคคลที่เดินทางเข้ามาจากต่างประเทศโดยผิดกฎหมาย

ในทางข้อเท็จจริงบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจำนวนมาก มีข้อเท็จจริงว่าเกิดในรัฐไทย และอาศัยอยู่ในรัฐไทยมาเป็นเวลานาน หรือสำหรับ ส่วนหนึ่งของบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีครอบครัวเป็น คนที่ได้รับการรับรองว่ามีสัญชาติไทยและถือบัตรประจำตัวประชาชนไทย โดยสถานะของการไร้การ รับรองสถานะบุคคลเกิดที่ตัวบุคคลดังกล่าวเนื่องจากการขาดความรู้ เข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร เนื่องจาก อาศัยอยู่ในสถานที่ห่างไกลจากข้อมูลข่าวสาร หรือเนื่องจากสภาพทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และ การเรียนรู้ ซึ่งรัฐไทยมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองช่วยเหลือดูแลบุคคลดังกล่าว แต่ในทางข้อเท็จจริง ก็ปรากฏเช่นเดียวกันว่าบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร บางส่วนเป็นบุคคลที่เดินทางเข้ามาจากประเทศข้างเคียง โดยมีถิ่นที่อยู่ในประเทศเหล่านั้น แต่อย่างไร ก็ตามเมื่อบุคคลดังกล่าวปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทย รัฐไทยก็มีหน้าที่ทั้งปวงที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ ดูแลบุคคลดังกล่าว ตามหลักอำนาจอธิปไตยจากจุดเกาะเกี่ยวทางดินแดน โดยไม่สามารถปฏิเสธ หน้าที่ดังกล่าวได้ เพียงแต่รัฐไทยไม่ควรที่จะต้องรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองดูแล บุคคลนั้นโดยลำพัง แต่ควรเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐไทยและรัฐที่บุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่

แต่ทัศนคติบางส่วนของสังคมไทยในปัจจุบันมองว่าบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะ บุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐต่างประเทศ และเดินทางเข้ามา ในรัฐไทยเพื่อต้องการอาศัยอยู่ในรัฐไทยโดยผิดกฎหมาย จึงมีทัศนคติว่ารัฐไทยไม่มีหน้าที่ใดในการให้ ความช่วยเหลือดูแลบุคคลประเภทดังกล่าว และมองว่าบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎรจะต้องมีสถานะเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายก่อให้เกิดข้อจำกัดและ อุปสรรคแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการรักษาสิทธิ ขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการเดินทาง หรือการขอใบอนุญาตทำงาน เป็นต้น

5.2.2.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษานายเพลโคะ นายเพลโคะเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการ มองเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคะมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคะมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่า นายเพลโคะเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่दान อำเภอท่าสองยาง จังหวัด ตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถือบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคะกลับไม่ได้รับการเพิ่มชื่อคนไทยตกหล่น เนื่องจากไม่ทราบข้อมูล การสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตลอดมา

5.2.2.2 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

หน่วยงานรัฐทุกหน่วยงานมีหน้าที่ในการดำเนินมาตรการ และนโยบาย เพื่อประกันการมีส่วนร่วมในสังคมของบุคคลที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น เพราะบุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์ บุคคลที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

5.3 ปัญหาเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจ หรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

นอกจากการมีทัศนคติที่เป็นไปในทางลบต่อคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรแล้ว อีกหนึ่งปัญหาที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร คือ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ หรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจากสิ่ง ที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ดังนี้

5.3.1 การขาดความรู้ความเข้าใจ หรือความเข้าใจอันคลาดเคลื่อนของหน่วยงานรัฐ ในตัวผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย

ตั้งที่ผู้ศึกษาได้กล่าวเอาไว้ข้างต้นว่า เมื่อคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรปรากฏตัวขึ้นในรัฐไทย รัฐไทยมีหน้าที่ที่พึงปรารถนาในการรับผิดชอบคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการดังกล่าว แต่หน่วยงานรัฐบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนถึงผู้ที่เป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย โดยหน่วยงานรัฐส่วนหนึ่งมีความเข้าใจว่าผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย คือ คนพิการที่ได้รับการรับรองสถานะคนสัญชาติไทยทางทะเบียนราษฎร หรือคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้น ซึ่งความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวเป็นสาเหตุของข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหลายประการ คือ

1) ทำให้เกิดการตีความที่คลาดเคลื่อนของตัวผู้ทรงสิทธิของมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการยกฐานะระเบียบตามอำนาจของมาตราดังกล่าว

2) ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่มี การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับอื่น ที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ว่าผู้ทรงสิทธิจะต้องเป็นคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทย แต่ด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ดำเนินการตามกฎหมายต่อคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้น เช่น การจัดให้มีแผนการศึกษา เฉพาะสำหรับคนพิการ หรือการรับเฉพาะคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้นเข้าศึกษาใน สถานศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ เป็นต้น

5.3.1.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษาเด็กหญิงเอะเก๋พอ เด็กหญิงเอะเก๋พอเป็นเด็กพิการที่มีความพิการ ซ้ำซ้อน คือ มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ความพิการทางสติปัญญา และความ พิการทางการเรียนรู้ ซึ่งความพิการทั้งสามลักษณะเป็นความพิการที่กระทบต่อการสื่อสาร และ พฤติกรรมอย่างชัดเจน คือ ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสารทำให้คนพิการไม่สามารถสื่อสาร ได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และความพิการทางสติปัญญาและความพิการทางการเรียนรู้ก็เป็น อุปสรรคในการสื่อสาร เนื่องจากคนพิการจะมีพฤติกรรมที่จะต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จึงจะ สามารถเข้าใจการแสดงออกนั้นได้ ซึ่งความพิการของเด็กหญิงเอะเก๋พอสามารถทำให้ทุเลาลง และ สามารถพัฒนาศักยภาพให้เด็กหญิงเอะเก๋พอสามารถใช้ชีวิตเป็นปกติสุขได้ โดยการได้รับการศึกษาที่ เหมาะสมกับความพิการของเด็กหญิงเอะเก๋พอ แต่เด็กหญิงเอะเก๋พอไม่สามารถเข้ารับการศึกษจาก สถานศึกษาเฉพาะความพิการได้ เพราะสถานศึกษาเฉพาะความพิการรับเฉพาะเด็กพิการที่มีทะเบียน บ้าน และเด็กหญิงเอะเก๋พอก็ไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือให้เข้าถึงความช่วยเหลือทางการศึกษา นอกจากการเข้ารับการศึกษในสถานศึกษาเฉพาะความพิการได้ เพราะระเบียบเกี่ยวกับความ ช่วยเหลือดังกล่าวยังไม่เสร็จสิ้น

5.3.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการ มีหน้าที่ในการสร้างความ เข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ¹¹ เนื่องจากเป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงควรจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการดำเนินการต่อคน พิการ อันเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกันอีกด้วย

¹¹ สัมภาษณ์ สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุง กฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, สัมภาษณ์, ณ ห้อง ประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี, 4 กรกฎาคม 2559

5.3.2 การขาดความรู้ความเข้าใจของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ผู้ดูแลคนพิการและผู้ที่มีความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ความสามารถในการเข้าถึงสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือความสามารถในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร นอกจากจะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐแล้ว ปัจจัยที่สำคัญในการเข้าถึงหรือรักษาสิทธิดังกล่าว คือ ตัวคนพิการเอง คนพิการต้องดำเนินการเพื่อให้ตนเองสามารถเข้าถึงสิทธิดังกล่าวด้วย หรือในกรณีที่คนพิการมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิเพราะสภาวะทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือการเรียนรู้ ผู้ดูแลคนพิการที่ให้การดูแลคนพิการตามความเป็นจริงย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงสิทธิ หรือการรักษาสิทธิของคนพิการ หรือในกรณีที่มีความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกนอกเหนือจากคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ ผู้ที่มีความช่วยเหลือนั้นก็ปัจจัยเสริมที่สำคัญในการเข้าถึงสิทธิและรักษาสิทธิของคนพิการ แต่ตามข้อเท็จจริง คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และผู้ที่มีความช่วยเหลือแก่คนพิการยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านสิทธิของคนพิการ ว่าคนพิการมีสิทธิในการได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในบางกรณีอาจส่งผลให้เกิดการดูแลคนพิการอย่างผิดวิธี จนถึงขั้นที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิทธิมนุษยชน เช่น การดูแลโดยการกักขัง เป็นต้น

รวมทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการดำเนินการหรือการขอให้หน่วยงานรัฐช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นการลดความเป็นไปได้ที่คนพิการที่จะได้รับความช่วยเหลือให้น้อยลงไปอีก นอกจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรนั้นจะถูกพบและให้ความช่วยเหลือโดยองค์กรที่มีความรู้ความเข้าใจ อันเป็นการเพิ่มข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือสิทธิในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

5.3.2.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษานางม. นางม.เป็นคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว คือ ไม่สามารถเดินได้ และต้องอาศัยรถเข็นในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีข้อเท็จจริงปรากฏเบื้องต้นว่า นางม. เกิดในรัฐไทย และมีญาติที่ถือบัตรประชาชนไทย ซึ่งหมายความว่านางม. อาจจะสามารถพ้นจากการไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายได้โดยการตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ว่ามีความเกี่ยวข้องทางสายโลหิต

กับญาติดังกล่าว แต่ปัจจุบันนางม. ก็ยังไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย เนื่องจากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่นางม. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของคนพิการ และการดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคลของคนพิการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่นางม. ได้ ทำให้นางม. ยังคงไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคล และยังไม่สามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการได้

5.3.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ให้หน่วยงานรัฐมีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่คนพิการ ควรการสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แก่คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ ดังเช่นที่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจในสิทธิของคนพิการที่มีสัญชาติไทยในปัจจุบัน เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิของตนเองได้ และการให้ความช่วยเหลือดูแลของผู้ดูแลคนพิการ และผู้ที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการ เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของคนพิการ

5.3.3 การขาดความเข้าใจในสถานะความพิการ

ปัจจุบันหน่วยงานบางส่วนที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อคนพิการ ซึ่งทำให้หน่วยงานรัฐดังกล่าวขาดประสบการณ์ และความเข้าใจในสถานะความพิการ อันเป็นความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะของหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อคนพิการ การดำเนินการกำหนดมาตรการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐอื่น ซึ่งไม่มีประสบการณ์โดยตรงกับคนพิการ จึงอาจขาดการคำนึงถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับคนพิการ ทำให้การกำหนดมาตรการ นโยบาย และการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวผิดพลาด หรือบกพร่อง ทำให้มาตรการ นโยบาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไม่ได้เป็นไปเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของคนพิการ เช่น หลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว ที่ไม่ได้คำนึงถึงสถานะความพิการของคนพิการ ส่งผลให้ไม่มีการกำหนดให้คนพิการสามารถรับบริการทางแพทย์เฉพาะความพิการ เมื่อไม่มีการบริการทางการแพทย์ดังกล่าว คนพิการที่มีหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว ซึ่งรวมถึงคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล เนื่องจากไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในค่าบริการทางการแพทย์เฉพาะดังกล่าวได้ อันเป็นหนึ่งในข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

5.3.3.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษานายดีตุ นายดีตุเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย คือไม่สามารถเหยียดนิ้วมือทั้งสองมือให้ตรงได้ แต่ร่างกายในส่วนอื่นยังสามารถขยับได้ เนื่องจากเจ็บป่วยเป็นโรคความดัน นายดีตุเกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2483 ที่จังหวัดไลบอย ประเทศเมียนมา จาก

บุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตน ประมาณปี พ.ศ. 2528 นายดีตุได้เดินทางเข้าสู่รัฐไทยผ่านทางแม่ตะวอ อำเภотаสองยาง จังหวัดตาก และปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภотаสองยาง จังหวัดตาก แต่การสำรวจและบันทึกชื่อนายดีตุในทะเบียนราษฎรไทยเพื่อให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายยังไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้นายดีตุยังคงไร้การรับรองสถานะบุคคล และนายดีตุเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าวโดยความช่วยเหลือจากจากเงินกองทุนพระราชทานเพื่อสงเคราะห์คนไข้ยากจนในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ แต่หลักประกันสุขภาพดังกล่าวไม่รวมถึงการบริการทางการแพทย์เฉพาะความพิการ การรักษาความพิการ ซึ่งโดยสภาพความพิการของนายดีตุเป็นความพิการที่สามารถทำให้ดีขึ้นได้หากได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ แต่หากไม่ได้รับการรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการดังกล่าวก็อาจจะย่ำแย่ลง

5.3.3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐอื่นขณะที่ดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์ กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ และหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการก็ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานต่างๆ ของหน่วยงานอื่นที่มีเกี่ยวข้องกับคนพิการ และหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ นโยบาย หรือการปฏิบัติงานใดที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับคนพิการ หรือไม่ได้คำนึงถึงลักษณะของคนพิการ หน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงก็ควรเสนอทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้คนพิการได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากหลักเกณฑ์ นโยบาย และการปฏิบัติงานนั้นๆ

5.4 ปัญหาเรื่องการเข้าไม่ถึงสิทธิ

ด้วยสภาวะความพิการ ถึงแม้จะมีสิทธิตามกฎหมาย แต่คนพิการส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิดังกล่าวได้ เนื่องจากมีอุปสรรคที่ไม่สามารถจัดได้โดยง่ายอันเกิดจากความพิการ ประกอบกับความด้อยโอกาสในฐานะที่เป็นคนที่ไร้การรับรองสถานะบุคคล คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยิ่งประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธินี้มากขึ้น โดยสามารถแบ่งแยกปัญหาการเข้าถึงไม่สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรออกเป็น 2 ลักษณะได้ ดังนี้

5.4.1 การเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีความด้อยโอกาส มีฐานะยากจน ซึ่งเมื่อประกอบกับสถานะความเป็นคนเข้าเมืองผิด

กฎหมาย และการไม่สามารถขอใบอนุญาตทำงาน ยิ่งส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาความพิการของตนเองอยู่แล้ว มีสถานการณ์ทางความเป็นอยู่ที่ยากลำบากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าสถานการณ์ทางกฎหมายไทยปัจจุบัน จะกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าถึงสิทธิบางสิทธิได้ แต่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรกลับไม่สามารถเข้าถึงได้เพราะปัจจัยที่มาจากตัวคนพิการเอง คือสถานการณ์ความยากจน และความด้อยโอกาสของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ถึงแม้จะมีความช่วยเหลือจากมูลนิธิ หรือโครงการต่างๆ แต่ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นความช่วยเหลือที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรบางกรณีเท่านั้นที่ได้รับ เพราะไม่ได้เป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่มูลนิธิ หรือโครงการต่างๆ จะต้องให้ความช่วยเหลือ รวมถึงความช่วยเหลือดังกล่าวย่อมไม่มั่นคงถาวร เพราะเป็นความช่วยเหลือที่มาจากเอกชน ไม่ใช่ความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิบางประการที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเอง เช่น การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว เป็นต้น

5.4.1.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษาเด็กชายควาน้อยน้อย เด็กชายควาน้อยน้อยมีอายุ 8 ปี เป็นเด็กพิการทางสติปัญญา เนื่องจากมีภาวะสมองพิการ ส่งผลให้มีความบกพร่องทางพัฒนาการทางสมอง รวมถึงมีอาการชักและหมดสติ ต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เด็กชายควาน้อยน้อยยังไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร เนื่องจากบุพการีไม่มีความรู้ด้านการแจ้งจดทะเบียนการเกิดของบุตร เด็กชายควาน้อยน้อยจึงยังไร้การรับรองสถานะบุคคล เป็นคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ดังนั้น เด็กชายควาน้อยน้อยจึงมีสิทธิที่จะเข้าถึงหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวได้ แต่เนื่องจากเด็กชายควาน้อยน้อยมีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์แล้ว ไม่สามารถซื้อหลักประกันสุขภาพของเด็กต่างด้าวในราคา 365 บาทต่อปีได้อีก เด็กชายควาน้อยน้อยจึงจำเป็นต้องซื้อหลักประกันสุขภาพลักษณะคนต่างด้าวทั่วไปในราคา 2,700 บาทต่อปี อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยสภาวะความพิการของเด็กชายควาน้อยน้อย ส่งผลให้บุพการีมีภาระค่าใช้จ่ายมาก ประกอบกับมีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ บุพการีของเด็กชายควาน้อยน้อยจึงไม่สามารถซื้อหลักประกันคนต่างด้าวให้เด็กชายควาน้อยน้อยได้ อย่างไรก็ตาม โรงพยาบาลแม่ระมาตได้ซื้อหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวให้เด็กชายควาน้อยน้อยเนื่องจากครอบครัวประสบปัญหาความยากไร้

5.4.1.2 แนวทางการแก้ไข้ปัญหา

หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต้องให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในการเข้าถึงสิทธิ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่าสมควรกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน โดยกองทุนดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ¹² เพราะเป็นเงินที่ได้มาโดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

5.4.2 การเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากขาดแคลนความช่วยเหลือจากภายนอก

ดังที่กล่าวเอาไว้ข้างต้นว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เกือบทั้งหมดจะมีฐานะยากจน และด้อยโอกาส มีปัญหาในการเข้าถึงสิทธิบางประการที่ต้องอาศัยความสามารถในการรับภาระค่าใช้จ่ายของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง เช่น การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว แต่ในบางกรณี ถึงแม้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้ แต่คนพิการก็อาจไม่สามารถเข้าถึงสิทธิได้อีก เนื่องจากสภาวะความพิการที่ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการเคลื่อนไหว เช่น คนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวอันมีความยากลำบากในการเคลื่อนไหว การสื่อสาร เช่น คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมายอันมีความยากลำบากในการสื่อสารกับบุคคลที่ไม่ได้มีความพิการทางการได้ยินเช่นเดียวกัน การเข้าถึงข่าวสาร เช่น คนพิการทางการเห็น ซึ่งสภาวะความพิการเป็นปัญหาที่คนพิการไม่สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นสภาพความพิการที่ติดตัวของตนเอง ประกอบกับสถานะทางกฎหมายที่เป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ยิ่งซ้ำเติมปัญหาในการเข้าถึงสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้แย่ลงไปอีก หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกให้สามารถเข้าถึงสิทธิ เข้าถึงข่าวสาร ได้รับการอำนวยความสะดวก ถึงแม้ตัวคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะจะมีความสามารถที่จะเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง แต่คนพิการก็เข้าไม่ถึงสิทธิดังกล่าวของตนเองอยู่ ซึ่งเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิทุกประการของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

¹² สัมภาษณ์ สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, สัมภาษณ์, ณ ห้องประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี, 4 กรกฎาคม 2559

5.4.2.1 กรณีศึกษา

กรณีศึกษานายเพลโคะ นายเพลโคะเป็นคนพิการซ้ำซ้อน คือ พิการทางการเห็น และพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย นายเพลโคะมีอาการตาบอดทั้งสองข้างและไม่สามารถเดินได้เนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ก่อนเสียชีวิตนายเพลโคะมีอายุ 58 ปี โดยมีข้อเท็จจริงว่านายเพลโคะเกิดนอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมูน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่दान อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จากบิดาชื่อ นายพะยะกละ เป็นคนสัญชาติไทย และมีน้องสาวต่างมารดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ถือบัตรประชาชนไทย แต่นายเพลโคะกลับไม่ได้รับการเพิ่มชื่อคนไทยตกหล่น เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลการสำรวจเพื่อเพิ่มชื่อดังกล่าว จึงมีสถานะเป็นคนไร้การรับรองสถานะบุคคลตลอดมา เนื่องจากนายเพลโคะไม่สามารถมองเห็น และไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายเองได้ ทำให้นายเพลโคะต้องรอรับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ไม่สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้ จนในที่สุดนายเพลโคะก็เสียชีวิตจากอาการเจ็บป่วย เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559

5.4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

หน่วยงานรัฐจะต้องดำเนินมาตรการเพื่อเป็นการประกันว่า คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับการช่วยเหลือ โดยอาจกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการดูแลคนพิการอยู่แล้วในพื้นที่ต่างๆ มีหน้าที่ดูแลคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรด้วย เพราะผู้ที่มีหน้าที่ดูแลคนพิการอยู่แล้วจะมีประสบการณ์ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือคนพิการ และมีความเข้าใจในสถานะความพิการของคนพิการ

และแนวทางการแก้ไขปัญหาสำหรับผู้ให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรต่อปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธิของคนพิการ กรณีที่หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือให้คนพิการเข้าถึงสิทธิ คือ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม โดยดำเนินคดีตามกฎหมายปกครองต่อหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบ ในการละเลย ไม่ปฏิบัติงาน หรือปฏิบัติงานล่าช้า หรือไม่ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา

5.5 ปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐ

ในปัจจุบัน หน่วยงานรัฐไม่มีข้อมูลที่แน่นอนเกี่ยวกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ว่าคนพิการที่มีลักษณะดังกล่าวมีจำนวนเท่าไร และลักษณะ

ความพิการของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีลักษณะอย่างไรบ้าง ความพิการเกิดจากสาเหตุใดบ้าง ความพิการเกิดตั้งแต่เกิดหรือเป็นความพิการที่เกิดภายหลัง หรือวัยของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีช่วงอายุอยู่ในวัยใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นวัยชรา วัยผู้ใหญ่ หรือวัยเด็ก หรือแม้กระทั่งคนพิการที่มีลักษณะดังกล่าวมีเพศชายจำนวนเท่าไร เพศหญิงจำนวนเท่าไร ซึ่งการขาดข้อมูลดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่อง ดังนี้

1) ปัญหาในการจัดการข้อมูลประชากร เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าในปัจจุบันมีประชากรอยู่ในประเทศไทยมากน้อยเท่าใด และประชากรดังกล่าวที่อยู่ในประเทศไทยมีสถานะอย่างไร เช่น เป็นคนที่มีสิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราว หรือเป็นบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลที่ตั้งถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

2) ปัญหาในการสร้างระบบการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ เนื่องจากขาดข้อมูลจำนวนคนพิการ สถิติความพิการของคนพิการ สถิติวัยของคนพิการ อันเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาคำนวณในการสร้างระบบสวัสดิการ และระบบสาธารณสุข

3) ปัญหาในการสำรวจถึงปัญหาความเจ็บป่วยและความพิการ เนื่องจากไม่อาจทราบได้ว่าความพิการของบุคคลดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งสาเหตุของความพิการดังกล่าวอาจจะเกิดจากอุบัติเหตุ หรือเกิดจากการเจ็บป่วยที่เกิดจากโรคติดต่อ หรือเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การรับสารที่มีผลเสียต่อร่างกาย

4) ปัญหาการป้องกันกระบวนการอาชญากรรม เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลดังกล่าวมีถิ่นที่อยู่ ณ ที่ใดในประเทศไทย มีความเกี่ยวข้องกับผู้ใดบ้าง ซึ่งบุคคลที่ไม่ได้รับการบันทึกตัวตนเป็นบุคคลที่มีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่กระบวนการอาชญากรรม จากสถานะความเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย หรือสถานะความเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย อันส่งผลให้เกิดปัญหาความมั่นคง

5.5.1 กรณีศึกษา

จากการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโดยตรงไม่มีข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และไม่สามารถทราบจำนวนของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะที่ปรากฏตัวอยู่ในประเทศไทยได้ โดยผู้ศึกษาได้ทราบข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจากที่เป็นกรณีศึกษาทั้งหมดจากโรงพยาบาลที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้ารับการศึกษา ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเฉพาะพื้นที่ที่โรงพยาบาลนั้นรับผิดชอบเท่านั้น

5.5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้ศึกษาเห็นว่าหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการควรจัดทำทะเบียนคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ให้สามารถเข้าถึง

ข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยระบุถึงประเภทความพิการ วัยของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และรายละเอียดอื่นๆเกี่ยวกับคนพิการ เพื่อให้สามารถติดตามการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการ ว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือแล้ว อยู่ในระหว่างการได้รับความช่วยเหลือ หรือยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ และยังเป็นการแก้ปัญหาการขาดข้อมูลจำนวนประชากรของบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทยอีกด้วย

ปัญหาทั้ง 5 ประการที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะทางทะเบียนที่ผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ข้างต้นนั้น มีทั้งปัญหาที่เกิดจากการขาดกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ปัญหาจากตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง ปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดจากทัศนคติและความเข้าใจความเข้าใจ ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นว่า ปัญหาทั้งหมดข้างต้นสามารถแก้ไขได้ด้วยเครื่องมือทางกฎหมาย นโยบาย มาตรการดำเนินการที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบสามารถร่างระเบียบตามมาตรา 19/1 ตามอำนาจหน้าที่ของตนให้เสร็จสิ้น และสามารถนำหลักเกณฑ์ มาตรการ นโยบายที่ปฏิบัติต่อคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ มาปรับใช้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้อย่างเหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดมาตรการ หรือหลักเกณฑ์ใหม่แต่อย่างใด ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาจะได้เสนอเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

จากที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร การรับรองความพิการ สิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎรตามหลักสิทธิมนุษยชน ข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และปัญหาที่ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคดังกล่าว โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาเชิงเอกสาร ทั้งทางข้อกฎหมายและข้อนโยบาย ศึกษาเชิงประสบการณ์ จากข้อเท็จจริงของกรณีศึกษาจริง และจากการให้ความช่วยเหลือแก่กรณีศึกษาจริง และศึกษาเชิงการมีส่วนร่วม จากการหารือหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบ และจากหน่วยงานรัฐผู้ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในทางข้อเท็จจริง ผู้ศึกษาสามารถสรุปสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ 5 ประการ ดังนี้

6.1.1 ประการแรก คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน และความคุ้มครองตามหลักกฎหมายแพ่ง

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนในฐานะที่เป็นมนุษย์ และรัฐไทยมีหน้าที่ต้องให้การประกันสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานซึ่งเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐไทยเป็นภาคี ซึ่งจารีตประเพณีระหว่างประเทศและสนธิสัญญาดังกล่าวผูกพันรัฐไทยที่จะต้องให้การช่วยเหลือดูแลคนพิการทุกคนที่ปรากฏตัวอยู่ในดินแดนของรัฐไทยในฐานะที่คนพิการดังกล่าว 1) เป็นมนุษย์ 2) ปรากฏอยู่ในดินแดนซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบของตน

หลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานซึ่งเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วย 1) สิทธิมนุษยชนเป็นสากล 2) สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วนๆไม่ได้ 3) การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิ 5) ความรับผิดชอบ 6) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 7) การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐไทยเป็นภาคี ประกอบไปด้วย 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) 2) กติการะหว่างประเทศ 2 ฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) และ 3) อนุสัญญาระหว่างประเทศ 4 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Woman - CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD) และ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) และ 4) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration - AHRD)

นอกจากหน้าที่ของรัฐไทยตามหลักสิทธิมนุษยชน อันเป็นหน้าที่ตามความรับผิดชอบระหว่างประเทศแล้ว รัฐไทยยังมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎรตามกฎหมายภายใน คือ หลักกฎหมายแพ่ง ที่รับรองมาตั้งแต่บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรกของรัฐไทย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466 ซึ่งรับรองสถานะบุคคลเอาไว้ในมาตรา 39 และต่อมาก็ได้รับการรับรองความเป็นบุคคลไว้ตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยไม่ได้กำหนดให้สภาพความเป็นบุคคลนั้นจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐก่อน เมื่อมนุษย์ทุกคนที่คลอดและอยู่รอดเป็นทารกมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมาย คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎรก็ย่อมมีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมาย และรัฐไทยมีหน้าที่ต้องให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลให้สามารถเข้าถึงสิทธิหลักกฎหมายแพ่ง ซึ่งสิทธิของบุคคลที่อยู่ในรัฐไทยย่อมได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย โดยสามารถแบ่งประเภทสิทธิที่รัฐไทยมีหน้าที่ต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎร ได้เป็น 4 ประการ คือ สิทธิด้านการรักษาพยาบาล สิทธิด้านการรับรองสถานะบุคคล สิทธิด้านคุณภาพชีวิต และสิทธิด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

6.1.2 ประการที่สอง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้ต้องจัดให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้ต้องจัดให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ตามมาตรา 19/1 โดยเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามที่ระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการการให้ความช่วยเหลือได้กำหนดไว้ แต่ปัจจุบันระเบียบดังกล่าวยังร่างไม่เสร็จสิ้น เนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดค่านิยมของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 19/1 และตามระเบียบดังกล่าว ก่อให้เกิดการตีความคำว่า “คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” ที่แตกต่างกันออกไป 3 ความเห็นด้วยกัน ส่งผลต่อการตีความถึงลักษณะความช่วยเหลือ ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าในการร่างระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ทำให้เกิดช่องว่างของการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติดังกล่าว

ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า หากพิจารณาจากมาตรา 53¹ แห่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559 การประกาศใช้ระเบียบล่าช้าดังกล่าวย่อมเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เนื่องจากบทบัญญัติตามมาตราดังกล่าวกำหนดให้รัฐจะต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ไม่มีการกำหนดหน้าที่ของรัฐ เพียงแต่กำหนดในลักษณะของแนวนโยบายแห่งรัฐเท่านั้น และฟ้องร้องหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินการได้อีกด้วย²

¹ มาตรา 53 ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559

“รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด”

² มาตรา 51 ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559

“การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

จากการศึกษากฎหมายไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการซึ่งเป็นอนุสัญญาเฉพาะสำหรับคุ้มครองคนพิการ ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร พิจารณาจากบทบัญญัติที่ว่า “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หมายความว่าคนพิการที่เป็นผู้ทรงสิทธิดังกล่าวจะต้องไม่มีสถานะตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หรือตกหล่นจากการบันทึกตัวลงในทะเบียนราษฎร และความช่วยเหลือตามมาตรา 19/1 ควรจะเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือ first aid โดยประกอบไปด้วยความช่วยเหลือ 4 ลักษณะ คือ ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต และความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

6.1.3 ประการที่สาม กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังไม่เสร็จสิ้น แต่มีการให้ความช่วยเหลือในข้อเท็จจริง

ถึงแม้ว่าระเบียบตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 จะยังร่างไม่เสร็จสิ้น แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานรัฐของไทยก็ได้ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เช่น การให้การรับรองความพิการและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่นางแปะโดยโรงพยาบาลท่าสองยาง การให้การรับรองความพิการและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็กชายควาน้อยน้อยของโรงพยาบาลแม่ระมาด การรับรองความพิการและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็กหญิงฝักกาดของโรงพยาบาลพบพระ และการรับรองความพิการและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็กชายพัสกรของโรงพยาบาลอุ้มผาง การให้การสงเคราะห์เด็กหญิงฝักกาดของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตากและสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและสติปัญญา และการให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่เด็กชายสุชาติที่มีถิ่นที่อยู่ประเทศเมียนมาแต่เข้ามารับการศึกษานในจังหวัดเชียงใหม่ของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เป็นต้น แต่การให้ความช่วยเหลือตามข้อเท็จจริงหรือในทางปฏิบัตินั้น เป็นการให้ความช่วยเหลือในลักษณะเป็นกรณีๆไป ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือดังกล่าวได้ อันอาจจะนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

6.1.4 ประการที่สี่ การขาดความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และความบกพร่องของกฎหมายไทยบางฉบับก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการ

การขาดความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และความบกพร่องของกฎหมายไทยบางฉบับ ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยสามารถแบ่งข้อจำกัดและอุปสรรคออกเป็น 4 กรณี ดังนี้

กรณีข้อจำกัดและอุปสรรคด้านการรักษาพยาบาล กล่าวคือ แม้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะได้รับการรักษาพยาบาล แต่ก็เป็นการรักษาพยาบาลที่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งก่อให้เกิดภาระแก่คนพิการเพิ่มจากความด้อยโอกาสทางสถานะบุคคล และคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังคงมีอุปสรรคในการได้รับการรับรองความพิการ เพราะเนื่องจากมีแนวทางในการรับรองความพิการให้เฉพาะคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้น และไม่มีการกำหนดให้การลงความเห็นเกี่ยวกับความพิการเป็นหน้าที่ของแพทย์

กรณีข้อจำกัดและอุปสรรคด้านการรับรองสถานะบุคคล กล่าวคือ ยังคงมีความล่าช้าในการบันทึกตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และการสำรวจและและบันทึกสถานะลงในทะเบียนราษฎร ตามบทบัญญัติมาตรา 38 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 ประกอบกับระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ไม่ได้กำหนดให้มีมาตรการที่เอื้อต่อความพิการ ส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรส่วนหนึ่งเข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

กรณีข้อจำกัดและอุปสรรคด้านคุณภาพชีวิต กล่าวคือ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการศึกษา อาชีพ การเข้าเรียนในสถานศึกษาตามความพิการ ยังคงไม่สามารถได้รับหลักประกันสุขภาพที่เหมาะสมกับอาการของความพิการ ยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการได้รับการช่วยเหลือดูแล ยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนได้ ยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการเดินทางได้อย่างอิสระ

และยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

กรณีข้อจำกัดและอุปสรรคด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ กล่าวคือ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังคงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานระหว่างประเทศได้ เพราะการขาดกลไกในการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐไทยกับหน่วยงานระหว่างประเทศ

และมีข้อสังเกตว่าในปัจจุบัน มีกฎหมายไทยบางฉบับที่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทยทางทะเบียนราษฎร โดยกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวต้องถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้น ดังเช่น กฎหมายลำดับรองของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือดูแลคนพิการให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข กล่าวคือ กฎหมายลำดับพระราชบัญญัติให้ความคุ้มครองคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร โดยไม่ได้กำหนดว่าคนพิการที่สามารถได้รับความช่วยเหลือดูแลจากพระราชบัญญัติจะต้องเป็นคนพิการที่ได้รับการรับรองสัญชาติไทยทางทะเบียนราษฎรเท่านั้น แต่มีกฎหมายลำดับระเบียบกำหนดให้คนพิการที่สามารถขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับบัตรประจำตัวคนพิการตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฯ เพื่อขอรับความช่วยเหลือจะต้องเป็นคนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทย ดังนั้นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือดูแลจากหน่วยงานรัฐได้ รวมถึงไม่ได้รับการช่วยเหลือดูแลจากกฎหมายอื่นๆ ที่เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐเกี่ยวกับคนพิการ เนื่องจากกำหนดให้คนพิการที่สามารถขอรับความช่วยเหลือจะต้องเป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการเท่านั้น

ข้อจำกัดและอุปสรรคทั้งหมดนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีสาเหตุจากปัญหา 5 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความช่วยเหลือ 2) ปัญหาเรื่องทัศนคติในการรับรองสถานะ ซึ่งมีทั้งทัศนคติต่อตัวคนพิการและทัศนคติต่อตัวบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร 3) ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งมีทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานรัฐในเรื่องผู้ทรงสิทธิและการขาดความรู้ความเข้าใจของคนพิการและผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านสิทธิ รวมถึงการขาดความเข้าใจในสถานะความพิการ 4) ปัญหาเรื่องการเข้าถึงสิทธิ ซึ่งมีทั้งกรณีการเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเอง และการเข้าไม่ถึงสิทธิเนื่องจากขาดแคลนความช่วยเหลือจากภายนอก และ 5) ปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐ

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบมีอำนาจหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร แต่ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือที่แน่นอน และบางหลักเกณฑ์ไม่เอื้อประโยชน์ต่อคนพิการ ก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ทั้งที่หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบมีเครื่องมือทางกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการอยู่แล้ว กล่าวคือ ผู้ศึกษาเห็นว่าการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัด และอุปสรรคในการรักษาสิทธิของคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และเป็นระบบ โดยสามารถนำเครื่องมือทางกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานที่มีอยู่มาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ผู้ศึกษาจึงขอเสนอข้อเสนอแนะ 4 ประการ ดังนี้

6.2.1 ข้อเสนอด้านการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ประกาศใช้ระเบียบตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ในระหว่างที่คนพิการดังกล่าวยังมีปัญหาการไร้การรับรองสถานะบุคคล กล่าวคือ เป็นช่วงเวลาของการดำเนินการเพื่อขอบันทึกตัวคนพิการลงในทะเบียนราษฎร ซึ่งหากพิจารณาตามแนวทางตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย คือ 90 วัน โดยระเบียบดังกล่าวต้องระบุถึงความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้ครบถ้วน โดยให้เป็นภารกิจของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ต่อคนพิการแต่ละหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติฯ ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานรัฐแต่ละหน่วยงานที่รักษาการในพระราชบัญญัติฯ มีอำนาจในการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติฯ

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือไว้ในระเบียบ และให้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือของตนเอง เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปใน

ทิศทางที่เหมาะสม³ นอกจากนั้น ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดข้อสันนิษฐานสถานะของบุคคล และจัดตั้งกองทุนเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการสนับสนุนทางการเงิน รวมถึงกำหนดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรด้วย ดังนี้

6.2.1.1 ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

(1) ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

ควรกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถได้รับความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลโดยปราศจากค่าใช้จ่าย หรือโดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะบุคคลตามกฎหมายของคนพิการ เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรนั้นสามารถได้รับการรักษาพยาบาลโดยทันทีเมื่อพบเห็น และให้คนพิการคนดังกล่าวสามารถชีวิตต่อไปได้ หรือเพื่อยับยั้งความพิการไม่ให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวนอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีที่ต้องให้ความช่วยเหลือตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรแล้ว ยังเป็นการประโยชน์ต่อการควบคุมโรคระบาด⁴ รวมถึงยังเป็นประโยชน์ให้การศึกษาเกี่ยวกับการสาธารณสุข⁵ อีกด้วย

(2) ความช่วยเหลือด้านการรับรองความพิการ

ควรกำหนดให้กระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่ในการรับรองความพิการให้แก่คนพิการทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะบุคคลของคนพิการ เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถได้รับการรับรองความพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อให้เกิดความเป็นระบบในการรับรองความพิการ อันจะส่งผลให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าถึงสิทธิของตนต่อไปได้

³ สัมภาษณ์ เสรี นนทสูติ, ผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR), สัมภาษณ์, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์การภาครัฐ, 29 กรกฎาคม 2559

⁴ สัมภาษณ์นายแพทย์วรวิทย์ ต้นดิวัฒน์ทรัพย์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุ้มผาง จังหวัดตาก, สัมภาษณ์, เซนทรัลลาดพร้าว, 6 กรกฎาคม 2559

⁵ สัมภาษณ์ จริญญา ภักดีธนากุล, ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ, สัมภาษณ์, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 6 กรกฎาคม 2559

6.2.1.2 ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล

เนื่องจากสภาวะความพิการก่อให้เกิดความยากลำบากต่อการดำเนินการ เพื่อให้ตนเองได้รับการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ดังนั้น ในฐานะที่ประเทศไทยมีหน้าที่ในการรับรองสถานะบุคคลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร จึงควรอำนวยความสะดวกให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเข้าถึงสิทธิในการรับได้รับการรับรองสถานะ โดยควรกำหนดให้มีมาตรการโดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการรับรองสถานะบุคคลในการอำนวยความสะดวกให้คนพิการทั้งการสำรวจ และในการแสวงหาหลักฐาน โดยกำหนดให้หน้าที่ในการสำรวจข้อเท็จจริงของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และไม่จำเป็นต้องให้คนพิการเข้ามาดำเนินการด้วยตนเอง รวมถึงให้ความช่วยเหลือในการแสวงหาหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ หรือให้ข้อสันนิษฐานอันเป็นคุณแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เช่น หากพบคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในประเทศไทย และพบว่าคนพิการดังกล่าวมีลักษณะความพิการที่ยากต่อการเคลื่อนไหวตั้งแต่เกิดให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าคนพิการดังกล่าวเกิดในประเทศไทยและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจริง รวมถึงควรกำหนดให้การดำเนินการรับรองสถานะบุคคลของคนพิการมีระยะเวลาที่สั้นกว่าระยะเวลาของการดำเนินการสำหรับบุคคลที่ไม่พิการ เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าถึงสิทธิตามสถานะบุคคลได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นการเอื้อต่อความพิการของคนพิการ

6.2.1.3 ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต

(1) ความช่วยเหลือด้านการศึกษา

ความช่วยเหลือด้านการศึกษาของคนพิการ คือ ความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับสูงขึ้นไปได้ โดยจัดให้มีแผนการศึกษาที่เหมาะสมกับความพิการแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการได้ และให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมระหว่างที่ได้รับการศึกษา หากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่จำเป็นต้องได้รับการจัดการแผนการศึกษาพิเศษ หรือไม่ต้องการเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ

(2) ความช่วยเหลือด้านหลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

ประการแรก คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรส่วนใหญ่มีความด้อยโอกาส และมีภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล หรือดูแลความพิการของตนมากกว่าคนที่ไม่พิการ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงควรได้รับความช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพคนพิการได้ แต่เนื่องจากความพิการมีความร้ายแรงที่แตกต่างกันออกไป ความช่วยเหลือดังกล่าวสามารถแบ่งระดับเพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมได้ กล่าวคือ สมควรแบ่งระดับความพิการออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

(1) หากเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการที่มีลักษณะร้ายแรง ควรจะจัดให้มีหลักประกันสุขภาพคนพิการโดยปราศจากค่าใช้จ่าย และได้รับการบริการทางการแพทย์ที่ครอบคลุมการรักษาพยาบาลความพิการที่ครอบคลุม เช่น คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่เป็นคนพิการติดเตียงไม่สามารถดูแลตนเองได้ ต้องได้รับการดูแลตลอดเวลาที่ควรได้รับหลักประกันสุขภาพคนพิการโดยปราศจากค่าใช้จ่าย

(2) หากเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการระดับต่ำ โดยคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรยังสามารถดูแลตนเองได้ หาเลี้ยงชีพตนเองได้ เช่น คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร สามารถดูแลตนเองในชีวิตประจำวันและสามารถประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองได้ ก็ให้ได้รับหลักประกันสุขภาพคนพิการในราคาทั่วไป

(3) หากเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการระดับปานกลาง คือ ต้องการความช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวันบ้าง แต่ยังสามารถประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองได้ เช่น คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายที่ต้องการเครื่องช่วยความพิการ ให้สามารถได้รับหลักประกันสุขภาพคนพิการในราคาที่น้อยกว่าคนพิการที่มีความพิการระดับต่ำ

ประการที่สอง ควรกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม กล่าวคือ ความช่วยเหลือให้สามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง โดยให้ได้รับเครื่องช่วยความพิการ กายอุปกรณ์ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ ช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดทางจิตใจ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม โดย

กำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดทางจิตใจที่จำเป็นต่อความพิการ และหากมีความจำเป็นควรจัดให้มีผู้ช่วยคนพิการหรือปรับปรุงที่อยู่อาศัยของคนพิการ

(3) ความช่วยเหลือด้านการช่วยเหลือดูแล

ประการแรก ควรให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากการถูกแสวงหาประโยชน์ การใช้ความรุนแรง การถูกทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้าย กล่าวคือ ช่วยเหลือให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้ออกสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดภัยอันตราย หรือการถูกแสวงหาประโยชน์ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และนำคนพิการไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

ประการที่สอง ควรให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือให้เข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย โดยบุคลากรหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลคนพิการโดยเฉพาะ ซึ่งจะมีความเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจอันดีต่อความพิการและคนพิการ เช่น ให้บุคลากรของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเข้าไปช่วยเหลือดูแลในการดำเนินการเพื่อให้ได้ความช่วยเหลือ ติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ ร้องขอเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือ เป็นต้น หรือดำเนินการเพื่อให้ควรให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับการรับรองสถานะบุคคล โดยการรวบรวมข้อเท็จจริงและจัดทำประวัติให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร⁶ เช่น ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่อยู่ในความดูแลของตนเองดำเนินการสำรวจหาข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อให้เกิดการรับรองสถานะบุคคล หรือกระทรวงศึกษาธิการที่มีเด็กนักเรียนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรอยู่ในสถานศึกษาของตนเองควรมีหน้าที่ในการช่วยเหลือให้เด็กนักเรียนคนดังกล่าวได้รับการรับรองสถานะบุคคล เป็นต้น และสนับสนุนความช่วยเหลืออื่น เช่น การสนับสนุนล่ามภาษามือ เป็นต้น

ประการที่สาม ควรให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ หากคนพิการไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไม่สามารถดูแลตนเองได้ และไม่มีผู้ที่สามารถดูแลคนพิการได้ คนพิการที่นั่นก็ควรได้รับการสงเคราะห์ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการสงเคราะห์ของ

⁶ สัมภาษณ์ วินัส สีสุข, ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริหารงานทะเบียน, สัมภาษณ์, สำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง, 22 กรกฎาคม 2559

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรควรจะเหมาะสมกับสภาพความพิการด้วย เช่น ควรสงเคราะห์คนพิการสมองและสติปัญญาที่สถานสงเคราะห์เฉพาะคนพิการทางสมองและสติปัญญา เป็นต้น เนื่องจากความพิการและประเภทต้องการการดูแลที่แตกต่างกันออกไป การสงเคราะห์คนพิการโดยไม่คำนึงถึงสภาพความพิการย่อมเป็นผลร้ายต่อคนพิการ อันอาจนำไปสู่อันตรายทางร่างกาย และจิตใจ รวมถึงพัฒนาการของคนพิการได้

ประการสุดท้าย การส่งเสริมการดูแลคนพิการ นอกจากหน่วยงานรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ตัวคนพิการเองเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิ และรักษาสิทธิของตนเองได้แล้ว หน่วยงานรัฐยังต้องมีหน้าที่ในการช่วยเหลือให้ผู้ดูแลคนพิการมีความสามารถในการดูแลคนพิการด้วย ในกรณีคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น หรือคนพิการที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ยังต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก เพื่อให้ผู้ดูแลคนพิการนั้นสามารถให้ความช่วยเหลือคนพิการได้อย่างมีความรู้ความเข้าใจ และยิ่งไปกว่านั้น คือ เพื่อให้ผู้ดูแลคนพิการนั้นสามารถดูแลคนพิการได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงมีหน้าที่ต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ดูแลคนพิการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ดูแลคนพิการกระทำการใดอันเป็นผลเสียต่อคนพิการและความพิการของคนพิการ หรือการกระทำที่อาจถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดคนพิการ เช่น การล่อลวงคนพิการไว้ เพราะกลัวคนพิการเกิดอันตราย อันเป็นเจตนาที่คำนึงถึงคนพิการ แต่การกระทำกลับทำให้เกิดผลเสียแก่คนพิการแต่ก่อให้เกิดความผิดตามกฎหมายแก่ผู้ดูแลคนพิการด้วย เป็นต้น

นอกจากมีหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ดูแลคนพิการในการดูแลคนพิการแล้ว หน่วยงานรัฐยังต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ดูแลคนพิการในอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้ดูแลคนพิการจะต้องมีความสามารถในการดูแลคนพิการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย กล่าวคือ สำหรับคนพิการที่มีข้อจำกัดในความสามารถ ผู้ดูแลจะดูแลคนพิการได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมจะต้องมีฐานะเป็นผู้ที่สามารถดำเนินการทางกฎหมายให้แก่คนพิการโดยถูกต้องตามกฎหมาย การเป็นผู้พิทักษ์ตามมาตรา 23 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการเป็นผู้อนุบาลตามมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้การดำเนินการแต่งตั้งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาล แต่การดำเนินการเพื่อให้เกิดคำสั่งศาลเพื่อแต่งตั้งผู้ดูแลคนพิการให้เป็นผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาลนั้นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐด้วย

สำหรับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ที่มีถิ่นที่อยู่นอกรัฐไทย โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศอื่น ผู้ศึกษาเห็นว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรทำหน้าที่ประสานแจ้งให้ประเทศซึ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรดังกล่าวตั้งถิ่นฐานอยู่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลคนพิการคนดังกล่าว

โดยการเข้ามาเป็นเจ้าของตัวคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ให้ความช่วยเหลือคนพิการทางด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อกลับถิ่นฐาน หรือให้ความช่วยเหลือนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เช่น ช่วยเหลือในการดำเนินการทางกฎหมาย หรืออำนวยความสะดวกในการเดินทางกลับถิ่นฐาน

(4) ความช่วยเหลือด้านการทำงาน

ประการแรก การทำงานของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทยที่สามารถประกอบอาชีพเพื่อดูแลตนเองได้สมควรมีโอกาสได้ประกอบอาชีพเพื่อดูแลตนเอง ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางชีวิตและทางจิตใจของคนพิการแล้ว ยังเป็นการลดภาระในการดูแลคนพิการของประเทศไทยอีกด้วย แต่เนื่องจากคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ถูกถือว่าเข้าเมืองผิดกฎหมาย และต้องขอใบอนุญาตทำงานจากกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ทำให้นายจ้างประสบปัญหาการจ้างงานคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้ ซึ่งทำให้คนพิการไม่สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมถึงไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบในการอนุญาตให้คนต่างด้าวสามารถได้รับใบอนุญาตทำงาน กำหนดหลักเกณฑ์ให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถขอรับใบอนุญาตทำงานได้ ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และเสนอแนะให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน ได้รับประโยชน์จากนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นายจ้างจ้างคนพิการตามมาตรา 33 34 และ 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554

ประการที่สอง การทำงานของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกประเทศไทย ควรจัดให้มีการฝึกอาชีพให้คนพิการลักษณะนี้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในรัฐต้นทางของตนเองได้ เพื่อลดภาระงานการขาดอาชีพของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร อันเป็นการพัฒนา

ประชาคมอาเซียนสำหรับผู้ด้อยโอกาส และเป็นการแก้ปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในเชิงสร้างสรรค์⁷

(5) ความช่วยเหลือด้านการเดินทาง

ควรกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งมีฐานะเป็นคนต่างด้าวซึ่งถูกถือว่าเข้าเมืองผิดกฎหมาย สามารถเดินทางออกจากพื้นที่ได้เป็นกรณีพิเศษ โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นรายกรณี หากการออกนอกพื้นที่นั้น เป็นการออกนอกพื้นที่เพื่อการรักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วย อันเรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวคนพิการ เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือสภาพจิตใจ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือคนพิการทั่วไป ก็ย่อมต้องการรักษาพยาบาลเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตต่อไปได้ อีกทั้งคนพิการมีความต้องการความช่วยเหลือ หรือผู้ดูแลที่จะต้องเดินทางไปพร้อมกับคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หากบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรเช่นเดียวกัน ก็ควรจะอนุญาตให้ผู้ดูแลคนพิการสามารถเดินทางไปพร้อมกับคนพิการด้วยได้

ในกรณีของการเดินทางเพื่อกรณีอื่นนอกจากการรักษาพยาบาล เช่น การศึกษา การทำงาน เป็นต้น ผู้ศึกษาก็เห็นว่าควรจะอนุญาตให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลสามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ โดยใช้กำหนดระยะเวลาในการรายงานตัว หรือต่อไปอนุญาตเดินออกจากพื้นที่ในลักษณะของบุคคลที่ต้องการอนุญาตในการเดินทางออกนอกพื้นที่กลุ่มอื่น ๆ

(6) ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม

ควรให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือให้สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ กล่าวคือ จัดให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานที่ดูแลคนพิการโดยตรง อันเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการช่วยเหลือดูแลคนพิการ มีความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับคนพิการและความพิการ เพื่อให้คนพิการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ ช่วยเหลือเมื่อคนพิการอยู่ในกระบวนการยุติธรรมแล้ว เช่น ช่วยเหลือโดยการสนับสนุนล่ามภาษามือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร เป็นต้น

⁷ สัมภาษณ์ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมภาษณ์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 11 กรกฎาคม 2559

6.2.1.4 ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรมีสิทธิในการได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรที่ดั่งบ้านเรือนอยู่นอกประเทศไทย เป็นเป้าหมายในการคุ้มครองดูแลของหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรสหประชาชาติ และหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของอาเซียน อันได้แก่

(1) สำนักงานสหประชาชาติข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights – OHCHR) ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติ มีภารกิจโดยตรงในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศและที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR)

(2) กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund – UNICEF) ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติ มีภารกิจโดยตรงในการดูแลงานที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กทั่วโลก ทั้งด้านพัฒนาการ การศึกษาพื้นฐาน และการคุ้มครองสิทธิของเด็ก

(3) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR) ซึ่งเป็นองค์กรของสหประชาชาติ มีภารกิจโดยตรงในการคุ้มครองบุคคลไร้รัฐหรือบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

(4) คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Right - AICHR) ซึ่งเป็นกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคในอาเซียน มีภารกิจโดยตรงในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอาเซียน เพื่อเพิ่มพูนความร่วมมือระดับภูมิภาค

(5) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) ซึ่งเป็นองค์การของสหประชาชาติ มีภารกิจโดยตรงในการดูแลสุขภาพของมนุษย์ทั่วโลก เพื่อให้มีระดับสุขภาพที่ดีที่สุด

หน่วยงานระหว่างประเทศข้างต้นจึงมีหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรตามภารกิจของตนเองด้วย โดยควรกำหนดให้รัฐไทยมีหน้าที่ในการประสานส่งต่อเพื่อขอความร่วมมือร่วมกันในการดำเนินการให้ความ

ช่วยเหลือดูแลคนพิการดังกล่าว และไม่ปฏิเสธความช่วยเหลือจากหน่วยงานระหว่างประเทศที่จะมีให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร⁸

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ทำการทดลองทางสังคม โดยการยกร่างหนังสือเพื่อขอความช่วยเหลือให้แก่นายสุชาติ ตราสังข์ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาของวิทยานิพนธ์ไปยังผู้แทนไทยในคณะกรรมการสิทธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR) เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการนี้ต่อไป ด้วยว่า ทั้งประเทศไทยและประเทศเมียนมา รวมถึงทุกประเทศสมาชิกอาเซียนต่างก็เป็นภาคีสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการฯ ขอให้ตระหนักว่า ผู้ศึกษามีความตั้งใจที่จะสร้างต้นแบบการร้องขอความช่วยเหลือระหว่างประเทศสำหรับคนพิการที่ไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อสร้างแนวคิดในการเชื่อมความคุ้มครองระหว่างประเทศตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการนี้กับการทำงานของรัฐสมาชิกแต่ละรัฐ⁹

6.2.1.5 ด้านการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

ประการแรก ทศนคติต่อผู้ทรงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ผู้ทรงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คือ คนพิการ โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าต้องเป็นคนพิการสัญชาติไทย เพราะฉะนั้น คนพิการที่ปรากฏตัวอยู่ในรัฐไทย ไม่ว่าจะเป็นคนพิการที่ได้รับการรับรองหรือไม่ เป็นคนพิการสัญชาติใด คนพิการคนนั้นต้องได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติดังกล่าว หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงมีหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจถึงตัวผู้ทรงสิทธิของพระราชบัญญัติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะหน่วยงานรัฐที่ต้องให้ความช่วยเหลือดูแลคนพิการตามพระราชบัญญัติ ตัวคนพิการเอง ผู้ดูแลคนพิการ หรือองค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิต่างๆตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 อันเป็นสิทธิของตนได้

⁸ สัมภาษณ์ เสรี นนทสุติ, ผู้แทนประเทศไทยในคณะกรรมการสิทธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Intergovernmental Commission on Human Rights or AICHR), สัมภาษณ์, มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์กรภาครัฐ, 29 กรกฎาคม 2559

⁹ โปรดดูหนังสือดังกล่าวในภาคผนวก ข ในหน้าที่ 263

ผู้ศึกษาเห็นว่าหน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเอาเป็นหลักในการปฏิบัติงานได้ สำหรับการแก้ปัญหาในส่วนของความเข้าใจของหน่วยงานรัฐ และในส่วนของด้านเอกชน คือ คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ หรือองค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือคนพิการ ให้หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบโดยตรงจัดทำสื่อสารสนเทศ หรือสนับสนุนให้องค์กรเอกชนจัดทำสื่อสารสนเทศที่สร้างความเข้าใจอันดีต่อสังคมในตัวผู้ทรงสิทธิของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

ประการที่สอง ทศนคติต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร รัฐไทยมีหน้าที่ในการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ ซึ่งเป็นพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ดังนั้น รัฐไทยจึงมีหน้าที่ในการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรด้วย เพราะคนพิการทุกคนเป็นผู้ทรงสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ รัฐไทยต้องใช้สื่อสารสนเทศ นโยบายต่างๆ ในการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ ซึ่งการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการไม่จำกัดเฉพาะการสร้างเจตคติที่ดีให้บุคคลอื่นที่มองคนพิการ แต่ต้องสร้างเจตคติที่ดีให้ตัวคนพิการเองด้วย โดยการส่งเสริมให้ผู้ดูแลคนพิการ ครอบครัว หรือผู้ปกครอง มองว่าความพิการไม่ใช่กรรมที่คนพิการต้องชดใช้ ไม่ใช่ความอับอายของครอบครัว และคนพิการไม่ใช่ภาระของสังคม คนพิการสามารถเป็นประโยชน์แก่สังคมได้เช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการ สร้างเจตคติว่าคนพิการต้องเข้าถึงสิทธิทุกประการเช่นเดียวกับคนที่ไม่พิการ และถึงแม้จะมีความพิการ คนพิการก็ยังสมควรที่จะได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร และมีสถานะบุคคลตามกฎหมาย

6.2.1.6 การสนับสนุนความช่วยเหลือโดยกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนด้อยโอกาส ประกอบกับความพิการทำให้ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายที่มากกว่าคนที่ไม่พิการ โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ¹⁰ โดยควรกำหนดให้กองทุนมีหน้าที่ในการสนับสนุนทางการเงินให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

¹⁰ สัมภาษณ์ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมภาษณ์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 11 กรกฎาคม 2559

หากคนพิการไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือตามระเบียบได้ เพื่อเป็นการประกันว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะสามารถได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

กล่าวคือ กำหนดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามแนวทางที่ระเบียบวางไว้ โดยให้อำนาจหน่วยงานในการกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือของตน และหากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือไม่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ หรือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรดำเนินการใดเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือด้วยตนเอง และเกิดค่าใช้จ่าย ให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือตามระเบียบได้ และให้กองทุนดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งมีภารกิจในการให้ทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการตามมาตรา 23¹¹ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ซึ่งภารกิจในการให้ทุนนี้สอดคล้องกับการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติ ฯ

6.2.1.7 อื่น ๆ

ประการแรก ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดข้อสันนิษฐานในกรณีที่คนพิการไม่สามารถแสดงตนว่าเป็นคนพิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรอย่างไร ให้ได้รับข้อสันนิษฐานว่าเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการคนดังกล่าวได้ทันสถานการณ์ โดยไม่ต้องพิสูจน์

¹¹ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

“ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง”

ก่อนว่าคนพิการนั้นเป็นคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหรือคนพิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

ประการที่สอง ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดให้มีการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ที่มีความคล่องตัว สามารถเข้าถึงตัวคนพิการในท้องที่ต่างๆได้ เช่น เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด หรือพื้นที่อำเภอ หรือหมู่บ้าน เนื่องจากคนพิการมีความยากลำบากในการเคลื่อนไหว หรือการดำเนินการใดๆ โดยควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือคนพิการอยู่แล้ว เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการดังกล่าวอยู่จะมีประสบการณ์และความเข้าใจต่อคนพิการและสภาวะความพิการ

ประการที่สาม ระเบียบดังกล่าวควรกำหนดวิธีการทบทวนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โดยการกำหนดให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร หรือผู้ดูแลคนพิการที่ดูแลคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ และสามารถดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางปกครอง นอกจากนี้ เนื่องจากไม่ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจึงควรสามารถเข้าสู่กระบวนการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 15¹² และ 16¹³ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน

¹² มาตรา 15 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

“การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการมิได้

การกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามวรรคหนึ่งให้หมายถึงความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย

การเลือกปฏิบัติที่มีเหตุผลทางวิชาการ จารีตประเพณี หรือประโยชน์สาธารณะ สนับสนุนให้กระทำได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง แต่ผู้กระทำการนั้นจะต้องจัดให้มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาหรือรักษาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์แก่คนพิการตามความจำเป็นเท่าที่จะกระทำได้”

พิการ พ.ศ. 2550 ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องขอ การรวบรวมพยานหลักฐาน การไต่ถาม การวินิจฉัย และค่าตอบแทนของคณะกรรมการหรือผู้ไต่ถาม เกี่ยวกับการกระทำใน ลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ พ.ศ. 2556 ได้

ประการสุดท้าย ระหว่างการร่างระเบียบ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการควรกำหนดมาตรการชั่วคราวเพื่อใช้การให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรอง สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เพื่อให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตาม กฎหมายการทะเบียนราษฎรสามารถได้รับความช่วยเหลือ โดยความช่วยเหลือควรครอบคลุมความ ช่วยเหลือตามสิทธิของคนพิการทั้ง 4 สิทธิ เพื่อคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการที่ไม่มีการ รับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และเพื่อให้คนพิการสามารถสามารถขอรับ ความช่วยเหลือได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อระเบียบความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ประกาศใช้

6.2.2 ข้อเสนอแนะข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎร

กำหนดให้มีการจัดทำทะเบียนคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมาย การทะเบียนราษฎร ระบุถึงประเภทความพิการ สาเหตุการเกิดความพิการ และผู้ดูแลคนพิการ เพื่อ การจัดการปัญหาการขาดข้อมูลของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียน ราษฎร ให้ทราบถึงจำนวนที่แน่นอนของคนพิการลักษณะดังกล่าว อันเป็นเครื่องมือในการขจัดความ

¹³ มาตรา 16 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

“คนพิการที่ได้รับ หรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการ เลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมต่อคนพิการมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการ กระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สิ้นสุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหาย ฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่ คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้น เป็นการกระทำโดยจงใจ หรือ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการร้องขอ และการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด”

ไว้รัฐ เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามการช่วยเหลือที่ได้ให้แก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรไปแล้ว หรืออยู่ในขณะให้ความช่วยเหลือ หรือยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ และเพื่อติดตามการดำเนินการเพื่อรับรองสถานะของคนพิการ

6.2.3 ข้อเสนอด้านความเข้าใจที่ตรงกันด้านปัญหาสถานะบุคคล

เนื่องจากถ้อยคำตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ที่กำหนดให้เรียกบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ประเภททะเบียนประวัติ ทร. 38 ก. เพื่อจัดการปัญหาสถานะบุคคลว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดเกี่ยวกับสถานะของบุคคลดังกล่าว ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดในตัวของผู้ทรงสิทธิในกฎหมายต่างๆ เพราะบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ประเภททะเบียนประวัติ ทร. 38 ก. มีสถานะเป็นราษฎรของประเทศไทย เช่น ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ที่มีเป้าประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรกำหนดให้เรียกบุคคลที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ประเภททะเบียนประวัติ ทร. 38 ก. นอกเหนือจากคำว่า “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” เช่น บุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคล หรือบุคคลที่รอการพิสูจน์สถานะบุคคล เป็นต้น

6.2.4 ข้อเสนอด้านการคุ้มครองสิทธิของคนพิการที่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรอื่นนอกจากคนพิการสัญชาติไทย

เนื่องจากสถานการณ์กฎหมายไทยในปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการที่ไม่ได้ถือสัญชาติไทย จากกฎหมายลำดับรองของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้คนพิการที่จะสามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการ คือ คนพิการสัญชาติไทย คนพิการที่ไม่ได้รับการรับรองสัญชาติไทยจึงไม่ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลตามพระราชบัญญัติฯ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะเป็นปัญหาที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะต้องเผชิญต่อไป หลังจากที่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลแล้ว กล่าวคือ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติฯ เป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากระเบียบตามมาตรา 19/1 แต่เมื่อได้รับการรับรองสถานะบุคคลแล้วกลับไม่สามารถได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติดังกล่าวอีก เพราะยังคงไม่สามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขปัญหานี้โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ให้

คนพิการที่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎรทุกประเภท สามารถขอรับบัตรประจำตัวคนพิการเพื่อขอความช่วยเหลือดูแลจากพระราชบัญญัติฯได้

ทั้งนี้ การได้รับความคุ้มครองดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นความคุ้มครองที่มีระดับเดียวกับคนพิการที่ถือสัญชาติไทย เช่นเดียวกับแนวทางการให้คุ้มครองด้านสุขภาพของหลักประกันสุขภาพ ที่มีการแบ่งระดับความคุ้มครองที่แตกต่างกันออกไป โดยอาจจะแบ่งระดับด้วยลักษณะของการบริการ หรืออาจเป็นการแบ่งระดับของการเข้าถึงสิทธิ เช่น เป็นการคุ้มครองโดยมีค่าใช้จ่าย เป็นต้น เพียงแต่คนพิการที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรไทยจะต้องได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือดูแลจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

ในท้ายที่สุด ผู้ศึกษาได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมายกร่างระเบียบตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการฯ เพื่อเสนอเป็นต้นแบบของหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่คนพิการไร้การรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร และเพื่อที่จะนับหนึ่งที่จะวงการนิติศาสตร์ไทยจะร่วมผลักดันการประกาศใช้ระเบียบนี้เสียที

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาเชื่อว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร เป็นบุคคลที่สมควรได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือดูแลอย่างเร่งด่วน เนื่องจากคนพิการต้องทนทุกข์กับสภาวะความพิการของตน ทำให้ชีวิตประจำวันทุกวันของคนพิการเป็นไปอย่างยากลำบาก อาจถึงกระทั่งทุกข์ทรมานจากการไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง ไม่สามารถบรรเทาทุกข์ให้ตนเองได้ ยิ่งเมื่อประกอบกับความเสี่ยงที่อาจจะถูกจับกุมดำเนินคดี และการไม่สามารถแสวงหาโอกาสเพื่อทำให้ชีวิตของตนเองดีขึ้น ยิ่งเป็นการซ้ำเติมความด้อยโอกาสแก่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรให้มากขึ้นจนอาจทำให้คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรรู้สึกว่าตนด้อยค่า ไม่มีศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์

รัฐไทยในฐานะผู้ใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนที่คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรปรากฏตัวขึ้น มีหน้าที่ที่พึงปวงตามหลักสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรม เพื่อรับประกันว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะมีฐานะที่เท่าเทียมกับมนุษย์คนอื่นๆในสังคม ซึ่งก็คือการรับประกันว่าคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรจะสามารถใช้ชีวิตประจำวันทุกวันได้อย่างปกติสุขเหมือนคนทั่วไป โดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือตลอดเวลา

ร่าง

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่
คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.

อาศัยอำนาจตามความของมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติจึงออกระเบียบ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หมายความว่า คนพิการที่ไม่ปรากฏการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของประเทศใดเลยในโลก

“เด็กพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หมายความว่า ผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่มีลักษณะของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ความช่วยเหลือเบื้องต้น” หมายความว่า การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือให้พ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย การดำเนินการเพื่อบันทึกตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรลงในทะเบียนราษฎร ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย การช่วยเหลือในการดำรงชีวิตประจำวันของคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดจิต การสงเคราะห์คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร และความช่วยเหลือทางการศึกษาของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ผู้ดูแลคนพิการ” หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ผู้ช่วยคนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรเฉพาะบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต

“ทะเบียนคนพิการ” หมายความว่า ทะเบียนคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“สถานสงเคราะห์ตามความพิการ” หมายความว่า สถานสงเคราะห์ตามความพิการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ข้อ 4 ให้อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจกำหนดวิธีการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 5 เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ เมื่อเจ้าหน้าที่พบคนพิการที่ไม่สามารถแสดงหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนพิการดังกล่าวเป็นคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร อันเป็นผู้ทรงสิทธิตามระเบียบนี้

หมวด 2

ความช่วยเหลือเบื้องต้น

ข้อ 6 คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นตามความจำเป็นต้องการ ดังที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ลักษณะ 1

ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

ข้อ 7 คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลตามอาการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ข้อ 8 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร หรือได้รับแจ้งว่าพบคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านการรักษาพยาบาลทันที

ข้อ 9 ให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับการรับรองความพิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ข้อ 10 ค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาลตามข้อ 7 ความช่วยเหลือตามข้อ 8 และการรับรองความพิการตามข้อ 9 ในกรณีที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน

ลักษณะ 2

ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล

ข้อ 11 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้เกิดการรับรองความพิการ พร้อมทั้งสืบหาข้อเท็จจริงของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร เพื่อบันทึกชื่อ ที่อยู่ ผู้ดูแลคนพิการ และข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจัดทำทะเบียนคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

ข้อ 12 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำประวัติคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร และประสานส่งต่อประวัติดังกล่าวแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการบันทึกตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรลงในทะเบียนราษฎรต่อไป

ข้อ 13 หากคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ดำเนินการใดเพื่อให้ได้รับการรับรองสถานะบุคคลด้วยตนเอง ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินการนั้น ในกรณีที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน

ลักษณะ 3

ความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต

ข้อ 13 ให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และสวัสดิภาพหรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และสวัสดิภาพของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร หรือสถานการณ์ที่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรถูกแสวงหาประโยชน์ หรือมีความเสี่ยงในการถูกแสวงหาประโยชน์

ข้อ 14 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรพ้นจากสถานการณ์ตามข้อ 13 แล้ว หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่ามีความจำเป็น ให้นำตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรนั้นไปยังสถานสงเคราะห์ตามความพิการเพื่อรับการสงเคราะห์ต่อไป

หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรผู้ใดนอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง มีความจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรดังกล่าวไปยังสถานสงเคราะห์ตามความพิการเพื่อรับการสงเคราะห์ต่อไป

ให้สถานสงเคราะห์ตามความพิการมีหน้าที่ต้องให้การสงเคราะห์แก่คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

ข้อ 15 ให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นในเครื่องมือช่วยความพิการ ผู้ช่วยคนพิการ สนับสนุนล่ามภาษามือ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และการบำบัดทางจิต ตามความจำเป็นของความพิการเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ข้อ 16 ให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การจัดหาทุน ความ และความช่วยเหลืออื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางกฎหมาย ทั้งนี้ รวมถึงการติดต่อกับหน่วยงานราชการ

ข้อ 17 ให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความพิการ หรือให้ได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาที่เหมาะสมตามความพิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อ 18 ให้คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตทำงานตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กระทรวงแรงงานกำหนด

ข้อ 19 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามข้อ 15 ข้อ 16 ข้อ 17 และข้อ 18 ในกรณีที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน

ข้อ 20 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือตามที่เห็นว่าจำเป็นแก่ผู้ดูแลคนพิการที่ให้ความดูแลคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ดูแลคนพิการดังกล่าวสามารถดูแลคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรต่อไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ลักษณะ 4

ความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

ข้อ 21 หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร และมีข้อเท็จจริงอันสามารถเชื่อได้ว่าคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรดังกล่าว ไม่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคนพิการ เพื่อแจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าวให้แก่ประเทศที่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรนั้นมีถิ่นที่อยู่ และแจ้งแก่หน่วยงานระหว่างประเทศที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

หมวด 3

กองทุนเพื่อคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร

ข้อ 22 ให้จัดให้มีกองทุนเพื่อคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วย

- (1) เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- (2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกองทุน
- (3) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน
- (4) รายได้อื่น

ข้อ 23 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกำหนด

หมวด 4

การติดตามการให้ความช่วยเหลือ

ข้อ 24 พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามความจำเป็นต้องการของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร จนกว่าความจำเป็นต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้นดังกล่าวจะหมดไป

ข้อ 25 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว หรือยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ หรือยังไม่ได้ดำเนินการลงในทะเบียนคนพิการ

ข้อ 26 หากคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรผู้ใดไม่ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้น หรือได้รับความช่วยเหลือความช่วยเหลือเบื้องต้นที่ไม่เหมาะสม คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ผู้ดูแลคนพิการ หรือองค์กรคนพิการที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย สามารถร้องเรียนการกระทำดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นได้

ผู้บังคับบัญชาของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาข้อร้องเรียนตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อร้องเรียน

การร้องเรียนตามวรรคหนึ่งไม่กระทบถึงการใช้สิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและ

พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และการ
ดำเนินการอื่นใดตามกฎหมาย

หมวด 5

บทเฉพาะกาล

ข้อ 27 ความช่วยเหลือเบื้องต้นใดที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ให้แก่คนพิการที่ไม่มี
สถานะการทะเบียนราษฎร ก่อนนําระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ ให้ถือว่าเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นตาม
ระเบียบนี้ และให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรที่ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นดังกล่าว
สามารถได้รับความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ต่อไปจนกว่าความจำเป็นต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้น
นั้นหมดไป

ประกาศ ณ วันที่ เดือน พ.ศ.

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กองนิติการ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. รวมกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2557

กลุ่มกฎหมาย. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดีสุวรรณ์ชัยพลายเซอร์วิส, 2557

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พิธีสารเลือกรับฉบับที่สองแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights Second Optional Protocol to the International Covenant on the Civil and Political Rights. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ Convention on the Rights of the Child Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม International Covenant on Economics, Social and Culture Rights. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550
- คณะอนุกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนพิการ. คู่มือการช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างคดีแก่คนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดีสุวรรณชัยพลายเซอร์วิส, 2554
- จตุรนต์ ธีระวัฒน์. กฎหมายระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550
- พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550
- นพนิตี สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล Private International Law. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักกรรมการ 3. รายงานของคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางแก้ไขปัญหาการไร้สถานะและสิทธิของบุคคลในประเทศไทย วุฒิสภา เรื่อง ปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในรัฐไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักกรรมการ 3, 2553
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ Convention on the Rights of Persons with Disabilities. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดีสุวรรณชัยพลายเซอร์วิส, 2552
- สำนักนโยบายและวิชาการ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. รายงานประเทศเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2553) เอกสารโดยตรงของอนุสัญญา (Treaty - Specific Document). กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและวิชาการ, 2555
 อุดมศักดิ์ สิ้นธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550

วิทยานิพนธ์

กิติวรญา รัตนมณี. “คนต่างด้าวในทะเบียนราษฎรไทย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552
 ดร.ณิ ไพศาลพาณิชย์กุล. “สิทธิในการมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลในรัฐไทย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2548
 ปุณทวิชัย ฉัตรมงคลชาติ. “คนในทะเบียนประวัติตามกฎหมายทะเบียนราษฎรไทย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2554
 พชร สุขสุเมฆ. “การอนุวัติการของรัฐไทยจากการเข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552
 พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์. “อดีตคนหนีภัยความตายที่อยู่ในรัฐไทย : ศึกษาการจัดการโดยรัฐไทย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2557
 สาลินี ลิขิตพัฒนกุล. “หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2556

รายงานวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาทิศทางการพัฒนากฎหมายด้านสังคม เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เสนอสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์. (2557). รายงานการศึกษาวิจัยการบูรณาการองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยในการทำกรณีศึกษาจากเรื่องจริงที่ใช้เป็น “ต้นแบบ” ในการศึกษาวิจัยในปีที่สอง (มิถุนายน พ.ศ. 2556 - มีนาคม พ.ศ. 2557). กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (2557). รายงานการศึกษาวิจัย เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เด็กและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนชายแดนไทย – พม่า คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2556 : กรณีเด็กและเยาวชนข้ามชาติด้อยโอกาสในพื้นที่สุภาวะ (โรงพยาบาล/สถานศึกษา/ครอบครัว). กรุงเทพมหานคร : นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (2553). งานวิจัยเรื่องการปรากฏตัวของคนไร้รัฐคนไร้สัญชาติในสังคมไทย : วิจัยเพื่อสร้างและรักษาความมั่นคงของมนุษย์บนแผ่นดินโลก. กรุงเทพมหานคร : นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมภาษณ์

จรรย์ ภักดีชนากุล. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ. สัมภาษณ์. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 6 กรกฎาคม 2559

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 11 กรกฎาคม 2559

วรวิทย์ ดันตวิวัฒน์ทรัพย์. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุ้มผาง จังหวัดตาก. สัมภาษณ์. เซนทรัลลาดพร้าว. 6 กรกฎาคม 2559

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 11 กรกฎาคม 2559

วินัส สีสุข. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการบริหารงานทะเบียน. สัมภาษณ์. สำนักบริหารงานทะเบียน กรมการปกครอง. 22 กรกฎาคม 2559

สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา. อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. สัมภาษณ์. ณ ห้องประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี. 4 กรกฎาคม 2559

สมชาย เจริญอำนวยสุข. อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. สัมภาษณ์. โรงแรมปารีส พาเลซ. 7 กรกฎาคม 2559

สุรพงษ์ กองจันทิก. อนุกรรมการคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. สัมภาษณ์. ณ ห้องประชุมกองสวัสดิการเด็กและเยาวชน ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี. 4 กรกฎาคม 2559

อิทธิพล ปรีดีประสงค์ คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและ
ผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์, 4 สิงหาคม 2559

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. “ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำ
ทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 : เป้าหมายคือใคร?”.
http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=154&d_id=147
, 29 พฤษภาคม 2548

_____ . “กรณีศึกษานางสาวคำเอ้ย นายใส่ (ตอนที่ 1) : เธอมีเลขประจำตัว
บุคคล 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 แล้วยัง ? เธอได้มาซึ่งบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
แล้วยัง?”. <https://www.gotoknow.org/posts/255419>, 14 เมษายน 2552

_____ . “ตอบคุณสำราญเรื่องบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน : คือใคร ? มีสิทธิ
แคไหนในรัฐไทย?”. <https://www.gotoknow.org/posts/314147>, 16 พฤศจิกายน
2552

_____ . “ถ้าบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนหาย...เจ้าของบัตร
ควรจะต้องทำอะไร?”. <https://www.gotoknow.org/posts/361950>, 8 เมษายน
2553

_____ . “มาเข้าใจปัญหาของน้องสุชาติ เด็กติด G อีกคน น้องเรียนที่โรงเรียน
บ้านพญาไพร ... ช่วยกันแจ้งนายอำเภอแม่ฟ้าหลวงกันค่ะ”. [https://www.facebook.co
m/note.php?saved&¬e_id=10154136148923834&__mref=message](https://www.facebook.com/note.php?saved&¬e_id=10154136148923834&__mref=message), 30
เมษายน 2559

_____ . “ชวนคิดกันเรื่องสิทธิในสวัสดิการของคนพิการที่มีสองสัญชาติ ซึ่ง
สัญชาติหนึ่งเป็นสัญชาติไทย และอีกสัญชาติเป็นสัญชาติอเมริกัน”[https://www.gotokno
w.org/posts/605733](https://www.gotoknow.org/posts/605733), 1 พฤษภาคม 2559

_____ . “ตอบคำถามของคนถือบัตรเลขศูนย์ ...และคนที่ทำวิทยานิพนธ์
เกี่ยวกับคนถือบัตรเลขศูนย์”. [https://www.facebook.com/note.php?saved&¬e
_id=10153809720408834&__mref=message](https://www.facebook.com/note.php?saved&¬e_id=10153809720408834&__mref=message), 22 ธันวาคม 2558

- “คนถือบัตรเลข 0 สามารถไปต่างประเทศได้ไหมคะ แล้วขึ้นเครื่องบินได้ไหมคะ..คำถามจากอดีตเด็กไร้สัญชาติในสถานสงเคราะห์ของ พม.”. <http://www.gotoknow.org/posts/525974>, 17 มีนาคม 2556
- “น้องเปิ้ลถือบัตรเลขศูนย์ - เรียนมหาลัยได้ไหม ? สมรสตามกฎหมายได้ไหม ? ขอสัญชาติไทยได้ไหม ?”. <http://www.gotoknow.org/posts/537874>, 2 มิถุนายน 2556
- “คุณปูเปิ้ลถือบัตรเลขศูนย์ - ขอสัญชาติไทยได้ไหม ?”. <https://www.gotoknow.org/posts/537881>, 2 มิถุนายน 2556
- “ความเป็นไปได้ที่จะขจัดความไร้รัฐให้แก่มนุษย์ในสังคมไทย: การถอดประสบการณ์ของรัฐไทย”. http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=406&d_id=405, 17 ธันวาคม 2550
- “รายงานเก่ามาอ่านใหม่ (๓) : งานของอาจารย์แหวนเกี่ยวกับคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติที่ทำมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน” <https://www.gotoknow.org/posts/255630>, 15 เมษายน 2552
- “รายงานสรุปการดำเนินกระบวนการวิจัยและพัฒนา,ภายใต้โครงการวิจัยผลกระทบของความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของเด็ก เยาวชน และครอบครัวในสังคมไทย : การตรวจสอบปัญหาและแนวคิดในการแก้ไขปัญหา”. http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=36&s_id=21&d_id=21, 7 เมษายน 2550
- “ตอบคุณพิมพ์ชนกเรื่อง “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร””. <https://www.facebook.com/notes/พิมพ์ชนก-กาญจนะจิตรา-สายสุนทร/ตอบคุณพิมพ์ชนกเรื่อง-คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/10154304883103834>, 10 กรกฎาคม 2559
- พรชนก เนาะดา เหล่ารัตนเจริญ. “บันทึกเพื่อรับการสำรวจและบันทึกในทะเบียนประวัติประเภท ท.ร. 38 ก ของน้องควานน้อยน้อย เด็กพิการไร้รัฐไร้สัญชาติ”. <https://www.facebook.com/notes/พรชนก-เนาะดา-เหล่ารัตนเจริญ/บันทึกเพื่อรับการสำรวจและบันทึกในทะเบียนประวัติประเภท-ท-ร-38-ก-ของน้องควานน้อยน้อย/654047644733925>, 12 เมษายน 2559
- “บันทึกเรื่องราวความพิการของน้องควานน้อยน้อย”. <https://www.facebook.com/notes/พรชนก-เนาะดา-เหล่ารัตนเจริญ/บันทึกเรื่องราวความพิการของน้องควานน้อยน้อย/608470952624928>, 29 ธันวาคม 2558

- “บันทึกเด็กไร้รัฐข้ามมาเรียนที่โรงเรียนห้วยปลากองวิทยาการ โดยเล่าผ่านเด็กชายสุเทพ ไม่มีนามสกุล เด็กนักเรียนชั้น ป.2”. <https://www.facebook.com/notes/พรชนก-เนาะดา-เหล่ารัตนเจริญ/บันทึกเด็กไร้รัฐข้ามมาเรียนที่โรงเรียนห้วยปลากองวิทยาการ-โดยเล่าผ่านเด็กชายสุเทพ/621951491276874>, 5 กุมภาพันธ์ 2559
- อรสา ไตรโชค. “บันทึกการให้ความช่วยเหลือน้องอะเก๋พอ (ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง)”. <https://www.facebook.com/notesorrasa-traichok/3บันทึกการให้ความช่วยเหลือน้องอะเก๋พอผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง/1225177594160790>, 5 เมษายน 2559
- “บันทึกการให้ความช่วยเหลือยายแปะ (ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง)”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/2บันทึกการให้ความช่วยเหลือยายแปะ-ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง/1225165844161965>, 5 เมษายน 2559
- “บันทึกการให้ความช่วยเหลือคุณลุงดี๊ดู (ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง)”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/4บันทึกการให้ความช่วยเหลือคุณลุงดี๊ดู-ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง/1225182577493625>, 5 เมษายน 2559
- “บันทึกการให้ความช่วยเหลือคุณลุงเพลโคะ(ผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง)”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/1บันทึกการให้ความช่วยเหลือคุณลุงเพลโคะผู้พิการในพื้นที่อำเภอท่าสองยาง/1225157277496155>, 5 เมษายน 2559
- “แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น :นายดี๊ดู ไม่มีนามสกุล (สามี)”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น-นายดี๊ดู-ไม่มีนามสกุล-สามี/1224793140865902>, 5 เมษายน 2559
- “แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น :เด็กหญิงอะเก๋พอ ไม่มีนามสกุล(บุตร 8)”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น-เด็กหญิงอะเก๋พอ-ไม่มีนามสกุลบุตร-8-/1224788790866337>, 4 เมษายน 2559
- “แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น :นางแปะ ไม่มีนามสกุล”. <https://www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น-นางแปะ-ไม่มีนามสกุล/1203838236294726>, 16 มีนาคม 2559
- “แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น : นายเพลโคะ ไม่มีนามสกุล” <https://w>

www.facebook.com/notes/orrasa-traichok/แบบสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้น-นายเพลโคะ-ไม่มีนามสกุล/1170339452977938, 26 มกราคม 2559

อันธิกา สวัสดิ์ศรี, ““ตัวแบบความพิการทางสังคม” กับการมองภาพ “คนพิการ” ใน “สังคมไทย”,” <http://prachatai.com/journal/2009/09/25851>, 17 กันยายน 2552

เอกสารอื่นๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553)

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปฎิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย

ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา
พ.ศ. 2548

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ
ปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่
ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552

ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร และการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้
มีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิ หรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิและการขอ
สละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. 2556

กฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ
จะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่ง
เข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554

กฎกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก
สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว ลงวันที่ 30
มีนาคม 2558

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขมาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ
คนต่างด้าว/แรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และ
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ
สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของ
ทหารผ่านศึกและคนพิการ พ.ศ. 2556

ประกาศคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษา เรื่อง กำหนด
หลักเกณฑ์ และวิธีการ การรับรองบุคคลของสถานศึกษาว่าเป็นคนพิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.
2552

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และ
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ
สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 มกราคม 2548 เรื่อง เห็นชอบอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะ
และสิทธิของบุคคล พ.ศ. 2548

ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พ.ศ. 2548

หนังสือที่ มท.0309.1/ว.3042 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการ
แก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะบุคคล เวียนถึงทุกหน่วยงานในระดับภูมิภาคและระดับ
ท้องถิ่นเป็นการทั่วไปทั้งราชอาณาจักรไทย

Books

The Equal Rights Trust, Guidelines to protect stateless persons from arbitrary
detention, London, U.K. : Stroma Ltd, 2012

Journal

Srinuan Saokhamnuan, A Personal Story about Statelessness, Tilburg law review 19
(2014)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์

1. เด็กชายควายน้อย
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เกิดที่โรงพยาบาลแม่ระมาด เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 โดยมีหนังสือรับรองการเกิด ทร. 1/1 แต่ยังไม่ได้แจ้งเกิด ● มีอายุ 8 ปี ● เกิดจากบิดาและมารดาที่ได้รับการบันทึกแล้วใน ท.ร. 38 ก. ในสถานะ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” และมีเลขประจำตัวประชาชนไทย 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 ● อาศัยอยู่กับบุพการี ที่บ้านน้ำดิบบอนหวาน ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ● ยังไม่ได้รับการแจ้งเกิด และยังมีได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางสติปัญญาตั้งแต่เกิด คือ มีพัฒนาการทางสติปัญญาช้า และมีอาการชักเกรง จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และจะต้องได้รับการรักษาด้วยยาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง โดยมีหนังสือรับรองความพิการซึ่งออกโดยแพทย์ ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ● ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล ● ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ <ol style="list-style-type: none"> (1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะด้านความพิการ โดยน้องมีพัฒนาการทางสติปัญญาช้า ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาทั่วไปได้ และต้องได้รับความช่วยเหลือในการศึกษา (2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่าย

<p>ในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยอาการของน้องจะต้องได้รับการรักษาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุพการีของน้องต้องรับภาระค่าใช้จ่ายอย่างมาก</p> <p>(3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง</p>
<p>2. นางแปะ</p>
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2481 นอกโรงพยาบาล ที่หมู่บ้านชะเนงจือ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ● ปัจจุบันอายุ 78 ปี ● เกิดจากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตัวตนใดๆ ● ได้รับการรักษาพยาบาลอยู่ที่โรงพยาบาลท่าสองยาง จังหวัดตาก ● มิได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก ● ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรประเภททะเบียนประวัติ ทร. 38 ก ในฐานะบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2559
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เนื่องจากเมื่อวันที่ 23 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 นางแปะ ประสบอุบัติเหตุลื่นล้ม จนทำให้กระดูกสะโพกหัก และไม่สามารถเดินได้ โดยมีหนังสือรับรองความพิการซึ่งออกโดยแพทย์ ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ● นางแปะไม่มีที่พักอาศัย เนื่องจากถูกรื้อถอนที่พักอาศัยเดิมที่อยู่ในที่ดินของผู้อื่น ● นางแปะมีหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าว ด้วยเงินจากกองทุนพระราชทานเพื่อสงเคราะห์คนไร้ยากจนนสมเด็จพระเจ้าฯ ● แต่ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล ● ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่

ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ

- (1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการปรับสภาพที่อาศัยให้เหมาะสมตามความพิการ โดยนางแปะไม่มีที่อยู่อาศัย อีกทั้งยังต้องการที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับความพิการทางการเคลื่อนไหว
- (2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยนางแปะมีความพิการทางการเคลื่อนไหว ทำให้ต้องอาศัยกายอุปกรณ์ ให้สามารถเคลื่อนไหวได้ อีกทั้งยังต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพอีกด้วย
- (3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

3. นายเพลโคะ

ข้อเท็จจริง

- เกิดเมื่อประมาณ พ.ศ. 2501 นอกโรงพยาบาลที่หมู่บ้านแม่ชะมน้อย หมู่ 5 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- ก่อนเสียชีวิตมีอายุประมาณ 58 ปี
- เกิดจากบิดาที่เป็นคนสัญชาติไทย และมีพี่น้องที่มีสัญชาติไทย
- อาศัยอยู่ที่ ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตากมิได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ

- มีความพิการซ้ำซ้อน คือ ความพิการทางการเห็น เนื่องจากประมาณ พ.ศ. 2519 มีอาการแสบตาและต่อมาสูญเสียการมองเห็นทั้งสองข้าง และความพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว เนื่องจากหกล้ม ทำให้ร่างกายซีกขวาไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อีก
- ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ถึงแม้ว่าจะเกิดจากบิดาที่มีสัญชาติไทย และมีพี่น้องที่มีสัญชาติไทยก็ตาม
- นายเพลโคะ อาศัยอยู่ใต้ถุนบ้านบนพื้นดิน มีเพียงหมอนและผ้าห่มคลุมกาย
- ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล
- ต่อมาได้เสียชีวิตลงในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559
- ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่

<p>สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ</p> <p>(1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยนายเพลโคจะมีอาการอัมพาตครึ่งซีกต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และต้องการเครื่องช่วยความพิการเพื่อช่วยทั้งการเคลื่อนไหวในด้านความพิการทางการเคลื่อนไหว และความพิการทางการเห็น</p> <p>(2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการปรับสภาพที่อาศัยให้เหมาะสมตามความพิการ หรือผู้ช่วยคนพิการ โดยนายเพลโคอาศัยอยู่บนพื้นดิน ใต้ถุนบ้าน ซึ่งไม่เหมาะสมกับความพิการ และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้</p> <p>(3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง</p>
<h4>4. เด็กหญิงอะเก๋พอ</h4>
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เกิดที่ประเทศเมียนมา ประมาณปี พ.ศ. 2553 ● เกิดจากจากบิดามารดาไม่มีเอกสารยืนยันตัวตน ● มีอายุ 6 ปี ● น้องอะเก๋พอได้เดินทางมายังรัฐไทย ประมาณปี พ.ศ. 2553 ● ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ หมู่บ้านแม่พลู ตำบลแม่อุสุ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐไทยโดยคนพิศ
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการซ้ำซ้อน 1) พิกัดทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย คือ ได้ยินเสียงแต่ไม่เข้าใจถึงภาษาและไม่สามารถใช้ภาษาได้ 2) ความพิการทางสติปัญญา คือ มีพัฒนาการช้า และ 3) ความพิการทางการเรียนรู้ ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของรัฐไทย ● หากมีอาการเจ็บป่วยจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยโรงพยาบาลสุขเสริมสุขภาพ ตำบลหนองบัว อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ● แต่ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล

- ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ
 - (1) แม้จะกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนบ้านแม่พลู ท่าสองยาง จังหวัดตาก แต่เข้าไม่ถึงสิทธิในการเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะด้านความพิการ โดยน้องมีทั้งความบกพร่องทางการสื่อความหมาย ความบกพร่องทางสติปัญญา ทางการเรียนรู้ ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาแบบทั่วไปได้ และต้องได้รับความช่วยเหลือในการศึกษา
 - (2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยน้องมีความบกพร่องทางการสื่อสาร ต้องการเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสาร และต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพทางพัฒนาการในความบกพร่องทางสติปัญญาและการเรียนรู้
 - (3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

5. นายดีตุ

ชื่อเท็จจริง

- เกิดเมื่อประมาณ พ.ศ. 2487 จังหวัดไลบอย ประเทศเมียนมา
- เกิดจากบุพการีที่ไม่มีเอกสารยืนยันตัวตนใดๆ
- เดินทางเข้ามาในประเทศไทย เมื่อประมาณปี 2528
- อาศัยอยู่ที่ ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- มีได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐไต้หวันบนโลก

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ

- มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย คือ แขนขาอ่อนแรง เนื่องจากเส้นเลือดสมองอุดตัน จากอาการความดันสูงเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558
- ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก
- หากมีอาการเจ็บป่วยจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยโรงพยาบาลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- มีหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว 2,200 บาท จากกองทุนสมเด็จพระเทพฯ
- แต่ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติ

<p>คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ <ol style="list-style-type: none"> (1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยนายดีตุ มีอาการอัมพาตครึ่งซีกต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และต้องการเครื่องช่วยความพิการเพื่อช่วยทั้งการเคลื่อนไหวในด้านความพิการทางการเคลื่อนไหว (2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการปรับสภาพที่อาศัยให้เหมาะสมตามความพิการ หรือผู้ช่วยคนพิการ (3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
<p>6. นางมาลี</p>
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● •เกิดเมื่อประมาณ พ.ศ. 2498 นอกโรงพยาบาล ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเทศไทย ● •เกิดจากบิดาที่เป็นคนสัญชาติไทย และมารดาที่ไม่มีเอกสารยืนยันตัวตนใดๆ ● •อาศัยอยู่ที่ แพลตการ์ท่าเรือ เขตคลองเตย กรุงเทพฯ ● •มิได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย คือ ไม่สามารถเดินทางได้เนื่องจากขาทั้งสองข้างอ่อนแรง จากเส้นเลือดสมองตีบ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2558 ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ● หากมีอาการเจ็บป่วยจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ไม่มีหลักประกันสุขภาพของคนต่างด้าว 2,200 บาท ● แต่ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล ● ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่

<p>ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ</p> <p>(1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยนางมาลี มีอาการแขนขาอ่อนแรงต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และต้องการเครื่องช่วยความพิการเพื่อช่วยทั้งการเคลื่อนไหวในด้านความพิการทางการเคลื่อนไหว</p> <p>(2) เข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการปรับสภาพที่อาศัยให้เหมาะสมตามความพิการ หรือผู้ช่วยคนพิการ</p> <p>(3) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง</p>
<p>7. นายไต้ ลพบุรี</p>
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ไม่สามารถสื่อสารได้ว่าตนเองเกิดเมื่อใด และเกิดจากบิดามารดาที่มีเอกสารระบุตัวตนว่าอย่างไร ● คาดว่าตนเองก็เกิดที่จังหวัดลพบุรี ● อาศัยอยู่ที่บริเวณสะพานพุทธ
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย คือ ได้ยินเสียงแต่ไม่เข้าใจถึงภาษาและไม่สามารถใช้ภาษาได้ ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ● ไร้สิทธิในหลักประกันสุขภาพในกองทุนเพื่อบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2553 ทั้งที่มีปัญหาสถานะบุคคล ● ไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎร ทำให้ไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว คือ <p>(1) เข้าไม่ถึงสิทธิในการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ โดยนายไต้มีความบกพร่องทางการสื่อสาร ต้องการเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสาร</p> <p>(2) เข้าไม่ถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง</p>

8. เด็กชายสุชาติ

ข้อเท็จจริง

- เกิดประมาณปี พ.ศ. 2545 มีอายุ 14 ปี
- เกิดในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา
- ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา
- ไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศ จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ

- มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เนื่องจากการรักษาพยาบาลโรคมะเร็งกระดูกโดยการตัดข้อเท้าซ้าย
- ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ในฐานะเด็กเรียนที่เดินทางไปกลับ
- ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก
- ไม่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย จึงไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548
- มีความเจ็บป่วยจากโรคมะเร็งที่ลามไปยังปอด และไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้
- ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานการณ์ที่รัฐเมียนมาไม่อาจจะเข้ามาดูแล และรัฐไทยไม่อาจให้ความช่วยเหลือได้

9. นายตายุละ

ข้อเท็จจริง

- เกิดในเมียนมา
- ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา
- ไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศ จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ

- มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เนื่องจากโรคโปลิโอตั้งแต่เกิด ส่งผลให้ขาขวาลีบแบน มีอาการอ่อนแรงไม่อาจใช้งานได้
- ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ในฐานะเด็กเรียนที่เดินทางไปกลับ
- ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก
- ไม่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย จึงไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548
- ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานการณ์ที่รัฐเมียนมาไม่อาจจะเข้ามาดูแล และรัฐไทยไม่อาจให้ความช่วยเหลือได้

10. นายอ่องคำ

ข้อเท็จจริง

- เกิดในเมียนมา
- ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา
- ไม่ได้ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศ จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ

- มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุตกจากที่สูง จนร่างกายส่วนล่างจากเอวลงไปเป็นอัมพาตเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2550
- ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก
- ไม่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย จึงไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548
- ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิตในด้านความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย และไม่ได้รับการสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการ รวมทั้งอยู่อาศัยในที่พักที่ไม่เหมาะสมกับความพิการ
- ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานการณ์ที่รัฐเมียนมาไม่

อาจจะเข้ามาดูแล และรัฐไทยไม่อาจให้ความช่วยเหลือได้
11. นางจะโป้
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● อายุประมาณ 47 ปี ● เกิดในเมียนมา ● ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา ● ไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลจากรัฐเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศ จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก
<p>ปัญหาและอุปสรรคในทางเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย เนื่องจากร่างกายอ่อนล้าเป็นอัมพฤกษ์ อันเกิดจากโรคเส้นเลือดในสมองตีบจากความดันสูง และมีความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร ตั้งแต่เกิด คือ ได้ยินแต่ไม่สามารถสื่อสารได้ ● ประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก ● ไม่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในรัฐไทย จึงไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 ● ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิตในด้านความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย และไม่ได้รับการสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการ รวมทั้งอยู่อาศัยในที่พักที่ไม่เหมาะสมกับความพิการ ● ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานการณ์ที่รัฐเมียนมาไม่อาจจะเข้ามาดูแล และรัฐไทยไม่อาจให้ความช่วยเหลือได้
12. เด็กหญิงผักกาด
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เกิดที่โรงพยาบาลแม่สอดเมื่อ พ.ศ. 2549 โดยไม่มีการแจ้งการเกิด ● เกิดจากบุพการีที่มาจากประเทศเมียนมา ● ในช่วงแรกไม่ได้รับการแจ้งเกิด จึงยังมีได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐไทยเลยบนโลก จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูก

<p>ถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐบนโลก</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ต่อมาได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ท.ร. 38 ก.
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการซ้ำซ้อน เนื่องจากเป็นโรควงข้างตั้งแต่เกิด โดยพิการทั้ง 1) ทางการเห็น คือ สามารถมองเห็นได้เพียงเลือนราง 2) ทางการสื่อสาร คือ ได้ยินเสียงแต่ไม่สามารถเข้าใจภาษา หรือพูดได้ 3) ทางร่างกาย คือ ลักษณะทั่วไปของร่างกายมีความพิการชัดเจน 4) ทางสติปัญญา คือ ความสามารถทางสติปัญญาบกพร่อง และ 5) ทางการเรียนรู้ คือ ความสามารถทางการเรียนรู้บกพร่อง โดยมีหนังสือรับรองความพิการซึ่งออกโดยแพทย์ ● มารดาทอดทิ้งเนื่องจากความพิการ ● แม้จะได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ท.ร. 38 ก แล้ว และมีฐานะเป็นพลเมืองไทย แต่ก็ยังไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ เป็นไปตามระเบียบการขอมีบัตรประจำตัวคนพิการซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ● ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว ● ถึงแม้จะยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่ได้รับความช่วยเหลือด้านคุณภาพจากสถานสงเคราะห์ เด็กพิการทางสมองและสติปัญญาหญิง จนสามารถพลิกตัวและลุกขึ้นนั่งได้
<p>13. เด็กชายพัสกร</p>
<p>ข้อเท็จจริง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เกิดเมื่อ 12 ตุลาคม 2552 ณ โรงพยาบาลอุ้มผาง จากมารดาไร้สัญชาติที่ได้รับการบันทึกแล้วใน ท.ร. 38 ก. ในสถานะ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” และมีเลขประจำตัวประชาชนไทย 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 ● ได้รับการบันทึกแล้วใน ท.ร. 38 ก. ในสถานะ “บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน” เช่นเดียวกับ มารดา และมีเลขประจำตัวประชาชนไทย 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 เช่นเดียวกัน
<p>ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวตั้งแต่เกิด คือ ขามีลักษณะบิดเบี้ยวผิดปกติ จนไม่สามารถเดินได้ ● แต่ได้รับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลสวนดอก โดยใช้การหล่อปูนมาช่วยในการทรงตัวของเท้าที่บิดเบี้ยว และได้รับการทำกายภาพบำบัดจนเดินได้

- แม้จะได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ทร. 38 ก แล้ว และมีฐานะเป็นพลเมืองไทย แต่ก็ยังไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ เป็นไปตามระเบียบการขอมีบัตรประจำตัวคนพิการซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกฎหมายที่ออกภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๑	นายอำนาจ เพชรสุด	๕๔	กินยาจิต		๑. ทานยาจิตเวช ๒. พิการทางสติปัญญาไม่ พูดคุย
๒	นายบอย ไม่ทราบสกุล	๓๓	ไม่กินยา		พิการทางสมอง
๓	นายสมพงษ์ ลลนา	๓๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๔	นายอุงเปา (ริต) ไม่ทราบสกุล (จุน ปัก)	๓๘	กินยาจิต		พิการทางจิต
๕	นายแสนแสน ไม่ทราบสกุล	๔๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๖	นายศักดิ์ดา คล่องแคล่ว	๒๘	ไม่กินยา		พิการอัมพฤกษ์ครึ่งซีกซ้าย
๗	นายไบบ์ ไม่ทราบสกุล	๒๐	ไม่กินยา		MR
๘	นายอติเทพ หงษ์สุวรรณ		กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๙	นายสมพิศ รักสนิท	๖๓	กินยาจิต		พิการซ้ำซ้อน/การเคลื่อนไหว
๑๐	นายสมบัติ แซ่ตั้ง	๕๒	กินยาจิต		มืออาการทางจิต

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๑๑	นายศักดิ์ชัย เนตรน้อย	๔๘	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๒	นายนิรันดร์ สำเนียงเพราะ	๒๙	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๓	นายสุวิทย์ กองบุญชู	๗๘	ไม่กินยา		พิการทางการเคลื่อนไหว/ขาขวาอ่อนแรง
๑๔	นายหอม ตระกราว	๕๒	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๕	นายสมัย ภาภา	๕๐	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๖	นายกฤษณะ สังขะนันท์	21	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๗	นายเจริญ คำลัมภา	๕๙	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๘	นายสมเพชร แสนพรหม	๔๔	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๑๙	นายเอก ปุระ	๒๘	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๐	นายธาดา จันทาทอง	๔๐	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๑	นายวีระ แก้วใจพาน	๔๓	กินยาจิต		มีอาการทางจิต

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๒๒	นายต๋น ไม่ทราบสกุล	๓๙	กินยาจิต		พิการทางการสื่อสาร
๒๓	นายสรารุณี เขียวอ่อน	๒๒	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๔	นายทองเพชร เพชรวงษ์	๔๓	ไม่กินยา		พิการทางการเคลื่อนไหว
๒๕	นายเสถียร หลักดี	๕๙	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๖	นายประภาส เจียบสดับ	๕๕	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๗	นายแขก สงวนพันธุ์	๔๓	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๒๘	นายสงวน สุพรหม	๓๑	กินยาจิต		
๒๙	ชายไทยไม่ทราบชื่อ (ไอศุนย์)	๓๖	กินยาจิต		
๓๐	นายชายไทยไม่ทราบชื่อ (กุง)	๔๗	กินยาจิต		
๓๑	นายสถาพร บุตรเนตร	๕๓	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๓๒	ชายไทยไม่ทราบชื่อ (ปทุม)	๔๗	กินยาจิต		มีอาการทางจิต
๓๓	นายสำราญ ไม่ทราบสกุล	๓๕	กินยาจิต		มีอาการทางจิต

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๓๔	นายเจือ ไม่ทราบสกุล	๗๒	ไม่กินยา		มืออาการทางจิต
๓๕	นายสุพจน์ ประณีทอง	๔๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๓๖	นายสัมพันธ์ ไม่ทราบสกุล	๕๓	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๓๗	นายสุพัฒน์ วงศ์อนันต์	๔๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๓๘	นายชนง พิณขจร	๕๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๓๙	นายบุญอัมหมัด ไม่ทราบสกุล	๔๑	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๔๐	นายสุนัน นานี	๖๑	ไม่กินยา		ขาด้านขวาตามเหล็ก
๔๑	นายใบ้ (๔๗๐) ไม่ทราบสกุล	๓๑	กินยาจิต		เป็นใบ้
๔๒	นายเจสัน ไม่ทราบสกุล	๔๒	กินยาจิต		
๔๓	นายธวัช ต้นธวัชชารมย์	๔๖	กินยาจิต		มืออาการทางจิต
๔๔	นายบุญตา น้อยจันทร์วงศ์ (ไอ)	๖๓	ไม่กินยา		ขาเอ็นไม่ได้อ่อนแรง

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๔๕	นายชรินทร์ ขำจู่	๖๘	กินยาจิต	พิการทางจิต	
๔๖	นายอภิชัย จตุพล	๓๗	กินยาจิตเวช		มืออาการทางจิต
๔๗	นายเม่งหลี แซ่ลิ้ม	๖๒	กินยาจิตเวช		
๔๘	นายเยี่ยม ศรีเสวก	๓๙	กินยาจิตเวช		
๔๙	ชายไทยไม่ทราบชื่อ (ทอง)	๔๖	กินยาจิตเวช		
๕๐	นายสุรศักดิ์ กิจเกื้อ	๒๓	กินยาจิตเวช		
๕๑	นายอภิชาติ บัวมี	๓๒	กินยาจิตเวช		
๕๒	นายเสนาะ (๑๘๖) ไม่ทราบสกุล	๕๓	ไม่กินยา		อัมพาต
๕๓	นายเชียว ไม่ทราบสกุล	๕๓	ไม่กินยา		พิการขาขวา
๕๔	นายนิวัฒน์ บุญตั้ง	๔๕	กินยาจิตเวช		
๕๕	นายเหล่ มีทรัพย์	๔๘	ไม่กินยา		โปลิโอ
๕๖	นายสมชาย เมณฑกุล	๔๑	ไม่กินยา	พิการทางการเคลื่อนไหว	

รายชื่อคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรในสถานคนไร้ที่พึ่งธัญบุรีชาย					
ลำดับ	ชื่อ	อายุ	กินยาจิต	พิการโดยแพทย์ประเมิน	พิการจากสภาพจริง
๕๗	นายสมคิด สัจข์ขาว	๕๓	ไม่กินยา	พิการทางการเคลื่อนไหว	
๕๘	นายฟ้า ครยก	๒๖	กินยาจิตเวช		
๕๙	นายสมจิตร โพธิ์ศรี	๕๖	ไม่กินยา		ขาเสียเดินไม่ได้
๖๐	นายวิทยา เถาปาก	๒๒			ขาอ่อนแรง

ภาคผนวก ข

เอกสารเกี่ยวกับการช่วยเหลือคนพิการไร้รัฐ

(1) แบบสำรวจคนพิการไร้รัฐ

ข้อมูลคนพิการไร้รัฐ¹

ชื่อ-นามสกุลคนพิการ..... ชื่อเล่น.....

วันเดือนปีเกิด..... สถานที่เกิด.....

ที่อยู่ปัจจุบัน..... โทรศัพท์.....

การศึกษา..... อาชีพปัจจุบัน.....

ช่องทางการติดต่อ.....

ความป่วย/โรคที่ป่วย (โปรดระบุรายละเอียด) โรคที่เป็น..... อาการ.....

ความพิการ/ความบกพร่อง (โปรดระบุรายละเอียด).....

สาเหตุความพิการ.....

เกิดพิการเมื่อ.....

สถานที่รักษาพยาบาล ณ ปัจจุบัน.....

ใบรับรองแพทย์/ใบรับรองความพิการ/เอกสารการรักษาพยาบาล (ถ้ามีโปรดระบุเลขแนบเอกสาร).....

ความยากลำบากในการดำเนินชีวิต.....

ความต้องการความช่วยเหลือการใช้ชีวิต.....

ความต้องการช่วยเหลือความพิการ.....

ความต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมาย.....

ความต้องการความช่วยเหลือเรื่องอื่น.....

รูปถ่ายคนพิการ และความพิการ (โปรดระบุเอกสารแนบท้าย).....

ผู้ดูแลคนพิการของสำนักงานผู้ดูแล..... ความสัมพันธ์กับคนพิการ.....

ช่องทางการติดต่อผู้ดูแล..... โทรศัพท์.....

ปัญหาการดูแลคนพิการ.....

บิดาของคนพิการ ชื่อ-นามสกุล.....

วันเดือนปีเกิด..... สถานที่เกิด.....

เจ้าประเทศไทยเมื่อไร ช่องทางใด (กรณีไม่ได้เกิดไทย).....

เอกสารประจำตัว เช่น บัตรประจำตัว ทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง ฯลฯ (ถ้ามีโปรดระบุเลขประกอบ).....

..... เลขประจำตัวประชาชน (ถ้ามี).....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

มารดาของคนพิการ ชื่อ-นามสกุล.....

วันเดือนปีเกิด..... สถานที่เกิด.....

เจ้าประเทศไทยเมื่อไร ช่องทางใด (กรณีไม่ได้เกิดไทย).....

เอกสารประจำตัว เช่น บัตรประจำตัว ทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง ฯลฯ (ถ้ามีโปรดระบุเลขประกอบ).....

..... เลขประจำตัวประชาชน (ถ้ามี).....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

..... สหกรณ์ผู้สำรวจข้อมูล..... โทรศัพท์.....

¹ โปรดแนบทั้งเอกสารของคนพิการไร้รัฐ ได้แก่ (1) เอกสารประจำตัวของคนพิการ (ถ้ามี) (2) หนังสือรับรองความพิการ (3) รูปถ่ายและตรวจประวัติความพิการ (4) รูปถ่ายและการตรวจอยู่ในประเทศไทย

(2) ใบความเห็นแพทย์ต่อความพิการ

หมายเหตุ : โดยใช้เอกสารตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ในการดำเนินการรับรองสถานะความพิการ เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการให้ความเห็นของแพทย์ต่อความพิการของคนพิการที่ไม่มีกรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

เอกสารรับรองความพิการ โดยพิจารณาจากความบกพร่อง

เลขที่.....

สถานที่..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นายแพทย์ / แพทย์หญิง..... ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเลขที่.....

ได้ประเมิน ค.ช. / ค.ญ. / นาย / นาง / นางสาว..... เลขประจำตัวประชาชน.....

ประเภทความบกพร่อง	หัวข้อพิจารณา	ผลการประเมิน		ระบุรายละเอียดลักษณะความบกพร่อง / พิการ	การเกิดความบกพร่อง / พิการ	สาเหตุของความบกพร่อง / พิการ	
		ไม่บกพร่อง	บกพร่อง				
๑. ทางการเห็น	- การเห็นของสายตา			() ตาบอด	() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
	- ตามสายตา			() ตามเสื่อม	() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....
๒. ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	- การได้ยินเสียง			() หูหนวก	() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
	- การเข้าใจภาษาพูด			() หูตึง	() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....
	- การใช้ภาษาพูด			() สื่อความหมาย		() ไม่ทราบสาเหตุ	
๓. ทางการเคลื่อนไหวหรือทรงตัว	- การเคลื่อนไหว มือ แขน ขา หรือ เท้า			() การเคลื่อนไหว	() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
	- ลักษณะทั่วไปของร่างกาย			() ขาด ระบุ.....	() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....
				() อ่อนแรง ระบุ.....		() ไม่ทราบสาเหตุ	
			() อื่น ๆ ระบุ.....				
๔. ทางจิตใจ หรือพฤติกรรม หรือออทิซึม	- อาการทางจิต หรือพฤติกรรม				() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
	- ออทิซึม				() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....
๕. ทางสติปัญญา	- ความสามารถทางสติปัญญา			() พัฒนาการ	() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
				() สติปัญญา	() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....
๖. ทางการเรียนรู้	- ความสามารถทางการเรียนรู้				() ตั้งแตเกิด	() พันธุกรรม	() โรคติดเชื้อ
					() ภายหลัง จำนวน.....ปี.....เดือน	() อุบัติเหตุ	() โรคอื่น ๆ ระบุ.....

สรุปผลการวินิจฉัย โดยพิจารณาจากความบกพร่องตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ปรากฏว่าผู้ถูกประเมิน

() ไม่มีความพิการ () มีความพิการ

ความเห็น () ส่งต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอมีบัตรประจำตัวคนพิการตามกฎหมาย () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ระบุ.....

() ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ระบุ..... () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ ระบุ.....

() ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม ระบุ..... () อื่น ๆ ระบุ.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ประทับตรา
โรงพยาบาล

(3) หนังสือขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙

- เรื่อง ขอสัมภาษณ์องค์ความรู้ในการจัดการสิทธิของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ
- เรียน อธิปไตยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แผนผัง Beautiful Stories Telling : ๔ ขั้นตอนเพื่อการจัดการสิทธิอันจำเป็นของคนพิการไร้รัฐอย่างสิ้นเชิง
๒. แผนการดำเนินงานเพื่อสัมภาษณ์องค์ความรู้ในการจัดการสิทธิของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ
๓. ร่างระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.

ด้วย “โครงการพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสันติสุขของประชาชนอาเซียน (Project on Learning Areas for Peace and Happiness of ASEAN People)” ซึ่งรับผิดชอบโดยโครงการบางกอกคลินิกฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสนับสนุนโดยมูลนิธิฮันส์ไฮเดล ประเทศเยอรมนี มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อสร้างสูตรสำเร็จ¹ สำหรับจัดการสิทธิให้กับผู้มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตาม

¹ ผลลัพธ์รูปธรรมระหว่างการจัดทำสูตรสำเร็จประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ๑) พื้นที่การเรียนรู้ ข้อกำหนดและนโยบายเพื่อการจัดการสันติสุขของประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสที่กำลังประสบทุกขภาวะ (Learning Areas) ตลอดจนผู้สนับสนุนเจ้าของปัญหา และผู้รักษาการตามกฎหมาย ๒) เกิดรายงานการศึกษาเรื่องต้นแบบของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสในประเด็นสำคัญตามคำร้องของเจ้าของปัญหา (Studying Report) และ ๓) เกิดทีมงาน

กฎหมายใน ๕ สถานการณ์² และในการนี้เพื่อการสร้างต้นแบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สำหรับ “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร” หรือ “คนพิการไร้รัฐ” ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามข้อหาหรือของภาคประชาสังคม และโครงการ ๔ หมอชายแดนตาก ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการสรรสร้างผลงานทางวิชาการรองรับการจัดการปัญหาคนพิการอย่างเป็นระบบในประเทศไทยและอาเซียน

บางกอกคลินิก จึงได้ออกแบบการค้นคว้าองค์ความรู้วิชาการ เรื่อง “การจัดการสิทธิของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ” ในตามมาตรฐานสากล อันเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) รวมถึงบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักแห่งการไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการอย่างไม่เป็นธรรม และหลักการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ ขอกราบเรียนว่า งานวิชาการครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งในงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์ ซึ่งศึกษาเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งมุ่งศึกษาจากเรื่องจริง (true story) *ปรากฏขั้นตอนการทำงานตามเอกสารแนบลำดับที่ ๑* เพื่อพัฒนาให้เกิดการรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนไร้รัฐอย่างเป็นมาตรฐาน และเป็นต้นทุนในการพัฒนาให้เกิด

ประสิทธิภาพในการจัดการสิทธิในสันติสุขของประชาชนอาเซียนที่ประสบทุกขภาวะ (Effective work team)

² ผู้มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายใน ๕ สถานการณ์ ได้แก่ คนที่ ๑ คือ คนที่ไร้รัฐโดยสิ้นเชิง "บุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคล" คนที่ ๒ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎรแต่ถูกถือเป็นคนต่างด้าว" แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดยผล "อัตโนมัติของกฎหมาย" คนที่ ๓ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิดในประเทศไทยตั้งแต่ ๒๖/๒/๒๕๓๕ แต่ถูกถือเป็นคนต่างด้าว" แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดย "แบบมีเงื่อนไข" คนที่ ๔ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิด "นอก" ประเทศไทย แต่ถูกถือเป็นคนต่างด้าว" อาจมีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติหรือไม่ ก็ได้ และ คนที่ ๕ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร แต่แสดงตนเป็นคนที่มีสิทธิในสัญชาติของรัฐต่างประเทศ แต่รัฐดังกล่าวยังไม่รับรองสถานะคนสัญชาติในทะเบียนราษฎร หรืออาจได้รับรองแล้วแต่ยังเป็นคนต่างด้าวที่ผิดกฎหมายการเข้าเมือง

ระเบียบเพื่อการจัดการสิทธิของคนพิการไร้รัฐในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสม (first aid) ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวศิวินุช สร้อยทอง ซึ่งศึกษากฎทางอาญาและปกครอง : ศึกษากรณี สถานะบุคคลตามกฎหมาย และงานวิทยานิพนธ์ระดับ ซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อขจัดความอยุติธรรมอันเกิดแก่มนุษย์ที่ไร้รัฐไร้สัญชาติ และหลายรัฐหลายสัญชาติทุกคน เพื่อเสนอการปฏิรูปต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

เนื่องจากท่านเป็นผู้มีประสบการณ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติในด้านสิทธิของคนพิการ เราจึงขอสัมภาษณ์ท่าน ในหัวข้อ **“การจัดการสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร/คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ”** ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร” ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมายถึง คนพิการไร้รัฐ หรือคนพิการซึ่งเป็นมนุษย์ และไร้การรับรองสถานะทางทะเบียนราษฎรจากทุกรัฐบนโลก หรือไม่? หรือหมายถึง คนพิการต่างด้าวทุกคน?

๒. มาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นเรื่องแนวคิดในการ “ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หรือ “First Aid” หรือไม่? หรือเป็นเรื่องการจัดการคนพิการต่างด้าวทุกประการ?

๓. แนวคิดในการ “ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สำหรับ “คนพิการไร้รัฐ” ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ควรเป็นอย่างไร? ใครคือผู้รักษาการตามกฎหมายในเรื่องนี้?

๓.๑ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และออกหนังสือรับรองความพิการโดยแพทย์?

๓.๒ การขจัดความไร้รัฐ ทั้งกรณีคนพิการที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย และกรณีคนพิการที่ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกประเทศไทย

๓.๓ การรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายโดยรัฐไทย อาทิ สิทธิในการศึกษา สิทธิในการทำงาน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

๓.๔ การรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายโดยองค์การ

ระหว่างเทศ อาทิ UN, AICHR, IOM เป็นต้น

๔. เมื่อมาตรา ๑๙/๑ เป็นเรื่องของ “First Aid” ของคนพิการไร้รัฐ แล้วนั้น การรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนพิการอื่นจะเลือกปฏิบัติระหว่างสัญชาติไทยและต่างด้าวได้หรือไม่?

๕. มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นเรื่องแนวคิดในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของ “คนพิการที่ถือบัตรประชาชนไทยเท่านั้น” หรือไม่? อย่างไร?

๖. ขอทราบความเห็นต่อร่างระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.

๗. ขอทราบแนวคิดเกี่ยวกับข้อเสนอเพื่อจัดการสิทธิของคนพิการไร้รัฐอย่างเป็นระบบ ๕ เรื่องสำคัญ

จึงขอเข้าพบท่านหรือผู้แทนเพื่อสัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าว ในช่วงวันที่ ๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙ *ปรากฏตามเอกสารแนบลำดับที่ ๒* เพื่อร่วมกันสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการในการจัดการสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร/คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ

โดยมีคณะทำงานเข้าร่วมหารือ ดังนี้

๑. นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์ นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒. นางสาวศิวินุช สร้อยทอง นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๓. นางสาวปภาวดี สลักเพชร นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์และอนุญาตจากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์)

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(นางสาวศิวณัฐ สร้อยทอง)

นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การติดต่อกลับ

นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

p.viriyaraj@gmail.com

mobile : ๐๘๖-๙๗๙๖๒๒๖

นางสาวศิวณัฐ สร้อยทอง

Siwanoot.s@gmail.com

mobile : ๐๘๕ - ๒๓๗๖๓๖๖

นางสาวปภาวดี สลักเพชร

s.papawadee@gmail.com

mobile : ๐๘๗ - ๕๘๑๘๖๙๒

เอกสารแนบลำดับที่ ๑ : แผนผัง Beautiful Stories Telling : ๔ ขั้นตอนเพื่อการจัดการสิทธิอันจำเป็นของคนพิการไร้รัฐอย่างสิ้นเชิง

เอกสารแนบลำดับที่ ๒ : แผนการดำเนินงานเพื่อสัมภาษณ์องค์ความรู้ในการจัดการสิทธิของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร/คนพิการไร้รัฐ

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ สรรพสิทธิ์ คุ่มพ์ประพันธ์
๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา
๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรรย์ ภักดีธนากุล
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ เสรี นนทสูติ (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ สุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ มณฑิธร บุญตัน (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ อาจารย์ วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์ (<i>รอกการยืนยัน</i>)
๔ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙	สัมภาษณ์ ผู้แทนข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย (<i>รอกการยืนยัน</i>)

เอกสารแนบลำดับที่ ๒ : ร่างระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.

(ร่าง) ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.

อาศัยอำนาจตามความของมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติจึงออกระเบียบ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการในการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร พ.ศ.”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หมายความว่า คนพิการที่ไม่ปรากฏการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของประเทศใดเลยในโลก

“เด็กพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร” หมายความว่า เด็กหรือผู้เยาว์ผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่มีลักษณะของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ความช่วยเหลือเบื้องต้น” หมายความว่า การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือให้พ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย การดำเนินการเพื่อบันทึกตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรลงในทะเบียนราษฎร ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย การช่วยเหลือในการดำรงชีวิตประจำวันของคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดจิต การสงเคราะห์คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร และความช่วยเหลือทางการศึกษาของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ผู้ดูแลคนพิการ” หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับผิดชอบดูแลหรืออุปการะคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“ผู้ช่วยคนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรเฉพาะบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต

“ทะเบียนคนพิการ” หมายความว่า ทะเบียนคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

“สถานสงเคราะห์ตามความพิการ” หมายความว่า สถานสงเคราะห์ตามความพิการที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ข้อ ๔ ให้อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจกำหนดวิธีการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ ๕ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ เมื่อเจ้าหน้าที่พบคนพิการที่ไม่สามารถแสดงหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าคนพิการดังกล่าวเป็นคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร อันเป็นผู้ทรงสิทธิตามระเบียบนี้

หมวด ๒

ความช่วยเหลือเบื้องต้น

ข้อ ๖ คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นตามความจำเป็นต้องการ ดังที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ข้อ ๗ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร หรือได้รับแจ้งว่าพบคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่ความจำเป็นเร่งด่วนทันที

ข้อ ๘ ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่จำเป็นเร่งด่วนตามข้อ ๗ ให้หมายถึงความช่วยเหลือเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับบริการทางการแพทย์อย่างเร่งด่วน และความช่วยเหลือให้พ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และสวัสดิภาพหรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และสวัสดิภาพของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรหรือสถานการณ์ที่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรถูกแสวงหาประโยชน์ หรือมีความเสี่ยงในการถูกแสวงหาประโยชน์

ข้อ ๙ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรพ้นจากสถานการณ์ตามข้อ 8 แล้ว หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่ามีความจำเป็น ให้นำตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรนั้นไปยังสถานสงเคราะห์ตามความพิการเพื่อรับการสงเคราะห์ต่อไป

ข้อ ๑๐ เมื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่จำเป็นเร่งด่วนแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการสืบหาข้อเท็จจริงของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร เพื่อบันทึกชื่อ ที่อยู่ ผู้ดูแลคนพิการ และข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจัดทำทะเบียนคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร

ข้อ ๑๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำประวัติคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร และประสานส่งต่อประวัติดังกล่าวแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการบันทึกตัวคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรลงในทะเบียนราษฎรต่อไป

ข้อ ๑๒ ให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การจัดหาทุนความ และความช่วยเหลืออื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางกฎหมาย ทั้งนี้ รวมถึงการติดต่อกับหน่วยงานราชการ

ข้อ ๑๓ ให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นในเครื่องมือช่วยความพิการ ผู้ช่วยคนพิการ สนับสนุนล่ามภาษามือ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และการบำบัดทางจิต ตามความจำเป็นของความพิการเพื่อให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้

ข้อ ๑๔ หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรผู้ใดมีความจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรดังกล่าวไปยังสถานสงเคราะห์ตามความพิการเพื่อรับการสงเคราะห์ต่อไป

ข้อ ๑๕ ให้เด็กพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรได้รับการศึกษาที่สถานศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ หรือให้ได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาที่เหมาะสมตามความพิการ

ข้อ ๑๖ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือตามที่เห็นว่าจำเป็นแก่ผู้ดูแลคนพิการที่ให้ความดูแลคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ดูแลคนพิการดังกล่าวสามารถดูแลคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรต่อไปได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อ ๑๗ ให้จัดให้มีกองทุนเพื่อคนพิการที่ไร้สถานะการทะเบียนราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วย

- (๑) เงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกองทุน
- (๓) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

(๔) รายได้อื่น

ข้อ ๑๘ ให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนตามความจำเป็นต้องการ

ข้อ ๑๙ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามความจำเป็นต้องการของคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรจนกว่าความจำเป็นต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้นดังกล่าวจะหมดไป

ข้อ ๒๐ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว หรือยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ หรือยังไม่ได้ดำเนินการลงในทะเบียนคนพิการ

ข้อ ๒๑ หากคนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรผู้ใดไม่ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้น หรือได้รับความช่วยเหลือความช่วยเหลือเบื้องต้นที่ไม่เหมาะสม คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ผู้ดูแลคนพิการ หรือองค์การคนพิการที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย สามารถร้องเรียนการกระทำดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นได้

ผู้บังคับบัญชาของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาข้อร้องเรียนตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับข้อร้องเรียน

การร้องเรียนตามวรรคหนึ่งไม่กระทบถึงการใช้สิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และการดำเนินการอื่นใดตามกฎหมาย

หมวด ๓

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๒๒ ความช่วยเหลือเบื้องต้นใดที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ให้แก่คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ก่อนนําระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ ให้ถือว่าเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นตามระเบียบนี้ และให้คนพิการที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรที่ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นดังกล่าวสามารถได้รับความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ต่อไปจนกว่าความจำเป็นต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้นนั้นหมดไป

ประกาศ ณ วันที่ เดือน พ.ศ.

(4) หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขจัดความไร้รัฐ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ๒ ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร
 กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านโปรดดำเนินการ “เร่งด่วน” สืบค้นและบันทึกชื่อของ “น้องควาน้อยน้อย เด็กพิการไร้รัฐ” หรือไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งปรากฏตัวในพื้นที่อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ลงในทะเบียนราษฎรไทย เพื่อขจัดความไร้รัฐ ตามหลักการคุ้มครองสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายทะเบียนราษฎร

เรียน นายอำเภอแม่ระมาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ข้อมูลเบื้องต้นและรูปถ่ายของเด็กชายควาน้อยน้อย
 ๒. หนังสือรับรองการเกิด (ทร. ๑/๑) ของเด็กชายควาน้อยน้อย
 ๓. รูปถ่ายภาพบ้านของเด็กชายควาน้อยน้อย ซึ่งตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย
 ๔. เอกสารรับรองความพิการ โดยพิจารณาจากความบกพร่องของเด็กชายควาน้อยน้อย

สำเนาถึง ๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒. ปลัดกระทรวงมหาดไทย
 ๓. อธิบดีกรมการปกครอง
 ๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
 ๕. ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 ๖. ประธานคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ
 ๗. ผู้อำนวยการสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ประจำประเทศไทย

๘. ผู้แทนองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประจำประเทศไทย

ด้วย “โครงการพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสันติสุขของประชาชนอาเซียน (Project on Learning Areas for Peace and Happiness of ASEAN People)” ซึ่งรับผิดชอบโดยโครงการบางกอกคลินิกฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสนับสนุนโดยมูลนิธิฮันส์ไชเดล ประเทศเยอรมนี มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อสร้างสูตรสำเร็จ¹ สำหรับจัดการสิทธิให้กับผู้มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายใน ๕ สถานการณ์² และในการนี้เพื่อการสร้างต้นแบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายสำหรับ “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร” หรือ “คนพิการไร้รัฐ” ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามข้อหารือของภาคประชาสังคม และโครงการ ๔ หมอชายแดนตาก ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการสรรสร้างผลงานทางวิชาการรองรับการจัดการปัญหาคนพิการอย่างเป็นระบบในประเทศไทยและอาเซียน

¹ ผลลัพธ์บูรณาการระหว่างการจัดทำสูตรสำเร็จประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ๑) พื้นที่การเรียนรู้ ข้อกำหนดและนโยบายเพื่อการจัดการสันติสุขของประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสที่กำลังประสบทุกขภาวะ (Learning Areas) ตลอดจนผู้สนับสนุนเจ้าของปัญหา และผู้รักษาการตามกฎหมาย ๒) เกิดรายงานการศึกษาเรื่องต้นแบบของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสในประเด็นสำคัญตามคำร้องของเจ้าของปัญหา (Studying Report) และ ๓) เกิดทีมทำงานประสิทธิภาพในการจัดการสิทธิในสันติสุขของประชาชนอาเซียนที่ประสบทุกขภาวะ (Effective work team)

² ผู้มีปัญหาการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายใน ๕ สถานการณ์ ได้แก่ คนที่ ๑ คือ คนที่ไร้รัฐโดยสิ้นเชิง "บุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคล" คนที่ ๒ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎรแต่ถูกถือเป็น "คนต่างด้าว" แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดยผล "อัตโนมัติของกฎหมาย" คนที่ ๓ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิดในประเทศไทยตั้งแต่ ๒๖/๒/๒๕๓๕ แต่ถูกถือเป็น "คนต่างด้าว" แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดย "แบบมีเงื่อนไข" คนที่ ๔ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิด "นอก" ประเทศไทย แต่ถูกถือเป็น "คนต่างด้าว" อาจมีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติหรือไม่ ก็ได้ และ คนที่ ๕ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร แต่แสดงตนเป็นคนที่มีสิทธิในสัญชาติของรัฐต่างประเทศ แต่รัฐดังกล่าวยังไม่รับรองสถานะคนสัญชาติในทะเบียนราษฎร หรืออาจได้รับรองแล้วแต่ยังเป็นคนต่างด้าวที่ผิดกฎหมายการเข้าเมือง

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า น้องควานน้อยน้อย หรือ เด็กชายควานน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล เป็นเด็กพิการทางสติปัญญา รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประการแรก น้องควานน้อยน้อยเป็นเด็กซึ่งเกิดเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ โรงพยาบาลแม่ระมาด จังหวัดตาก รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒ จากบุพการีไร้สัญชาติ ซึ่งถือบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข ๐(๘๙) แต่น้องควานน้อยน้อย ไม่ได้รับจากแจ้งเกิด จึงตกหล่นจากการจดทะเบียนการเกิดครบชั้นตอน และไร้การบันทึกรับรอง สถานะบุคคลทางทะเบียนราษฎรจากทุกประเทศบนโลก กล่าวคือ น้องควานน้อยน้อยประสบปัญหา ความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง

ดังนั้น น้องควานน้อยน้อยจึงมีคุณสมบัติตามกฎหมาย ๓ ประการ คือ (๑.) มี ภูมิลำเนาตามกฎหมายเอกชนโดยอาศัยอยู่จริงในพื้นที่สำนักทะเบียน โดยตั้งบ้านเรือน และมีครอบครัว อยู่ในบ้านน้ำดิบบอนหวาน ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก รายละเอียด ปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ (๒.) เป็นบุคคลที่ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร ไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก และ (๓.) ไม่มีเอกสารราชการที่แสดงว่าเป็นคนสัญชาติอื่น กล่าวคือ แม้จะยังไม่สามารถพิสูจน์ สิทธิในสัญชาติไทยโดยผลอัตโนมัติของกฎหมายได้ แต่ “เพียงแค่การปรากฏตัวเป็นคนไร้การรับรอง สถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรในประเทศไทย” เป็นข้อเท็จจริงที่เพียงพอที่น้อง ควานน้อยน้อยเป็นผู้ ทรงสิทธิในการได้รับการสำรวจและบันทึกการบุคคลในทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะการ ทะเบียนราษฎร (ท.ร.๓๘ ก) ตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการ สำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๔๘ ตลอดจนเป็น เจตนารมณ์ที่ชัดแจ้งของกระทรวงมหาดไทยที่ต้องการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับคนไม่มี สถานะทางทะเบียนให้กับบุคคลดังกล่าวทันทีตาม หนังสือสำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย ที่ มท.๐๓๐๙.๑/๓๐ ถึงสำนักทะเบียนจังหวัด ทุกจังหวัด และสำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร โดยแนบ หนังสือหนังสือสำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย ที่ มท.๐๓๐๙.๑/๖๘๙ ถึงนายอำเภอป่าโมก เรื่องการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎร ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ และหนังสือสำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย ที่ มท.๐๓๐๙.๑/๖ เรื่องการรับแจ้ง การเกิดและการจัดทำทะเบียนประวัติ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งเป็นหนังสือสั่งการอันเป็น ผลหลังจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทยได้ลงพื้นที่สำรวจปัญหาในจังหวัดตากเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ ที่ผ่านมา

ดังนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิให้กับเด็กไร้รัฐคนนี้ตามกฎหมายไทยข้างต้น และเพื่อให้ ประเทศไทยบรรลุผลที่จะคุ้มครองสิทธิในการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายของมนุษย์ทุกคนใน

ประเทศไทยตามข้อ ๖ แห่ง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ข้อ ๑๖ แห่งกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ค.ศ.๑๙๖๖ ข้อ ๗ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child (CRC)) ข้อ ๑๒ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)) และ หลักการทั่วไป ข้อ ๓ ประกอบข้อ ๑๐ แห่งปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AHRD) ในฐานะรัฐภาคีแห่งพันธกรณี ระหว่างประเทศ เราจึงขอกราบเรียนมายังท่านได้โปรดดำเนินการสำรวจและรับรองสถานะบุคคล กฎหมายการทะเบียนราษฎรแก่บุคคลคนนี้

ประการที่สอง น้องควาน้อยน้อยเป็นเด็กพิการทางสติปัญญา ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าอาการผิดปกติ เนื่องจากสมองพิการ (Cerebral Palsy) ส่งผลให้มีพัฒนาการทาง สติปัญญาบกพร่อง ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาศึกษา ทั่วไปได้ รวมถึงต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพในพัฒนาการ และมีอาการชักเกรงซึ่งหากไม่ได้รับการ รักษาอย่างต่อเนื่องจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง *รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๔* ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นผู้ ทรงสิทธิในหลักประกันสุขภาพแบบให้เปล่าโดยรัฐ ภายใต้กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท. ๙๙) แต่เนื่องจากไม่ได้รับการแจ้งเกิด จึงขาดพยานหลักฐานในการพิสูจน์สิทธิตามกฎหมาย ดังนั้น เราจึงขอกราบเรียนมายังท่านได้โปรดเร่งดำเนินการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับคนไม่ มีสถานะทางทะเบียน แม้ว่าตามกฎหมายแล้วท่านมีระยะเวลาดำเนินการภายใน ๙๐ วันนับแต่ ได้รับหนังสือฉบับนี้ ตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๓๐๔๒ เรื่อง ชักซ้อม แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะบุคคล ลงวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ แต่ เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กไร้รัฐซึ่งประสบปัญหาความพิการอย่างร้ายแรง จึงขอท่านโปรดเร่ง พิจารณาดำเนินการให้แล้วเสร็จใน ๑๕ วัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก และเพื่อให้คนพิการ สามารถเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ ตามกฎหมายได้โดยเร็วที่สุด

นอกจากนี้ ขอกราบเรียนว่า งานนี้เป็นส่วนหนึ่งในงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์ ซึ่งศึกษาเรื่องสิทธิของ คนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งมุ่งศึกษาจากเรื่องจริง (true story) เพื่อพัฒนาให้เกิดการรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนไร้รัฐอย่างเป็นมาตรฐาน และเป็น ต้นทุนในการพัฒนาให้เกิดระเบียบเพื่อการจัดการสิทธิของคนพิการไร้รัฐในการให้ความช่วยเหลือ เบื้องต้นที่เหมาะสม (first aid) ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และเป็นส่วนหนึ่ง ของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวศิวินุช สร้อยทอง ซึ่งศึกษากลไกทางอาญาและปกครอง : ศึกษากรณี สถานะบุคคลตามกฎหมาย และงาน

วิทยานิพนธ์ระดับ ซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อจัดความยุติธรรมอันเกิดแก่มนุษย์ที่ไร้รัฐไร้สัญชาติ และหลายรัฐหลายสัญชาติทุกคน เพื่อเสนอการปฏิรูปต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์)

นักศึกษาปริญญาโท

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(นางสาวศิวนุช สร้อยทอง)

นักศึกษาปริญญาเอก

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ติดต่อกลับ

(๑.) นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

โทร ๐ ๘๖๘๗ ๘๖๒๒๖

อีเมลล์ p.viriyaraj@gmail.com

(๒.) นางสาวศิวนุช สร้อยทอง

โทร ๐ ๘๕๒๓ ๗๖๓๖๖

อีเมลล์ siwanoot.s@gmail.com

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๑ : ข้อมูลเบื้องต้นและรูปถ่ายของเด็กชายความน้อยน้อย

สรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นของเด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล		
รายชื่อ/รายละเอียดที่สำคัญของบุคคลที่เป็นกรณีศึกษา	ความต้อโอกาสและปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายในสถานการณ์พิเศษ	องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ▪ “น้องความน้อยน้อย” หรือเด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล ▪ เกิดที่โรงพยาบาลแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.๑/๑) ออกโดยโรงพยาบาลแม่ระมาด ลำดับที่ ๓๙๘ ปี พ.ศ.๒๕๕๑ ▪ น้องความน้อยน้อยมีอายุ ๘ ปี ▪ บุพการีเป็นคนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาจากประเทศเมียนมาร์ ▪ บิดามีชื่อว่า นายหม่องจา ไม่มีนามสกุล (ปรากฏตามเอกสารประจำตัว) เป็นชายชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข ๐(๘๙)) ออกโดยสำนักทะเบียนอำเภอแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ หมดอายุวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ ▪ มารดามีชื่อว่า นางเนาะพอ ไม่มีนามสกุล (ปรากฏตามเอกสารประจำตัว) เป็นชายชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข ๐(๘๙)) ออกโดยสำนักทะเบียนอำเภอแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ หมดอายุวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ ▪ น้องความน้อยน้อยยังมิได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก จึงประสบปัญหาความไร้รัฐไร้โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ทั้งไร้รัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือว่าเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายของทุกรัฐบนโลก ▪ ปัจจุบันน้องความน้อยน้อย และครอบครัวอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำดิบบนหวาน หมู่ ๒ ต.แม่ระมาด อ.แม่ระมาด จ.ตาก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ น้องความน้อยน้อยมีความพิการด้านสติปัญญา ตั้งแต่กำเนิด พูดไม่ได้ เดินไม่ปกติเหมือนคนทั่วไป ▪ น้องความน้อยน้อยตกหล่นจากสิทธิในหลักประกันสุขภาพแบบให้เปล่าโดยรัฐภายใต้กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท.๙๙) เนื่องจากไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดครบขั้นตอน (ไม่ได้รับการแจ้งเกิด-สูติบัตร) ▪ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ น้องความน้อยน้อยมีสิทธิในหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าว ๑ ปี ซึ่งสนับสนุนงบประมาณซื้อหลักประกันโดยโรงพยาบาลแม่ระมาด เนื่องจากเป็นครอบครัวยากไร้ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดูแลและเลี้ยงดูโดยบุพการี ▪ ค ลี นี ก ก ฎ ห ม า ย โรงพยาบาลแม่ระมาด

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๒ : หนังสือรับรองการเกิด (ทร. ๑/๑) ของเด็กชายคายน้อยน้อย

ทร. 1/1 ตอนที่ 1

หนังสือรับรองการเกิด

สถานที่ โรงพยาบาลแม่ระมาด ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ลำดับที่ 398 ปี พ.ศ. 2551 วันเดือนปีที่ออกหนังสือ 30 ต.ค 51

1 เด็กที่ เกิด	1.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุล ค.ช. / ค.ญ.		1.2 เพศ ☒ ชาย ☐ หญิง	1.3 สัญชาติ ☐ ไทย ☐ อื่นๆ (ระบุ)	
	1.4 วันที่เกิด <u>30 ต.ค 51</u> เวลา <u>01.35</u> น.		ตรงกับวัน <u>เสาร์</u>	เดือน	ปี
			☐ ขึ้น <u>เก้า</u> ☒ แรม <u>14</u> <u>เก้า</u>	<u>9</u>	<u>พ.ศ.</u>
1.5 ชื่อสถานที่เกิด โรงพยาบาลแม่ระมาด ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก					
2 สถานภาพ ของครอบครัว	บิดา	2.1 ชื่อ-สกุล <u>นายจรูญ</u> เลขประจำตัวประชาชน		มารดา	2.2 ชื่อ-สกุล <u>นางนงนุช</u> เลขประจำตัวประชาชน
	บุตร	2.3 เป็นบุตรลำดับที่ <u>4</u>	2.4 จำนวนบุตรทั้งหมดมี <u>4</u> คน ยังมีชีวิตอยู่ <u>3</u> คน คลอดแล้วตาย <u>1</u> คน คายในครรภ์ <u>.....</u> คน		
3 ผู้ทำคลอด	3.1 เป็น ☒ พยาบาล ☐ แพทย์		3.2 ชื่อ - สกุล ผู้ทำคลอด <u>นายสุวิทย์</u> <u>อึ้งอึ้ง</u>		
	3.3 อยู่บ้านเลขที่ 251 หมู่ 4 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก				
4 เด็กที่เกิด	4.1 เกิดเดี่ยว ☒		4.3 เกิดแฝดลำดับที่ <u>หนึ่ง</u> ☐ สอง ☐ สาม ☐		
	4.2 เกิดแฝด ☐ คู่ ☐ สาม ☐ สี่				
	4.4 อยู่ในครรภ์นาน <u>38</u> สัปดาห์		4.5 น้ำหนักเด็ก <u>25%</u> กรัม		
	4.6 บาดเจ็บเนื่องจากการคลอด ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		4.7 ร่างกายวิปริตมาแต่กำเนิด ☐ ไม่มี ☐ มี คือ		
5 การ เจ็บป่วย ของ มารดา	5.1 เจ็บป่วยเนื่องจากการตั้งครรภ์ ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		5.2 เจ็บป่วยไม่เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ☐ ไม่มี ☐ มี คือ		
	5.3 เจ็บป่วยเนื่องจากการคลอด ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		5.4 ทำคลอด โดยวิธีพิเศษ ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		
ลงชื่อ <u>.....</u> ผู้ทำคลอด (<u>นายสุวิทย์ อึ้งอึ้ง</u>)			ลงชื่อ <u>.....</u> ผู้ออกหนังสือ (<u>นายจรูญ อึ้งอึ้ง</u>) รับรองการเกิด		
ลงชื่อ <u>.....</u> นายทะเบียนผู้รับแจ้งเกิด (<u>.....</u>)			ลงชื่อ <u>.....</u> (<u>นายจิรพงศ์ อึ้งอึ้ง</u>) ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลแม่ระมาด เจ้าบ้านผู้มอบอำนาจให้ไปแจ้งการเกิด		

หมายเหตุ

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๓ : รูปถ่ายภาพบ้านของเด็กชายควาน้อยน้อย ซึ่งตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย

ภาพถ่าย ณ บ้านน้ำดิบบอนหวาน ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

(5) หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ๒ ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร
 กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ท่านโปรดดำเนินการให้ความช่วยเหลือ “น้องความน้อยน้อย เด็กพิการไร้รัฐ” หรือไร้สถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรซึ่งปรากฏตัวในพื้นที่อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เรียน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ข้อมูลเบื้องต้นและรูปถ่ายของเด็กชายความน้อยน้อย
 ๒. หนังสือรับรองการเกิด (ทร. ๑/๑) ของเด็กชายความน้อยน้อย
 ๓. เอกสารรับรองความพิการโดยพิจารณาจากความบกพร่องของเด็กชายความน้อยน้อย

สำเนาถึง ๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 ๒. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 ๓. อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
 ๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
 ๕. ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 ๖. ประธานคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ
 ๗. ผู้อำนวยการสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ประจำประเทศไทย
 ๘. ผู้แทนองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ประจำประเทศไทย

ด้วย “โครงการพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสันติสุขของประชาชนอาเซียน (Project on Learning Areas for Peace and Happiness of ASEAN People)” ซึ่งรับผิดชอบโดยโครงการบางกอกคลินิกฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสนับสนุนโดยมูลนิธิอันสัไฮเดล ประเทศเยอรมนี มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเพื่อสร้างสูตรสำเร็จ¹ สำหรับจัดการสิทธิให้กับผู้มีความทุกข์ตามกฎหมายใน ๕ สถานการณ์² และในการนี้เพื่อการสร้างต้นแบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายสำหรับ “คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร” หรือ “คนพิการไร้รัฐ” ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิตามมาตรา ๑๘/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามข้อหารือของภาคประชาสังคม และโครงการ ๔ หมอชายแดนตาก ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการสรรสร้างผลงานทางวิชาการรองรับการจัดการปัญหาคนพิการอย่างเป็นระบบในประเทศไทยและอาเซียน

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า น้องความน้อยน้อย หรือ เด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล เป็นเด็กพิการทางสติปัญญา รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

¹ ผลลัพธ์บูรณาการระหว่างการจัดทำสูตรสำเร็จประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ๑) พื้นที่การเรียนรู้ ข้อกฎหมายและนโยบายเพื่อการจัดการสันติสุขของประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสที่กำลังประสบทุกขภาวะ (Learning Areas) ตลอดจนผู้สนับสนุนเจ้าของปัญหา และผู้รักษาการตามกฎหมาย ๒) เกิดรายงานการศึกษาเรื่องต้นแบบของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนอาเซียนด้วยโอกาสในประเด็นสำคัญตามคำร้องของเจ้าของปัญหา (Studying Report) และ ๓) เกิดทีมทำงานประสิทธิภาพในการจัดการสิทธิในสันติสุขของประชาชนอาเซียนที่ประสบทุกขภาวะ (Effective work team)

² ผู้มีความทุกข์ตามกฎหมายใน ๕ สถานการณ์ ได้แก่ คนที่ ๑ คือ คนที่ไร้รัฐโดยสิ้นเชิง “บุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคล” คนที่ ๒ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎรแต่ถูกถือเป็น “คนต่างด้าว” แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดยผล “อัตโนมัติของกฎหมาย” คนที่ ๓ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิดในประเทศไทยตั้งแต่ ๒๖/๒/๒๕๓๕ แต่ถูกถือเป็น “คนต่างด้าว” แต่มีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติ โดย “แบบมีเงื่อนไข” คนที่ ๔ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร และเกิด “นอก” ประเทศไทย แต่ถูกถือเป็น “คนต่างด้าว” อาจมีข้อเท็จจริงว่า มีสิทธิในสัญชาติหรือไม่ ก็ได้ และ คนที่ ๕ คือ คนที่มีรัฐไทยเป็นเจ้าของทะเบียนราษฎร แต่แสดงตนเป็นคนที่มีสิทธิในสัญชาติของรัฐต่างประเทศ แต่รัฐดังกล่าวยังไม่รับรองสถานะคนสัญชาติในทะเบียนราษฎร หรืออาจได้รับรองแล้วแต่ยังเป็นคนต่างด้าวที่ผิดกฎหมายการเข้าเมือง

ประการแรก น้องความน้อยน้อยเป็นเด็กซึ่งเกิดเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ โรงพยาบาลแม่ระมาด จังหวัดตาก *รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒* จากบุพการีไร้สัญชาติ ซึ่งถือบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข ๐ (๘๙) แต่น้องความน้อยน้อยไม่ได้รับจากแจ้งเกิด จึงตกหล่นจากการจดทะเบียนการเกิดครบชั้นตอน และไร้การบันทึกรับรองสถานะบุคคลทางทะเบียนราษฎรจากทุกประเทศบนโลก กล่าวคือ น้องความน้อยน้อยประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง

ดังนั้น น้องความน้อยน้อยจึงมีคุณสมบัติตามกฎหมาย ๒ ประการ คือ (๑.) เป็นคนพิการทางสติปัญญา ซึ่งได้รับการรับรองความพิการจากแพทย์ โดยใบรับรองความพิการ *รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓* และ (๒.) เป็นบุคคลที่ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร ไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก เป็นข้อเท็จจริงที่เพียงพอที่น้อง ความน้อยน้อยเป็นผู้ทรงสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่กำหนดให้หน่วยงานรัฐจัดให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้แก่คนพิการซึ่งไม่มีสถานะทางการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งอยู่ในภารกิจของท่านตามความแห่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗

ประการที่สอง น้องความน้อยน้อยเป็นเด็กพิการทางสติปัญญา ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าอาการผิดปกติ เนื่องจากสมองพิการ (Cerebral Palsy) ส่งผลให้มีพัฒนาการทางสติปัญญาบกพร่อง ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาศึกษาทั่วไปได้ รวมถึงต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพในพัฒนาการ และมีอาการชักเกร็งซึ่งหากไม่ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง *รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑* ทำให้น้องความน้อยน้อยมีปัญหาพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและทางด้านการเข้าสังคม และความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลตามอาการของความพิการเพื่อยับยั้งไม่ให้ความพิการเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้เกิดกระบวนการคุ้มครองสิทธิในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของเด็กชายความน้อยน้อย ซึ่งมีลักษณะของความพิการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกอบกับมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติฯ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ที่ผูกพันประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี มุ่งคุ้มครองสิทธิของคนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ดังนี้

(๑) ขอให้ท่านดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลตามความพิการแก่เด็กชายความน้อยน้อย อันเป็นสิทธิในสุขภาพดีของคนพิการ คือ พันธกรณีในการช่วยเหลือให้คน

พิการได้รับการบริการทางการแพทย์อย่างต่อเนื่องตามอาการความพิการ โดยเฉพาะการบริการทางแพทย์สำหรับความพิการระยะเริ่มต้น เพื่อจำกัดระดับความพิการให้น้อยที่สุดและป้องกันไม่ให้เกิดความพิการเพิ่มขึ้น ตามข้อ ๒๕ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

(๒) ขอให้ท่านดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพทางสติปัญญาของเด็กชายความน้อยน้อย อันเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ที่ดีของคนพิการ คือ ฟื้นฟูสมรรถภาพในการส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเต็มความสามารถทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และการอาชีพ โดยควรเริ่มการฟื้นฟูตั้งแต่ระยะแรกเริ่มของความพิการ ตามข้อ ๒๖ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

(๓) ขอให้ท่านดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาที่เหมาะสมตามความพิการแก่เด็กชายความน้อยน้อย อันเป็นสิทธิในการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของคนพิการ คือ การให้ความช่วยเหลือในการศึกษาแก่คนพิการ และให้คนพิการได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความพิการเพื่อให้คนพิการสามารถได้รับการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามข้อ ๒๔ (๓) และข้อ ๒๔ (๔) แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

เราจึงขอกราบเรียนท่าน ให้เร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการให้ความช่วยเหลือตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กชายความน้อยน้อย ด้านการพัฒนาศักยภาพทางสติปัญญาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เด็กชายความน้อยน้อยสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขและช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน และให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนทางด้านการรักษาพยาบาลตามสภาพความพิการของน้องความน้อยน้อย เพื่อเป็นบรรเทาความพิการที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นจากการขาดความช่วยเหลือดูแลอย่างเหมาะสม ตลอดจนจัดการการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อรับรองสิทธิในการศึกษาและสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ซึ่งไม่อาจถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการ อันเป็นความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามมาตรฐานระหว่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือดูแลแก่คนพิการเพื่อคุ้มครองไม่ให้ความเป็นมนุษย์ของเด็กพิการดังเช่นเด็กชายความน้อยน้อยต้องถูกลดค่าลงไป

นอกจากนี้ ขอกราบเรียนว่า งานนี้เป็นส่วนหนึ่งในงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์ ซึ่งศึกษาเรื่องสิทธิของคนพิการที่ไม่มีการรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งมุ่งศึกษาจากเรื่องจริง (true story) เพื่อพัฒนาให้เกิดการรับรองและคุ้มครองสิทธิของคนไร้รัฐอย่างเป็นมาตรฐาน และเป็นต้นทุนในการพัฒนาให้เกิดระเบียบเพื่อการจัดการสิทธิของคนพิการไร้รัฐในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสม (first aid) ตามมาตรา ๑๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนางสาวศิวินุช

สร้อยทอง ซึ่งศึกษากลไกทางอาญาและปกครอง : ศึกษากรณี สถานะบุคคลตามกฎหมาย และงาน
 วิทยานิพนธ์ระดับ ซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อขจัดความยุติธรรมอันเกิดแก่มนุษย์ที่ไร้รัฐไร้สัญชาติ และหลายรัฐ
 หลายสัญชาติทุกคน เพื่อเสนอการปฏิรูปต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ
 โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์)

นักศึกษาปริญญาโท

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(นางสาวศิวนุช สร้อยทอง)

นักศึกษาปริญญาเอก

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ติดต่อกลับ

(๑) นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

โทร ๐ ๘๖๘๗ ๘๖๒๒๖

อีเมลล์ p.viriyaraj@gmail.com

(๒) นางสาวศิวนุช สร้อยทอง

โทร ๐ ๘๕๒๓ ๗๖๓๖๖

อีเมลล์ siwanoot.s@gmail.com

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๑ : ข้อมูลเบื้องต้นและรูปถ่ายของเด็กชายความน้อยน้อย

สรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นของเด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล		
รายชื่อ/รายละเอียดที่สำคัญของบุคคลที่เป็นกรณีศึกษา	ความด้อยโอกาสและปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายในสถานการณ์พิเศษ	องค์กรที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ▪ “น้องความน้อยน้อย” หรือเด็กชายความน้อยน้อย ไม่มีนามสกุล ▪ เกิดที่โรงพยาบาลแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.๑/๑) ออกโดยโรงพยาบาลแม่ระมาด ลำดับที่ ๓๙๘ ปี พ.ศ.๒๕๕๑ ▪ น้องความน้อยน้อยมีอายุ ๘ ปี ▪ บุพการีเป็นคนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาจากประเทศเมียนมาร์ ▪ บิดามีชื่อว่า นายหม่องจา ไม่มีนามสกุล (ปรากฏตามเอกสารประจำตัว) เป็นชายชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข ๐(๘๙)) ออกโดยสำนักทะเบียนอำเภอแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ หมดอายุวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ ▪ มารดามีชื่อว่า นางเนาะพอ ไม่มีนามสกุล (ปรากฏตามเอกสารประจำตัว) เป็นชายชาติพันธุ์กะเหรี่ยงถือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข ๐(๘๙)) ออกโดยสำนักทะเบียนอำเภอแม่ระมาด เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ หมดอายุวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ ▪ น้องความน้อยน้อยยังมิได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก จึงประสบปัญหาความไร้รัฐไร้โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ทั้งไร้รัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือว่าเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายของทุกรัฐบนโลก ▪ ปัจจุบันน้องความน้อยน้อย และครอบครัวอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำดิบบนหวาน หมู่ ๒ ต.แม่ระมาด อ.แม่ระมาด จ.ตาก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ น้องความน้อยน้อยมีความพิการด้านสติปัญญา ตั้งแต่กำเนิด พูดไม่ได้ เดินไม่ปกติเหมือนคนทั่วไป ▪ มีพัฒนาการทางสติปัญญาช้า และมีอาการชักเกรง จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และจะต้องได้รับการรักษาด้วยยาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ▪ น้องความน้อยน้อยตกหล่นจากสิทธิในหลักประกันสุขภาพแบบให้เปล่าโดยรัฐภายใต้กองทุนบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท.๙๙) เนื่องจากไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดครบขั้นตอน (ไม่ได้รับการแจ้งเกิด-สูติบัตร) ▪ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ น้องความน้อยน้อยมีสิทธิในหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าว ๑ ปี ซึ่งสนับสนุนงบประมาณซื้อหลักประกันโดยโรงพยาบาลแม่ระมาด เนื่องจากเป็นครอบครัวยากไร้ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดูแลและเลี้ยงดูโดยบุพการี ▪ คลินิกกฎหมายโรงพยาบาลแม่ระมาด

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๒ : หนังสือรับรองการเกิด (ทร. ๑/๑) ของเด็กชายความน้อยน้อย

ทร. 1/1 ตอนที่ 1

หนังสือรับรองการเกิด

สถานที่ โรงพยาบาลแม่ระมาด ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ลำดับที่ ๓๙๘ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ วันเดือนปีที่ออกหนังสือ ๑๐ ส.ค. ๕๑

1 เด็กที่ เกิด	1.1 ชื่อตัว - ชื่อสกุล ค.ช. / ค.ญ.		1.2 เพศ ☒ ชาย ☐ หญิง	1.3 สัญชาติ ☐ ไทย ☐ อื่นๆ (ระบุ)	
	1.4 วันที่เกิด <u>๑๐ ส.ค. ๕๑</u> เวลา <u>๐๖.๒๕</u> น.		ตรงกับวัน <u>เสาร์</u>	เดือน	ปี
			☐ ขึ้น ☒ แรม <u>1๔</u> ☐ ค่ำ	<u>๙</u>	<u>๒๕๕๑</u>
1.5 ชื่อสถานที่เกิด โรงพยาบาลแม่ระมาด ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก					
2 สถานภาพ ของครอบครัว	บิดา	2.1 ชื่อ - สกุล <u>นายจรูญ -</u> เลขประจำตัวประชาชน		มารดา	2.2 ชื่อ - สกุล <u>นางน้อย -</u> เลขประจำตัวประชาชน
	บุตร	2.3 เป็นบุตรลำดับที่ <u>4</u>	2.4 จำนวนบุตรทั้งหมดมี <u>4</u> คน ยังมีชีวิตอยู่ <u>๓</u> คน คลอดแล้วตาย <u>1</u> คน ตายในครรภ์ <u>0</u> คน		
3 ผู้ทำคลอด	3.1 เป็น ☒ พยาบาล ☐ แพทย์		3.2 ชื่อ - สกุล ผู้ทำคลอด <u>นายจรูญ -</u> <u>น้อย</u>		
	3.3 อยู่บ้านเลขที่ 251 หมู่ 4 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก				
4 เด็กที่เกิด	4.1 เกิดเดี่ยว ☒		4.3 เกิดแฝดลำดับที่ หนึ่ง ☐ สอง ☐ สาม ☐		
	4.2 เกิดแฝด ☐ คู่ ☐ สาม ☐ สี่				
	4.4 อยู่ในครรภ์นาน <u>๓๘</u> สัปดาห์		4.5 น้ำหนักเด็ก <u>๒.๕</u> กรัม		
	4.6 บาดเจ็บเนื่องจากการคลอด ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		4.7 ร่างกายวิปริตมาแต่กำเนิด ☐ ไม่มี ☐ มี คือ		
5 การ เจ็บป่วย ของ มารดา	5.1 เจ็บป่วยเนื่องจากการตั้งครรภ์ ☐ ไม่มี ☐ มี คือ		5.2 เจ็บป่วยไม่เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ☐ ไม่มี ☐ มี คือ		
	5.3 เจ็บป่วยเนื่องจากการคลอด ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		5.4 ทำคลอด โดยวิธีพิเศษ ☒ ไม่มี ☐ มี คือ		
ลงชื่อ <u>.....</u> ผู้ทำคลอด (<u>นายจรูญ -</u> <u>น้อย</u>)			ลงชื่อ <u>.....</u> ผู้ออกหนังสือ (<u>นายจรูญ -</u> <u>น้อย</u>) รับรองการเกิด		
ลงชื่อ <u>.....</u> นายทะเบียนผู้รับแจ้งเกิด (.....)			ลงชื่อ <u>.....</u> (นายจรูญ - น้อย) ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลแม่ระมาด เจ้าบ้านผู้อนอำนาจให้ไปแจ้งการเกิด		

หมายเหตุ

สิ่งที่แนบมาด้วยลำดับที่ ๓ : เอกสารรับรองความพิการ โดยพิจารณาจากความบกพร่อง ของเด็กชายความน้อยน้อย

เอกสารรับรองความพิการ โดยพิจารณาจากความบกพร่อง

สถานที่ โรงพยาบาลเป็ลเมือง วันที่ 28 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559 เลขที่ 31159
 ข้าพเจ้า นายแพทย์ / แพทย์หญิง ศิริพงษ์ อุทัยรัตน์ ในอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เลขที่ 2, 10591 สังกัด โรงพยาบาลเป็ลเมือง
 ได้ประเมิน ด.ช. / ด.ญ. / นาย / นาง / นางสาว ความน้อยน้อย (นามสกุล) นิดน้อย เลขประจำตัวประชาชน

ประเภทความบกพร่อง	หัวข้อพิจารณา	ผลการประเมิน		ระบุรายละเอียดลักษณะความบกพร่อง / พิการ	การเกิดความบกพร่อง / พิการ	สาเหตุของความบกพร่อง / พิการ
		ไม่บกพร่อง	บกพร่อง			
๑. ทางการเห็น	- การเห็นของสายตาส - สายตาสายตาส			() สายตาส () สายตาสเอียง	() ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... () ไม่ทราบสาเหตุ
๒. ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	- การได้ยินเสียง - การเข้าใจภาษาพูด - การใช้ภาษาพูด			() ขาด () ขาดบางส่วน () สื่อความหมาย	() ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... () ไม่ทราบสาเหตุ
๓. ทางการเคลื่อนไหวหรือทรงตัว	- การเคลื่อนไหว มือ แขน ขา หรือ เท้า - ลักษณะทั่วไปของร่างกาย			() การเคลื่อนไหว () ขาด ระบุ..... () อ่อนแรง ระบุ..... () อื่นๆ ระบุ..... () ร่างกาย ระบุ.....	() ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... () ไม่ทราบสาเหตุ
๔. ทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือสติปัญญา	- สภาวะทางจิต หรือพฤติกรรม - กลุ่มอาการจิต				() ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... () ไม่ทราบสาเหตุ
๕. ทางสติปัญญา	- ความสามารถทางสติปัญญา		✓	(/) พัฒนาการ (/) สติปัญญา	(/) ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... (/) ไม่ทราบสาเหตุ
๖. ทางการเรียนรู้	- ความสามารถทางการเรียนรู้				() ตั้งแต่เกิด () ภายหลัง จำนวน...ปี...เดือน	() พันธุกรรม () โรคติดเชื้อ () อุบัติเหตุ () โรคอื่นๆ ระบุ..... () ไม่ทราบสาเหตุ

สรุปผลการวินิจฉัย โดยพิจารณาจากความบกพร่องตามประกาศกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ปรากฏว่าผู้ถูกประเมิน

() ไม่มีความพิการ (/) มีความพิการ

ความเห็น () ส่งต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอมิบังคับประจำตัวคนพิการตามกฎหมาย () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ระบุ.....
 () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ระบุ..... () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ ระบุ.....
 () ส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม ระบุ..... () อื่นๆ ระบุ.....

ลงชื่อ (นาย) ศิริพงษ์ อุทัยรัตน์ (นายแพทย์)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเป็ลเมือง

ประทับตรา
 โรงพยาบาล

(6) หนังสือขอความช่วยเหลือด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ

18 July 2016

Representative of Thailand to the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights AICHR Thailand
 1193 Exim building 17th floor
 Phaholyothin Road, Phayathai
 Bangkok 10400, Thailand

Subject : Seeking help for Suchard Tasang, a stateless child with disability

Dear Representative of Thailand to the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights

We write to you requesting help for Suchard Tasang, a stateless student, who is a child with disability, suffering from serious cancer and currently being treated at Maharaj Nakornchiangmai hospital in Chiangmai, Thailand.

We represent the Bangkok legal clinic project, which is a legal clinic operated by students of the Faculty of Law, Thammasat University, Thailand. The Bangkok legal clinic has been working to help people who have legal status issues in Thailand such as stateless persons, and now we are working on the case of Suchard Tasang, who is a subject of the 'Project on Learning Areas for Peace and Happiness of ASEAN People' funded by Hans Seidel Stiftung Foundation.

Suchard Tasang, 14 years old, was born on March 3, 2002, in Peingfha, Shan state, Burma to a Shan mother. Peingfha is a camp for internally displaced persons opposite Mae Fah Luang district of Chiang Rai province, which was set up in

2001, after fighting broke out between the Burma Army and the Shan State Army in that area. To this day, the 2,800 IDPs in that camp are unable to return home, because of ongoing conflict and fear of persecution by the Burma Army. Therefore Suchard has had no opportunity to be registered by the Myanmar government as a resident of Myanmar nor a resident in any other country, and he has no legal status. Peingfha's people not only suffer from statelessness but are also deprived of the right to good health that would be guaranteed 'Health For All'. Nevertheless, Suchard has received education in Thailand, at the village of Baanprayapai, across the border from Peingfha camp, where he excelled at sport. He was still a student at Baanprayapai School in Chiang Rai, Thailand, when he was diagnosed with bone cancer.

On March 23, 2016, he was sent for treatment for ankle sprain to Mae Jan hospital, Chiangrai, and, later, after he was diagnosed with cancer and had surgery on his left ankle, he was transferred to Maharaj Nakornchiangmai hospital, Chiangmai. On June 11, 2016, due to the spread of cancer, Suchard had his left ankle amputated and became disabled. After the treatment, he went back to Peingfha for recovery and was scheduled to come back to Chiangmai for his periodic chemotherapy. However, on June 21, 2016, it was discovered that the cancer had spread from his bones to his lungs. Moreover, even with financial support from teachers of Baanprayapai School, Suchard's family can't afford the treatment fee and is now in debt to the hospital (approximately 150,000 THB).

Suchard Tasang is guaranteed the right to good health, under various human rights treaties, especially the Convention on the Rights of the Child (Article 23), the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Articles 25 and 28), the Universal Declaration of Human Rights (Article 25) and ASEAN Human Rights Declaration (Article 28 and 29).

Hence, for the purpose of protecting the human dignity of Suchard Tasang, as declared in the Universal Declaration of Human Rights, as a stateless child with disability, and in the current situation that no country can legally gain access to address the needs of the people in the area of Peingfha, we ask you, the Representative of Thailand to the ASEAN Intergovernmental Commission on Human

Rights, which has obligations to support Human Rights, to respond to the urgent case of Suchard Tasang and to preserve his right to good health, his right to well-being and his human dignity as regulated in the Convention on the Rights of the Child, ASEAN Human Rights Declaration and the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

Sincerely,

(Miss Pimchanok Viriyaraj)

LLM. Student, Thammasat University

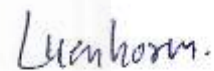
University

Lawyer of the Bangkok legal clinic project

(Miss Siwanoot Soitong)

LLD. Student, Thammasat

(Miss Luenhorm Saifah)

LLM. Student, Payap University

Please contact

Miss Siwanoot Soitong

Mobile 085-2376366

E-mail siwanoot.s@gmail.com

Miss Pimchanok Viriyaraj

Mobile 086-9796226

E-mail p.viriyaraj@gmail.com

Miss Luenhorm Saifah

Mobile 081-1691223

E-mail luenhorm@gmail.com

ภาคผนวก ค

บันทึกเกี่ยวกับการจัดการสิทธิของคนพิการไร้การรับรองสถานะบุคคล

(1) บันทึกข้อเท็จจริงของเด็กชายสุชาติ ตาสั่งข

ข้อเท็จจริงของเด็กชายสุชาติ ตาสั่งข

ชื่อ เด็กชายสุชาติ ตาสั่งข เกิดเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ปัจจุบันอายุ ๑๔ ปี

สถานที่เกิดของของเด็กชายสุชาติ ตาสั่งข

เกิดที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า

เอกสารที่ออกให้เพื่อรับรองสถานะบุคคลตามกฎหมายของประเทศพม่า

- ไม่มีเอกสารใดๆ

ภูมิลำเนาของเด็กชายสุชาติ ตาสั่งข

- หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบิดาของเด็กชายสุชาติ ตาสั่งข

- บิดา ชื่อ นายหนู ตาสั่งข เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ปัจจุบันอายุ ๔๗ เกิดที่เมืองตุม อำเภอเมือง สาด จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า บรรพบุรุษเป็นคนเชื้อชาติไทยใหญ่

- นายณัฐ ตาสังข์ ได้อพยพหนีตายมาจากประเทศพม่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ และมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า ซึ่งตรงข้ามกับหมู่บ้านพญาไพร อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- นายณัฐ ตาสังข์ ประกอบอาชีพรับจ้าง โดยมารับจ้างที่หมู่บ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- นายณัฐ ตาสังข์ ไม่ได้ถือบัตรประจำตัวประชาชนของประเทศพม่า

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมารดาของเด็กชายสุชาติ ตาสังข์

- มารดา ชื่อ นางคำ ตาสังข์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ ปัจจุบันอายุ ๔๖ ปี เกิดที่เมืองตุม จังหวัดเมืองสาต รัฐฉาน ประเทศพม่า บรรพบุรุษเป็นคนเชื้อชาติไทยใหญ่
- นางคำ ตาสังข์ ได้อพยพหนีตายมาจากประเทศพม่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ พร้อมนายณัฐ ตาสังข์ และมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า ซึ่งตรงข้ามกับหมู่บ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทยอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- นางคำ ตาสังข์ ประกอบอาชีพรับจ้าง โดยมารับจ้างที่หมู่บ้านพญาไพร
- นางคำ ตาสังข์ ถือบัตรประจำตัวประชาชนของประเทศพม่า

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพี่น้องของเด็กชายสุชาติ ตาสังข์

๑. นายจายคำ ตาสังข์ เกิด พ.ศ. ๒๕๓๑ อาศัยอยู่ที่เมืองตุม จังหวัดเมืองสาต ประเทศพม่า
๒. นายจายเมือง ตาสังข์ เกิด พ.ศ. ๒๕๓๘ อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉานประเทศพม่า
๓. เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ เกิด พ.ศ. ๒๕๔๕ อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า
๔. เด็กชายสุชาย ตาสังข์ เกิด พ.ศ. ๒๕๔๖ อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านเปียงฟ้า จังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศพม่า

การศึกษาของเด็กชายสุชาติ ตาสังข์

- จบการศึกษาระดับชั้นอนุบาล จากโรงเรียนบ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓

จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนบ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนบ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรักษาโรคมะเร็งกระดูกของเด็กชายสุชาติ ตาสังข์

- วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๙ เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ ถูกส่งตัวจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านพญาไพร ไปรักษาอาการปวดข้อเท้าที่โรงพยาบาลแม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย แพทย์แจ้งว่าเป็นเนื้อร้ายจึงได้ผ่าตัดข้อเท้าในวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ และพักรักษาจนถึงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙
 - ค่ารักษาพยาบาลทั้งสิ้น ๓๐,๕๒๗ บาท (สามหมื่นห้าร้อยยี่สิบเจ็ดบาทถ้วน)
 - ได้ชำระค่ารักษาพยาบาล ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน)
 - ค้างชำระค่ารักษาพยาบาล ๒๙,๕๒๗ (สองหมื่นเก้าพันห้าร้อยยี่สิบเจ็ดบาทถ้วน)
- วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๙ เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ ถูกส่งตัวจากโรงพยาบาลแม่จัน มารักษาที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
 - ค่ารักษาพยาบาลทั้งสิ้น ๒,๒๗๐ บาท (สองพันสองร้อยเจ็ดสิบบาท) โดยได้ชำระค่ารักษาพยาบาลทั้งหมดแล้ว
- วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๙ เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ ถูกส่งตัวจากโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ มารักษาที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ถึงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ แพทย์วินิจฉัยว่า เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ เป็นโรคมะเร็งกระดูก และได้ทำการตัดเท้าซ้ายเพื่อเป็นการรักษาโรค พร้อมทำเคมีบำบัดเป็นครั้งแรก
 - ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งสิ้น ๒๔๓,๔๖๐ บาท (สองแสนสี่หมื่นสามพันสี่ร้อยหกสิบบาทถ้วน)
 - โดยได้ทำสัญญาขอชำระเป็นจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)
 - ยังคงค้างชำระ ๑๔๓,๔๖๐ บาท (หนึ่งแสนสี่หมื่นสามพันสี่ร้อยหกสิบบาทถ้วน)

- อนึ่ง เงินที่ชำระค่ารักษาพยาบาล ๑๐๐,๐๐๐ บาทนั้น เป็นเงินที่คณะครูโรงเรียนพญาไพรได้รวบรวมบริจาคมาจากเพื่อนพ้อง ๘๐,๐๐๐ บาท และ จากคณะกรรมการหมู่บ้านเปียงฟ้า ๒๐,๐๐๐ บาท
- วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ เข้ารับการรักษาเคมีบำบัดที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และพบว่ามียาเคมีบำบัดที่หมดอายุ
- เด็กชายสุชาติ ตาสังข์ ต้องรักษาโรคมะเร็งกระดูกด้วยเคมีบำบัดเดือนละ ๑ ครั้ง อีก หกเดือน โดยครั้งต่อไป จะเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ เนื่องจากอุปสรรคในการเดินทางมารักษาที่ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อเท็จจริงและความเป็นมาของหมู่บ้านเปียงฟ้า¹

- หมู่บ้านเปียงฟ้า เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือน เมษายน ๒๕๔๔ มีผู้ลี้ภัยประมาณ ๕๐๐ คน และเพิ่มเป็น ๓,๐๐๐ คน ในเวลาต่อมา หมู่บ้านเปียงฟ้าอยู่ตรงข้ามหมู่บ้านพญาไพร ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านหลายชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของแม่น้ำสาละวินในรัฐฉาน โดยมีสาเหตุจาก
 ๑. การสู้รบระหว่างกองทัพรัฐฉานและกองทัพทหารพม่าตามแนวชายแดน ทำให้ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งที่อพยพมาที่หมู่บ้านเปียงฟ้า
 ๒. กองทัพสหภาพว้า (United Wa State Army -UWSA) และทหารกองทัพพม่า บังคับโยกย้ายประชาชนวันนับแสนคนมาอยู่ในพื้นที่ทางใต้ของรัฐฉาน เพื่อยึดพื้นที่เพาะปลูกของชาวบ้าน (ตรงข้ามจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ของประเทศไทย) ในปี ๒๕๔๓
 ๓. กองทัพพม่า (State Peace and Development Council -SPDC) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐฉาน ขยายพื้นที่ปกครองไปยังเมืองต่างๆของรัฐฉาน เช่น เมืองสาต เมืองยอง ประตู่เมือง เมืองตุม เมืองกาน เมืองก๊ก เมืองยาง เมืองซาก และท่าซี้เหล็ก ทำให้ชาวบ้านถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกองทัพพม่า โดยถูกยึดที่ดินทำกิน บังคับโยกย้ายถิ่นฐาน เกณฑ์ใช้แรงงาน ทบตีทรมาน ทารุณกรรมทางเพศ และฆ่าสังหารหมู่² จึงต้องหนีตายเข้ามาอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า

๑. ข้อมูลจากคณะกรรมการหมู่บ้านเปียงฟ้า วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙

๒. รายงานจากมูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทใหญ่ (SHRF) และ กลุ่มลาหู่ (LND) พ.ศ. ๒๕๔๕

- ชาวบ้านอพยพเข้าใกล้กองทัพรัฐฉาน (Shan State Army - SSA) เพื่อความปลอดภัยในชีวิตจากของกองทัพว้า และกองทัพพม่า
- ชาวบ้านจึงประสบปัญหาความยากลำบากในการประกอบอาชีพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านสุขภาพ รวมทั้งปัญหาสถานะบุคคลทางกฎหมาย
- ปัจจุบันมีผู้หนีภัยกว่า ๒,๘๐๐ คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเปียงฟ้า จากหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทใหญ่ ล่าหู่ ลีซู และอาข่า โดยชาวบ้านได้จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดูแลพี่น้องที่อพยพกว่า ๑๕ ปี และยังไม่สามารถกลับไปยังภูมิภาคในรัฐฉาน เพราะยังมีการสู้รบ และการเพิ่มกองกำลังของกองทัพพม่า ทำให้ชาวบ้านยังไม่มีความปลอดภัยในชีวิตหากกลับไปอาศัยและประกอบอาชีพในภูมิภาคในรัฐฉาน

สำรวจข้อมูลพื้นฐานโดย นางสาวลีนหอม สายฟ้า

นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๙

(2) บันทึกการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญา
(บ้านราชวาทิหญา) ณ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

บันทึกการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญา

(บ้านราชวาทิหญา) ณ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559 ณ สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญา

สัมภาษณ์โดย นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์¹, นางสาววิกานดา พัติบุรณ์²

และนางสาวปภาวดี สลักเพชร³

บันทึกการสัมภาษณ์ โดยนางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

เด็กหญิงฝักกาดเป็นกรณีศึกษาของโครงการสี่หมอชายแดนตาก ที่ได้รับการดูแลจากโรงพยาบาลพบพระ จังหวัดตาก เด็กหญิงฝักกาดมีความพิการซ้ำซ้อน เนื่องจากเป็นโรคดวงซ้าตั้งแต่เกิด โดยพิการทั้ง 1) ทางการมองเห็น คือ สามารถมองเห็นได้เพียงเลือนราง และไม่สามารถปิดตาได้ข้างหนึ่ง 2) ทางการสื่อสาร คือ ได้ยินเสียงแต่ไม่สามารถเข้าใจภาษาทั้งหมด เข้าใจได้ในบางคำ และไม่สามารถสื่อสารออกมาโดยการพูดได้ 3) ทางร่างกาย คือ ลักษณะทั่วไปของร่างกายมีความพิการชัดเจน 4) ทางสติปัญญา คือ ความสามารถทางสติปัญญาบกพร่อง และ 5) ทางการเรียนรู้ คือ ความสามารถทางการเรียนรู้บกพร่อง

เด็กหญิงฝักกาดเกิดที่โรงพยาบาลแม่สอด เมื่อ พ.ศ. 2549 โดยไม่มีการแจ้งการเกิดทำให้น้องไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก จึงประสบปัญหาความไร้รัฐโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ไร้ทั้งรัฐและไร้สัญชาติ ตลอดจนถูกถือเป็นคนผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของทุกรัฐ ต่อมาด้วยความช่วยเหลือจากโครงการบางกอกคลินิก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เด็กหญิงฝักกาดได้รับการบันทึกลงในทะเบียนประวัติ ทร. 38 ก. และได้ส่งต่อให้ได้รับการสงเคราะห์อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญา (บ้านราชวาทิ

¹ นักกฎหมายโครงการบางกอกคลินิกฯและนักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมาย เอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² นักกฎหมายประจำคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลอุ้มผาง จังหวัดตาก (ภายใต้โครงการสี่หมอชายแดนตาก)

³ นักกฎหมายโครงการบางกอกคลินิกฯและนักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมาย อาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หญิง) ซึ่งเป็นสถานสงเคราะห์เฉพาะทางซึ่งตรงกับความต้องการของเด็กหญิงผกาด อันเป็นหนึ่งในความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามมาตรา 19/1 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

เนื่องจากเด็กหญิงผกาดได้เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิงเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นควรติดตามการดูแลเด็กหญิงผกาดว่าเป็นไปตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ เพื่อให้เด็กหญิงผกาดได้รับการคงไว้ซึ่งความเป็นมนุษย์ของตนเองถึงแม้ว่าจะมีความพิการซ้ำซ้อน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีปัญหาสถานะบุคคลก็ตาม โดยผู้ศึกษาได้เข้าเยี่ยมเด็กหญิงผกาดที่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิงเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559 และได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ดูแลเด็กหญิงผกาด อันได้แก่ นางสาวภัทรดี ศิษฏวิวงศ์ (นักสังคมสงเคราะห์ประจำสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา) นางสาวอรรรณ เรืองเจริญ (นักพัฒนาสังคมและสวัสดิการประจำสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา) นางสาวมัทนาวดี บุพศิริ (พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการประจำสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา) และนายญาณพล บัวคูไร (นักจิตวิทยาประจำสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา) ตั้งแต่เริ่มรับการสงเคราะห์ซึ่งเจ้าหน้าที่ทั้งสี่ท่านได้ให้ข้อมูลในการดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงผกาด ดังนี้

ประการแรก : ขณะรับเด็กหญิงผกาดเข้ามาดูแลเจ้าหน้าที่มีแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือน้องอย่างไร?

แนวคิดในการรับตัวเด็กหญิงผกาดเข้ามาสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คือ เด็กหญิงผกาดมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่สามารถเข้ารับการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิงกล่าวคือ 1) เป็นเด็กหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 7 ถึง 18 ปี 2) มีความพิการทางสมองและสติปัญญา 3) มีหนังสือรับรองความพิการจากแพทย์ และเป็นนโยบายจากท่านอธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและท่านผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหญิง ที่จะต้องให้การสงเคราะห์แก่เด็กหญิงพิการทางสมองและสติปัญญาทุกคนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เพื่อเป็นการลดภาระของสังคม โดยกรณีของเด็กหญิงผกาด สถานสงเคราะห์ ฯ จะดูแลในลักษณะของการสงเคราะห์ถาวร เนื่องจากน้องไม่สามารถดูแลตนเองได้และไร้ซึ่งครอบครัว

ประการที่สอง : กระบวนการตั้งแต่การรับเด็กหญิงฝึกภาคเข้ามาดูแลจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะอย่างไรบ้าง?

ขั้นตอนแรก เมื่อมีการรับตัวน้องฝึกภาคมาแล้วจะมีการตรวจโรคติดต่อ และเมื่อพบว่าน้องไม่มีโรคติดต่อที่จะนำมาติดต่อสู่เด็กพิการคนอื่นๆได้ เจ้าหน้าที่จะส่งตัวน้องให้พยาบาลตรวจประเมินถึงระดับความพิการของน้องฝึกภาคเพื่อกำหนดวิธีการดูแล

ขั้นตอนที่สอง ส่งตัวน้องให้พยาบาลตรวจประเมินถึงระดับความพิการของน้องฝึกภาคเพื่อกำหนดวิธีการดูแล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับ A สามารถช่วยเหลือตัวเองและเข้าสู่สังคมได้ เจ้าหน้าที่ก็จะให้การดูแลโดยการฝึกพัฒนาการ

ระดับ B ช่วยเหลือตัวเองในกิจวัตรประจำวันได้ และ

ระดับ C ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ซึ่งเด็กหญิงฝึกภาคอยู่ในระดับ C จะต้องได้รับการดูแลตลอดเวลา เช่นเดียวกับเด็กพิการทางสมองและสติปัญญาในระดับ C คนอื่นๆ

ขั้นตอนที่สาม เพิ่มชื่อน้องเข้าสู่ทะเบียนบ้านของสถานสงเคราะห์ และอยู่ระหว่างการดำเนินการขออนามสกุลที่ตั้งขึ้นเพื่อเด็กพิการในสถานสงเคราะห์โดยเฉพาะให้แก่น้องฝึกภาค ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งสิทธิในการที่จะมีนามสกุลของบุคคล ซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศในระดับสากลและกฎหมายภายในของประเทศไทยเองก็ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เด็กหญิงฝึกภาคได้รับการสงเคราะห์อยู่ในเรือนพยาบาลเช่นเดียวกับเด็กพิการทางสมองและสติปัญญาในระดับ C คนอื่นๆ และได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นประจำ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางกายภาพและด้านพัฒนาการทางสมอง ซึ่งตอนนี้ น้องสามารถใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้ ค้ำจับสิ่งของได้ สามารถลุกขึ้นนั่งเองได้ และพลิกตัวเองได้ แต่ไม่สามารถเดินได้เนื่องจากกล้ามเนื้อขาของน้องไม่สามารถใช้งานได้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ยังพาน้องไปร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางสถานสงเคราะห์ ฯ ได้จัดขึ้น ให้น้องได้มีส่วนร่วมกับการพิการทางสมองและสติปัญญาคนอื่นๆ เพื่อพัฒนาการด้านสังคมของน้อง ซึ่งน้องมีพัฒนาการด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมได้อย่างดี มีปฏิริยาตอบรับด้วยการส่งเสียงรับและปฏิริยาทางร่างกาย

ประการที่สาม : มีแนวทางการดูแลเด็กหญิงฝึกภาคต่อไปในอนาคตอย่างไร?

การดูแลเด็กหญิงฝึกภาคต่อไปในอนาคตก็จะดูแลเช่นเดียวกับเด็กพิการที่อยู่ในความสงเคราะห์คนอื่นๆ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมตามสภาพความพิการของน้อง แต่หากเด็กหญิงฝึกภาคมีอายุเกินกว่า 18 ปีแล้ว เจ้าหน้าที่มีหน้าที่จะต้องส่งต่อน้องให้ได้รับการดูแลในสถานสงเคราะห์อื่นที่

น้องมีคุณสมบัติต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นห่วงกังวลก็ตาม โดยเจ้าหน้าที่สนับสนุนให้ครอบครัวที่มีความพร้อมและสามารถดูแลน้องได้ ดำเนินการรับน้องเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งก่อนหน้านี้นี้มีครอบครัวมาสอบถามเรื่องการขอรับดูแลน้องบ้าง แต่ยังไม่มีการดำเนินการขอรับน้องเป็นบุตรบุญธรรมแต่อย่างใด เนื่องจากผู้ที่ขอมารับน้องฝึกภาคเป็นบุตรบุญธรรมไม่ได้ติดต่อมาอีกเลยหลังจากการเข้ามาสอบถามและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ในครั้งแรก

ประการที่สี่ : หลังจากรับตัวเด็กหญิงฝึกภาคมาแล้ว ได้ประสานงานกับหน่วยงานที่ส่งตัวเด็กหญิงฝึกภาคมาบ้างหรือไม่?

หลังจากที่ได้รับตัวเด็กหญิงฝึกภาคเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์แล้ว เจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้มีการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ประสานส่งต่อน้องมาอีก เนื่องจากน้องเป็นเด็กที่ไม่มีญาติ ไม่จำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือเรื่องการสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับญาติที่จะมาขอรับดูแลเด็กพิการ ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงดังกล่าว เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์จะต้องขอให้หน่วยงานในพื้นที่ดำเนินการสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับญาติของเด็กพิการ เพื่อความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ประการที่ห้า : ในสถานการณ์ที่ไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการที่แน่นอนในการให้ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่พบอุปสรรคในการดูแลเด็กหญิงฝึกภาคอย่างไรบ้าง?

พบอุปสรรคใน 3 เรื่อง ดังนี้ 1) เรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กหญิงฝึกภาค เนื่องจากน้องจะต้องได้รับยารักษาเฉพาะอาการ และมีอาหารบางประเภทที่ช่วยพัฒนาการของน้อง แต่มีราคาแพงมาก จึงต้องอาศัยการรับบริจาคจากผู้ใจบุญ 2) เรื่องการรักษาพยาบาลกรณีฉุกเฉิน เพราะการส่งตัวน้องไปรักษาพยาบาลจะต้องขอความอนุเคราะห์ไปที่โรงพยาบาลก่อนทุกครั้ง เนื่องจากน้องไม่ใช่บุคคลที่มีสัญชาติไทย หากไม่มีการขอความอนุเคราะห์ไปก่อน น้องจะไม่สามารถได้รับการรักษาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และต้องอาศัยเงินบริจาคจากมูลนิธิของสถานสงเคราะห์ในการใช้จ่ายในการดูแลน้อง 3) ปัญหาเรื่องความล่าช้าในการดำเนินการเกี่ยวกับบัตรประจำตัวคนพิการบ้าง เพราะมีคนพิการในการสงเคราะห์จำนวนมาก

นอกจากนั้นถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะให้การดูแลน้องโดยใช้หลักสิทธิมนุษยชน หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักมนุษยธรรม ซึ่งเป็นไปตามพันธกรณีของประเทศไทยต่อคนพิการทุกคนที่ปรากฏตัวอยู่ในประเทศไทยแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ยังคงมีความกังวลถึงความถูกต้องในการดำเนินการ เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนรองรับในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานในระดับปฏิบัติงาน

ประการที่หก : หากพบเจอเด็กพิการไร้รัฐต่อไปในอนาคต จะมีแนวทางในการดูแลอย่างไร?

หากเป็นเด็กหญิง มีอายุตั้งแต่ 7 ปี ถึง 18 ปี และมีความพิการทางสมองและสติปัญญาที่ได้รับการรับรองจากแพทย์ด้วยหนังสือรับรองความพิการ หรือมีบัตรประจำตัวคนพิการ

ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเด็กพิการที่จะสามารถได้รับการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหึง สถานสงเคราะห์พร้อมที่จะรับดูแลเด็กพิการเหล่านั้น ด้วยหลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไป โดยไม่คำนึงถึงสถานะตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของเด็กพิการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาพบว่า การดูแลเด็กหญิงผกาคัดของเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาหึงเป็นไปตามลักษณะความช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1) ความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กหญิงผกาคัดให้มีพัฒนาการทางกายภาพ สามารถใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ สามารถพลิกตัว และสามารถลุกนั่งได้ และการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กหญิงผกาคัดให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อสังคมได้ เพื่อให้เด็กหญิงผกาคัดสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม

2) ความช่วยเหลือด้านการก่อตั้งครอบครัวของคนพิการในลักษณะของการช่วยเหลือเด็กพิการที่ถูกพรากหรือไม่มีครอบครัว คือ การสงเคราะห์เด็กหญิงผกาคัดที่ถูกมารดาทอดทิ้ง และไม่มีครอบครัวให้ได้รับการดูแลที่เหมาะสมตามความพิการ

3) มีการดำเนินการให้เกิดความช่วยเหลือด้านสุขภาพของคนพิการ คือ การดำเนินการเพื่อให้เด็กหญิงผกาคัดได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อมีอาการเจ็บป่วย และดูแลสุขภาพตามลักษณะความพิการของเด็กหญิงผกาคัด

ดังนั้นผลจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าแม้บทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายภายในของประเทศยังไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของคนทำงาน แต่ด้วยหลักคิดที่คำนึงถึง “ความเป็นมนุษย์” เป็นที่ตั้งและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของน้องผกาคัด ซึ่งเป็นเด็กพิการ ด้อยโอกาส ทำให้คนทำงานในระดับปฏิบัติงานมองเห็นและเลือกที่จะปฏิบัติตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอันเป็นหลักสากล แต่อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานก็ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ด้อยโอกาสเหล่านี้ เพราะยังขาดหลักประกันที่จะมารองรับการปฏิบัติหน้าที่ของคนทำงาน ซึ่งก็คือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดกฎเกณฑ์หรือแนวทางการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการด้อยโอกาสเหล่านั้นนั่นเอง

(3) บันทึกการให้ความช่วยเหลือนางแปะ ไม่มีนามสกุล

บันทึกการให้ความช่วยเหลือ กรณียายแปะ ไม่มีนามสกุล

โดยนางสาวอรษา ไตรโชค นักกฎหมายคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยาง

เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559

1. ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับยายแปะ

นางแปะ ไม่มีนามสกุล หรือยายแปะ เกิดนอกโรงพยาบาล เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2481 ที่หมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก ปัจจุบันอายุ 78 ปี บิดาชื่อนายพาเก๋ ไม่มีนามสกุล อาศัยอยู่หมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก เสียชีวิตแล้วและมารดาชื่อนางหมุ่เก๋ ไม่มีนามสกุล อาศัยอยู่หมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก และเสียชีวิตแล้ว บิดา และมารดามีบุตรดังนี้

1. นางคิพอ ไม่มีนามสกุล บุตร 1 (เสียชีวิตแล้ว)
2. นางแปะ ไม่มีนามสกุล บุตร 2
3. นายพาเก๋อแปะ ไม่มีนามสกุล บุตร 3 (เสียชีวิตแล้ว)

ประมาณปี พ.ศ. 2481 - 2490 ยายแปะได้อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านชะเนง้อ อำเภอมะละมาต จังหวัดตาก

ประมาณปี พ.ศ. 2491 ยายแปะได้ย้ายมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภوتاสองยาง จังหวัดตาก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2511 ยายแปะ ไม่มีนามสกุล ได้แต่งงานตามประเพณีและอยู่กินกับนายตาคำ ไม่มีนามสกุล(เสียชีวิตแล้ว) และมีบุตรด้วยกัน 1 คน คือ นางสาวจะวา ไม่ทราบนามสกุล เกิดนอกโรงพยาบาล หมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภوتاสองยาง จังหวัดตาก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2513 และปัจจุบันไม่ทราบที่อยู่บุตร เนื่องจากไม่ได้ติดต่อกันเป็นเวลานานแล้ว

ยายแปะเป็นผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาไร้รัฐ กล่าวคือไม่ได้รับการบันทึกลงในทะเบียนราษฎรของรัฐใดๆเลยในโลกนี้ ทั้งที่ยายแปะเกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาโดยตลอด ทำให้ยายแปะไม่ได้รับสิทธิต่างๆที่ควรพึงได้รับเฉกเช่นคนที่ถือสัญชาติไทย อีกทั้งยายแปะยังไม่มีสิทธิหลักประกัน

สุขภาพใดๆ เมื่อยายแปะป่วยจึงไม่กล้าไปรักษาที่สถานบริการสาธารณสุข เนื่องจากยายกังวลว่าตนเองไม่มีบัตรและไม่มีเงินสำหรับค่ารักษาพยาบาล

2. การให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาล

ประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 นางแปะประสบอุบัติเหตุลื่นล้มขณะอาศัยอยู่ในบ้าน ตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านใหม่ หมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เพื่อนบ้านซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจชายแดนรัฐสีกสงสารยายแปะ จึงได้พยายามรักษาที่โรงพยาบาลท่าสองยาง

เนื่องจากนางแปะ ไม่มีเอกสารประจำตนใดๆ และไม่มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพ อีกทั้งยังมีฐานะที่ยากจน คุณศิริจรรยา วิเศษอุดมศักดิ์ นักสังคมสงเคราะห์จึงได้ซื้อหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าว 2,200บาท/ปี จากเงินกองทุนพระราชทานเพื่อสงเคราะห์คนไข้ยากจนในสมเด็จพระเทพฯ ให้แก่นางแปะ

ยายแปะได้รับการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลแม่สอด เพื่อทำการผ่าตัด ภายหลังจากผ่าตัดยายแปะพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลท่าสองยาง และทำกายภาพบำบัดทุกวัน

วันที่ 16 มีนาคม 2559 ทีมคลินิกกฎหมายฯได้รับหนังสือรับรองความพิการ โดยพิจารณาจากความบกพร่อง กรณีนางแปะ ไม่มีนามสกุล ที่ออกโดยนายแพทย์เจษฎาวุฒิ บุญช่วย ระบุว่ายายแปะมีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย คือกระดูกสะโพกหักจากอุบัติเหตุ หลังผ่าตัดเดินไม่ได้

ยายแปะได้รับการดูแลทั้งร่างกายและจิตใจจากโรงพยาบาลท่าสองยาง จนกระทั่งปัจจุบันยายแปะสามารถเดินและพยุงตัวได้แล้ว แต่จะต้องใช้ไม้พยุงช่วยค้ำไว้

3. การให้ความช่วยเหลือด้านการรับรองสถานะบุคคล

วันที่ 15 มีนาคม 2559 ทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางได้เก็บข้อเท็จจริงยายแปะ ไม่มีนามสกุล ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาไร้รัฐไร้สัญชาติ และมีความพิการทางร่างกาย

ทีมคลินิกกฎหมายฯได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ฯเลขที่ ตก 0032.166 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2559 ถึงนายอำเภอท่าสองยาง สำนานถึง ๑. อธิบดีกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ๒. ผู้อำนวยการสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ประจำประเทศไทย

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2559 ยายแปะและทีมคลินิกกฎหมายเดินทางไปยังอำเภอท่าสองยางเพื่อให้ปากคำแก่เจ้าหน้าที่อำเภอท่าสองยางและได้ถ่ายรูปบัตร

เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2559 ทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยาง ได้ไปปรับบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กรณีของยายแปะ ไม่มีนามสกุล

ผลของการดำเนินการนางแปะได้รับการขจัดปัญหาความไร้รัฐเรียบร้อยแล้ว โดยได้รับการบันทึกชื่อในทะเบียนราษฎรของไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่อำเภอท่าสองยางได้ให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว

4. การให้ความช่วยเหลือในการใช้ชีวิต (ระยะเวลาการดำเนินการ, ปัญหาและอุปสรรค, หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ, ผลของการให้ความช่วยเหลือ)

วันที่ 11 มกราคม 2559 คุณสิริจรรยา วิเศษอุดมศักดิ์ นักสังคมสงเคราะห์ ได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์รับคนไข้ที่ไร้ที่พึ่งอยู่ในความดูแล ถึงหัวหน้าศูนย์คนไร้ที่พึ่งจังหวัดตาก ตามหนังสือโรงพยาบาล ลงวันที่ 11 มกราคม 2559 เลขที่ ตก 0032.7/02

ประมาณเดือนมกราคม 2559 คุณสิริจรรยา วิเศษอุดมศักดิ์ นักสังคมสงเคราะห์ ได้โทรศัพท์ติดต่อกับหน่วยงานดังนี้ 1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน 2. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดตาก และ 3. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก คุณนิภาพร รอดมี

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 คุณผ่องศรี สาบุง เจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดตาก ได้มาช่วยเหลือ โดยบริจาคผ้าห่ม และเงินสดจำนวน 2,000 บาท ในวันเดียวกันนี้คุณประพันธ์ แก้วบุญญาเพ็ญ นักพัฒนาสังคมประจำองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน และคุณบุญเสริม ชัยโรจน์ ปัญญา นายกององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋านได้มาเก็บข้อเท็จจริงยายแปะ ณ โรงพยาบาลท่าสองยาง

ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ (1) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋านได้แจ้งมายังทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางว่าไม่สามารถช่วยเหลื่อยายแปะใดๆได้เนื่องจากยายแปะไม่ได้ถือสัญชาติไทย

(2) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดตาก ได้แนะนำให้ขจัดความไร้รัฐให้ยายแปะก่อน แล้วจะทำการช่วยเหลื่อยายแปะ

วันที่ 15 มีนาคม 2559 ทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางติดต่อทางโทรศัพท์กับ คุณนิภาพร รอดมี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยผู้ใหญ่บ้านได้แจ้งว่าเนื่องจากบ้านเดิมของยายตั้งอยู่บนที่ดินของคนอื่น และเจ้าของที่ดินไม่อนุญาต ตนจะพยายามหาที่ดินที่สาธารณในหมู่บ้าน และจะสร้างบ้านให้ยายแปะอาศัยอยู่

วันที่ 16 มีนาคม 2559 คุณนิภาพร รอดมี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้แจ้งกับทางคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางว่า ตนกำลังหาที่ดินให้ยายแปะอยู่ และมีแผนจะสร้างบ้านให้ยายด้วย ในเรื่องค่าใช้จ่ายสำหรับสร้างบ้านนั้น ตอนนี้มีงบประมาณอยู่ 2,000 บาท(จากการบริจาคของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดตาก) เงินส่วนนี้ก็จะไว้ซื้ออุปกรณ์สำหรับสร้างบ้าน ส่วนกำลังคนในการสร้างบ้านนั้นคิดว่าจะขอเพื่อนบ้านละแวกใกล้เคียง หรือตำรวจ ตะเวนชายแดนมาช่วยกันสร้างบ้านให้ยายแปะ

วันที่ 10 พฤษภาคม 2559 คุณนิภาพร รอดมี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้แจ้งมายังทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางว่าไม่สามารถหาที่อยู่ให้ยายแปะได้ ทั้งนี้ทีมคลินิกกฎหมายฯจึงได้ปรึกษา คุณสิริจรรยา วิเศษอุดมศักดิ์ นักสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลท่าสองยาง ซึ่งคุณสิริจรรยา ได้บอกว่าหลังจากที่ยายได้รับบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน คุณสิริจรรยาจะติดต่อเพื่อร้องขอความช่วยเหลือกับทางสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตากต่อไป

ประมาณเดือนพฤษภาคม 2559 ทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยาง ได้รับหนังสือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดตาก โดยแจ้งในรายละเอียดว่าจะส่งเรื่องให้ศูนย์คุ้มครองคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดตาก และจะมีเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมดูปัญหาของยายแปะ ที่โรงพยาบาลท่าสองยางในวันจันทร์ที่ 30 พฤษภาคม 2559

วันที่ 31 พฤษภาคม 2559 คุณอ้อต เหล็กเพชร เจ้าหน้าที่จากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดตาก ได้มาเยี่ยมเยียน ยายแปะ ไม่มีนามสกุล ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความพิการ ไม่ที่อยู่อาศัยและเป็นอดีตคนไร้รัฐ โดยคุณอรษา ไตรโชค นักกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางได้แนะนำตัวและอธิบายถึงโครงการสี่หมอชายแดนตาก และหน้าที่ขอขเขตการทำงานของคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยาง พร้อมทั้งได้อธิบายว่าผู้พิการที่ประสบปัญหาไร้รัฐไร้สัญชาติกรณียายแปะนี้คือเรื่องที่สวຍายเพื่อถวายสมเด็จพระเทพฯ

ปัญหาที่ทีมคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางพบคือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ไม่มีความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือกรณีคนไร้รัฐไร้สัญชาติ และกระบวนการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

5. ความเห็นว่ายายแปะควรได้รับการช่วยเหลือในเรื่องใดต่อไป

ยายแปะได้รับการดูแลในด้านสุขภาพและจิตใจจากโรงพยาบาลท่าสองยาง และได้รับการจัดความไว้รัฐโดยการทำงานของคลินิกกฎหมายโรงพยาบาลท่าสองยางร่วมกับเจ้าหน้าที่อำเภอท่าสองยางเรียบร้อยแล้ว

เนื่องจากยายแปะเป็นผู้สูงอายุ ที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาโดยตลอด ซึ่งประสบปัญหาความพิการ และไร้ที่อยู่อาศัย ยายแปะควรได้รับการดูแลจากหน่วยงานรัฐของประเทศไทย คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปัจจุบันนี้ยายแปะก็ยังพักที่อยู่ติดผู้ป่วยผู้ใหญ่ โรงพยาบาลท่าสองยาง ร่วมกับคนใช้คนอื่นๆ ที่มานอนพักรักษาโรค ซึ่งข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ยายแปะควรได้รับการดูแลต่ออย่างเร่งด่วน เนื่องจากข้าพเจ้ากังวลว่ายายแปะจะได้รับเชื้อติดต่อโรคจากผู้ป่วยคนอื่นๆ

(4) บันทึกรายงานสถานการณ์คนพิการในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา

รายงานสถานการณ์คนพิการในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน เมียนมา

บันทึกโดย นางสาวพิมพ์ชนก วิริยะโรจน์

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2559

บ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา เป็นหมู่บ้านตั้งที่อยู่บริเวณชายแดนของจังหวัด เชียงราย ประเทศไทยและประเทศเมียนมา และเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลของกองกำลังรัฐฉาน ทำให้เกิดช่องว่างของความช่วยเหลือแก่คนพิการ เนื่องจากรัฐเมียนมาไม่สามารถเข้ามาดูแลได้ และ ประเทศไทยก็ไม่สามารถล่วงล้ำเขตแดนของเมียนมาได้ บ้านเป็งฟ้าได้รับการบริหารโดยคณะกรรมการ หมู่บ้าน ซึ่งมีกลไกในการจัดการด้านสิทธิของสมาชิกในหมู่บ้านในแต่ละด้าน ซึ่งจากการสอบถาม ผู้อำนวยการสถานพยาบาลเบื้องต้นของหมู่บ้านพบว่า บ้านเป็งฟ้ามีจำนวนคนพิการที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 15 คน ประกอบไปด้วย คนพิการทางสมองและสติปัญญา 5 คน คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย 6 คน และคนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร 4 คน

จากการสำรวจข้อเท็จจริงด้วยวิธีลงพื้นที่บ้านเป็งฟ้า สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน และคน พิการที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2559 พบว่า หมู่บ้านเป็งฟ้ามีการจัดการเรื่องสิทธิ ของคนพิการเบื้องต้นตามหลักสิทธิมนุษยชนของคนพิการ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการสิทธิบาง ประการมีข้อจำกัดเนื่องจากขาดความช่วยเหลือจากรัฐเมียนมา ส่งผลให้รัฐไทยต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการการจัดการสิทธิของคนพิการในบ้านเป็งฟ้า เพื่อรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้น พื้นฐานของคนพิการ ซึ่งสถานการณ์เรื่องการจัดการสิทธิของคนพิการในบ้านเป็งฟ้า สามารถอธิบาย ได้ด้วย 4 สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ดังนี้

1. สิทธิด้านการรักษาพยาบาล

บ้านเป็งฟ้ามีการจัดการด้านการรักษาพยาบาลของผู้ป่วย ซึ่งรวมถึงคนพิการ โดยใช้ วิธีการทางสาธารณสุขในการป้องกันโรคจากการอบรมด้านสาธารณสุขจากองค์การไม่แสวงหากำไร ระหว่างประเทศ โรคที่บ้านเป็งฟ้าในขณะนี้สามารถป้องกันได้ คือ วัณโรค โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง และ โรคมาลาเรีย แต่โรคที่มีความซับซ้อนหรือการรักษาออกเหนือจากการให้ยา ซึ่งได้รับการปันส่วนมา

จากองค์การ Shan State Development Foundation (SSDF)¹ และการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เช่น การปฐมพยาบาล เป็นต้น สถานพยาบาลเบื้องต้นซึ่งมีบุคลากรปฏิบัติงานอยู่จำนวน 5 คน ของบ้านเป็งฟ้ายังไม่สามารถดำเนินการได้ และยังคงต้องเข้ามาขอรับบริการที่โรงพยาบาลของประเทศ ไทย โดยส่วนใหญ่จะเข้ามาขอรับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง แต่ต้องรับภาระ ค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ซึ่งพบว่าในปัจจุบันผู้ป่วยจากบ้านเป็งฟ้ามีภาระหนี้สินต่อโรงพยาบาลแม่ฟ้า หลวงจำนวนมาก

ด้านการรับรองความพิการ เมื่อผู้ป่วยที่อาศัยอยู่ในบ้านเป็งฟ้าต้องการการรักษาพยาบาลที่ซับซ้อนมากกว่าการรักษาพยาบาลเบื้องต้น สถานพยาบาลของบ้านเป็งฟ้าจะ ดำเนินการออกไปส่งตัว เพื่อสรุปถึงอาการเจ็บป่วยและการรักษาพยาบาลที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เบื้องต้น อันเป็นการรับรองอาการเจ็บป่วย และความบกพร่องของร่างกาย หรือการรับรองความ พิการ

2. สิทธิการรับรองสถานะบุคคล

เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศเมียนมา ทำให้บ้านเป็งฟ้าซึ่งอยู่ในความดูแลของ กองกำลังรัฐฉานไม่ได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเท็จจริงว่ารัฐ เมียนมามีนโยบายการรับรองสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อาศัยอยู่ในบริเวณการดูแลของกองกำลังรัฐ ฉาน โดยการรับรองสถานะบุคคลที่แตกต่างจากประชาชนเมียนมาทั่วไป อันเป็นการแบ่งแยกกลุ่มคน ซึ่งทำให้สมาชิกบ้านเป็งฟ้ามีความขัดข้องในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลในลักษณะดังกล่าว และมีความเห็นว่าควรดำเนินการเพื่อให้เกิดการรับรองสถานะบุคคลของสมาชิกในหมู่บ้านด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มี การดำเนินการเพื่อรับรองสถานะบุคคลดังกล่าว ส่งผลให้สมาชิกใน หมู่บ้านยังคงไม่มี การรับรองสถานะบุคคล และเป็นคนไร้รัฐ

3. สิทธิด้านคุณภาพชีวิต

สำหรับสิทธิด้านคุณภาพของคนพิการที่อาศัยอยู่ในบ้านเป็งฟ้า สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ลักษณะสิทธิ คือ

(1) การศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนของบ้านเป็งฟ้า สิทธิด้าน การศึกษาของสมาชิกหมู่บ้านเป็งฟ้า เป็นการศึกษาในระดับเบื้องต้น และเน้นการศึกษาด้านภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาไทยใหญ่ สมาชิกของหมู่บ้านได้รับการศึกษาโดยปราศจาก ค่าใช้จ่าย และมีการเรียนการสอนสำหรับคนพิการ โดยปัจจุบันคนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อสาร ได้รับการศึกษาจำนวน 1 คน อย่างไรก็ตามพบว่าคนพิการทางสมองและสติปัญญาที่อาศัยในหมู่บ้าน

¹ Shan State Development Foundation (SSDF) เป็นองค์การกลางของรัฐฉาน มีภารกิจในการดูแลหมู่บ้านชายแดนของรัฐฉาน 5 หมู่บ้าน

ยังคงไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจากบุคลากรด้านการศึกษาไม่มีความรู้ในการเรียนการสอนคนพิการทางสมองและสติปัญญา และในปัจจุบันพบว่าเด็กจำนวนมากจากบ้านเป็งฟ้าเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อขอรับการศึกษา

(2) หลักประกันสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี บริการทางการแพทย์ของสถานพยาบาลในบ้านเป็งฟ้าเป็นการบริการที่ปราศจากค่าใช้จ่าย แต่เป็นการบริการทางการแพทย์เบื้องต้น การบริการทางการแพทย์ที่มีความซับซ้อนจะต้องเดินทางเข้ามารับบริการที่ประเทศไทย และต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

สำหรับความเป็นอยู่ที่ดีของคนพิการในบ้านเป็งฟ้านั้น คนพิการได้รับการสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการจากองค์การไม่แสวงหากำไรระหว่างประเทศ โดยการปันส่วนจาก SSDF และบางส่วนได้รับจากโรงพยาบาลของประเทศไทย หากคนพิการดังกล่าวได้รับการบริการทางการแพทย์จากโรงพยาบาลในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เครื่องช่วยความพิการดังกล่าวไม่สามารถเปลี่ยน หรือซ่อมแซมได้ ส่งผลให้คนพิการต้องใช้เครื่องช่วยความพิการที่อาจจะเสื่อมสภาพแล้ว ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อร่างกาย และจากการสำรวจพบว่า คนพิการที่อาศัยอยู่ในบ้านเป็งฟ้าไม่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว

(3) การดูแลช่วยเหลือ คนพิการในบ้านเป็งฟ้าได้รับการดูแลช่วยเหลือจากคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเท่าที่จำเป็นไปได้ เช่น ความช่วยเหลือด้านการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ และความช่วยเหลือให้คนพิการสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของประเทศไทยได้ในกรณีที่จำเป็น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดูแลช่วยเหลือดังกล่าวมีลักษณะจำกัด เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน

(4) การทำงาน การทำงานของคนพิการในบ้านเป็งฟ้าเป็นไปตามความสมัครใจของคนพิการเอง หากต้องการที่จะทำงานก็จะได้รับการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และความบกพร่อง เช่น มอบหมายให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้

(5) การเดินทาง จากการสำรวจไม่พบข้อเท็จจริงในสิทธิการเดินทางภายในประเทศเมียนมา สำหรับการเดินทางของคนพิการเพื่อเข้ามาในประเทศไทย เป็นการขออนุญาตเดินทางเข้าประเทศไทยเป็นรายกรณี ขึ้นอยู่กับความจำเป็น เช่น การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการบริการด้านการแพทย์ หรือการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการศึกษา เป็นต้น โดยหากมีกรณีที่มีลักษณะฉุกเฉินก็จะได้รับการผ่อนผันให้สามารถเข้ามาในประเทศไทยได้ เช่น กรณีการรักษาพยาบาลกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

(6) กระบวนการยุติธรรม จากการสำรวจข้อเท็จจริงไม่ปรากฏเรื่องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของสมาชิกหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยในกรณีจำเป็น ส่งผลให้สมาชิกหมู่บ้านเป็งฟ้ามีความเสี่ยงต่อการถูกจับกุม และการแสวงหาประโยชน์

4. สิทธิด้านความคุ้มครองระหว่างประเทศ

สิทธิด้านความคุ้มครองระหว่างประเทศ บ้านเป็งฟ้าไม่มีการปิดกั้นการให้ความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม องค์การระหว่างประเทศที่ประสงค์ที่จะให้ความช่วยเหลือจะต้องให้ความช่วยเหลือผ่านองค์การ SSDF ซึ่งในปัจจุบันมีข้อเท็จจริงว่า องค์การ Burma Relieve Center (BRC) ได้ให้ความช่วยเหลือแก่บ้านเป็งฟ้าด้านปัจจัยที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต และมูลนิธิระจกเงาของประเทศไทยได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเรื่องเครื่องช่วยความพิการ

จากการสำรวจสถานการณ์คนพิการในบ้านเป็งฟ้า รัฐฉาน ประเทศเมียนมา พบว่าสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนของคนพิการได้รับการประกันโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน และบุคลากรที่ดำเนินงาน กล่าวคือ คนพิการที่อาศัยอยู่ในบ้านเป็งฟ้าได้รับการรักษาพยาบาล ได้รับการประกันสิทธิด้านคุณภาพชีวิต และความคุ้มครองระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่งผลให้การประกันสิทธิดังกล่าวเป็นไปได้โดยมีข้อจำกัด และสิทธิบางประการของคนพิการยังไม่ได้รับการประกัน คือ การรับรองสถานะบุคคล และมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากทั้งองค์การระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐของประเทศไทย รวมถึงการประกันสิทธิตามหน้าที่ของรัฐเมียนมาที่มีต่อประชากรของตน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาว พิมพ์ชนก วิริยะโรจน์
วันเดือนปีเกิด	7 กันยายน พ.ศ. 2531
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2556 นิติกร กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ. 2559 นักกฎหมายวิชาชีพอาสาศาสตร์ บางกอก คลินิกเพื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

